

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZE KULLANIMI

(Yüksek Lisans Tezi)

NİLÜFER FİLİZ

İSTANBUL, 2010

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZE KULLANIMI

(Yüksek Lisans Tezi)

NİLÜFER FİLİZ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ALİ YILMAZ
DOÇ. DR. KAYA YILMAZ

İSTANBUL, 2010

TC
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

Nilüfer FILİZ tarafından hazırlanan "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Kullanımı" başlıklı bu çalışma, 26.10.2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmzalar

Danışman: DOÇ. DR. ALİ YILMAZ

DOÇ. DR. KAYA YILMAZ

Jüri Üyesi: PROF. DR. CEMİL ÖZTÜRK

Jüri Üyesi: YRD. DOÇ. DR. MEHMET ÜNLÜ

ÖNSÖZ

Ülkemizde sosyal bilgiler öğrenim alanı, bilgiye ulaşma ve onu kullanabilme yeteneğini gösteren, içinde yaşadığımız dünyanın, kültürün ve ülkenin bir parçası olarak geçmişten gelen birikimi sahiplenebilen, bu temele dayanarak kendi değerlerini yeniden üretebilen, demokratik ilkelere bağlı aktif vatandaşlar yetiştirmeyi hedeflemektedir. Belirlenen hedeflere ulaşmak amacıyla eğitim sisteminin alt yapısı olarak benimsenen yapılandırmacı öğrenme anlayışının, etkin bir biçimde kullanılması gerekmektedir. Toplumsal kültüre ait kalıntıların, insanlığın ortak mirasına ait ürünlerin ve doğal nesnelere sergilendiği müzelerin pedagojik amaçlarla sosyal bilgiler derslerinde kullanımı, yapılandırmacı öğrenme anlayışı ile biçimlendirilmiş sosyal bilgiler öğretim programının gerçekleştirmeyi beklediği hedeflere ulaşmasında kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Bu açıdan eğitim sürecinin en temel ögesi durumunda olan öğrencilerin, müze etkinlikleri ile bütünleştirilmiş sosyal bilgiler derslerindeki öğrenme süreçlerine yükledikleri anlamların bilinmesi gereklidir. Araştırma kapsamında sosyal bilgiler öğretimi ile bütünleştirilmiş müze etkinliklerinin geliştirilmesinin ve etkinlik sonucunda gerçekleşen öğrenme sürecinin açıklığa kavuşturulmasının, sosyal bilgiler ile birlikte diğer öğretim alanı öğretmenlerine ve müze eğitimcilerine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırma sürecinde bana rehberlik eden, desteğini esirgemeyen ve yapıcı eleştirileri ile kendimi geliştirmemde katkıda bulunan değerli danışmanlarım Doç. Dr. Ali Yılmaz ve Doç. Dr. Kaya Yılmaz'a teşekkürlerimi sunarım. Araştırma boyunca yanımda olan ve yardımlarını karşılıksız sunan Arş. Gr. Gülten Yıldırım'a ve araştırmanın tümünü okuyarak düzeltmelerde yardımcı olan arkadaşım Selma Ayanoğlu'na teşekkür borçluyum.

Çalışmalarımnda bana her zaman destek olan anneme ve babama, sıkıntılarımı benimle paylaşan kardeşlerim H. İbrahim ve Nilgün'e sabırlarından ve verdikleri güvenden dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE MÜZE KULLANIMI

Nilüfer FİLİZ

İlköğretim Anabilim Dalı

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010

Danışman: Doç. Dr. Ali YILMAZ

Doç. Dr. Kaya YILMAZ

Günümüzde bilgi edinme ve onu etkin bir biçimde kullanma anlayışında yaşanan değişim, eğitim sistemimizde köklü bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Eğitim sistemimizde uygulanmaya başlayan yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının etkinliğinin artırılması, öğrenme sürecinin öğrencileri aktif kılacak, onların bilgilerini yapılandırmalarına imkân verecek yöntem, teknik ve stratejilerle desteklenmesiyle mümkündür. Yapılandırmacı öğretim sürecinde öğrenmeyi destekleyecek alanlardan biri de okul dışı öğrenme ortamlarından biri olan müzelerdir. Müzelerin sahip oldukları eğitici potansiyellerinden yararlanılması ve alışkanlıkların ötesinde eğitim süreci içerisinde aktif bir şekilde kullanılması, öğrencilerin bilgi edinme yolunda etkin katılımcılar olmalarına yardımcı olacaktır.

Müzeleri alternatif bir eğitim ortamı olarak, etkin bir biçimde kullanabilecek başlıca öğretim alanları arasında sosyal bilgiler de bulunmaktadır. Sosyal bilgiler alanı içerisinde müzeler ile eğitim, etkili bir tarih öğretimi gerçekleştirme, öğrencilerin zaman içinde yaşanan değişimi ve sürekliliği kavramasını sağlama, geçmişte yaşamış kültürlerle ve farklı toplumlarla empati kurmasını sağlama konusunda eğitimcilere katkıda bulunacaktır. Bunun yanında eğlenceli bir öğretim imkânı sunan bu ortamlar öğrencilerin sosyal bilgiler öğrenme konusunda motive olmasını sağlayacaktır. Bu nedenle öğrencilerin müze etkinlikleri ile sosyal bilgiler öğrenme süreçlerinin ortaya çıkarılması, eğitimcilere anlamlı geziler planlama konusunda yardımcı olacaktır.

Bu araştırmanın amacı, müze eğitimi ile yapılan sosyal bilgiler eğitiminin öğrenciler için ifade ettiği anlamın ortaya konulmasıdır. Bu amaçla 6. Sınıf sosyal bilgiler

öğretiminde Talim Terbiye Kurulu'nun tavsiye ettiği ünitelerle ilgili müze etkinlikleri geliştirilmiştir. Araştırmada betimleyici fenomenoloji deseni uygulanmıştır. Araştırma sürecinde dört farklı müze etkinliği geliştirilerek geziler düzenlenmiş ve etkinliğe katılan öğrencilerin düşünceleri yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Araştırma grubu İstanbul ilinde 2007-2008 eğitim-öğretim yılı içerisinde etkinliğe katılan on öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında yürütülen görüşmelerin fenomenolojik analizi, öğrencilerin müze eğitimi ile sosyal bilgiler öğrenme sürecinin kendileri için ifade ettiği anlamı şu şekilde betimlediklerini ortaya koymaktadır:

1. Müze ortamı öğrencilerde şaşkınlık ve heyecan yaratarak geçmiş öğrenme konusunda merak duygusunu harekete geçirmiş ve bu durum tarihi öğrenme konusunda motive edici olmuştur.
2. Öğrenme konusunda güdülenmiş olan öğrenciler bilişsel becerilerini etkin bir biçimde kullanmaya başlamışlar, derinlemesine incelemeler yürütmüşler, nesnelere çalışma deneyimi elde etmişler ve kendi araştırma süreçleri içerisinde aktif bir rol edinmişlerdir.
3. Öğrenciler, tarihsel bilginin yapılandırılması ile ilgili süreçler üzerinde durarak bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanda kazanımlar elde ettiklerini ifade etmişlerdir.
4. Öğrenciler, müze etkinlikleri ile sosyal bilgiler öğrenmenin eğlendirici olduğunu ve keyif alarak öğrendiklerini vurgulamışlardır.
5. Öğrenciler, müze etkinliklerinin sosyal bilgilere verdikleri değerin artmasına yardımcı olduğunu ve etkinlik sonrası derse karşı olumlu tutum geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.

ABSTRACT

USE OF MUSEUM IN SOCIAL STUDIES TEACHING

Nilüfer FİLİZ

Department of Elementary Education

Marmara University Institute of Educational Sciences, 2010

Advisor: Associate Professor Ali YILMAZ

Associate Professor Kaya YILMAZ

The change in the way we obtain the information and try to use it efficiently made it necessary for a basic transformation in our education system. It's only possible to improve the efficiency of the constructivist learning model which is being applied in our education system, if we support it with methods, techniques and strategies to enable the learning process to make students active, and let them build their own knowledge. One of the environments to help learning in structural constructivist teaching process is museums, which is one of the out of school learning environments. Making good use of the educational potential of museums and using them actively during the learning process beyond the classical use will turn the students into active participants in their learning.

Among the departments which make a good use of museums, social studies department is the one that can use them in a very effective way. Learning with museums in social studies lessons will contribute in various ways such as; achieving useful history learning, making students understand the transformation and continuity in course of time, making them develop an empathy with past cultures and different communities. Besides, museums; being an entertaining learning environment will help the students to motivate in social studies. Therefore, uncovering social studies learning processes of students will help educators in planning significant field trips.

The aim of this study is to put forward what social studies education with museum education means for the students. For this purpose, museum activities have been

developed for the units taught in 6th grade which are advised by Board of Education and Discipline. In the study, descriptive phenomenological research is used. In the research process, by developing four different museum activities, field trips were organized and opinions of the participant students were recorded via semi-structural interviews. The study was carried out during the 2007-2008 school year, in Istanbul, with participation of 10 elementary school students.

The phenomenological analysis of the interviews implemented within the research process shows that students describe their experiences in the learning process in these following ways:

1. The museum environment has created feelings of surprise and excitement in students which triggered the sense of wonder and this situation has been motivating in the subject of history learning.
2. Students who have been motivated in the matter of learning, began to use their cognitive skills actively, performed in-depth researches, acquired the experience in working with objects and played an active part in their own study processes
3. By making a point of the processes concerning the construction of historical information; students expressed that they obtained acquisitions in cognitive, affective and social areas.
4. Students have highlighted the fact that learning social studies with museum activities is quite entertaining and that they have enjoyed learning.
5. Students told that museum activities made them become more interested in Social Studies and they have a more positive approach for the lesson after the activities.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
İÇİNDEKİLER.....	vi
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	3
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
1.4. VARSAYIMLAR	5
1.5. SINIRLILIKLAR.....	6
1.6. TANIMLAR	6
1.7. KISALTMALAR	8
BÖLÜM II.....	9
İLGİLİ ALANYAZIN	9
2.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ VE YAPILANDIRMACI ÖĞRENME YAKLAŞIMI.....	9
2.1.1. Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Öğrenme.....	12
2.1.2. Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımında Öğretmen ve Öğrenci Rollerini	16
2.1.3. Yapılandırmacı Öğrenme Ortamları	19
2.2. BİR ÖĞRENME ORTAMI OLARAK MÜZELER: PEDAGOJİK YARARLARI.....	21
2.2.1. Müze Gezilerinin Planlanması ve Uygulanan Yöntemler.....	26
2.2.1.1. Nesne Merkezli Eğitim	27
2.2.1.2. Drama.....	28

2.2.1.3. Nesnelere Temas (Hands-On)	29
2.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	29
BÖLÜM III	35
YÖNTEM.....	35
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	35
3.2. ARAŞTIRMA KATILIMCILARI (ÖRNEKLEM)	38
3.3. ARAŞTIRMA İŞLEMLERİ	39
3.3.1. İstanbul Arkeoloji Müzesi	40
3.3.2. Türk İslam Eserleri Müzesi	40
3.3.3. Harbiye Askeri Müzesi	41
3.3.4. Rahmi M. Koç Müzesi	41
3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	42
3.5. VERİLERİN TOPLANMASI.....	43
3.6. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	43
BÖLÜM IV	47
BULGULAR VE YORUM.....	47
4.1. MÜZE ORTAMINDA NESNELERLE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENME SÜRECİNİN GELİŞİMİ	47
4.1.1. Uyarım ve Geçmiş Öğrenme Konusunda Güdülenme.....	51
4.1.1.1. Şaşırtıcı, Heyecan Verici ve İlgi Çekici Bulmak	52
4.1.1.2. Geçmiş Öğrenmek İçin Merak Uyandırma	58
4.1.2. Öğrenmeye Aktif Katılım.....	60
4.1.2.1. Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması	60
4.1.2.2. Nesnelere İncelemek.....	65
4.1.2.3. Deneyimlemek	67
4.1.2.4. Araştırmacı Rolüne Bürünmek	68

4.1.3. Tarihsel Bilginin Yapılandırılması: Tarihsel Düşünme Becerilerinin Gelişimi.....	70
4.1.3.1. Bilişsel Süreçler	70
4.1.3.2. Duyuşsal Süreçler	79
4.1.3.3. Sosyal Süreçler	84
4.1.4. Sosyal Bilgiler Öğrenmekten Keyif Almak	86
4.1.4.1. Eğlenerek Öğrenmek.....	86
4.1.4.2. Arkadaşlarla Olmak	89
4.1.5. Sosyal Bilgilere Değer Vermek	90
4.1.5.1. Sosyal Bilgilere Olan İlginin Artması.....	90
BÖLÜM V	93
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	93
5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	93
5.2. ÖNERİLER.....	102
5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	102
5.2.2. Müzelere Yönelik Öneriler.....	103
5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	105
KAYNAKÇA.....	108
EKLER.....	118
EK 1: YAZILI İZİN FORMU	119
EK 2: ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU.....	120
EK 3: UYGULAMA SÜRECİNDE KULLANILAN DERS PLANI ÖRNEKLERİ.....	121
EK 4: ANALİZ SÜRECİNDE ANLAM BİRİMLERİNİN DÖNÜŞTÜRÜLMESİNE ÖRNEK.....	145

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Öğrenciler Tarafından Tanımlanan Öğrenme Süreci	51
--	----

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

Öğrenme, önceki bilgiler ile edinilen tecrübeler arasında bağ kurarak ilerleyen oldukça karmaşık bir süreçtir. Öğrenme sürecinin nasıl gerçekleştiğini inceleyen eğitimciler, onun üç temel boyutu üzerinde durmaktadırlar: öğrenme kişisel bir süreçtir, sosyal ilişkilerle birlikte ortaya çıkar ve mekâna bağlı olarak gerçekleşir. Öğrenmenin fiziksel boyutunu oluşturan mekânları ya da öğrenme ortamlarını sınıf ile sınırlandırmak eksik bir yaklaşım olacaktır. Çünkü formal eğitim dışında, günlük yaşantı boyunca öğrenmenin gerçekleştiği ortamlar oldukça çeşitlidir (Falk ve Dierking, 2002: 34-37). Dolayısıyla formal eğitimin yürütüldüğü sınıf ortamlarının öğrenmeyi zenginleştirecek şekilde kullanılmasının yanı sıra alternatif öğrenme ortamlarından yararlanılması, gizli kalmış yetenek ve becerilerin ortaya çıkarılmasına katkıda bulunacaktır.

Eğitimde ortaya çıkan yeni görüşler ve müzeciliğin farklı bir anlayışla yorumlanması, müze toplum ilişkisini değiştirerek müzelerin bir eğitim ortamı olarak kullanılmasına ortam hazırlamıştır. Müzelerin toplumu bilgilendirmek, bilinçlendirmek konusunda üstlendiği sorumluluklar yanında okul ve sınıf ortamına destek olacak bir alternatif olarak görülmeye başlanması müze pedagojisi kavramını da ortaya çıkarmıştır (Adıgüzel, 2000: 21; Atagök, 1999:131,133,143). Müzelerin pedagojik amaçlarla kullanımı ile birlikte öğrenciler, maddi kanıtlarla çalışma imkânı bularak ve bilgi toplamada yeni yaklaşımlar deneyerek alternatif öğrenme yaklaşımları konusunda kendilerini geliştirecek, farklı yetenek ve beceriler kazanabileceklerdir. Ayrıca müzeler gerçek nesnelere çalışabilme, yeni insanlarla tanışarak sosyal etkileşimi arttırabilme imkânı verdiğiinden öğrenciyi güdüleyici ortamlardır (Şahan, 2005).

Doğal ve tarihi nesnelere sergileyen müzeler, ziyaretçilerine nesne merkezli etkinlikler yoluyla eğitim olanakları sunabilmektedirler. Müze nesnelere temel olarak planlanan etkinlikler, gerçek nesnelere karşılaşma olanağı bulan ziyaretçilerin düşüncelerini ve hayal güçlerini harekete geçirerek kendi deneyimlerini üretmelerine fırsat verir. Özellikle tarihsel nesnelere karşı karşıya gelen ziyaretçiler, geçmişteki olayları ve kültürel birikimi hatırlayarak kişisel hafızalarında yeniden üretmektedirler. Böylece nesne merkezli etkinlikler ziyaretçilerin geçmiş ve bugün arasında bağ kurmasına yardımcı olmaktadır (Paris ve Hapgood, 2002: 43).

Yapılandırmacılığın ve sosyal bilgiler programının ilkelerine uygun olarak yürütülecek bir sosyal bilgiler öğretimi, öğrencilerin kendi deneyimlerini kazanacakları farklı eğitim ortamlarının ve buna dayalı yöntem ve stratejilerin birlikte kullanılması ile mümkündür. Yaparak ve yaşayarak sosyal bilgiler öğrenmeye olanak veren yöntemlerden birisi olarak müzede uygulanan nesne merkezli çalışmalar, öğrencilerin anlamlı öğrenmeler gerçekleştirebilmesine, bilginin anlaşılır ve kalıcı olmasına, öğrenme sürecinin daha kolay yürütülmesine yardımcı olacaktır.

Bunun yanında okul dışı eğitim ortamlarında gerçekleşen öğrenme sürecinin, oldukça kişisel ilerleyen ve karmaşık bir süreç olduğu unutulmamalıdır. Bu açıdan müze ziyaretleri sonrasında öğrenmenin gerçekleşip gerçekleşmediğini anlamak için sadece sonuçlara bakmak ve öğrencilerin ne öğrendiğini anlamaya çalışmak yeterli değildir. Öğrenme bir süreçtir, dolayısıyla müzede öğrencilerin ne öğrendiklerinin anlaşılmasının yanında nasıl öğrendiklerinin anlaşılması da önemlidir (Griffin, 1999:112). Bu amaçla müze ziyaretleri ile edinilen tecrübeler ve farklı yaklaşımlarla birlikte sürdürülen araştırmalar, öğrenmenin nasıl gerçekleştiğine dair yeni bilgilerin ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır. Öğrenme süreci ile elde edilen bilgiler müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde bir eğitim ortamı olarak kullanılmasını arttırarak, buna yönelik hazırlanan etkinliklerin sağlam temellere oturmasını sağlayacaktır.

Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması ile ilgili yapılan araştırmaların sosyal bilgiler öğretimi ile doğrudan ilişkilendirilmiş etkinlikler ortaya koyamadığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu araştırmada ilk olarak, sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeleri birer eğitim ortamı olarak kullanmasına destek sağlaması beklenen sosyal bilgiler öğretimi ile ilişkilendirilmiş nesne merkezli müze etkinlikleri geliştirilmiş ve bu alandaki boşluğun doldurması hedeflenmiştir. Ayrıca uygulamaya katılan öğrencilerin öğrenme tecrübelerine yükledikleri anlam betimlenmiş ve öğrenme sürecinin nasıl gerçekleştiğine dair derinlemesine bir bakış ortaya çıkarılmıştır. Bu açıdan müzede sosyal bilgiler öğrenme sürecinin tanımlanması ve gelişiminin tespit edilmesinin alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı, öğrencilerin nesne merkezli müze etkinlikleri ile gerçekleştirilen sosyal bilgiler öğrenme sürecine yükledikleri anlamın ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaç çerçevesinde müze ortamlarında uygulanacak ders programları geliştirilmiştir. Geliştirilen müze programında Talim Terbiye Kurulu'nun 2008 yılına ait kararında 6. sınıf sosyal bilgiler programının müze eğitimiyle ilişkilendirilmesini tavsiye ettiği üniteler temel alınmıştır. Bu araştırmada, 'Nesne merkezli öğrenmeye odaklı müze ziyaretleri ile sosyal bilgiler öğrenmenin öğrenciler için anlamı nedir?' sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmanın dört alt problemi bulunmaktadır:

- 1) İlköğretim düzeyinde müze ortamında nesnelere sosyal bilgiler öğrenme süreci nasıl gerçekleşmektedir?
- 2) İlköğretim öğrencilerinin müzede nesnelere sosyal bilgiler öğrenme yaşantılarına yükledikleri anlamlar nelerdir? Bu öğrenme sürecinin bilişsel, duyuşsal ve fiziksel açıdan öğrenciler için anlamı nedir?
- 3) İlköğretim öğrencilerinin alternatif bir öğrenme ortamı olarak müzede nesnelere sosyal bilgiler öğrenme konusundaki düşünceleri nelerdir?
- 4) Müzede nesne merkezli sosyal bilgiler öğrenme ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı ilgi ve tutumlarını nasıl etkilemektedir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

2004 yılından itibaren uygulanmaya başlanan sosyal bilgiler öğretim programında yapılandırmacılık yaklaşımı esas alınmıştır. Yapılandırmacı yaklaşımın ilkelerine göre öğretmen, öğrenciye öğretme-öğrenme sürecinde deneme, uygulama ve keşfetme fırsatı vermek amacıyla öğrenme ortamlarını tasarlamalı, bunun yanında öğrencinin gerçek durumlar ve nesnelere birlikte çalışacağı öğrenme alanlarından da yararlanmalıdır. Bu bağlamda öğrencilere somut tecrübeler edinebilme imkânı veren müzelerin, gözlem gezisi yöntemiyle hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde kullanılması gerekmektedir.

Okul dışında öğrenmeye yardımcı ortamlardan biri olan müzeler, öğrencilere eğlenerek öğrenme olanağı sunmaktadır. Yapılan çeşitli araştırmalar, sanat etkinlikleri ve fen eğitiminde müzelerin bir öğrenme alanı olarak kullanılmasının öğrencilerin derse karşı ilgilerini ve akademik başarılarını arttırdığını göstermektedir. Bunun yanında öğrenciler bu uygulamalara zevkle katılmışlar ve yaratıcılıklarını ortaya koyan çalışmalarda bulunmuşlardır (Demir, 2005; Erim, 2005; Bozdoğan, 2007).

Müzelerin eğitim alanı olarak etkin bir şekilde kullanılması ve müze pedagojisi ülkemiz için oldukça yeni bir alandır. Müzelerin gözlem gezileri kapsamında ziyaret edilmesine rağmen araştırmalar öğretmenlerin müzeleri öğretim etkinlikleri ile nasıl ilişkilendirmeleri gerektiği konusunda kendilerini yetersiz bulduklarını ve ziyaretlerin eğlenme amacından öteye geçemediğini ortaya koymuştur. Müzelerle eğitim maliyet, bürokratik işlemler gibi etkenlerin bulunduğu yeterince zorlu bir süreçtir. Bu açıdan sürecin eğitime olan katkısının artması için öğretim programları ekseninde ayrıntılı bir biçimde planlanması gerekmektedir (Ata, 2002; Alkış ve Güleç, 2003; Demir, 2007). Araştırma kapsamında ders üniteleri ile ilişkilendirilerek tasarlanacak olan müze etkinliklerinin, bu zorlukları yaşayacak sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzedeki eğitim yaşantısını planlamalarında yardımcı olması beklenmektedir.

Bu tür gezilerin tasarımdan uygulamaya kadar yorucu, zaman alıcı ve belirli bir maliyete dayanan süreçler olmasının yanında, öğrenme düzeyi açısından öğrenciye ne kazandırdığının tam olarak belirlenmemesi, uygulayıcı durumda olan öğretmenin sınıf içi çalışmaları tercih etmesine neden olacaktır. Bu nedenle öğretim alanının kazanımları çerçevesinde yapılandırılmış, öğrencinin etkin katılımını sağlayarak bilgisini oluşturmaya imkân veren, müze uygulamalarıyla bütünleştirilmiş ders tasarımları ile birlikte öğrencilerin öğrenme süreçlerini nasıl geliştirdiğinin bilinmesi, sadece sosyal bilgiler öğretmenleri için değil, öğrenme süreci ile ilgili olan tüm öğretmenler için yol gösterici ve teşvik edici olacaktır. Araştırma kapsamında öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerinin gelişimi hakkında yorumlarına başvurulması, müzede öğrenme sürecine öğrencilerin gözünden bakabilme imkânı verecektir.

Türkiye’de okul, müze ve öğrenme ilişkisinin kurulamamış olmasına rağmen 2004 yılı itibariyle Milli Eğitim Bakanlığı’nın yapılandırmacı yaklaşıma göre biçimlendirilmiş bir sosyal bilgiler öğretim programını benimsemesi, müzelerin bir eğitim ortamı olarak yaygınlaşmasına ve bu tür öğretim etkinliklerinin yürütülmesine zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla müzelerin sosyal bilgiler öğretiminin gerçekleştiği ortamlar olarak kullanılması, amaca uygun etkinliklerin oluşturulması ve uygulama sonucunda ortaya çıkan öğrenme sürecinin belirlenmesi önemli görülmekte ve araştırmanın bu anlamda alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. VARSAYIMLAR

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin uygulama sürecine ilişkin gerçek düşüncelerini ifade ettikleri varsayılmıştır.
2. Araştırma sürecinde uygulanacak veri toplama araçları ve etkinliklere ilişkin uzman görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu araştırma;

1. 2007-2008 eğitim-öğretim yılı İstanbul ili Pazar (rumuz) ilçesinde bulunan Atılım İlköğretim Okulu (rumuz) 6-D sınıfı öğrencilerinin uygulamaya yönelik görüşleri ile sınırlıdır.
2. 6. Sınıf sosyal bilgiler dersi 'Yeryüzünde Yaşam', 'İpek Yolu'nda Türkler' ve 'Elektronik Yüzyıl' ünitesiyle sınırlıdır.
3. Uygulama kapsamında ziyaret edilecek İstanbul Arkeoloji Müzesi, Türk İslam Eserleri Müzesi, Harbiye Askeri Müzesi ve Rahmi M. Koç Müzesi ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı: Öğrenenin önceki deneyim, kavram ve bilgilerine dayanarak karşılaştığı yeni bir bilgiyi yapılandırmasına, oluşturmasına, yorumlamasına ve geliştirmesine savunan öğrenme yaklaşımıdır (Açıkgöz, 2008: 60; Bıyıklı ve diğ., tarihsiz:12; Yılmaz, 2008).

Sosyal Bilgiler: “*Sosyal bilgiler, sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanan, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle donatılmış, düşünen ve becerikli demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır*” (Doğanay, 2005: 19).

Müze: “*Müze, kültürel ve bilimsel değere sahip nesne koleksiyonlarını inceleme, eğitim ve eğlence amaçlı koruyan ve sergileyen sürekli bir kurumdur.*” (ICOM, 2003; akt. Ödekan ve Akmehmet, 2006: 53).

Müze Eğitimi: “*Yorum, açıklama ve programlar sunarak ya da anılar, duygular ve düşünceler yaratma yoluyla, izleyenlerin yaşantılarıyla ilişkili anlam çikarmalarını*

sağlayarak, koleksiyonlardan öğrenmelerini sağlama sürecidir.” (Moffat and Wollard, 1999; akt. Akmehmet ve Ödekan, 2006: 49).

Müze pedagojisi: *“Temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde yaşantılara dayalı çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları olarak müzelerin etkin olarak kullanımudur.” (Adıgüzel, 2000:132).*

Fenomenoloji: *“Bireyin bilinçliliğini yani dünyadaki varlığını, varlığını nasıl tecrübe ettiğini ve tecrübelerini asıl anlamlandırıldığını sorgulayan bir araştırma yöntemidir.” (Akturan ve Esen, 2008: 91).*

1.7. KISALTMALAR

ICOM: Uluslararası Müzeler Birliği (International Council of Museums)

NCSS: Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies)

BÖLÜM II

İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ VE YAPILANDIRMACI ÖĞRENME YAKLAŞIMI

İlköğretim programı içerisinde yer alan sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin yaşadıkları toplumu ve çevreyi daha iyi anlamalarına yardımcı olan bir öğretim alanı olarak görülmektedir. Bireylere yaşadıkları toplumun kültürel birikiminin aktarılması, demokratik toplumun sürekliliğini sağlamak için gerekli olan değer ve becerilerin kazandırılması bu dersin hedefleri arasındadır. Ulusal ve uluslar arası yazındaki sosyal bilgiler öğretimi ile ilgili tanımlarda ‘etkili vatandaş yetiştirme’ yaklaşımı ile birlikte sosyal bilimlerin öğretimi, problem çözme ve karar verme becerilerinin geliştirilmesi yaklaşımları da vurgulanmaktadır (Öztürk, 2006: 25).

Sosyal bilgilerin sosyal bilimlerin içinde yer alan farklı disiplinlerden oluşması ve sosyal bilgiler alanı öğretimine dair oluşmuş olan yaklaşımlar birçok sosyal bilgiler tanımının ortaya çıkmasına neden olmuştur (Öztürk ve Otluoğlu, 2003:5). Uluslar arası yazında yapılmış olan ilk tanımlarından biri Wesley’e aittir. Wesley (1950), sosyal bilgileri pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş sosyal bilimler olarak tanımlamaktadır (Wesley, 1950 akt: Shug ve Beery, 1987 akt: Öztürk, 2006: 23).

ABD Milli Eğitim Derneği içerisinde faaliyet gösteren Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından getirilen tanım ise şöyledir: “*Sosyal bilgiler, konusu doğrudan doğruya insan toplumunun teşkilatına ve gelişimine ve sosyal birliklerin bir ögesi olması dolayısıyla insana dair olan bilgiler(dir).*” (Moffatt, 1957’den akt: Safran, 2008:3) Barr, Barth ve Shermis (1978: 18) sosyal bilgileri, sosyal bilimler ile beşeri bilimlerin yurttaşlık eğitiminde öğretim amacıyla bütünleştirilmesi olarak tanımlamışlardır (Barr ve diğ, 1978 akt: Öztürk, 2007:103).

Amerika Birleşik Devletlerinde ilk ve ortaöğretim düzeyinde sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili çalışmalar yürüten bir kurum olan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (*The National Council For The Social Studies*, NCSS), sosyal bilgilerin tanımını şu şekilde yapmıştır:

“Sosyal bilgiler, vatandaşlık yeterlikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır.” (NCSS, 1993:3; akt: Doğanay, 2005: 19).

Türkiye’de sosyal bilgiler alanında araştırmalar yürüten Erden (tarihsiz) sosyal bilgileri, *“ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla, sosyal bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı çalışma alanı”* olarak tanımlamıştır (Erden, tarihsiz:8).

Erden’in vurguladığı ‘iyi ve sorumlu vatandaş’ yetiştirme, sosyal bilgilerin temel amaçlarından olmakla birlikte yaşadığı toplumun değerlerini sorgulamadan kabul eden itaatkâr vatandaşlar yetiştirmek ulaşılmak istenen hedefler arasında değildir. Sosyal bilgiler yerel değerleri özümsemiş, evrensel değerlere saygı duyan, yaşadığı topluma etkin bir biçimde katılan, eleştirel düşünerek yeni değerler üretebilen vatandaşların yetiştirilmesini hedeflemektedir (Kabapınar, 2007:3).

Sosyal bilgilerin demokratik ve kültürel değerlerle donanmış vatandaşların yetiştirilmesindeki etkin rolünün yanında onu diğer öğretim programlarından farklı kılan disiplinler arası yapısıdır. Doğanay (2005), sosyal bilgilerin bu yönünü vurgulayarak yaptığı tanımda şu ifadeleri kullanmıştır:

“Sosyal bilgiler, sosyal ve insanla ilgili diğer bilimlerin içerik ve yöntemlerinden yararlanan, insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini zaman boyutu içinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve küreselleşen bir dünyada yaşamla ilgili temel demokratik değerlerle

donatılmış, düşünen ve becerikli demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır.” (Doğanay, 2005: 19).

Sosyal bilgiler, içeriğini aldığı sosyal bilimlerin yöntemlerinden de yararlanır (Öztürk, 2007:106). Sosyal bilimlerin bilgiye ulaşmak için kullandığı bilimsel araştırma ve inceleme yöntemleri, öğrencilerin yaşamda karşılaştıkları sorunları tanıma, analiz etme ve çözüm önerileri getirme yeteneklerini geliştirecektir. Öztürk ve Otluoğlu'nun ifade ettiği gibi *“sosyal bilimlerin bulgularını entegre edip öğrencilerin düzeyine göre basitleştiren, bunları kullanarak öğrencilere, sosyal yaşama uyum sağlamada ve sosyal sorunlara çözüm üretmede ihtiyaç duyacakları bilgi, beceri, tutum ve değerleri kazandırmayı amaçlayan bir yurttaşlık eğitim programı”* olarak sosyal bilgiler, öğrencileri bilimsel yöntemler yoluyla yaşamlarının ileriki dönemlerine hazırlamaktadır (Öztürk ve Otluoğlu, 2003:6).

Ülkemizde 2004 yılından itibaren uygulanmaya başlanan yeni sosyal bilgiler programı içerisinde de kapsamlı bir tanım yapılmıştır. Buna göre sosyal bilgiler:

“...bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.” (MEB, tarihsiz).

Sosyal bilgiler öğretim alanının, toplumun ve devletin devamlılığını sağlayacak bireylerin yetiştirilmesinde işlevlere sahip olması bu dersin önemini arttırmaktadır. Ülkemizde devletin hedeflediği bilgi, beceri ve değerlere sahip, ülkesine ve milletine bağlı, demokratik değerleri özümsemiş vatandaşların yetiştirilmesi sosyal bilgiler eğitiminin iyileştirilmesiyle mümkündür. Bu amaçla Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programları çağdaş eğitim yaklaşımlarına uygun olarak yapılandırılmaya çalışılmıştır. Bununla beraber yakın döneme kadar sosyal bilgiler eğitiminde davranışçı yaklaşımlar çevresinde sürdürülen geleneksel yapı değişen ihtiyaçlar ve yeni öğretim anlayışları doğrultusunda gözden geçirilerek yenilenmiştir. Yenilenen

program 2005-2006 öğretim yılı itibariyle ilköğretim okullarında uygulamaya konulmuştur (Öztürk, 2006: 47).

Yeni sosyal bilgiler öğretim programının temel değişikliği yapılandırmacı anlayışa göre hazırlanmış olmasıdır (Yılmaz, 2009). Program öğrencilerin ezber yoluyla bilgiye ulaşma şeklindeki geleneksel öğrenme anlayışlarının dönüştürülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu anlayış çerçevesinde öğrencilerin sahip oldukları deneyimlerden faydalanarak kendi bilgilerini üretmeleri ve yaşama aktif katılan bireyler olarak yetiştirilmeleri gerekmektedir. Uygulamaya konulan programla birlikte sosyal bilgiler eğitiminde öğrenci merkezli bir anlayış getirilmeye çalışılmıştır (Yazıcı ve Koca, 2008: 23, Kabapınar, 2007: 11).

2.1.1. Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımına Göre Öğrenme

Yapılandırmacı yaklaşıma göre öğrenenler yaşamları boyunca çevre ile etkileşime girerek bilgilerini yapılandırırlar ve eski yaşantılarından faydalanırlar. Dolayısıyla bireyde var olan deneyimlerin ortaya çıkarılması, öğrenme sürecinde dikkat edilmesi gereken noktalardan biridir (Açıkgöz, 2008: 61; Fer ve Cırık, 2007: 28).

Sosyal bilgiler, içerdiği konular itibariyle sosyal yaşamla ilintili bir derstir. Öğrencilerin okul yaşamı öncesinde sosyal ortamlarda edindikleri eski deneyimlerin ortaya çıkarılması ve bilgilerini yapılandırma sürecine aktif katılımlarının sağlanması, yapılandırmacı yaklaşımın ilkelerine ve sosyal bilgiler öğretiminin katılımcı vatandaşlar yetiştirilmesi hedefine uygun düşmektedir (Yanpar, 2006: 89). Sosyal bilgiler öğretim programının temel felsefesini oluşturan yapılandırmacı yaklaşım ilk bilgi felsefesi olarak ortaya çıkmış, bu kuram daha sonra eğitim alanına uyarlanmıştır (Açıkgöz, 2008: 60; Yanpar, 2006: 94; Fer ve Cırık, 2007: 30). Yapılandırmacı yaklaşım bireylerin öğrenme süreçlerini açıklarken onların bilgilerini yapılandırdıkları üzerinde durmaktadır. Davranışçı yaklaşımın aksine bireyler kendilerine sunulan bilginin pasif alıcıları değildirler. Birey nesnelere ve gerçek dünya ile etkileşimleri sonucunda elde ettiği bilgileri deneyimleri ile yorumlayarak yeni zihinsel yapılar oluşturmaktadırlar. Bireylerin farklı yaşantıları, inanç ve

beklentileri olduğuna göre ulaştıkları zihinsel yapılar da farklı olacaktır (Dilaver ve Tay, 2008: 92; Açıkgöz, 2008: 60; Yanpar, 2006: 94; Fer ve Cırık, 2007: 30; Kabapınar, 2007: 14; Yılmaz, 2008).

Yapılandırmacı anlayışta bilginin zihinde oluşturulması süreci üzerinde durulmaktadır. Öğrenci yeni bilgiler edinirken bir dengesizlik durumuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu süreçte öğrencinin dengesizlik durumunu ortadan kaldırmak için bir takım zihinsel işlemler yapması ve aktif olarak bilgisini yapılandırması gerekmektedir. Yeni durum önceden oluşturulmuş olan yapılarla karşılaştırılır, özümleme ve uyarlama süreçleri sonucunda yeniden dengeye ulaşılır. Edinilen zihinsel yapılar bir sonraki öğrenmenin de temelini oluşturur. Öğrenci karşılaştığı her yeni yaşantı sonrası zihinsel yapılarını tekrar düzenlemekte, kurduğu yapıları dönüştürmekte ve geliştirmektedir. Öğrenme bu açıdan öğrenene özgüdür ve özne merkezli ilerlemektedir. (Bıyıklı ve diğ., tarihsiz: 13; Açıkgöz, 2008: 60; Fer ve Cırık, 2007: 60-34; Yurdakul, 2005: 42). Bu nedenle öğrencilerin eğitim ortamlarında kendi öğrenme sorumluluklarını üstlenmeleri, düşünme becerilerini geliştirmeleri ve kendi anlamlarını üretmeleri beklenmektedir (Aydın, 2007: 67).

Öğrencilerin sosyal bilgilerle ilişkili olarak tarihi, sosyal ve ahlaki konularda bağımsız düşünme biçimleri geliştirmeleri, sosyal yaşamdaki problemlerle ilgili çözüm üretebilmeleri, toplumdaki farklı yaşam ve fikirlere saygıyı temel alan davranış ve becerileri kazanmaları için bilişsel seviyelerine uygun etkinliklerle karşılaşmaları ve araştırma yapma konusunda yönlendirilmeleri gerekmektedir. Böylece öğrenciler, konu ile ilgili kaynak ve kanıtları sosyal bilimlerin yöntemlerinden faydalanarak birer bilim insanı gibi inceleyerek değerlendirecekler ve kendi bakış açıları doğrultusunda özgün anlam yapılarına ulaşacaklardır (Fer ve Cırık, 2007: 63, Kabapınar, 2007: 16).

Sosyal bilgiler öğretiminde yararlanılacak kaynak, kanıt ve materyaller, bilgilerin öğrenci seviyesine uygun hale gelmesine ve somutlaşmasına yardımcı olur. Özellikle geçmişteki olayların anlaşılması ve öğrencilerin zihinlerinde somutluk kazanması doğru kaynak, malzeme ve materyallerin sınıfta kullanılması ile mümkündür.

Yapılandırmacı bir dersin ilk elden kaynakların kullanımını üzerine tasarlanması, öğrencilerin görerek, etkili iletişim kurarak, aktif olarak bilgisini oluşturmaya kolaylık sağlar (Fer ve Cırık, 2007: 283).

Sosyal bilgiler, öğrencilere zengin ön öğrenmelerle ilişki kurabilme imkanı vermekle birlikte geçmişin ve kültürün bilgisini aktaran, oldukça soyut bilgilere sahip bir öğretim alanıdır. Yapılandırmacılıkta öğrenmenin bireyin önceki bilgilerini göz önünde bulundurarak zihninde var olan şemaları kullanması, yeni bilgilerini de bu şemalar doğrultusunda yapılandırması sonucunda gerçekleştiği vurgulanmıştır (Yılmaz, 2008). Anlamli bir öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrencinin zihinsel şemalarıyla yeni bilgi arasında ilişki kurulması gerekmektedir. Bu durumda öğrencinin bilgiyi kullanması ve bilgiyi uygulayabilecek öğrenme ortamlarına sahip olması gerekir. Sosyal bilgiler derslerinin bu yönde tasarlanması, öğrenciye üzerinde çalıştığı öğrenme malzemesi ile yazma, okuma, görme, değerlendirme ve eylemde bulunma fırsatı verilmesi öğrenmenin gerçekleşmesine yardımcı olur (Açıkgöz, 2008: 48-49).

Yapılandırmacı yaklaşıma göre anlamın oluşturulmasında bireyin bilişsel yapılarının yanı sıra sosyal çevresi ile kurduğu etkileşimin önemi büyüktür. Bireyin çevresiyle yaşadığı etkileşimle birlikte bilişsel yapıları harekete geçer ve gelişir. Davranışsal yaklaşımda olduğu gibi sosyal olay ve olguların öğretmen tarafından aktarılmasıyla gerçekleşen etkileşimin bilişsel yapıların gelişimine katkısı yeterli değildir. Öğretmen öğrenme sürecinde otorite değil öğrenen konumunda olduğunun bilincinde olarak öğrencilerin kendisiyle ve diğer öğrencilerle olan etkileşiminin artmasına zemin hazırlamalıdır. Bireyin zihinde oluşan soyut kavramlar gerçek yaşamdaki deneyimlerle bağlantı kurdukça değişmekte, somut hale gelmektedir (Schunk, 2009: 243; Bıyıklı ve diğ., tarihsiz:21).

Yapılandırmacılığın toplumsal yönüne vurgu yapan ve anlamın oluşturulmasında toplumsal süreçlere yer veren L.S. Vygotsky iki olgu üzerinde durmaktadır. İlk olarak bilginin inşasında yetişkinler ve akranlarla gerçekleşen iletişimin sosyal öğrenme üzerindeki etkisinden bahsetmektedir. İkinci olarak ise bu iletişimi olanaklı

kılan mantık, kavram, düşünce kalıpları, işaret, sayı ve sözcükler gibi psikolojik araçlardan söz etmektedir. Vygotsky bireyin anlamı yapılandırırken kullandığı dil ile birlikte yüksek öğrenme biçimleri kazandığını vurgulamıştır. Ona göre birey önce dilin araçları yardımıyla kavram bilgisine sahip olmakta, çevresiyle kurduğu etkileşim sayesinde deneyimleriyle kavramların içeriğini doldurmaktadır (Aydın, 2007: 17).

Vygotsky'nin sosyal etkileşim ve öğrenme ilişkisinden bahsederken 'işbirlikli öğrenme' tarzını çalışmalarında uygulayarak, akranlarla iletişimin, öğrencilerin daha kolay ve hızlı öğrenmelerine yardımcı olduğunu belirtmiştir. Öğrenci, diğer öğrencilerle kurduğu etkileşimler sonucunda edindiği bilgileri 'içselleştirme' süreciyle işleminden geçirir ve kendine özgü anlam yapıları oluşturur.(Fer ve Cırık, 2007: 75; Açıköz, 2008: 64; Yurdakul, 2005: 45).

Sosyal etkileşim sürecinde öğrencilerin kendi yaşlılarının yanında yetişkinlerle kurdukları etkileşimin de önemi büyüktür. Öğrencinin kendi başına ulaşabileceği öğrenme düzeyi ile yetişkin veya kendinden daha yetenekli bir bireyin rehberliği doğrultusunda ulaşacağı düzey arasındaki fark, Vygotsky tarafından yakınsal gelişim alanı olarak nitelendirilmiştir. Öğrenme bu alanda gerçekleşir. Öğrenci, yetişkinlerin desteğiyle çevresiyle etkileşim kurarak zihinsel ve sosyal gelişimini arttırmaya çalışmaktadır (Dilaver ve Tay, 2008: 95; Yurdakul, 2005: 45; Yanpar, 2006: 92).

Yapılandırmacı yaklaşım öğrenmenin sürecine odaklanan bir teoridir. Bu süreçte öğrenmenin gerçekleşebilmesi için belirtilen temel koşullar alanın yazarları tarafından gerekli bulunmaktadır. Bunlar:

1. *“Öğrenme gerçeğe uygun, karmaşık ve anlamlı çevrelerde meydana gelmektedir.*
2. *Sosyal etkileşim öğrenmenin önemli bir parçasını oluşturmaktadır.*
3. *Öğrenmede çoklu perspektif ve çoklu sunum desteklenmektedir.*
4. *Kendi kendine öğrenme cesaretlendirilmelidir.*
5. *Bilginin yapılandırılması sürecinde kişisel farkındalığın geliştirilmesi gerekmektedir.”(Driscoll, 2005:393).*

2.1.2. Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımında Öğretmen ve Öğrenci Roller

Geleneksel yaklaşımda olduğu gibi yapılandırmacı yaklaşımda da öğrenmenin gerçekleşmesinde öğretmen sorumluluğu fazladır, fakat yapılandırmacı yaklaşım öğretmenin sınıftaki rolüne yeni anlamlar yüklemektedir. Geleneksel yaklaşımda öğretmen bilgi aktarmakta, öğrencilerin ne kadar ve nasıl öğreneceklerine karar vermekte, öğrenme faaliyetini sıkı planlanmış bir şekilde yürütmektedir. Yapılandırmacılık öğretmenin rehberlik yönüne vurgu yapar. Öğretmen, öğrencilerin kendi öğrenmelerini yürütmelerine ve anlamı inşa etmelerine destek olan, öğrencilerin istek, ihtiyaç ve önbilgilerini göz ardı etmeyen, yaşamda karşılaştıkları problemlerle öğrencilerini karşı karşıya getiren, bilgi edinme sürecinde öğrencilere sosyal etkileşim imkânı veren niteliklere sahiptir (Dilaver ve Tay, 2008:102).

Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmen, öğretimde bilginin transfer yoluyla aktarımı yerine öğrencilerin bilişsel süreçlerinin gelişimini sağlayıcı soruları kullanır. Öğrencilerin öğrenme sürecine kendi sorularıyla katılmasına zemin hazırlar. Öğrencilerin öğrenirken yaptıkları yanlışlıklar konusunda yönlendirmelerde bulunarak öğrencilerin kendilerini sorgulamalarına ve öz düzenleme süreçlerini geliştirmelerine yardımcı olur (Fer ve Cırık, 2007:292).

Öğretmen yapılandırmacı öğrenmenin gerçekleşmesi için öğretim sürecini kolaylaştırıcı tutum sergilemelidir. Bu durum öğrencilerin zorlandıkları noktalarda cevapları söylemek ya da ‘evet’ veya ‘hayır’ cevabı verebilecekleri sorular yöneltmek anlamına gelmemektedir. Öğrenciler öğrenme sürecinde farklı seçenekleri değerlendirmeye ve süreç üzerinde düşünmeye yönlendirilmeli, farklı çözüm yollarını deneme konusunda teşvik edilmelidir (Bıyıklı ve diğ., tarihsiz: 31-35; Açıkgöz, 2008:37-38).

Yapılandırmacılık yaklaşımının egemen olduğu sınıf ortamlarında öğrencilere sınırsız olanaklar sağlanmaktadır. Buna göre öğretmenler:

- *“Öğrencilerini önceden belirlenmiş eğitim programlarının sıkıcılığından arındırırlar ve büyük düşünceler üzerinde odaklanmalarını sağlarlar.*

- *Fikirleri yeniden formüle etmeleri, ilişkiler kurmaları ve belirli sonuçlara ulaşmaları için öğrenci ilgilerini merkeze alırlar.*
- *Dünyanın karmaşık bir yer olduğu, gerçeğin ise bir yorum sorunu olduğunu öğrencileriyle paylaşırlar.*
- *Öğrenmenin ve öğrenmeyi değerlendirme sürecinin güç ve karışık bir çaba olduğunu bilirler.”(Demirel, 2006:235).*

Yapılandırmacı anlayışa uygun dersler hazırlamak öğretmenlerin sosyal bilgiler alanında yeterli olmasını ve yaratıcılıklarını aktif bir biçimde kullanmalarını gerektirir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin soyut olan birçok konuyu öğrencilere zengin deneyimler kazanacak şekilde sunmaları, dersleri bu doğrultuda planlamaları ve tasarımları gerekmektedir. Öğrenme sürecinde derslerde işbirlikli öğrenme, problem çözme gibi öğretim yöntem ve tekniklerinin, sosyal bilgiler alanında faydalanılacak materyallerin kullanılması, okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanılması öğrencilerin kendi anlamlarını oluşturmalarını, yaşam boyu öğrenenler olmalarını sağlayacaktır.

Yapılandırmacı yaklaşım, öğrenmede öğrencinin rolünü açıklayan yeni tanımlar getirmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımın bireyin öğrenmesini açıklarken savunduğu en önemli ilkesi öğrenenlerin pasif alıcılar olmadığı, bunun aksine ön öğrenmelerini kullanarak aktif olarak kendi anlamlarını oluşturduklarıdır. Buna göre öğrenciler kendi öğrenmelerini yürütmede sorumluluklarının bilincinde olmalıdırlar. Öğrenci bu süreçte bilgisini inşa ederken eleştirel ve yaratıcı düşünme ile öz düzenleme becerilerini kullanmalıdır (Açıkgöz, 2008: 38).

Öz düzenleme becerisi öğrencinin içinde bulunduğu öğrenme sürecinin farkında olmasını sağlamaktadır. Öğrenciler öğrenme-öğretme süreci içerisinde geleneksel anlayışta kullanılagelen dinleme, okuma, soru-cevap sürecine katılma gibi öğrenme aktiviteleri yerine öğrencileri aktif kılacak, bilgilerini uyarlayacak veya tekrar yaratacak öğrenme aktiviteleri ile karşılaştırılmalıdır. Öğrenciler bilgiyi analiz ederek, hipotezler üreterek, derinlemesine tartışarak, karşılaştırmalar yaparak kendi anlayışlarını oluşturmalıdırlar. Böylece öğrenciler öz düzenleme becerisini kazanarak kendi öğrenmeleri üzerine denetim kurabilir hale geleceklerdir (Fer ve Cırık, 2007: 296).

Sosyal etkileşimin bireyin öğrenmesinin temelini oluşturduğu üzerinde duran yapılandırmacı yaklaşımda, öğrencilerin hem öğretmenleri ile hem de akranları ile iletişime geçmeleri, öğrenme ortamlarının bu amaç doğrultusunda etkileşime olanak verecek şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Öğrencinin bilgi edinirken öğretmen ve diğer öğrencilerle etkileşim içerisinde olması bilişsel yeterliklerini arttırdığı gibi duygusal ve sosyal özelliklerini de geliştirecektir. Bandura ve Vygotsky, eğitim teorilerini sosyal etkileşim üzerinde kurarak öğrencilerin yaşlılarıyla ve yetişkinlerle kurdukları etkileşimin, onların bilişsel yapılarını hızlandırdıklarını ortaya koymuştur (Senemoğlu, 2005: 59).

Akran iletişimi öğrencilerin kendi fikirleri ile başkaları arasında karşılaştırma yapabilme, farklı fikirlere saygı gösterme, empati kurma gibi beceri ve değerler geliştirmesine yardımcı olacaktır ki bu, sosyal bilgiler öğretiminin hedefleri arasındadır. Ayrıca etkileşim süreci sosyal olaylarda doğru ve yanlışın kesin olarak belirlenemeyeceğinin fark edilmesini sağlayarak, bilginin göreceliliğinin öğrenciler tarafından keşfedilmesine olanak verir (Kabapınar, 2007: 15).

Yapılandırmacı yaklaşım içerisinde öğrenenlerin özetle şu özelliklere sahip olmaları beklenmektedir:

- Öğrenciler öğrenme sürecinde önceki öğrenmelerle yeni öğrenmelerin ilişkisini kurarak öğrendiklerini yaşantılarıyla ilişkilendirir.
- Öğrenciler öğrenme sorumluluklarının bilincinde olarak konuyu nasıl öğrendiğinin farkındadırlar. Öğrenciler kendi öğrenme süreçlerine eleştirel bakış açısıyla bakarak sorgular ve hatalarını ve hatalarının nedenlerini fark ederler; hatalarını bir öğrenme fırsatı olarak görürler.
- Öğrenci bilgilerin pasif alıcısı değil öğretmen ile birlikte problem ya da görev üreten aktif bir katılımcıdır. Oluşturulan problemin çözümü için öğretmen ile birlikte hareket eder.
- Öğrenme aktivitelerinde öğrenci bir araştırmacı gibi davranır, çözüm önerilerini ve fikirlerini dener; önerilerini desteklemek için kanıtlardan yararlanır ve teknolojiyi aktif bir biçimde kullanır.

- Öğrenciler sosyal etkileşim sürecinde birbirlerinin fikirlerinden yararlanırlar, birbirlerinin görüşüne anlamlı katkı veya eleştiri getirirler.
- Öğrenme sürecinde değerlendirme basamağı öğrenciye kişisel farkındalık katma açısından önemlidir. Öğrenciler değerlendirme ölçütlerinden haberdar edilerek kendi öğrenmelerini öz düzenlemeli bir biçimde yürütürler. Ayrıca öğrenciler kendilerini ve birbirlerini değerlendirerek bu sürece aktif olarak katılırlar (Bıyıklı ve diğ., tarihsiz:36).

2.1.3. Yapılandırmacı Öğrenme Ortamları

Birey hayatı boyunca yaşadığı ortamlarda birçok olay, nesne ve kişiyle etkileşim kurmaktadır. Bireyin çevresiyle kurduğu bu etkileşim belli bir eşiğı aştığında kalıcı iz oluşur ve yaşantı meydana gelir. Yaşantı ile birlikte öğrenmenin de oluştuğundan bahsedebiliriz. Öğrencinin katıldığı öğretim ortamlarında kurduğu etkileşimin yaşantılar haline dönüşmesi bekleniyorsa, onların yaşantı eşiğini aşan etkinliklerle karşılaştırılması gerekmektedir (Senemoğlu, 2005: 91). Dolayısıyla öğrenmenin gerçekleşmesinde eğitim-öğretim ortamlarının önemi büyüktür.

Yapılandırmacı yaklaşımın öğrenmenin nasıl gerçekleştiğini ortaya koyması öğrenenin ve öğreticinin rollerini değiştirdiği gibi öğrenme ortamının niteliğinde de yeni düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmıştır. (Dilaver ve Tay, 2008: 104). Bireysel veya grupça hazırlanmış, akran iletişimine imkân veren etkinlikler, üst düzey düşünme becerilerini ortaya çıkaran öğretim stratejisi, yöntem ve teknikleri, sınıf içi formal çalışmalar, bunun yanında okul dışı ortamların eğitimsel amaçlarla kullanımı gibi uygulamalar öğrenmeye yapılandırmacı bir nitelik kazandıracaktır (Yurdakul, 2005: 54). Burada uygulamalardan ziyade yürütülen çalışmaların yapılandırmacı ilkelere sahip olması önemlidir.

Yapılandırılmış sınıf ortamlarını geleneksel sınıflardan ayıran bazı özellikler bulunmaktadır. Geleneksel sınıflarda öğrencilerin programlarda hedeflenen temel becerilere ulaşmaları beklenir. Bu doğrultuda kaynak olarak ders kitapları kullanılarak öğrencilerle okuma etkinlikleri gerçekleştirilir. Öğretmen bilgiyi aktaran

konumundadır; öğrencilerin verilen bilgileri alması ve sorulara doğru cevaplar vermesi istenmektedir. Öğrenme sürecinde öğrenciler bireysel çalışırlar ve değerlendirme testler yoluyla yapılır. Buna karşın yapılandırmacı öğrenme ortamları öğrencilere öğrenme süreçlerini geliştirmeleri için zengin tecrübeler sağlayacak şekilde düzenlenmelidir (Schunk, 2009: 265). Öğrencilere öğrenme sürecinde daha fazla etkileşim kurmalarına olanak verilmelidir. Böylece önceki deneyimler öğrenme sürecinde ortaya çıkarılacak, yanlış olanlar düzenlenecek ve bilgi yeniden yapılandırılacaktır (Bıyıklı ve diğ., tarihsiz: 37) .

Yapılandırmacı sınıf ortamları öğrenci merkezlidir. Öğrenci, konu içeriği ile ilgili birincil ve ikincil kaynaklarla, öğrenme materyalleri ile çalışmalarını kendisi yürütmelidir (Fer ve Cırık, 2007: 277). Bilgi edinme sürecinde esas kaynaklarla çalışmak, bilginin ve kanıtların sorgulanarak yeni anlamları bu temel üzerinde inşa etmek, yapılandırmacılığı esas almış yeni programın da temel anlayışını oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü, yazılı ve görsel kaynakların yanı sıra tarihsel ve doğal nesnelere de birincil kaynaklar arasında yer almaktadır (Vella, 2005). Öğrenciler bu kaynaklarla çalışırken birer sosyal bilimci gibi düşünerek bilgiyi eleştirel düşünme sürecinden geçirecekler, analiz ve sentez yapabilme becerilerini geliştireceklerdir (Doğan, 2008: 13). Sosyal bilgiler öğretiminde kullanılan kaynaklar öğrencilere orijinal bilgiye ulaşma olanağı vereceği gibi öğrencilerin tarihsel ve sosyal olaylardaki gerçekliği algılamalarına, öğrenmeye ilgi duymalarına, empati yeteneklerini geliştirmelerine de imkan verir (Doğan, 2008: 13-14).

Bilginin yapılandırılmasında öğrencinin bilişsel becerilerinin aktif kılınmasının yanı sıra gerçek deneyimler yaşamasına imkân verilmesi de önemlidir. Geleneksel anlayış çerçevesinde oluşturulmuş sınıflarda öğrencilere deneyim kazanma olanakları sunulmuşsa da bu deneyimlerin gerçek yaşamla ilişkileri eksiktir. Bu türden deneyimlerin öğrencinin eğitim hayatına katkısı da az olacak, öğrencinin öğrenmedeki motivasyonunu düşürecektir (Dewey, 2007: 31).

Dewey (1936) ilerlemeci eğitim ortamlarında deneyim kazanmanın önemine değinerek nitelikli deneyimler kazandırılması için sınıf ortamlarının düzenlenmesi gerektiğini savunur. Ona göre bireyin yaşadığı çevre ve kültür ona deneyim sunmaktadır. Eğitimciler bu ortamların önceki deneyimleri şekillendirdiğini de göz önünde bulundurarak var olan fiziksel ve kültürel çevrelerin sunduğu deneyimlerden yararlanmalıdır. Deneyimlerin sadece eğlenceli olması eğitim için yeterli olmamaktadır. Deneyimlerin devamlılığı, önceki ve sonraki deneyimlerle etkileşim kurabilme potansiyeline sahip olması onların eğitimsel niteliğini arttıracaktır (Dewey, 2007: 19-32)

2.2. BİR ÖĞRENME ORTAMI OLARAK MÜZELER: PEDAGOJİK YARARLARI

Okul dışı mekânların sosyal bilimler ile ilintili olan sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması, öğrencilerin öğrenme sürecinde aktif olmalarına imkân verir. Tarihsel nesnelere barındırması nedeniyle müzelerin eğitim ortamı olarak ayrı bir yeri vardır. Müzelerin eğitim-öğretim amacıyla kullanılması veya bu amaçlar doğrultusunda düzenlenmesi ile ilgili dünya çapında birçok uygulama gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler bu mekanları eğitimsel amaçlarla kullanırken sorgulama, problem çözme, analitik ve eleştirel düşünme becerileri gelişir, geçmiş ve günümüz arasında bağlantı kurarak süreklilik ve değişimi kavrar, farklı kültürleri tanır, ortak miras ve değerlerin korunması konusunda hoşgörü geliştirir (Demircioğlu, 2007: 89).

Müzeler doğal varlıkların veya değerli nesnelere toplanması, korunması ve sergilenmesi görevlerini üstlenmektedirler. Kültür Bakanlığının Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği 4. maddesinde müze “ *kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur.*” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2008). Uluslar arası Müzeler Konseyi olan ICOM müzeyi daimi teşhir bölümleri bulunan kütüphaneler ve arşiv merkezleri, resmen halkın ziyaretine açık bulunan tarihi abideler, arkeolojik ve doğal alanlar, parklar,

bitki, hayvan gibi canlı örnekleri ihtiva eden kuruluşlar olarak tanımlamıştır (Bakan, 2003:6).

Doğal yaşamdan ve geçmişten nesnelere sahip olan müzelerin insanlara yaşadıkları dünya hakkında bilgi edinme imkânı sağlayan ve toplumu eğiten bir kurum olarak işlevi bulunmaktadır. Özellikle 20. yy' dan itibaren eğitim kuramlarında yaşanan gelişmeler, müzelerin sahip oldukları koleksiyonları eğitim amacıyla kullanmalarına, ziyaretçileri sergilere etkin bir şekilde katacak düzenlemeler geliştirmelerine neden olmuştur. Bu nedenlerle günümüzde çocuklara, öğrencilere ve eğitim veren kurumlara uygun programlar geliştirmek, müzelerin başlıca görevleri arasında sayılmaktadır (Onur, 2003:7-9; Hooper-Greenhill, 1999: 29; Yavuzoğlu-Atasoy, 1999: 147).

Müze ile eğitim arasındaki ilişkiden doğan müze pedagojisinin temel hedefi bireylerin nesnelere iletişime geçerek bilgilerini üretebilmelerine yardımcı olmak, müze ortamını ihtiyaç ve beklentiler çerçevesinde düzenlemek ve aktif öğrenme ortamları oluşturmaktır. Bu hedefler müzelerin eğitim amacıyla tasarlanmasını, okullar ve eğitim kurumlarıyla işbirliğinin sağlanmasını, bilgi teknolojilerinden faydalanılmasını gerektirmektedir (Paykoç ve Baykal, 2000:103).

Müze pedagojisi temel eğitimde ve bireylerin yaşam boyu öğrenmelerini sağlayan öğrenme ortamları olarak müzelerin etkin kullanımını içermektedir (Adıgüzel, 2002: 21). Müzelerin pedagojik amaçlarla kullanımı, belirtilen dört temel ihtiyaç alanı ile ilgilidir. Bunlar:

- *“Kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü ve hoşgörülü bir yaklaşımla tanıma ve empati geliştirme,*
- *Eğitimin kalitesini artırma,*
- *Çevreyi ve kültürel varlıkları koruma bilincini etkili bir biçimde geliştirme,*
- *Müzelerin arkeoloji, sanat tarihi vb. alanlarda yetişmiş elemanlarını kaliteli hizmet verecek biçimde kullanma ve istihdam olanakları yaratma.”* (Paykoç ve Baykal, 2000:104).

Ülkemizde müze eğitimi veya müze pedagojisi olarak yürütülen akademik çalışmaların II. Meşrutiyet'in sonları itibariyle başladığı görülmektedir. M. Satı Bey'in 'Okul müzesi' projesi ve Baltacıoğlu'nun müzecilik üzerine yaptığı çalışmalar Türkiye'de müze eğitimi konusunda bir temel oluşturmuş, fakat bu çalışmalar uzun ömürlü olamamıştır (Adıgüzel, 2000:132). M. Satı Bey tarafından ilk defa ortaya atılan 'Okul müzesi' kavramı ile müze ile eğitim arasında ilişkiye değinilmiştir. Baltacıoğlu ise müzeleri ulusal kültür meydana getirme ve halkın uygarlaşma sürecini sağlamada yaşamsal alanlar olarak düşünmüş ve müzenin halkın eğitilmesi işlevi üzerinde durmuştur (Öztürk, 2000:197).

M. Satı Bey'in ve Baltacıoğlu'nun bireysel çabalarıyla sınırlı kalmış olan müzelerin eğitimsel amaçlar çevresinde kullanılması, eğitim anlayışında yaşanan değişimlerle birlikte tekrar gündeme gelmiştir. Uzun bir durgunluk döneminden sonra 1980'li yılların başından itibaren ülkemizde tekrar gelişme göstermeye başlayan müze eğitimi, devlete bağlı kuruluşların ve akademik kurumların yaptığı çalışmaların yanı sıra sivil çalışmalarla da desteklenmektedir (Paykoç, 2003: 53; Hız, 1994: 77).

Müze alanı içerisinde çocuklara yönelik eğitim programları tasarlanırken çocuklarda öğrenmenin nasıl gerçekleştiğine dair ortaya konan teorilerin ve eğitim yaklaşımlarının göz önünde bulundurulması yararlı olacaktır. Çocukların öğrenme süreçlerine ilişkin fikirler ortaya koyan Piaget ve Montessori, J. Dewey ve Comenius gibi eğitim teorisyenleri, duyunun özgür bir çevrede ve seçimlerin engellenmediği bir ortamda gelişebileceği üzerinde durmuşlardır. Buna göre öğrenmenin gerçekleşmesinde öğrenenin nesnelere etkileşiminin artırılması ve öğrenim amaçlı düzenlenmiş ortamda kendi öğrenme deneyiminin sağlanması ifade edilmektedir (Shabbar, 2001: 70; Akmehmet, 2005: 10).

Montessori'ye göre çocuğun önceden hazırlanmış bir çevrede, kendi seçtiği alıştırmaları istediği kadar tekrarlayarak yapabilmesi, öğretmenin ise çocukların eğitim malzemelerini nasıl kullandıkları ve bunların nasıl daha iyi sunulabileceği konusunda yönlendirici görev üstlenmesi gerekmektedir. Piaget de öğretim amaçlı hazırlanmış bir çevrede somut nesnelere dokunarak öğrenmenin çocuğun özgür bir

ortamda kendi deneyimlerini oluşturmasına olanak vereceği üzerinde durmuştur (Shabbar, 2001: 70; Akmehmet, 2005: 10).

İlhan ve Okvuran (2001) bu amaçlar doğrultusunda yapılan ziyaretlerin çocuklara sağladığı temel katkıları şu şekilde sıralamaktadır:

- *“Müze eğitimi katılımcıların özellikle çocukların daha etkin hale gelmesini sağlar; çocuk görür, dokunur, koklar, aletleri tutabilir, ya da araçları kullanabilir.*
- *Okuldaki soyut bilgileri somutlaştırır.*
- *Çocuklar müzede okuldan daha bağımsız olarak çalışabilir.*
- *Müze tarihi ve geçmişi canlı tutar. Geçmişle bugün arasında bağlantı kurarak tarihe karşı bir iç görü kazandırır.*
- *Çocuklara ve yetişkinlere daha zevkli, eğlenceli bir eğitim ortamı sağlar.”* (İlhan ve Okvuran, 2001: 91).

Kütüphane ve laboratuvar gibi müzeler de başta sanat eğitimi olmak üzere fen bilimleri ve tarih öğretiminde araştırma mekânları olarak görölmektedir (Bakan, 2003: 50). Müze koleksiyonları içerisinde sergilenen doğal, tarihsel, bilimsel, sanatsal çalışmalar ve nesnelere, üretildikleri dönemin koşulları ve toplum hakkında tarihsel bilgiler içeren birinci elden kaynaklar olarak kullanılabilirler (Akmehmet, 2005:1). Öğrencilerin öğretim sürecinde kullanacakları bilgi kaynaklarının geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlıklı bir biçimde sorgulayabilmesi, tarihsel öğrenmenin gerçekteşmesi, birinci elden kaynaklarla çalışma becerilerinin gelişmesi ile mümkündür. Farklı kaynakların incelenmesi sürecinde öğrenciler analiz ve sentez yöntemlerini öğrenecekler ve nesnelere birer tarihçi gözüyle bakabilecekler, kaynakların sorgulanması işlemiyle eleştirel düşünme becerisini kazanabileceklerdir (Doğan, 2008: 13-14). Nesnelere farklı öğretim teknikleri çerçevesinde farklı bakış açılarıyla okunabilmesi, müzelerin eğitim ortamı olarak defalarca kullanılmasına imkân verir. Bu açıdan her müzenin sunduğu eğitim kendine özgüdür (Onur, 2003: 10).

Müzelerde sergilenen eserler ve tarihsel yapılar nesnelere birebir çalışma imkânı vererek tarih öğretimini okul dışarisinde gerçekteşmesini sağlamaktadır. Öğrenciler planlanmış gezilerle yaptıkları böyle bir öğretim sonunda tarihsel kavramlar hakkında bilgilerini arttırarak bilişsel alanda kazanımlar elde edeceklerdir. Müze

ziyareti sırasında nesne ve objelerin incelenmesi öğrencilere gerçek tarihsel kanıtlarla çalışarak üst düzey düşünme becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştirmelerine fırsat verir. Tarihsel bilginin yanı sıra geçmişten günümüze yaşanan değişim ve sürekliliğin somut bir biçimde anlaşılması müze ziyaretleri ile gerçekleşecektir (Safran ve Ata, 1998; Demirci, 2007: 95).

Bilişsel kazanımların yanında müzeler ve tarihi alanların duyuşsal kazanımlara olan katkısı daha belirgindir. Geçmişten gelen nesnelere karşı karşıya kalmak öğrencilerde empati duygusunun güçlenmesini sağlayacaktır. Müzenin tarihi dokunulabilir ve canlı yapması öğrencinin edindiği bilgiye dair kavrayışının derinleşmesine imkân vermektedir. Bu durum ziyaretçilerin yoğun empati duyguları geliştirmesine zemin hazırladığı gibi başka kültürlerle kurduğu duygusal bağ, hoşgörü becerisini elde etmesine yardımcı olur (Safran ve Ata, 1998; Demirci, 2007:95; Siedal ve Hudson, 1999:26; Kunaver, 2003:64).

Okul dışı öğrenme ortamlarının ve bunlardan biri olan müzelerin öğrenme ortamları olarak kullanıldığında öğrencilerin öğrenme sürecinde oldukça eğlendikleri görülmektedir. Öğrenciler eğlenmeye başladıklarında öğrenme sürecine daha etkin bir şekilde katılmayı istemekte, ders konularına ilişkin ilgi ve motivasyonları artmaktadır. İlgi ve merak öğrencileri nesnelere ve bunlarla ilgili olgu ve koşulları dikkatle incelemeye, zihinsel etkinliklerini aktif bir biçimde kullanmaya yöneltmektedir. Dolayısıyla içeriğe uygun öğrenme çevreleri ve anlamlı öğrenme aktiviteleri ile desteklenen eğitim öğrencilerde yüksek motivasyon sağlamak ve öğrenmeye teşvik etmektedir (Siedal ve Hudson, 1999: 32; Falk ve Dierking, 2002: 15)

Bunun yanında tarihsel kanıtların tahrip edilebileceğini fark eden öğrenci, kültürel mirasına sahip çıkmak ve onu koruyabilmek konusunda olumlu duygular geliştirecektir. Böylece öğrenciler bu mekânların anlamını ve önemini kavrayarak kültürel mirası koruma bilincine sahip olacaklardır (Safran ve Ata, 1998; Demirci, 2007: 95).

Ayrıca müzelerin somut düşünmeden soyut düşünceye geçiş sürecinde çocuğun tarihsel geçmişi anlamlandırmasında katkısı olmaktadır. Müzeler geçmiş yaşama dair görsel, işitsel ve yazınsal belgeleri sergilerken çocuğun zihnindeki zaman kavramı geçmiş ve bugünü içeren bir kavram olarak şekillenecektir. Tarihsel geçmişi öğrenme ve sorgulama imkânı veren ortamlar olarak müzeler, çocuğun doğru bir tarihsel bilinç kazanmasına yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla müzeler öğrenmenin bilişsel, duyuşsal ve yaşantısal olarak gerçekleşmesini sağlamaktadır (Abacı, 2005: 29).

Müzelerde bireyin nesnelere etkileşim halinde olması öğrenmenin somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, gözlemden genellemeye ulaşabilecek şekilde düşüncenin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Müzeler eğlenerek öğrenme imkânı sunmasının yanında bireyin estetik duyarlılığının ve düşünme gücünün gelişmesine yardımcı olmaktadır (Onur, 2003: 13).

2.2.1. Müze Gezilerinin Planlanması ve Uygulanan Yöntemler

Öğretim amaçlı gezilerde geçirilecek zamanın planlanmasında müze öncesi ve sonrasında yapılacak çalışmalara yer verilmesi gerekmektedir. Müzedeki eğitim çalışmalarının ana noktasını galeriler ve koleksiyonlar oluştursa da gezi öncesinde konferanslar, film gösterimi veya tartışmaların yapılacağı çalışma odaları, grupların müzeye ısınmalarına yardımcı olacaktır. Gezi bitiminde ise atölye ve drama çalışmaları, okuma-yazma faaliyetleri gibi sergi salonlarında yapılamayacak aktiviteleri çalışma odalarında sürdürmek mümkündür (Abacı, 1996: 37).

Müzeler hedef kitesine uygun eğitim programları geliştirerek veya okulların kendi programlarını uygulamalarını sağlayarak çalışmalarını yürütmektedirler. Okul gruplarına verilen hizmetler arasında rehberli turlar, atölye çalışmaları, gezi programlarının düzenlenmesine yönelik okullarla iletişimin kurulması yer almaktadır. Müzeye ulaşmanın güç olduğu durumlarda, müze ziyaretleri öncesinde veya müzeleri tanıtabilmek için müze eğitimcileri tarafından slâyt ve videolarla

bilgiler verilebilmekte, müzeler koleksiyonlardan bazı parçalarını okullara gönderebilmektedirler (Maccario, 2002:115).

Müzeler, bu kurumları ziyaret eden öğretmen, öğrenci ve toplumun diğer kesiminden bireylerin, nesnelere pasif olarak gözleyen konumdan çıkarak nesnelere etkileşim kuran ziyaretçiler olmaları halinde eğitime katkı sağlayacaktır. Müze koleksiyonları sergilenirken kullanılan yaklaşımlar yanında müze rehberi, müze kataloğu, müze broşürü, müze öğretmen rehberi, al benî/hand out ve müze öğretim yaprakları/worksheets gibi yazılı araç-gereçlerin kullanımı okul ziyaretlerinin planlı yürütülmesine ve öğrenme kazanımlarını üst düzeye çıkaracaktır (Atasoy, 1998: 51).

2.2.1.1. Nesne Merkezli Eğitim

Müzelerin kurulmasının temel amacı nesnelere sergilemektir. Müzeler, koleksiyonlarını sergilerken belli bir disiplin, tarihi olay veya kişiyi merkez almaktadırlar (Paris ve Hapgood, 2005: 43). Sergilenecek nesnelere yararlanılarak bireylerin bilgi, beceri ve değer kazanmasını sağlamak mümkündür. Bu amaçla müzelerden edinilecek eğitimsel kazanımların en üst düzeye çıkarılmasında kullanılan yöntemlerden birisi de nesne merkezli eğitim yöntemidir.

Nesne merkezli müze eğitimi, kültüre ait birinci dereceden belgeler olan nesnelere ilişkili oldukları konu ve kavramların anlaşılması için kullanıldığı bir yöntemdir. Öğrenciler nesnelere ve onların birbirleri ile ilişkisini incelerken duyarlarını ve düşüncelerini aktif olarak kullanmaktadırlar Bu yöntem, müzede nesnelere öğrenme etkinliklerinin planlanması şeklinde kullanılabilir gibi müzelerin okullara nesne ödünç vermesi yoluyla da uygulanabilmektedir (Akmehmet, 2008: 53).

Nesne merkezli eğitimin müzelerde kullanılabilmesi müzelerin sahip olduğu koşullara bağlıdır. Müzenin sahip olduğu eğitsel yaklaşım, müzenin büyüklüğü, bütçesi, müzede bu etkinlikleri hazırlayacak ve sunacak eğitim uzmanlarının bulunup bulunmayışına bağlı olarak okullar tarafından nesne merkezli etkinlikler planlanıp uygulanabilir (Akmehmet, 2008: 53).

Nesne merkezli öğrenme birçok eğitim etkinliği ile çeşitlendirilmekle birlikte bireylerin kolaylıkla uygulayabilecekleri bir temele dayanmaktadır. Yöntemin temelini nesnelere doğrudan çalışarak nesnenin fiziksel özellikleri ile ilişkili birçok soru sorma etkinliğini içermektedir. Bu sorgulama sürecinde nesnenin geçmiş, şimdiki zaman ve gelecekle bağlantısı kurulur ve bizim için önemi keşfedilmeye çalışılır. Nesneye sorulan sorular ve verilen cevaplarla, bireyin zihni sosyal kültürel, bilimsel, teknolojik, estetik gibi geniş aralıktaki konu alanlarıyla nesne arasındaki ilişkiyi kurabilecektir (<http://www.albanyinstitute.org/mli/objectlearning.htm>). Nesne merkezli öğrenmede nesnenin fiziksel özellikleri, yapısı, işlevi, tasarımı, değeri, tarihsel ve sosyal arka planı ile ilişkisini içeren sorular kullanılabilir (Durbin, Morris, Wilkinson, 1996 akt. Atagök, Özkasım, Akmehmet, 2006: 14).

2.2.1.2. Drama

Müze pedagojisinde yer bulan öğrenme aktivitelerinden bir diğeri de drama çalışmasıdır. Her yaş grubundan ziyaretçinin müze vitrinlerinde sabit duran nesnelere etkileşim içine girmesine, nesnenin tarihsel dönemini ve dönemin kültürünü anlamasına yardımcı bir uygulama olan drama çalışması geçmiş ve bugün arasında bağlantılar kurulmasına imkân vermektedir. Müze ortamında geçmişin ve bugünün nesneleri ziyaretçinin zihnindeki imgeleri kışkırtarak yaratıcı düşünmeyi ve keşfederek öğrenmeyi destekler. Müzelerin oluşturduğu bu zengin yaratıcılık ortamıyla birlikte drama çalışması bireyin kendi deneyimlerini yaşamasına ve derin anlamlar oluşturmaya olanak sağlar (Akmehmet, 2002: 30; Ömeroğlu ve Dere, 2002: 33)

Özellikle tarih derslerinin geçmişte yaşanmış olan olaylardan oluşması ve öğrencilerin bu konuları öğrenmede yaşadıkları zorluklar müzede gerçekleştirilecek drama çalışmalarıyla ortadan kaldırılabılır. Drama çalışmaları yapısı itibarıyla, farklı düşünce ve görüşlerin ortaya çıkmasını sağlar. Sosyal bilimler disiplininde bilginin kişilerce yorumlanabileceği fikri drama çalışmalarıyla öğrenciler tarafından yaşantı yoluyla öğrenilebilmektedir. Müzede gerçekleştirilecek drama çalışmalarında

öğrenciler nesnelere yoluyla empati kurarak geçmişte yaşanan olayları zihinlerinde canlandırabilecek tarihsel olayları kolay bir biçimde öğrenecektir (Demircioğlu, 2007:164).

2.2.1.3. Nesnelere Temas (Hands-On)

Müzenin eğitim alanındaki işlevinden etkin bir biçimde yararlanmak için geliştirilen çalışmalardan biri diğeri ziyaretçinin sergideki nesnelere etkileşim kurabildiği nesnelere temas (hands-on) uygulamasıdır. Bu uygulamalar belli bir tema dâhilinde sergilenen nesne, model veya araçlara ziyaretçilerin dokunma yoluyla fiziksel ve düşünsel etkileşim sağlanmasının esas alınmasıyla oluşmuştur. Ziyaretçiler kurdukları etkileşimde farklı duyu organlarını kullanarak yaparak-yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirmiş olmaktadır. Dolayısıyla bireyin öğrenme sürecinde motivasyonu artar, farklı deneyimler yaşayarak kendi öğrenme sürecini yapılandırır (Atasoy, 2001: 35).

2.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Ülkemizde müzelerin eğitim amacıyla en yaygın biçimde kullanımı sanat eğitimi kapsamında gerçekleşmektedir. Toplumumuzda sanat ortamının yaygınlaşması, bireylerin kültür düzeylerinin yükselmesi, galeri ve müzelerdeki etkinliklere katılım oranının artması amacıyla, Demir (2005) tarafından yapılan çalışmada, İzmir ilindeki İlk ve Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören elli kişilik bir deney grubuna iki yıl boyunca Galeri Eğitim Programı uygulanmış ve uygulamanın sanat eğitimi alan öğrenciler üzerindeki etkileri saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda programın sonuçlarının olumlu olduğu görülmüştür. Yapılan ön ve son anket sonuçlarına göre Galeri Eğitim Programı'nın öğrencilerin sanat kavramları hakkında bilgi edinme, sanat etkinliklerine ilgi duyma, sanatsal etkinliklerine katılarak kendilerini ifade edebilme ve sanatsal bakış geliştirme düzeylerinde artış olduğu görülmüştür. Öğrencilerin sanat tarihine ait kavramları durağan sınıf ortamı yerine görerek, inceleyerek ve dokunarak aktif olabilecekleri bir ortamda işlemeleri,

yaptıkları çalışmaları araştırma yaparak, sorgulayarak, keşfederek ve eğlenerek yürüttüklerini göstermiştir.

Sanat eğitimi ve müze kavramının öğretilmesine yönelik Erim (2005) tarafından yürütülen bir çalışmada, Bursa Anadolu Arabaları Müzesi kullanılarak öğrencilerin gelecek tasarımlarını oluşturmalarındaki etkisi incelenmiştir. Öğrencilerin algısında oluşmuş müze anlayışından farklı olan ve ilgilerine hitap eden bir müzede sanat eğitimine yönelik yürütülen bu çalışma, Bursa ili sınırları içerisindeki biri özel diğeri resmi iki ilköğretim okulunun 7. sınıflarından seçilen birer sınıfla sınırlı tutulmuştur. Araştırma verilerinin nitel yöntemlerle analiz edilmesi sonucu, araştırmanın öğrencilerin hayal güçlerini kullanarak yaratıcı tasarımlar ortaya koymalarını sağladığı görülmüştür.

Eğitimde müzelerin kullanıldığı diğeri bir alan ise hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve tarih dersleri olarak karşımıza çıkmaktadır. İlköğretim içerisinde sanat eğitimi ile birlikte sosyal bilgiler dersleri müzelerin eğitsel amaçlarla kullanıldığı alanlar olarak yer almaktadır. Alkış ve Güleç (2003) tarafından yapılan bir çalışmada ilköğretim sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersine yönelik müze kullanımları değerlendirilmiştir. Bursa ilinde üç okulda görev yapan otuz sınıf öğretmenine uygulanan 'müze gezileri anketi' sonuçlarında öğretmenlerin uygulamalar sırasında yaşadıkları sorunlara değinilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler, müze gezileri öncesinde ve sonrasında öğrencileriyle birlikte yürüttükleri etkinliklerde sözlü anlatım, soru-cevap ve tartışma gibi geleneksel yöntemlerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğretmenlerin yaratıcı drama ve öykü anlatma gibi farklı öğretim yöntemlerini kullanmadıkları belirtilerek, öğretmenlere bu alanda hizmet içi eğitimlerin verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Gözlem gezilerinin planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarının başarılı bir şekilde yürütülmesi için öğretmenlerin çaba göstermeleri gerektiğinin altını çizen Demir (2007), yaptığı çalışmada öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları ortaya koyarak, yöntemin başarıya ulaşması için bu sorunların çözülmesi gerektiğini belirtmiştir. Ankara ilinde görev yapan iki yüz kırk sınıf öğretmenine uygulanan

anketlerden elde edilen verilere göre öğretmenler gezi ile ilgili prosedür işlemlerini yerine getirdiklerini belirtmişler, fakat gezi öncesi ve sonrasında yapılması gereken çalışmalara yönelik kendilerini yüksek düzeyde değerlendirmemişlerdir.

Müzelere yapılacak gezilerin eğlence amaçlı olarak düşünülmemesi, her aşamasının planlanması ve öğretimin amaçları ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Ata (2002) tarih öğretmenlerinin müze eğitimine ilişki görüşlerini ortaya koyduğu çalışmasında tarih öğretmenlerinin müze ortamlarının eğitim amaçlı kullanılmasına ilişkin olumlu düşüncede olduklarını ifade etmiş, fakat uygulamadaki yetersizliklerinin de bilincinde olduklarını belirtmiştir. Öğretmenler müze eğitiminin amaçlarına uygun gerçekleşebilmesi için müze yönetimlerinin öğretimde aktif rol oynaması gerektiğini ifade etmektedirler. Okul programlarının müze gezilerine izin verecek esneklikte olmaması, sınıfların kalabalık olması, gezi prosedürünün ağırlığı ve ders programının yoğunluğu öğretmenlerin öğrencileri müzelere götürmemelerine neden olduğu tespit edilmiştir.

Bozdoğan (2007) tarafından yapılan, bilim ve teknoloji müzelerinin fen öğretimindeki öneminin incelendiği araştırmada betimleme (survey) yöntemi ile Ankara ili sınırları içerisinde on yedi okul merkez alınarak öğretmen, idareci, öğrenci ve öğrenci velisinin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonucunda bilim ve teknoloji müzelerine yapılan gezilerin okullarla sınırlı kaldığı, okulların da bürokratik işlemler, maddi imkânsızlıklar ve müfredatın yoğunluğu nedeniyle bu tür etkinliklere gerektiği kadar yer veremediği tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında bilim ve teknoloji müzelerinde yürütülen uygulamaların sonuçları da değerlendirilmiştir. Deneysel modele göre tasarlanan bu kısmın sonuçlarına göre Feza Gürsey Bilim Merkezi ve Enerji Parkında bulunan araç-gereçlerin ve burada yapılan etkinliklerin, öğrencilerin fen konularına karşı ilgilerini ve akademik başarılarını anlamlı bir şekilde geliştirmede önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Müzedeki eğitim sadece okul ve öğretmen merkezli gelişen bir süreç değildir. Müzenin eğitim ortamı olarak tasarlanması ve ziyaretçilere sunulacak eğitim etkinliklerinin

belirlenmesi ve yürütülmesi müze yöneticisinin ve müze uzmanının sorumluluğundadır. Aktekin (2008) dört ayrı müze eğitim uzmanıyla yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle görüşme yaparak, okulların müze ziyaretlerine ilişkin uzmanların bakış açısını ortaya koymaya çalışmıştır. Müze uzmanları okulların müze ziyaretlerinin faydalı olabilmesinin öğretmenlerin müze eğitimi hakkında donanımlı olmasıyla, müzelerin öğretmenler tarafından önceden ziyaret edilerek gezinin planlı bir şekilde yürütülmesiyle mümkün olacağını belirtmişlerdir.

Bu amaçla ODTÜ Geliştirme Vakfı tarafından desteklenen müze eğitimi projesi ile müze eğitimine yönelik bir program geliştirilmeye çalışılmıştır. Projenin amacı, okullarda ve müzelerde, öğretmen, öğrenci ve uzman girdilerine dayanarak düzenlenen bir müze eğitimi programının bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlardaki etkililiğinin incelenmesidir. 1997 yılından itibaren sürdürülen çalışmalarda öğretmen, öğrenci ve müze uzmanlarına kuramsal bilgiler ile müzelerde yapılan uygulamalara dönük araç-gereçlerin kullanıldığı çeşitli seminerler verilmiş, uygulama ve sergiler yapılmıştır (Paykoç, 2003). ODTÜ Müzesinde yapılan ilk çalışma ve 2003 yılına ait iki uygulama sonrasında yapılan gözlemler ve değerlendirmeler ile birlikte öğretmen ve öğrencilerin öğrenme sürecinden bilişsel ve duyuşsal kazanımlar elde ettikleri görülmüştür. Bu çalışmaların değerlendirilmesi amacıyla, öğrencilere öğrenme sürecine ilişkin sorular sorulmuştur ve öğrencilerin yaptıkları uygulamalardan zevk aldıkları, başka müzeleri, kazıları gezerek uygulama ve incelemeler yapmak istedikleri belirlenmiştir (Uğur, 2004).

Akmehmet (2005) araştırmasında 2004 Sosyal Bilgiler Programı tarih öğretiminde İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin sınıf dışı eğitim ortamı olarak kullanılabilmesi için bir program önerisi oluşturmuştur. Program önerisi kapsamında sosyal bilgiler dersinin İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde nesne merkezli işlenmesi için eğitim etkinlikleri geliştirilmiştir. Araştırmada 1998 Sosyal Bilgiler Programı esas alınarak ilköğretim 4. Sınıflar için tarih öğretimine yönelik bir uygulama yapılmış ve değerlendirilmiş, 2004 Sosyal Bilgiler Programına yönelik uygulama ve değerlendirme aşamaları gerçekleştirilemediğinden, ilköğretim birinci kademeyi kapsayan öneriler getirilmiştir.

Kuşan (2005) tarafından yapılan araştırmada, yeni müfredattaki Milli Eğitimin amaç ve ilkelerini araştırılmış, bu ilkelerden müze eğitimi ile örtüşenler belirlenerek İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinin müze ortamında işlenmesine yönelik bir program geliştirilmiştir. Belirlenen bu program doğrultusunda Türk İslam Eserleri Müzesi uygulama alanı olarak seçilerek Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Derslerine yönelik müze çalışma planları tasarlanmıştır. Araştırmada ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerine tasarlanan çalışma planlarından biri uygulanmış, uygulamanın öğrencilerin motivasyonlarını arttırdığı, sorgulama becerilerini kullanarak bilgilerini yapılandırmalarına yardım ettiği belirlenmiştir.

Müze ortamlarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına yönelik başka bir çalışma Akyüz (2009) tarafından yapılmıştır. Araştırma kapsamında İstanbul Rahmi M. Koç Müzesi koleksiyonunda sergilenen ve sosyal bilgiler dersi sanayi devrimi ile ilgili ünitelerin kazanımlarını sağlayabilecek dört obje seçilerek farklı öğrenci grupları ile çalışmalar yürütülmüştür. Uygulanan çalışma sonrasında öğrencilerin mekan algılama, değişim ve sürekliliği kavrama, zaman ve kronolojiyi algılama, yaratıcı düşünme ve problem çözüme becerilerini geliştirdikleri tespit edilmiştir.

Çulha (2006) tarafından yapılan araştırmada, tarihsel mekânların sosyal bilgiler öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik etkinlikler geliştirilerek uygulanmış, öğrencilerin yaşadıkları öğrenme süreçlerine ilişkin bulgular ortaya koyulmuştur. Nitel araştırma yöntemleriyle yürütülen araştırmada 7. sınıfa devam eden öğrencilerin görüşlerine başvurularak yaşadıkları öğrenme süreci betimlenmiş, altı öğrenciden oluşan örneklem ile derinlemesine çalışmalar yürütülmüştür. Öğrencilerin tarihsel kanıtları kullanarak ve tarihsel mekanları inceleyerek keşfederek öğrenme süreçlerinin harekete geçtiği, öğrenme sürecinde bilişsel ve fiziksel becerilerini kullanarak aktif oldukları, güçlü bir empati duygusu geliştirerek tarihsel bilgilerini yapılandırdıkları ve sıradan insanların tarihi ile karşılaşma imkanı buldukları, akranları ile sosyal etkileşim içerisine girerek zevk aldıkları bir öğrenme süreci yaşadıkları araştırmanın bulguları arasındadır. Araştırma sürecinde öğrencilerin birincil tarihsel kanıtlarla çalışmalarına rağmen tarihsel bilginin yapılandırılmasında tarihçilerin rolünü fark edemedikleri tespit edilmiştir.

Yılmaz, Kaya ve Çolak (2009) tarafından Panorama 1453 Tarih Müzesi'nde yürütülen çalışma ise farklı bir sergileme tekniğine sahip olan bu müzenin eğitimsel değerini, öğrenci görüşleri ile ortaya koymaktadır. Müze ziyaretini gerçekleştiren 7. sınıf öğrencisi yedi kişilik bir grupla yürütülen mülakatlar sonucunda panoramik resmin sağladığı gerçeklik duygusunun, müze konseptinin işitsel unsurlarla ve gerçek nesnelere desteklenmesinin öğrenmenin duyuşsal boyutunun ortaya çıkarılmasında etkili olduğu görülmüştür. Öğrenciler, müzenin tasarımının diğer müzelerden farklı olarak daha güçlü empati duygusu geliştirmelerine yardımcı olduğunu vurgulayarak, tarihsel bilginin somutlaştığını ve etkili bir öğrenme deneyimi yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Yapılan araştırmalar müze ortamlarının eğitimle ilişkili olarak kullanılmasının öğrenme sürecinin etkinliğini arttırdığı konusunda hemfikir görünmektedirler. Bunun yanında müzede gerçekleşen öğrenme sürecinin değerlendirilmesinde belirlenecek ölçme-değerlendirme tekniklerinde farklı yaklaşımlar önerilmektedir. Griffin (1999) müzede yapılandırmacı yaklaşım bağlamında gerçekleşen öğrenmenin etkili bir biçimde değerlendirilebilmesi için geleneksel değerlendirme metotlarının yetersiz kalacağını ifade ederek alternatif yaklaşımlar benimsenmesini savunmuştur. Bu amaçla müze ortamında öğrencilerin öğrenme süreci ile ilişki kurduğunu ortaya koyan davranışlardan oluşan göstergeler belirlemiştir. Müzedeki öğrenme sürecinin değerlendirilmesinde bu göstergelerin gözlemler ve mülakatlar yolu ile tespit edilebileceğini belirtmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmanın temel amacı müze ortamında gerçekleşen sosyal bilgiler öğretiminin öğrenci için ne anlam ifade ettiğinin ortaya çıkarılmasıdır. Müzede sosyal bilgiler öğrenme süreci her bir öğrenci için kendine özgü bir anlam oluşturmakta ve öğrenciler bu süreçte kendi tecrübelerini edinmektedirler. Araştırmada, katılımcıların edindikleri öğrenme tecrübesinin kendi bakış açılarıyla ortaya konulması hedeflenmiştir. Belirlenen araştırma konusuna uygun olarak fenomenoloji yöntemi seçilmiştir.

Fenomenoloji, pozitivist felsefenin bilimde kurduğu egemenliğe karşı bir yaklaşım olarak doğmuştur. Edmund Husserl'in kurucusu ve temsilcisi olduğu bu yaklaşım, gerçekliğe ulaşmanın saf bir bilinçle mümkün olduğunu savunmaktadır. Fenomenolojinin amacı da bilinç ve bilincin yönelmiş olduğu fenomenin özünün incelenmesidir (Husserl, 2003:7; Kale, 2009: 380; Akturan ve Esen, 2008: 83). Felsefi bir akım olarak ortaya çıkan fenomenoloji daha sonra sosyoloji, psikoloji, eğitim, sağlık ve sosyal bilimler alanlarında bilimsel yaklaşım olarak benimsenmiştir. A. Schultz, A. Giorgi, Benner, P. Colaizzi, R. Hycner, C. Moustakas, M. Van Manen ve G. Karlsson gibi fenomenolojistler fenomenolojinin metodolojik temele oturtulmasında ve farklı yaklaşımların geliştirilmesinde etkili olmuşlardır (Titchen ve Hobson, 2005: 123; Giorgi, 2006: 305; Denscombe, 2007: 76). Fenomenolojik araştırmanın temelinde kişinin öznel tecrübeleri ve olaylara yüklediği anlam önem kazanmaktadır. Fenomenolojik araştırma yaklaşımı, bireyin içinde yaşadığı çevreyi anlamasında kişisel algı, inanç, tutum, eğilim, his ve duygulara değer vererek bunların kişinin bireysel evrenini oluşturduğunu ifade etmektedir. (Akturan ve Esen, 2008, 84; Denscombe, 2007: 75; Titchen ve Hobson, 2005: 123).

Fenomenolojik yaklaşım günlük yaşamda karşılaştığımız olguları derinlemesine ve ayrıntılı olarak araştırmayı hedeflemektedir. Olgular bireyler tarafından yorumlanır, anlamlandırılır ve tecrübe edilir. Bireylerin olguları algılamada farklılıklara sahip olmaları nedeniyle farklı gerçekliklerin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Dolayısıyla fenomenolojide yaşanmış farklı tecrübelerden yola çıkılarak tecrübenin altında yatan anlama ve tecrübenin özüne ulaşılmaya çalışılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 72; Akturan ve Esen, 2008: 85,87). Fenomenolojik araştırma, sübjektiflik yönüyle nicel araştırma yöntemlerinden ayrılmaktadır. Fenomenolojik araştırma, bireyin deneyimlerine değer verir ve bireylerin deneyimlerine yükledikleri anlamları temel alarak araştırma sonuçlarına ulaşır. (Akturan ve Esen, 2008: 85,87).

Fenomenolojik araştırmanın yürütülmesinde bazı temel prensiplerin takip edilmesi gerekmektedir. Bunlar: Parantezleme (Epoche), fenomenolojik indirgeme (Phenomenological Reduction), imgesel çeşitleme (Imaginative Variation), anlam ve özlerin sentezlenmesidir (Synthesis of Meanings and Essences).

Parantezleme (Epoche). Araştırmacının fenomenolojik araştırmanın ilk basamağında fenomenleri olduğu gibi görebilmek için ‘parantezleme’ (Epoche) sürecini uygulaması gerekmektedir. Bu basamağın temel düşüncesi, Yunancada ‘Yargı vermekten kaçınma’ anlamına gelen Epoche kelimesine dayanmaktadır (Husserl, 2003: 112). Araştırmacı konu edindiği fenomenlerin var olduğu sosyal dünyanın bir parçasıdır. Bu yüzden araştırmacının inançlarına, beklentilerine ve eğilimlerine güvenmemesi, tecrübeye dair yargı vermekten geri durması gerekmektedir. Bunun için araştırmacı inanç, eğilim, tutum, yargıları ve fenomene dair çalışılmış olan teoriler ile arasına geçici bir süre için mesafe koymalı ve fenomenin saf yapısına ulaşmaya çalışmalıdır. Bu açıdan fenomenolojik yaklaşım, bireylerin dünyasında fenomenin algılanış biçimlerini ortaya çıkarmada ‘öznel’ bir tavır sergilemekle birlikte araştırmacıyı yanlı tutum takınmaktan uzak tutmayı hedeflemektedir. Bu açıdan ‘paranteze almak’ fenomenolojik yaklaşımın temel prensiplerinden ilki olarak kabul edilmektedir (Husserl, 2003: 18; Akturan ve Esen, 2008: 89; Denscombe, 2007: 81).

Fenomenolojik indirgeme (Phenomenological Reduction). Yaklaşımın bu aşaması araştırmacı ve fenomen arasında dışsal ve bilince ait içsel bir süreci beraberinde getirir. Araştırılan fenomenin tanımlanmasında ve doğasının ortaya çıkarılmasında, fenomenin yapısının tüm nitelikleri referans alınmalıdır. Bir olguyu algılayan her kişi fenomenin boyutunu çeşitlendirmektedir. Tecrübe edilen fenomenin zamansal ve mekansal özellikleri gibi bir tecrübenin kapsamı içerisindeki bütün renkler, fenomenin sunduğu çeşitlilik olarak ortaya çıkabilmektedir. Fenomenolojik indirgeme, kişinin fenomeni tüm nitelikleri ile algılayarak o fenomeni fenomen yapan şeye yani fenomenin doğasına ulaşmasına yardımcı olur. Dolayısıyla bilincin fenomeni olduğu gibi algılayabilmesi için fenomenolojik indirgeme aşamasına gerek duyulmaktadır (Moustakas, 1994: 91-92).

İmgesel çeşitleme (Imaginative Variation). Fenomenolojik yaklaşımın bu aşamasında, fenomenin yapısı içerisindeki çeşitliliği ortaya çıkarmak ve mümkün olan anlamlara ulaşmak amaçlanmaktadır. Yapı içerisindeki çeşitlilik, fenomene farklı perspektiflerden yaklaşarak, açıklamalardaki zıtlıklara başvurarak, yapının farklı pozisyon ve özellikleri belirtilerek ortaya çıkarılabilir. Ortaya çıkan bu bileşenler, söz konusu yapıyı görünür hale getirmektedir. Fenomenolojist, fenomenin yapısını oluşturan özlerin tanımlanması için imgesel çeşitlemeyi kullanırken hayal gücünden yararlanmalıdır. Burada araştırmacının fenomeni kendi perspektifinden görerek aktarması gerekmektedir. Araştırmacı kendi sezgilerine dayalı bir tutum ile birlikte öz ve yapı arasındaki bağlantı ve ilişkileri açıklayabilecektir (Moustakas, 1994: 97).

Anlam ve özlerin sentezlenmesi (Synthesis of Meanings and Essences). Fenomenolojik araştırmanın en son aşamasında fenomeni oluşturan yapılar sentezlenerek temel öze ulaşmak hedeflenmiştir. Fenomenolojik araştırma sürecinde ulaşılan temel öz, farklı bireyler tarafından tecrübe edilen fenomenin analiz edip tanımlanması ve yapıları arasında karşılaştırmalar yapılması yoluyla sunulmaktadır. Böylece fenomenin temelini oluşturan yapısal-dokusal sentez temel özleri, fenomenin kapsamlı imgesel ve yansıtıcı çalışmalarla izleyerek, belirli bir zaman ve mekana bağlı olarak ve araştırmacının özgün duruşundan faydalanarak ortaya

koymaktadır. Fenomenolojik araştırmada ulaşılan temel öz, incelenen fenomene karşı kesin ve genellenebilir bir bakış ortaya koymasa da derin anlamlar geliştirilmesine yardımcı olmaktadır (Yıldırım ve şimşek, 2006: 75; Moustakas, 1994:100).

Çeşitli fenomenolojik yaklaşımlar, bireylerin fenomenleri yorumlayarak nasıl tecrübe ettiklerini ve kişinin kendisinin ürettiği ve sosyal çevre ile paylaştığı anlamın bilinç içerisinde tecrübeyi nasıl dönüştürdüğü araştırırken tecrübeyi doğal ortamında gözlemler, doğrudan yaşamış kişilerle derinlemesine görüşmeler yapar ve tecrübelerin yazılı hale getirildiği raporları kullanır. Gözlem, mülakat ve raporlar araştırmanın verilerini oluşturmaktadır. Araştırmacılar, katılımcıların sunduğu veriler içerisinde fenomeni derinlemesine araştırarak sosyal çevrenin karmaşık yapısını yansıtan açıklamalar geliştirebilirler (Denscombe, 2007: 85).

3.2. ARAşTIRMA KATILIMCILARI (ÖRNEKLEM)

Araştırmanın katılımcı grubunu İstanbul ili Pazar (rumuz) ilçesinde bulunan Atılım İlköğretim Okulu (rumuz) 6-D sınıfı öğrencileri oluşturmaktadır. Fenomenler insan tarafından tecrübe edilen olgulardır. Fenomenolojik araştırmanın odak noktasını bireylerin yaşanmış tecrübeleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla fenomenolojik araştırma örneklemini tecrübeyi yaşamış olan bireyler oluşturacaktır. Bundan dolayı araştırma yöntemi içerisinde amaçlı örnekleme yapılmaktadır. Burada araştırmaya katılan birey sayısının fazlalığı daha fazla bilgi edinmeyi sağlamamaktadır. Araştırmanın odak noktasında bulunan bireylerin tecrübeleri hakkında ayrıntılı ve derinlemesine bilgiye ulaşmak önemlidir (Yıldırım ve şimşek, 2006: 74; Akturan ve Esen, 2008: 90). Bu nedenle araştırma kapsamında olan dört müze programı düzenlenmiş ve yirmi beş öğrencinin katılımı sağlanmıştır. Düzenlenen müze programlarının tamamına katılan kız ve erkek on öğrenci araştırmanın katılımcı grubu olarak belirlenmiştir.

Problem durumunda da değinildiği gibi gezi ile ilgili yazışmalar ve diğer işlemlerinin ağırlığı ve müfredatın yoğunluğu, müzelerin eğitim etkinliklerinde kullanılmasını azaltan nedenler arasında yer almaktadır. Bu durum araştırmacı tarafından dikkate

alınmış, müzelere gezi düzenleme konusunda belli bir programa sahip olan görev yaptığı okul tercih edilmiştir.

Araştırmacı aynı zamanda 6-D sınıfının sosyal bilgiler öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Buna bağlı olarak katılımcıların belirlenmesinde ‘Amaçlı örnekleme’ yönteminden ‘Kolay ulaşılabilir durum örnekleme’ benimsenmiştir. Bu örnekleme yönteminde araştırmacı yakın ve erişilmesi kolay bir grubu seçerek araştırmasına hız ve pratiklik kazandırmaktadır. Yürütülen müze uygulamasının maliyet gerektiren bir uygulama olması ve ulaşılabilirlik göz önüne alındığında, bu seçim kabul edilebilir bir durum olarak görülebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 113).

3.3. ARAŞTIRMA İŞLEMLERİ

Araştırmanın ilk bölümünü müze uygulaması oluşturmaktadır. Talim Terbiye Kurulu’nun 2008 yılına ait kararında, 6. sınıf sosyal bilgiler programının müze eğitimiyle ilişkilendirilmesini tavsiye ettiği üniteler ve müzeler temel alınarak ders programları tasarlanmıştır. Bu kapsamda ‘Yeryüzünde Yaşam’, ‘İpek Yolu’nda Türkler’ ve ‘Elektronik Yüzyıl’ ünitesi temel alınarak dört müze çalışması geliştirilmiştir. Uygulama sürecinde İstanbul Arkeoloji Müzesi, Türk İslam Eserleri Müzesi, Harbiye Askeri Müzesi ve Rahmi M. Koç Müzesi ziyaret edilmiştir. Müzede yürütülen sosyal bilgiler ders sürecinde nesne merkezli etkinlikler esas alınmıştır. Müze ile eğitim boyunca rehberli çalışmalar ve yazılı materyaller nesne merkezli sorular çerçevesinde şekillendirilmiştir. Bunun yanında drama çalışmasından da faydalanılmıştır. Nesne merkezli etkinlikleri konusunda literatür taranarak tasarlanan müze çalışma planlarının ve öğrenci çalışma yapraklarının yöntemle uyumu konusunda uzman görüşüne başvurulmuş, yapılan uyarılar doğrultusunda gerekli düzeltmelerde bulunulmuştur (Ek-3).

Çalışma öncelikle öğretmen rehberliğinde gerçekleştirilmiş, öğrencilerin nesnelere sorular yöneltme konusunda pratiklik kazanmaları sağlanmıştır. Öğrenciler belirli bir tecrübe kazandıktan sonra kendi sorularını oluşturarak cevaplamaları konusunda yönlendirilmiştir.

3.3.1. İstanbul Arkeoloji Müzesi

İstanbul Arkeoloji Müzesi üç ayrı bölümden oluşmaktadır: Arkeoloji Müzesi, Eski Şark Eserleri Müzesi ve Çinili Köşk Müzesi. Burada gerçekleştirilen uygulamalar, ‘Yeryüzünde Yaşam’ ünitesinin 6. ve 7. kazanımları ile ilişkili olarak müzenin Arkeoloji Müzesi ve Eski Şark Eserleri Müzesi kısmında yürütülmüştür. Müzenin bu bölümlerinde eserler değişik çağlarda yaşamış kültürlere ait bölgesel sınıflama içerisinde ve kronolojik sıralamayla teşhir edilmektedir. Müze nesnelere bir kısmı camekânlar içerisinde sergilenmekte, döneme ait heykeller, steller ve lahitler ise açık bir biçimde tutulmaktadır. Bunun yanında ilkçağda yerleşme ile ilgili canlandırmaların yapıldığı maketler ve vitrinler bulunmaktadır. Müzenin nesnelere dokunma imkânı veren bir çalışması bulunmamaktadır. Müzelerde ders konuları ile ilişkili olarak temel nesnelere seçilerek, nesne merkezli müze yönteminin sorularıyla derinlemesine irdelenmiştir. Müzenin sergileme yöntemi ile müze uygulamasının örtüşmemesi nedeniyle birbirinden farklı salonlardaki nesnelere seçilerek uygulamalar yürütülmüştür. Rehberli etkinlikler yine nesne merkezli sorular çerçevesinde şekillendirilmiş olan öğrenci çalışma yaprakları ile sürdürülmüştür. Müzenin etkinliklerin gerçekleştirileceği bir salonu olmaması nedeniyle gezme alanı içerisindeki boş yerler ve bazı salonlarda ziyaretçilerin dinlenmesi için ayrılan koltuklar öğrenciler tarafından etkinlik sonrasındaki çalışma yapraklarının doldurulması sırasında kullanılmıştır.

İlk uygulama olan bu gezisi öncesinde öğrencilerin nesne merkezli müze etkinliklerine ilk defa katılacak olmaları nedeniyle, ders öncesi hazırlık ve ders sonrası pekiştirme çalışmaları yürütülmüştür.

3.3.2. Türk İslam Eserleri Müzesi

Türk İslam Eserleri Müzesi gezisi ‘İpek Yolu’nda Türkler’ ünitesinin 9. Kazanımı kapsamında düzenlenmiştir. Bu müze Türk ve İslam sanatının her döneminden, ahşap, taş, maden, keramik ve cam, el yazması ve hat sanatına ait eserler, halılar ve etnografik parçalara sahiptir. Müze eserleri sergilenirken dönemsel ve kronolojik

sıralama gözetilmiştir. Nesnelere temas imkânı bulunmamaktadır. Müzede yürütülen çalışma bazı temel nesnelere üzerinden öğretmen rehberliği ile birlikte sürdürülmüştür. Bu ve bundan sonraki müzelerdeki rehberli çalışmalarda öğrencilerin nesnelere nasıl incelemeleri gerektiğini öğrenmiş olmaları nedeniyle nesne merkezli sorular çerçevesinde kendi ürettikleri soruları sormaları teşvik edilmiştir. Öğrencilerin nesnelere kendi kendilerine çalışabilecekleri serbest aktiviteleri, hareket kolaylığı sağlaması nedeniyle müzenin geniş birkaç salonundan birinde yürütmeleri sağlanmıştır. Öğrenciler bu salon içerisinde hikâye yazma ve desen çizme çalışmalarında bulunmuşlardır. Müzenin öğrencilerin oturarak çalışmalarını yürütebilecekleri bir etkinlik salonu bulunmamaktadır. Dolayısıyla uygulamalar süresince öğrenciler ayakta veya salon içerisindeki boş alanlara oturarak etkinliklerini yürütmüşlerdir.

3.3.3. Harbiye Askeri Müzesi

Harbiye Askeri Müzesi 'İpek Yolu'nda Türkler' ünitesinin 3. Kazanımı ile ilişkili olarak ziyaret edilmiştir. Bu müze askerî kültür varlıkları kapsamına giren eserleri sergilemektedir. Ayrıca müze içerisinde Çanakkale Savaşları'nı anlatan Çanakkale Dioraması bulunmaktadır. Bu bölümde Çanakkale Savaşlarını anlatan bir maket ve müzik efektleri bulunmaktadır. Öğrenciler öğretmen rehberliğinde 'Osmanlı Devleti-Kuruluş Dönemi', 'Osmanlı Devleti-Yıkılış Dönemi' ve 'Türkiye Cumhuriyeti-Kore Savaşı' tarihsel dönemlerine ait üç farklı salondan birer nesne ile gezi uygulamasını yürütmüşlerdir. Bu müzedeki öğrenci etkinliği, farklı sergileme yöntemine sahip olması, öğrencilerin oturarak çalışabilecekleri yerlerin bulunması ve konu edindiği dönem itibarıyla öğrencilerin ön bilgiye sahip olduğu bir savaş olan Çanakkale Savaşları'na ait nesnelere içeriyor olması nedeniyle 'Çanakkale Salonu'nda gerçekleştirilmiştir.

3.3.4. Rahmi M. Koç Müzesi

Özel bir müze olan Rahmi M. Koç Müzesi endüstri ve mühendislikle ilgili obje ve belgeleri sergilemektedir. Bu müzede ziyaretçilerin dokunabileceği, kullanabileceği

ve giyebilecekleri nesnelere mevcuttur. 'Elektronik Yüzyıl' ünitesi 2. kazanım kapsamında ziyaret edilen müzede sergilenen ülkemizde ilk defa kullanılmış atlı ve buharlı tramvay içerisinde drama çalışması yürütülmüştür. Müzede camekânlar içerisinde sergilenen nesnelere yanında bas-dokun bölümleri kullanılarak makinelerin çalışma sistemlerini görme ve orijinal seslerini duyma imkânı elde edilmiştir. Buradaki uygulama, ünitenin kazanımı ile ilişkili nesnelere temel alınarak nesne merkezli sorularla yürütülmüştür. Çalışmada hareket kolaylığı sağlanması açısından birbirine bağlı iki salon kullanılmıştır.

3.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Fenomenolojik araştırmada görüşme başlıca veri toplama aracını oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 74). Görüşmeler tecrübeyi deneyimlemiş olan bireylerle yürütülmektedir. Bu bireylerle yapılan görüşmeler araştırmacılara, fenomene dair yaşantı ve anlamları ortaya çıkarmada birçok fırsat vermektedir. Böylece araştırmacılar fenomen ile ilgili derinlemesine araştırma yapma imkânı bulmaktadırlar. Yapılan görüşmelerin yapılandırılmamış veya yarı-yapılandırılmış bir biçimde tasarlanması derin anlamların ortaya çıkarılmasına fırsat verdiği gibi katılımcıların deneyimlerini kendi ifadeleri ile açıklamalarına da imkân tanımaktadır (Denscombe, 2007: 82). Bu tür görüşmeler içerdiği açık uçlu veya oldukça genel sorular yoluyla araştırmacıya esneklik vermektedir. Bunun yanında araştırmacının katılımcı ile yoğun etkileşime girerek görüşmeyi yönlendirmesine yardımcı olmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 74).

Fenomenolojik yaklaşımda görüşmeler uzundur ve defalarca gerçekleştirilebilir. Birden fazla yapılan görüşmeler katılımcıların görüşlerinin teyit ettirilmesini sağladığından araştırmanın inandırıcılığını ve gerçeğe yakınlığını arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 75).

Araştırma kapsamında müze eğitimi ve fenomenoloji ile ilgili literatür taranarak yarı yapılandırılmış görüşme soruları geliştirilmiştir. Araştırma verileri, uygulama sonrasında katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış mülakatlar yoluyla elde

edilmiştir. Mülakatlar, yürütülen müze uygulaması sonrasında katılımcılarla birebir olarak, okul ortamı içerisinde gerçekleştirilmiş ve her bir mülakat 40-60 dk. arasında sürmüştür. Katılımcılara yapılan uygulama ve araştırma hakkında bilgi verildikten sonra görüşmeyi gerçekleştirebilmek ve kayıt altına alabilmek için yasal izinler alınmıştır.

3.5. VERİLERİN TOPLANMASI

Mülakatlar açık uçlu görüşme sorularıyla, katılımcıların her müze uygulamasına yönelik öğrenme sürecini nasıl gerçekleştirdiği, öğrenme süreci hakkındaki düşünceleri, hisleri ve eğilimleri temel alınarak bu merkezde yürütülmüştür. Görüşmelerin kaydedilmesi için kayıt cihazı kullanılmış, daha sonra kayıtlar dinlenerek yazılı hale getirilmiş ve transkriptler (veri) (64 sf.) oluşturulmuştur. Ayrıca müze uygulamasına katılmış olan diğer öğrencilerle birlikte tüm katılımcıların süreç hakkındaki düşüncelerini belirtecekleri yazılı bir form hazırlanmış ve bunları doldurmaları sağlanmıştır.

Araştırma verilerini oluşturan transkriptler bütüncül bir yaklaşım doğrultusunda okunarak analiz edilmiş, elde edilen temel bulgular doğrultusunda katılımcılarla ikinci bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu görüşmede, önceki görüşmede anlaşılmayan noktalara açıklık getirilmiştir. Ayrıca katılımcılar ikinci görüşmede, araştırmacının tespit ettiği temel bulguları doğrulamışlardır. Bundan sonra verilerin analiz süreci gerçekleştirilmiştir.

3.6. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Fenomenolojik yöntemde iki temel yaklaşım bulunmaktadır: Varoluşsal fenomenoloji (Existential Fenomenology) ve betimleyici fenomenoloji (Descriptive Phenomenology). Varoluşsal fenomenoloji (Existential Fenomenology), Heidegger tarafından sınırları çizilmiş, 'olanın doğası ve ilişkileri'ni temel alan yaklaşımdır. Husserl tarafından ortaya koyulmuş olan betimleyici fenomenolojik (Descriptive Phenomenology) yaklaşımda tecrübe edilen fenomene ilişkin özün tanımlanması

amaçlanmıştır (Akturan ve Esen, 2008: 88). Analiz sürecinde Giorgi'nin geliştirdiği betimleyici fenomenolojik (Descriptive Phenomenological Psychological Method) metodunun analiz yöntemi takip edilmiştir. Giorgi'nin ortaya koyduğu betimleyici analiz süreci dört aşamadan oluşmaktadır:

1. *Bütünü kavrayabilmek için verilerin okunması,*
2. *Katılımcıların açıklamalarının anlamlı birimlere bölünmesi,*
3. *Anlamlı birimlerin dönüştürülmesi,*
4. *Dönüştürülmüş anlamlı birimlerin sentezlenerek fenomenin yapısının ve özünün ortaya çıkarılması (Giorgi, 2007: 71).*

Verilerin analizinde Giorgi'nin fenomenolojik analiz yöntemi takip edilerek aşağıda belirlenen süreç gerçekleştirilmiştir.

1. *Bütünü kavrayabilmek için verilerin okunması:* Giorgi'ye göre fenomenolojik perspektif bütüncüdür ve analizin ileriki aşamalarına geçmeden bütünsel bir algıya ulaşılmalıdır. Bu amaçla transkriptlerin tamamı okunarak bütünsel bir algıya ulaşmak fenomenolojik araştırmalar için gereklidir (Giorgi, 2007: 71). Analizin bu ilk aşamasından önce fenomenolojik araştırmanın temel prensiplerinden olan 'parantezleme' işlemi gerçekleştirilerek literatür ile ilgili alt yapı ve araştırmacının ön bilgileri, inançları ve eğilimleri analiz süresince ertelenmiştir (Denscombe, 2007: 81). Böylece araştırma verileri içerisinden, katılımcıların 'müzedede öğrenme' sürecine yükledikleri anlamların ortaya çıkması sağlanmıştır. Bundan sonraki süreçte, analizin ilerleyen aşamalarını yürütebilmek için transkriptlerin tamamını bütüncül olarak birkaç defa okunarak, araştırma fenomenine dair genel bir algı elde edilmiştir.
2. *Katılımcıların açıklamalarının anlamlı birimlere bölünmesi:* Araştırma verilerini oluşturan açıklamaların yapılandırılması ikinci adımı oluşturmaktadır (Giorgi ve Giorgi, 2008: 33). Katılımcıların deneyimlediği olguların anlamının ortaya çıkması için verilerin kısımlara bölünmesi ile 'anlamlı birimler' oluşmaktadır. Bu aşama uzun veri setine sahip olan fenomenolojik araştırmalar için gereklidir. Böylece araştırılan olguya ait psikolojik anlamlar kolaylıkla tespit edilebilir (Giorgi, 2007: 71). Tekrarlı okumalar sonrasında veriler, tecrübelerden izler taşıyan anlamlı birimlere bölünmeye başlanmıştır. Bu aşamanın sürdürülmesinde araştırmacının analiz sürecinin başında edindiği perspektif belirleyici rol oynamaktadır.

Dolayısıyla verilerin ‘anlamalı birimler’ haline dönüştürülmesi öznel bir durumdur.

3. *Anlamalı birimlerin dönüştürülmesi:* Analizin bu ve bundan önceki aşamasının yürütülmesinde araştırmacı, fenomenolojik araştırmanın prensiplerinden ‘Fenomenolojik indirgeme’yi uygulamış ve fenomenin doğasını ortaya koymayı hedeflemiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler tecrübe edilen olguya ve kendi dünyasına ait örneklerle doludur. Araştırmacının görevi, deneyimin anlatıldığı veri içerisindeki somut ifadelerin altında yatan psikolojik anlamlara ulaşmaktır. Burada anlamalı birimlerin açık hale getirilmesi gerektiğinden, araştırmacının ‘Bu ne anlama geliyor?’ sorusunu sorarak birimleri dönüştürmesi gerekmektedir (Giorgi, 2007: 71). Analizin bu aşamasında katılımcıların deneyimledikleri olgunun psikolojik anlamına ulaşmaya çalışılmıştır. Araştırmacı anlam birimlerini sorgulamaya tabi tutarak ‘Bu anlam birimi ‘müzedeki öğrenme’ olgusu açısından ne anlama geliyor?’ sorusunu sormuş ve katılımcı ifadeleri altındaki psikolojik anlamlara ulaşmaya çalışmıştır. Bu doğrultuda her katılımcı için dönüştürülmüş anlam birimlerinden oluşan bir profil hazırlanmıştır.
4. *Dönüştürülmüş anlamalı birimlerinin sentezlenerek fenomenin yapısının oluşturulması:* Giorgi analizin son aşamasını, anlamalı birimler arasındaki ilişkilerin tespit edilerek araştırılan fenomene dair değişmeyen anlamlara ulaşılması olarak belirlemiştir. Fenomenolojik araştırmanın amacı tecrübelerin altında yatan ‘öz’e yani ‘tecrübeyi tecrübe yapan şey’e ulaşmaktır. Bu da genel yapıyı oluşturmaktadır. Burada araştırmacının görevi katılımcıların ifadelerini sentezleyerek genel bir yapıya ulaşmak yerine benzerlikler ve farklılıkları göz önünde bulundurarak tecrübeye ilişkin anlamları tanımlayarak yorumlara ulaşmaktır (Giorgi, 2007: 72; Akturan ve Esen, 2008: 94). Fenomenolojik yaklaşımın prensiplerinden 3. ve 4. aşamayı oluşturan ‘İmgesel çeşitleme’ ve ‘Anlam ve özlerin sentezi’, bu bölüm içerisinde takip edilerek fenomenin yapısı araştırma bulgularında açıklanmıştır.

Analiz sürecinde bütünsel bir anlayışla gerçekleştirilen okumalar ve verinin anlamlı birimlere dönüştürülmesinden sonra analizin 3. ve 4. aşamaları uygulanarak her bir profil içerisindeki dönüştürülmüş anlam birimleri arasındaki ilişkiler belirlenmiş ve katılımcılara ait ‘yapılandırılmış profiller’ ortaya çıkarılmıştır. Analiz prosedürünün 4. aşaması katılımcılara ait ‘yapılandırılmış profiller’ üzerinde tekrar yürütülmüş ve ‘müzedeki öğrenme’ fenomeni ile ilgili değişmeyen özlere ulaşılmış ve fenomenin yapısını oluşturan bileşenler belirlenmiştir. Bu yapı katılımcılara ait öğrenme sürecini ortaya çıkarmıştır. Ek 4’de veri analiz sürecinde fenomenin yapısını içeren bileşenlerin nasıl oluşturulduğu bileşenler üzerinden örneklendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. MÜZE ORTAMINDA NESNELERLE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENME SÜRECİNİN GELİŞİMİ

Müzedede sosyal bilgiler öğrenme süreci üzerine yürütülen fenomenolojik desenli bu araştırmada, öğrencilerin öğrenme sürecine yüklediği anlam katılımcıların ifadeleri ile ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırma kapsamında belirlenen müzelerde nesne merkezli etkinliklerle birlikte işlenen sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin geçmişe ait nesnelere karşılaşmaktan dolayı heyecan duymalarını sağlamış ve onları geçmişini merak etmeye yönlendirmiştir. Öğrenciler için heyecanla başlayan bu durum onların müzede gerçekleşen öğrenme sürecine güdülenmelerine yardımcı olmuş ve öğrenme sürecinde aktif olmalarını desteklemiştir. Müzede yürütülen uygulamalar, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal becerilerini geliştirerek tarihsel bilgilerini yapılandırma tutumu içerisine girmelerini sağlamıştır. Müze gezileri ve yürütülen etkinlikler ile sosyal bilgiler öğrenmek öğrenciler için “zevk alarak öğrenmek” olarak tanımlanan bir öğrenme sürecini ortaya koymaktadır. Bu öğrenme süreci, araştırma bulgularında birbirini takip eden bir sıra halinde sunulmakla beraber sürekli birbirini etkileyen ve iç içe geçmiş süreçler halinde gerçekleşen bir durum ortaya koymaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda müze ortamında nesnelere sosyal bilgiler öğrenme fenomeninin yapısını oluşturan beş bileşen tespit edilmiştir. Bunlar:

1. *Uyarım ve Geçmişini Öğrenme Konusunda Güdülenme.* Müze ortamı öğrencilerde şaşkınlık ve heyecan yaratarak geçmişini öğrenme konusunda merak duygusunu harekete geçirmiş ve bu durum tarihi öğrenme konusunda motive edici olmuştur.

2. *Öğrenmeye aktif katılım.* Öğrenme konusunda güdülenmiş olan öğrenciler bilişsel becerilerini etkin bir biçimde kullanmaya başlamışlar, derinlemesine incelemeler yürütmüşler, nesnelere çalışma deneyimi elde etmişler ve kendi araştırma süreçleri içerisinde aktif bir rol edinmişlerdir.
3. *Tarihsel bilginin yapılandırılması: Tarihsel düşünme becerilerinin gelişimi.* Öğrenciler, etkinlikler boyunca ve müze çalışmaları sonrasında tarihsel düşünme becerilerinin geliştiği üzerinde durarak bilişsel, duyuşsal ve sosyal becerilerde kazanımlar elde ettiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte öğrenciler tarafından tarihsel bilgi yapılandırılmaya başlamıştır.
4. *Sosyal bilgiler öğrenmekten keyif almak.* Öğrenciler, müze etkinlikleri ile sosyal bilgiler öğrenmenin eğlendirici olduğunu ve akranları ile esnek bir çalışma ortamını paylaşmaktan dolayı zevk alarak öğrendiklerini vurgulamışlardır.
5. *Sosyal bilgilere değer vermek.* Öğrenciler, müze etkinliklerinin sosyal bilgiler dersine verdikleri değerin artmasına yardımcı olduğunu ve etkinlik sonrası derse karşı olumlu tutum geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Araştırma sürecinde incelenen fenomenin yapısını belirleyen bileşenlerinden birini *Uyarım ve Geçmiş Öğrenme Konusunda Güdülenme* oluşturmaktadır. Bu bileşen *şaşırtıcı, heyecan verici ve ilgi çekici bulma ve geçmiş öğrenmek için merak duyma* alt kategorilerini içermektedir. Katılımcılar müzede sosyal bilgiler öğrenme tecrübelerini *şaşırtıcı, heyecan verici ve ilgi çekici bulduklarını* söylemektedirler. Öğrencilerin ifadelerinden bu tecrübe içerisinde farklı boyutların onları etkilediği tespit edilmiştir. *Müze ortamında bulunmanın etkileyiciliğinin yanı sıra, geçmişe ait nesnelere karşılaşmanın aracısız bir biçimde gerçekleşmesi, geçmişle ilişki içinde olmayı sağlayarak şaşkınlık ve heyecan yaratan durumların başında gelmektedir.* Bunun yanında *gerçek nesnelere* bir arada bulunmak, gerçeğe temas edebilmek açısından ilgi çekici bulunmuştur. Müzede geçmişe ait veya gerçek nesnelere şekilleri, biçimleri, renkleri kısaca *nesnelere yapısının farklı özellikler göstermesi* şaşkınlık ve heyecan yaratan, ilgi çeken bir durum oluşturmaktadır. Müze ortamında *müze etkinliklerine katılmak*, öğrencilerin ilk defa nesnelere yoğun ve derinlemesine etkileşime girerek ilgilerini canlı tutmaya yardımcı olmuştur. Öğrencilerin müzede

karşılaştıkları nesnelere, ön öğrenmelerle ve *önceki beklentilerle uyumsuzluk* göstermesi nedeniyle ilgilerini bu durumlara yoğunlaştırmayı sağlamıştır. Öğrencide heyecan ve şaşkınlık yaratan, ilgi çeken bu durumlar merak duygusunu tetikleyerek *geçmişini öğrenmek için merak duymaya* imkân vermiş, tarih konularının öğrenilmesinde içsel süreçlerle güdülenmeye destek olmuştur.

Müzedeki düzenlenen nesne merkezli çalışmalar ve katılımcıların geçmişini öğrenme konusunda duyulan merakla birlikte öğrenme sürecine güdülenme katılımcıların etkinliklerini arttırmalarına ve aktif olmalarına imkân vermektedir. Müze etkinliklerine aktif katılım gösterme, *bilişsel becerilerin işlevsellik kazanmasına* zemin hazırlamıştır. Müzedeki nesnelere incelerken yeni bilgi ile etkileşim içerisine girmiş olan öğrenciler, derslerde edindikleri ön bilgilerden ve yaşantılarında var olan ön öğrenmelerden yola çıkarak bilgilerini oluşturmaya başlamışlardır. Dolayısıyla ön bilgilerle *etkileşim* içerisinde bulunmak aktif katılımın boyutlarından birini oluşturmaktadır. Öğrenciler, katıldıkları etkinliklerde nesnelere derinlemesine incelemeler yapmanın, kendileri için önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Müzedeki *nesnelere inceleme* yoluyla öğrenme sürecine katılma imkânı bulan öğrenciler, inceleme yapmanın alt boyutları olarak *yakından gözlemleme* ve *ayrıntılı inceleme* yapmanın, etkinliklerini arttırdığını dile getirmişlerdir. Müze ortamında nesnelere dokunma imkânına sahip olmak öğrencilere ilk elden *deneyim* yaşama fırsatı kazandırmıştır. Bu durum öğrencinin bilgisini yapılandırmada aktif olması sonucunu doğurmuş ve kendi öğrenme sürecini yürütmek için sorumluluk alma konusunda katılımcıları harekete geçirmiştir. Kendi araştırma aktivitesini yürütmesi öğrencilerin *araştırmacı rolünü* içselleştirmesini sağlamıştır.

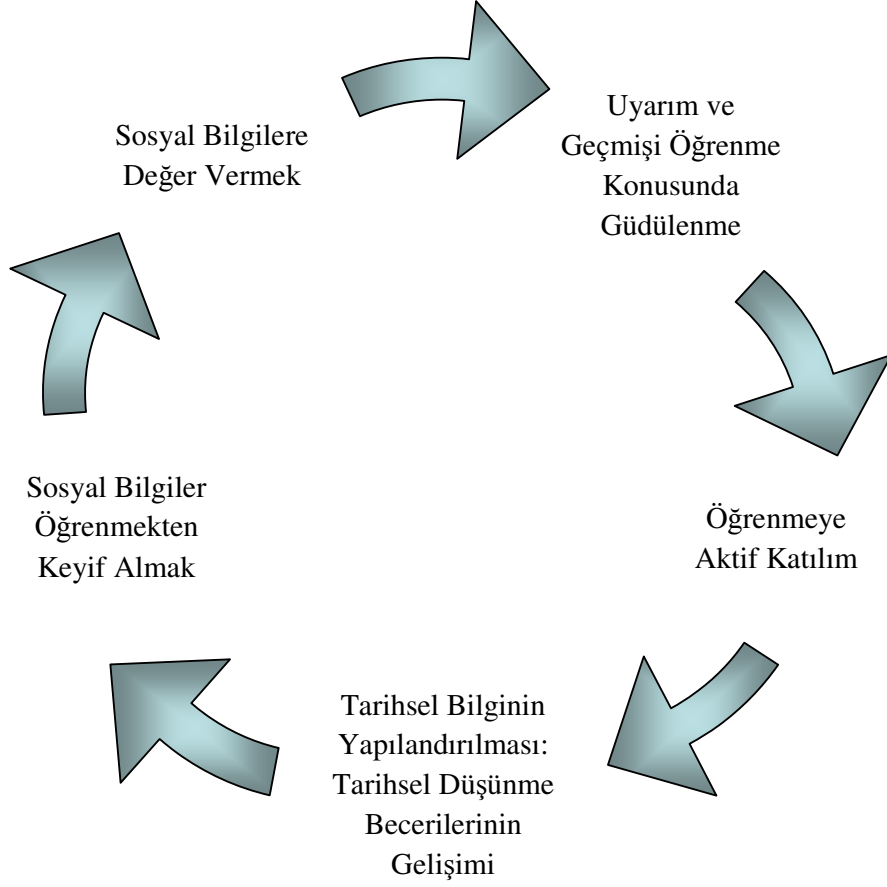
Katılımcılar bu süreçte nesnelere nasıl çalışmaları gerektiğini öğrenme ve derinlemesine çalışmalar yürütme sonucunda *bilişsel, duyuşsal ve sosyal* becerilerini geliştirme olanağı elde etmişlerdir. Böylece *tarihsel bilginin yapılandırılması ve tarihsel düşünme becerilerinin gelişimi* yapının bir bileşeni olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler tarihsel nesnelere çalışarak *tarihsel çıkarımlara* ulaşmışlar ve tarih başta olmak üzere *bilgi birikimlerini* arttırmışlardır. Bunun yanında birincil kaynaklar olarak somut tarihsel nesnelere çalışmak, onların taşıdıkları sembolik

anlamlarla etkileşim içerisinde girmelerine ve *geçmişini somutlaştırarak* anlama konusunda tarihsel düşüncelerini yapılandırmalarına imkân hazırlamıştır. Tarihsel nesnelere çalışmanın başka bir avantajı olarak geçmiş ve bugün arasında karşılaştırmalarda bulunmuşlar *geçmişten günümüze gelişim, değişim ve süreklilik* ilişkisini fark etmişlerdir. Bilişsel düzeydeki kazanımların yanı sıra *tarihsel empati* becerisi geliştirme ve *geçmişe değer verme* tutumu sergileme, öğrencilerin ifadelerinde duyuşsal düzeyde edindikleri kazanımlar olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler geçmişte yaşamış insanların hayatlarını ve dönemin koşullarını düşünmeye başladıklarını ifade etmektedirler. Bu durum onlarda kültürel nesnelere önemli olduğu ve korunması gerektiği bilincini geliştirmiştir.

Bilginin yapılandırılmasında öğrenciler arasındaki sosyal paylaşımın etkili olduğu katılımcıların ifadelerinde belirttikleri bir husus olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla *Sosyal etkileşim, tarihsel bilginin yapılandırılmasında* sosyal boyutu oluşturmaktadır. Öğrenciler, akranları ile birlikte çalışarak öğrenme sürecinde birbirlerinden destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Sürdürülen etkinlikleri akranları ile tartışmak, öğrenme sürecini birlikte yürütmek, olayları arkadaşlarının gözüyle görebilmek, onların düşüncelerinden daha farklı fikirler ortaya koyabilmek, tüm öğrenme süreci ile birlikte ayrıca zevk veren bir durum olarak nitelendirilmiştir.

Müzedeki gerçekleştirilen sosyal bilgiler dersleri yukarıda belirtilen diğer boyutlarla birlikte öğrenme sürecini keyifli hale getirmektedir. Katılımcıların *eğlenerek öğrenme* imkânı yakaladıkları ve *arkadaşları ile birlikte* serbest aktivitelere katılabildikleri müze uygulamaları *sosyal bilgiler öğrenmekten keyif almalarına* katkı sağlamıştır. Dolayısıyla eğlenme ile öğrenme sürecinin birlikte gerçekleşmesi, müze ziyaretini öğrenci gözünde zevk veren bir faaliyet olarak anlamlı kılmaktadır. Bu durumun sosyal bilgiler dersine yansımaları olumlu olmuştur. Müze aktivitelerine katılarak anlamlı öğrenme faaliyetleri içerisinde bulunan katılımcılar *sosyal bilgilere değer verdiklerini* ifade etmişlerdir.

Şekil 1. Öğrencilerin Müze Ortamında Yaşadıkları Öğrenme Süreci

4.1.1. Uyarım ve Geçmiş Öğrenme Konusunda Güdülenme

Araştırma kapsamında yapılan müze ziyaretleri öğrenciler tarafından şaşırtıcı, heyecan verici ve ilgi çekici bir tecrübe olarak ifade edilmektedir. Katılımcılar, böyle bir tecrübeyi deneyimlemenin farklı boyutları üzerinde durarak *müze ortamında bulunmanın, geçmişe ait nesnelere karşılaşmanın, gerçek nesnelere bir arada bulunmanın, müze ortamındaki tecrübelerinin önceki beklentileriyle uyumsuzluk göstermesinin, nesnelere yapısının ve müze etkinliklerine katılma imkânı elde etmenin şaşırtıcı, heyecan verici ve ilgi çekici olduğunu belirtmişlerdir. Bu durumun öğrenme sürecinde uyarıcı bir görev üstlendiği, katılımcıları geçmiş öğrenmek için*

merak duymak konusunda harekete geçirdiği ve öğrenme sürecine güdülenmelerini sağladığı görülmektedir.

4.1.1.1. Şaşırtıcı, Heyecan Verici ve İlgi Çekici Bulmak

Araştırma kapsamında yürütülen müze gezilerinde bulunarak müzede sosyal bilgiler öğrenme imkânı elde etmiş olan öğrenciler, bu tecrübenin birçok sebepten dolayı şaşırtıcı, heyecan verici ve ilgi çekici olduğunu dile getirmektedirler. Yapının bu bileşenin alt boyutlarını *müze ortamında bulunmak, geçmişe ait nesnelere karşılaşmak, gerçek nesnelere karşılaşmak, önceki beklentilerle uyumsuzluk, nesnelere katılım ve müze etkinliklerine katılma* oluşturmaktadır.

Müze ortamında bulunmak. Geçmişe ait nesnelere barındıran müzeleri ziyaret etmek ve müze ortamında bulunmak öğrenciler için heyecan verici bir uygulama olarak ifade edilmiştir. Örneğin Ahmet müzede olmaktan doğan hislerinden bahsederek “*Bana bir heyecan verdi, neler göreceğim hakkında.*” demektedir. Bunun yanında günlük hayatta rastlanamayacak ve sadece kitaplardan okunup öğrenilebilen nesnelere karşılaşma imkânı, ancak müze ziyaretleri ile gerçekleşmektedir. Dolayısıyla müzede bulunmak öğrenciler için anlamlı bir etkinlik olmaktadır. Can böyle bir çalışma içerisinde müzede bulunmanın kendisi için bir şans olduğunu ifade etmektedir: “*Oradaki nesnelere hepsi ilgimi çekti. Hepsi de birbirinden değişikti. İlk önce mutlu oldum. Çünkü o şans herkes yakalayamazdı. Ben o şans yakaladım; oranın tadını çıkardım. Orada güzel eşyalar vardı; onları izledim.*”. Can ilk kez bulunduğu bir müzeyi anlatırken müzenin atmosferinden etkilendiğini ifade ederek nesnelere şaşırtıcı bulunduğunu belirtmiştir: “*Girdiğim zaman müzeye, kendimi değişik hissettim.şaşkınlıkla baktım eserlere ilk defa gittiğim için*”.

Geçmişe ait nesnelere karşılaşmak. Nesnelere geçmişten kalmış olması ve tarihsel imajlar barındırması bu tecrübenin şaşırtıcı ve heyecan verici olmasının önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Geçmişten gelen nesnelere karşılaşmak ve onları yakından görebilmek, nesnenin ait olduğu dönemi, dolayısıyla tarihin gerçekliğini fark etmelerini sağladığından katılımcılar için heyecan vericidir. Örneğin Zeynep

“...heyecanlandım daha önce yaşanmış olaylardan, eski çağlardan kalan eşyaları görünce.... çünkü o zamanlarda yaşanmış olayları birer nesne ile görmek benim için mutluluk verici bir şey.” diyerek geçmişle doğrudan iletişim içerisinde olmaktan hoşlandığını ve mutlu olduğunu belirtmiştir. Melda da tarihten kalan nesnelere karşılaşmanın geçmişle bağ kurmasına imkân vermesi açısından heyecan verici olduğunu belirtmektedir: “Zaten orada onların yanında durmak bile, kaç yıl önceki, yüzyıllar önce kullanılan eşyaların yanında durmak bile insanı heyecanlandırıyor”. Pelin ilk kez gittiği bir müzede karşılaştığı tarihsel nesnelere bahsederken geçmişe yakın olabilmenin kendisini şaşırttığını ifade ederek “O kadar eski halıların yanında olmak çok ilginç bir şey. Çok önceden gelmişler. Daha önce oraya da hiç gitmemiştim.” demektedir.

Katılımcı öğrencilerden Gülşah, tarihsel nesnelere karşı karşıya bulunduğu anda yaşadığı duyguyu “kendini garip hissetmek” olarak ifade ederek “Onların yanında durunca sanki biraz garip oluyordu... sosyal kitabımızda da yazıyordu, öğretmenimiz bize söylemişti Anadolu medeniyetleri olduğunu, orası garipti. Hiç düşünmüyordum siz söylemeden böyle bir şey olacağını.” demektedir. Bu ifadelerden öğrencinin sosyal bilgiler dersinde geçmişle ilgili öğrendiği bilgilerin gerçekliğini ilk defa fark ettiği ve dolayısıyla bu durumu şaşırtıcı bulduğu anlaşılmaktadır.

Tarihsel nesnelere, öğrencilerin dönemin koşullarını anlamasına imkân tanıyarak ilgi uyandırmaktadır. Yine katılımcılardan Buse geçmişle kurduğu bağlantıyı kişiler düzeyine kadar indirmekte ve “O salonun havasından etkilendim, heyecanlandım. Onu daha önce birisi giymiş, takmış veya elinde tutmuş... ben her böyle birisinin kullandığı eşyayı görünce öyle bir havaya kapılıyorum.” demektedir. Buse'nin geçmişe ait nesnelere bir arada olmasının onun tarihsel empati sürecini geliştirmeye başladığını göstermektedir.

Gerçek nesnelere karşılaşmak. Müzedeki nesnelere ziyaretçilerin ilgisini çekmesinin nedenlerinden biri de bu nesnelere gerçek oluşudur. Daha önce sadece resimlerini görebildikleri veya filmlerde izleyebildikleri nesnelere müzede doğrudan görebilme hatta onlara dokunabilme imkânı bulmak, öğrenciler için ilgi çekici

bulunmuştur. Lale daha önceden görmüş olduğu nesnelerin gerçekleri ile karşılaşmanın heyecan verici olduğunu ifade ederek *“Nesnelerle birebir ders işlemekten mutluydum ve heyecanlıydım, çünkü resimlerini gördüğüm nesnelerle şimdi yüz yüzeydim.”* demektedir. Zeynep ise geçmişe ait nesnelere filmlerde görebildiğini ifade ederek *“İki şey ilgimi çekti: Savaşta bir askerin giydiği kanlanmış olan bir kıyafetti, ikincisi her milletten olan kaskların, şapkaların oraya dizilmesiydi. Çünkü ben sadece filmlerde görüyordum bu sefer gerçek olarak gördüm onun için çok ilgimi çekti.”* demekte, müze gezileri ile birlikte nesnelere aracısız görebilmenin ilginç olduğunu belirtmektedir. Buse ise müze nesnelere filmlerin verdiği imajdan daha kapsamlı olmasının kendisini şaşırttığını belirtmiştir: *“Bu şekilde ilk müze gezimdi ve ben filmlerde gördüğüm kadarıyla kırık çanak çömlek zannediyordum. Ama gerçeğini gördüm ve gerçekten çok şaşırdım.”*.

Müze etkinliklerinde nesnelere görebilmenin yanında onlara dokunabilmek ve geçmişte kullanılmış bir tramvayın içinde dolaşabilmek ilginç bir tecrübe olarak Tuğçe'nin dikkatini çekmiştir. Tuğçe, geçmişle ilişki içinde olmaktan doğan memnuniyetini dile getirerek bu durumun kendisini geçmişe dair soru sormaya yönelttiğini ifade etmektedir: *“Çünkü ben yokken hani kullandıkları için, ben yokken kullanmalarına rağmen ben binebildiğim için güzel bir duygu oldu. Mutlu oldum yine sevindim. Çünkü sonuçta yine ben yokken olan bir şey o, ama ben hala binebiliyorum.”*. Tuğçe, kendisinden önceki zamana somut bir şekilde dokunabilmenin kendisini şaşırttığını ve mutlu ettiğini dile getirmektedir.

Önceki beklentilerle uyumsuzluk. Öğrenciler müzede sergilenen tarihsel nesnelere düşündüklerinde zihinlerinde uyanan basit, ilkel birkaç eski eşyadan ibaret olmaktadır. Bununla beraber sergilenen nesnelere farklı renk, malzeme, şekil, yapı ve biçimlerden oluşması, estetik bir değere sahip olması öğrencilerin sahip oldukları algı ile çelişmektedir. Öğrencilerin tarihsel nesnelere ait algıları ile geçmişteki yaşama ait fikirleri birbiri ile paralellik taşımaktadır. Müzelerde karşılaşılan nesnelere karmaşık yapısı, beklentilere ters düşen bir durum olarak ilgi çekici bulunmuştur. Örneğin Tuğçe bunu şu sözlerle ifade ederek *“Şaşkınlığının sebebi değişik şeylerdi beklemediğim şeylerdi. Ben normal kap-kacak gibi şeyler beklerken*

heykeller, mumyalar ve hiyeroglif yazılar vardı, kabartmalar bunlar beni şaşırttı. Ben basit bekliyordum, ilginç olunca şaşırdım.” demektedir. Tuğçe'nin geçmişin nesnelere dair algısını eski ve günümüzdeki nesnelere karşılaştırıldığında az gelişmiş bir yapıya sahip nesnelere oluşturduğundan, beklentilerine aykırı bir durumla karşılaşması ilgisini geçmişe yönlendirmesine neden olmuştur. Yine başka bir ifadesinde bu durumun onun dikkatini çektiğini söylemektedir: *”Halılarda çok güzel motifler yaptıkları için şaşırdım. Eskimemiş ve o zamana göre iyi şeyler yaptıklarını düşünüyorum. En çok dikkatimi çeken nesnelere duvarlara resim çiziyorlar, o resimleri çok güzel çizmişler o zamana göre gerçekten güzeldi.”*

Buse de geçmişteki yaşamın beklediği gibi basit ve ilkel olmadığını belirtmektedir: *”Sonra bir vitrin vardı ilkçağdan ilk aşk şiiri vardı bunlar çok ilgimi çekti... Ben ilk insanları ilkel zannediyordum ama ilk aşk şiirini gördükten sonra edebiyat konusunda ilerlediklerini öğrendim.”*. Yine başka bir ifadesinde: *”Bu benim müzede ilk ders işleme tecrübemdi. Tabi ilk çok heyecanlandım ve müzede çoğu şey çok ilgimi çekti, mesela Troya hazineleri... O zamanlar buna nasıl bu kadar değer verebiliyorlardı, bu kadar altın vs.”* diyerek günümüzde değer verdiğimiz bazı maddelerin geçmişte de önemli olduğunu görmenin ilgi çekici olduğunu belirtmektedir. Zeynep ilkçağ uygarlıklarına ait nesnelere sergilendiği müze gezisinde bu dönem ile günümüz alışkanlıkları arasında bağ kurduğunu belirterek *”Çivi yazısı... biraz karmaşık gelmişti bana. Sonra yaptıkları eşyalar, ..toplu iğneler ve bir de küpeler vardı . Onlar benim daha çok ilgimi çekmişti, o zaman bile süslenme varmış diye merak etmiştim.”* demekte ve bu durumun kendinin şaşırttığını ifade etmektedir.

Nesnelerin yapısı. Araştırma sürecinde yapılan görüşmelerde, öğrenciler ilgilerini çeken birçok nesne sayarak onların farklı yönleri üzerinde durmuşlardır. Müzede sergilenen nesnelere bir kısmının günümüzde kullanılmamasının, bir kısmının ise günümüzden farklı şekil, desen ve yapıya sahip olmasının ilgi çekici olduğu ifade edilmiştir. Örneğin Can, *”Son girdiğimiz salonda eski halıları gördüm. Çok büyüklerdi, değişiklerdi.”* diyerek bu nesnelere ile günümüzde kullanılan nesnelere biçim olarak farklı yönlerini dile getirmiştir. Ayrıca Lale insanların kullanmış

oldukları ilk eşyaların orijinal formlara sahip olmaları nedeniyle ilgisini çektiğinden bahsetmektedir:”*Oradaki kaşıklar falan vardı. Onlar ilgimi çekti, çünkü şekillerini hiç bilmiyorlardı kafalarına göre bir şey bulmuşlardı o yüzden benim ilgimi çekti.*”.

Öğrenciler, geçmişte kullanılmış ve günümüzde benzerlerine rastlanabilecek nesnelere karşılaştıkları gibi hiç görmedikleri nesnelere de müzede görme imkânı bulmaktadırlar. Dolayısıyla birçok nesne ilk kez görülmüş olması nedeniyle öğrenciler tarafından ilgi çekici bulunmuştur. Melda böyle bir nesneden bahsederek “*Mesela Kur’an-ı Kerim’in saklandığı bir şey gördüm, dolap gibi bir şey. Dikkatimi çekti hem büyüktü, hem de ilk defa öyle bir şey görmüştüm.*” demektedir. Melda yine günümüzde kullanılmayan bir nesneden bahsederek “*En çok miğfer dikkatimi çekti. Onu sanırım özel bir kişi takıyordu, tüyler falan vardı üzerinde işlemler vardı, bazıları demirden, bazıları bakırdan bazıları da altından yapılmıştı.*” demekte nesnenin biçimi, yapısal özelliği ve aksesuarlarının ilgisini çektiği üzerinde durmuştur. Gülşah’ın ilgisini de günümüzde kullanılmayan silahlara ve eşyalara sahip bir yeniçeri çekmiştir:

“Yeniçeri gördük üzerinde garip şeyler, çoğu da ağırdı nasıl taşıyorsa. Bir tane başlık vardı hatta onun hakkında konuşmuştuk, çok ağır nasıl taşıyor. Hatta siz soruyordunuz savaş için uygun mu hatta bazı şeylerde zincirler sarkıyordu. Sonra elindeki tüfekleri inceledik. Zırh vardı üzerinde zincirlerle, savaş için abartılı kıyafetler.”.

Gülşah, mankenin üzerinde gördüğü nesnelere özellikleri ve yapıldığı madenin niteliği üzerinde durarak, bunların savaşta kullanılmasını ilginç hatta abartılı bulduğunu belirtmiştir.

Nesnelerin işlevinin yanı sıra estetik yönü de öğrenciler için ilgi çekici bulunmuştur. Nesnelere süslemek için kullanılan desenler, motifler, biçimler ve boyalar, öğrencilerin bu nesnelere ilgi göstermelerine neden olmuştur. Can “*Son girdiğimiz salonda eski halıları gördüm. Çok büyüklükdü, çok değişikti halıların şekilleri... üstünde hayvanların şekilleri vardı, çiçekler vardı, bir tarafları yırtılmıştı.*” demektedir. Gülşah da gördüğü halıların desenleri ve renkleri üzerinde durmaktadır:

“İlgimi çekenler üzerindeki desenler. Günümüzde düz halılar da var sırf bembeyaz veya pespembe halılar da. Ama onun üzerinde oldukça fazla

desen vardı. Desenleri bir garipti bazıları geometrik bazıları yuvarlak desenler vardı. Renkleri de farklıydı. Kırmızı ama tam kırmızı değil. Bence daha güzel bizim kullandıklarımız basit onlar daha güzel.”.

Burada her iki öğrenci günümüzde kullanılanlardan farklı süsleme biçimleri ile karşılaşmanın ilgi çekiciliğini ifade ederken özellikle desen, motif ve renklerin çeşitliliğini belirtmiş, bunların tekdüze bir yapıda olmadığına dikkat çekmişlerdir. Geçmişe ait nesnelere görülen bu çeşitlilik öğrenciler için ilgi çekici bulunmuştur.

Müze etkinliklerine katılmak. Müzelere düzenlenen gezilerde öğrenciler nesnelere yanı sıra katıldıkları etkinliklerin de ilgi çekici olduğunu vurgulamaktadırlar. Nesne merkezli düzenlenen etkinliklerde soru sorup cevaplamak, öykü yazmak, nesneye dokunma imkânı bulmak, drama çalışması yürütmek öğrencilerin kendi bilgilerini kullanmasına ortam hazırladığından ilgi çekici uygulamalar olarak adlandırılmıştır. Öğrenciler için öğrenme sürecinde bir nesneden nasıl faydalanmaları gerektiğini öğrenmek de ilgi çekici bulunmuştur. Katılımcılardan Ahmet “Müzedeki ilginç olan nedir?” sorusuna “*Bir şeyleri kendim keşfetmek.*” diye cevaplandırarak öğrenme sürecine dâhil olmanın kendisi için ilgi çekici olduğunu ifade etmiştir. Yine aynı katılımcı “*En çok ilgimi çeken o nesnelere gitmek ve kullanımı tahmin etmek oldu ve verilen o çalışma yaprağı doğrultusunda o eserleri bulmak hoşuma gitti.*” demektedir. Pelin etkinliklerin nesnelere ayrıntılı çalışmasını sağladığını belirterek “*Nesnelere daha ayrıntılı incelediğimizden farklıydı diğer gezilerden.*” demektedir ve katıldığı etkinliklerden birinin üzerinde durmaktadır: “*Bu daha ilginçti çünkü ben daha önce bir tramvaya binip de daha önce yaşamış biri gibi davranmamıştım*”. Pelin, nesne ile doğrudan iletişime geçme fırsatı yakaladığı drama çalışmasının ilgisini çektiğini belirterek kendisini tarihsel bilgiyi yapılandırmaya yönelttiğini ifade etmektedir.

Öğrencilerin önceden katılmış oldukları gezilerden farklı bir uygulama olarak nesne merkezli soru etkinliklerine katılmayı ilgi çekici buldukları görülmektedir. Nesnelere soru-cevap yoluyla incelemek öğrencilere kendi tasarladıkları soruları sorabilme imkânı vermesi nedeniyle öğrenme sürecine güdülenmeye yardımcı olmuştur. Gülşah okul gezisi alışkanlığından farklı olan bu duruma dikkat

çekmektedir.”*Açıkçası ben böyle bir şey beklemiyordum, o önemli eserlerin önünde durup anlatacağınızı düşünüyordum, bu kadar ayrıntılı olacağını düşünmüyordum.*”. Buse ise *“İlgimi çeken en çok soru sormak oldu. Nesnelere üzerinde nasıl çalışılacağını öğrendim.”* demektedir ve öğrenme sürecinde aktif olmanın, nesnelere faydalanmanın ilgisini çektiğini söylemektedir. Nesnelere faydalanarak yazı yazma çalışmalarının ilgi çekici olduğu üzerinde duran Zeynep *“Uygulaması benim ilgimi çekmişti. Etkinlik kâğıdı vardı. Kendi halı desenimizi yapmıştık ve bir öykü yazmıştık oradaki resimlerden yola çıkarak onlar hoşuma gitmişti.”* diyerek bu etkinliklerin öğrenme sürecini eğlenceli hale getirdiğinden bahsetmektedir.

4.1.1.2. Geçmiş Öğrenmek İçin Merak Uyandırma

Tarihsel nesnelere bir arada bulunmak ve etkinlikler yoluyla onlarla doğrudan diyalog kurabilmek öğrencilerin ilgilerini geçmişe yoğunlaştırmıştır. Geçmişte meydana gelmiş olayları, insanları ve yaşam koşullarını düşünmek öğrenme sürecine güdülenmeyi arttırmaktadır. Merve *“Orada genellikle çok bilgiler edindim mesela eskiden insanların yaşam yerlerini gördüğümde insanların nasıl yaşadıklarını çok merak ediyordum.”* demektedir ve nesnenin ilgisini geçmişe yönlendirmesine yardımcı olduğunu ifade etmektedir. Katılımcılardan Zeynep ise nesnelere karşılaşmanın ilgisini uyandırdığını ve öğrenme sürecini motive ettiğini şöyle ifade etmektedir: *“İlk önce eski çağları önemsemiyordum ...ama bu eşyaları görünce daha çok ilgimi çekti ve önemsemeye başladım. Sonra heykellere baktım, onlar da ilgimi çekti. Meraklandım başka neler olacak diye hep sonunu merak ettim.”*. Zeynep’in müzede yaşadığı öğrenme süreci nesnelere ilgisini çekmesiyle başlamakta sürükleyici ve kesintisiz bir merak ile birlikte devam etmektedir.

Müzede sergilenen nesnelere inceleyerek, geçmişteki yaşam koşulları ve nesnenin ait olduğu zaman dilimi üzerine düşünmeye başlayan öğrenciler o dönemi merak etmeye ve yeni sorular sorarak öğrenme sürecini sürdürmeye çalışmaktadır. Lale *“Onlar vatanımız için çalıştığından, ben de bu eşyaları gördüğümde dolayı mutluydum. Biraz da onların yaşadığı şeyleri merak ediyordum.”* derken tarihi zihninde yapılandırmaya başladığını ifade etmektedir. Lale yine nesnelere o dönem koşulları

içinde bulunuş süreci üzerine düşünmeye başladığını ifade ederek “*Onları nasıl düşünüp bulmuşlar?*”, *‘ben olsam nasıl yapardım?’ gibi şeyler düşündüm. Biraz merak ettim bugüne kadar nasıl geldiğini nasıl muhafaza edildiğini.*” demekte, nesnenin günümüzle olan bağlantısını ve günümüze kadar geliş sürecini de irdelemektedir. Melda da nesnelerin geçmişten günümüze geçirdiği yolculuğu merak ettiğini ifade ederek “*Şu an kaç yıl önceki şeyin karşısında duruyorsun, onun nasıl saklandığını ve onun nasıl bu döneme kadar geldiğini merak ediyorsun?*” demektedir. Katılımcı başka bir ifadesinde ise “*Sonuçta bu askeri müze askerlerimizin nasıl halde olduklarını ve nasıl eşyalar kullandıklarını, bugünkü askerlerin kullandıklarına karşın o zamanki askerlerin nasıl şeyler kullandıklarını merak ettim askeri müze olduğunu öğrenince.*” diyerek o dönemin tarihsel koşullarını merak etmeye başladığını dile getirmektedir. Melda bu ifadesinde geçmiş ve bugün arasında var olan ilişkinin kendisinin merak sürecini tetiklediğini, müze gezileri öncesinde bu merakla birlikte etkinliklere başladığını söylemektedir.

Katılımcılar nesneyi görmenin, ona yakın olabilmenin ve nesneyle ayrıntılı çalışmanın öğrenme sürecinde güdüleyici olduğu üzerinde durmaktadırlar. Müzede gerçekleştirilen etkinliklerde nesne merkezli soruları sormak ve cevaplarını bulmak için çabalamak, öğrencileri müze çalışmasına daha da güdülemiş görünmektedir. Ahmet, “*Onlar yerlerini söylemiyordu biz kendimiz buluyorduk. O biraz araştırma hırsı veriyordu.*” diyerek araştırma sürecine güdülenmiş olduğunu ifade etmektedir. Ahmet yine Arkeoloji Müzesi’nde yürüttüğü etkinlikleri değerlendirirken öğrenme sürecine motive olduğunu çarpıcı bir şekilde ifade etmektedir: “*Onları daha yakından incelerken garip bir duygu vardı. Nasılmış iyice öğrenmek istiyordum. Çalışmaya katılmadığım zamanlarda onu anlayamadığım için daha çok bakmak istedim. Kendimi bu durumda meraklı buluyorum, öğrenmek istediğimi fark ediyorum.*”. Müze ortamında bulunmanın getirdiği heyecan ve merak duygusu ile birlikte yürütülen nesne merkezli aktiviteler öğrencileri motive eden temel durum olarak katılımcıların ifadelerinde belirtilmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin müzedeki çalışmalara içsel yönlendirmeleri ile motive olduklarını söyleyebiliriz.

4.1.2. Öğrenmeye Aktif Katılım

Müzedede yürütülen uygulamalar süresince sergilenen nesnelere nesne merkezli farklı etkinlikler yoluyla çalışan öğrenciler öğrenme sürecine aktif katılım gösterdiklerini ifade etmektedirler. Müzedede yapılan uygulamalar ve etkinlikler öğrencilerin sahip oldukları *ön bilgilerle etkileşim* içerisine girerek yeni öğrenme yaşantılarını *sorgulama ve yorum yapma* suretiyle anlamlandırmalarına ve kendilerine mal etmelerine yardımcı olmuş, bilgiyi yapılandırma sürecinde bilişsel becerilerini aktif olarak kullanmalarını sağlamıştır. Bunun sonucu olarak öğrencilerde tarihsel bilişsel beceriler gelişmeye başlamıştır. Müzedede çalışmanın bir avantajı olarak nesnelere inceleme sürecinde etkin bir şekilde rol almış olan öğrenciler, onları *yakından* gözlemleyerek ve *ayrıntılı incelemelerde* bulunarak etkinliklerini sürdürmüşlerdir. Ayrıca interaktif panoları kullanma, nesnelere dokunma, orijinal sesleri dinleme, canlandırmalarda bulunma yoluyla süreci deneyimleme imkânı yakalamışlardır. Bu etkinliklerle ders işlemek öğrencilerin araştırmacı rolüne bürünmesine yardımcı olmaktadır.

4.1.2.1. Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması

Araştırma kapsamında yapılan müze gezilerinde yürütülen nesne merkezli etkinlikler öğrencilerin ön bilgilerini hatırlamasını kolaylaştırarak etkileşim kurmasına olanak vermektedir. Nesnelere inceleme yaparken *ön bilgilerle etkileşim* içerisinde olmanın ve nesne merkezli soru etkinliklerini kullanmanın öğrencileri *sorgulama ve yorum yapma* becerisini kullanma konusunda geliştirdiği görülmektedir.

Ön bilgilerle etkileşim. Araştırma uygulamasında benimsenen nesne merkezli müze etkinliklerinin katılımcılarda etkileşim sürecini başlattığı görülmektedir. Nesnelere yakından ve ayrıntılı olarak çalışan katılımcılar etkileşim süreci içerisinde ön bilgilerini kullanmaya, yeni durumla kendi ön bilgileri arasında karşılaştırmalarda bulunmaya başlamışlardır. Bazı katılımcılar ön bilgilerinden bahsederken yakın zamanda işlenen ders konularını *hatırladıklarını* doğrudan vurgulamaktadırlar. Diğer katılımcıların buna vurgu yapmaması veya ifadelerinde dolaylı olarak bahsetmeleri,

müzelere ders yapmak amacıyla gidildiğinden bundan bahsetme gereği duymamış olabileceklerini düşündürmektedir. Bazı katılımcılar ise günlük hayatta edindikleri bilgileri *hatırlayarak* yeni durumlarla karşılaştırmada bulunmuşlardır.

Pelin, müze etkinliklerinde sosyal bilgiler dersinde edindiği bilgilerden faydalandığını söylemektedir:

”Zaten sizinle de bakmıştık onlara önceden, kitabımızdaki şeyler aklıma geldi. Onlardan da faydalanarak yaptım. Yapamadığım yerlerde yine önceden işlediğimiz konular aklıma geldi ders kitabında, çalışma kitabından da aklıma bir şeyler geldi, onların nasıl ortamlarda yaşadıkları ile ilgili... Okulda öğrendiğimiz bilgilerden yararlandım.”

Lale müze etkinlikleri ile ders konuları arasında ilişki kurduğunu söyleyerek *“Onlarla ilgili sınıfta öğrendiğimiz şeyleri tekrar dile getirdik.”* demektedir. Tuğçe ise nesnelerin derste öğrendiklerini hatırlamasına yardımcı olduğunu söyleyerek *“Nesnelerin yanına gittim. Orada birtakım bilgiler vardı onları da kullandım ama daha çok derste de biraz işlemiştik o bilgiler aklıma geldi.”* demektedir. Gülşah önceden ders içerisinde değindiği ilkçağ kültürleri ile ilk müzede karşılaştığı kültürler arasında karşılaştırmalarda bulunarak *“Hititler dışındaki diğer medeniyetlere ait bölümlere gittiğimizde pek yorum yapamadım, biraz zor geldi. Hititleri kitapta da ayrıntılı gördük ama diğerlerinde pek yorum yapamadım.”* demekte ve önceki bilgilerini hatırlayarak müze etkinliklerinde daha aktif olduğunu dile getirmektedir.

Bazı katılımcılar ise ön öğrenmelerinden bahsederken günlük yaşamdan örnekler vererek karşılaştırmalarda bulunmaktadırlar. Örneğin Merve *“Bayrakları ve dürbünü hep görebiliyorum ama oradakilerle şimdikiiler değişik”* demektedir. Merve müzede gördüğü bayrak, dürbün gibi nesneleri incelerken günümüzdeki nesnelerle karşılaştırmalar yapmaktadır. Can da benzer bir şekilde Harbiye Askeri Müzesi’ndeki nesneleri bu açıdan değerlendirmiş *”silahların günümüze pek de benzememesi”* nin ilgisini çektiğini dile getirerek günümüzle karşılaştırmalarda bulunmuştur. Öğrencilerin geçmiş ile kurduğu ilişkiyi anlamlandırmasında günümüzdeki yaşamda edindiği ön öğrenmeler ve bu öğrenmelerle kurduğu etkileşim etkili olmaktadır.

Sorgulama ve yorum yapma. Müze çalışması öğrencilerde, nesnelere hakkında çeşitli sorular sorarak sorgulama yapma ve değerlendirmelerde bulunma yoluyla bilişsel süreçlerin aktif bir biçimde kullanımını beraberinde getirmiştir. Katılımcılar ilk olarak heyecan ve merak uyandıran nesnelere zihinlerinde ortaya çıkardığı çağrışımlarla kendi kendilerine soru sormaya yönelmişlerdir. Bu sorgulama etkinliği nesne merkezli çalışmalarla daha bilinçli sorular üretme davranışına dönüşmüştür. Katılımcılar, nesnelere farklı açılardan değerlendirerek soru sorma-cevap verme etkinliği ile incelemeyi ve öğrenme sürecini kendisinin yürütme imkânına sahip olmasını “*yorum yapmak*” olarak ifade etmektedirler.

Katılımcılardan Buse, Arkeoloji Müzesi’nde ilgisini çeken nesnelere saydıktan sonra “*İlk insanlar hakkında aklıma çok soru takıldı.*” demektir. Ayrıca soru sormanın kendisini aktif kıldığını onun şu ifadesinden anlayabiliyoruz: “*Soru sorunca kafama takılanı döküyordum ortaya.*”. Ahmet müze etkinliklerinin kendisinin sorgulama sürecini başlattığına işaret ederek “*Öğrenmek için orada kendi kendime bazı sorular sormaya başladım*” demektir. Bu sorgulama süreci öğrencinin öğrenme sürecine aktif olmasına yardımcı olmuş ve müze etkinliği içerisinde yürüttüğü çalışmalara kendi soruları ile katılmasını desteklemiştir “*Kendi ürettiğim soruları sormak ve söylemek istedim.*”. Tuğçe de nesnelere görmenin kendi sorularını sormasına yardımcı olduğunu belirterek “*Nesnelerle çalışarak daha iyi kavrayabildim sonuçta. O nesnelere görünce o nesneyle ilgili kafamda birkaç soru tasarladım ve merakımı giderebildim. Sorular sorabildim kendi kendime.*” demektir.

Araştırmanın nesne merkezli öğrenme etkinliklerine dayanması, müze çalışması süresince araştırmacı tarafından nesne merkezli soruların sorulması, katılımcıları da bilinçli bir şekilde soru sormaya doğru yönlendirmiştir. Katılımcıların ilk aşamalarda sordukları sorular, nesneyi farklı açılardan inceleyebilecekleri sorulara doğru çeşitlenmektedir. Bu sorular nesnenin yapısını ve geçmişle olan ilişkisini sorgulamaktadırlar. Ahmet nesnelere sorular yoluyla incelediğini anlatarak bu durumun kendisini çıkarımda bulunmaya yönlendirdiğini ifade etmektedir: “*Bunları yaparken kitapların geliş hikâyesinin nasıl olduğunu, orada neler anlatılmak istendiğini. Büyük halılarda da nelerden yapıldığını, kaç yılda yapıldığını. Onları*

yapınca da onların buraya nasıl gelmiş olabileceklerini düşündüm.” Katılımcılardan Gülşah, nesneyi tanımlayan sorular sorduğu gibi nesnenin gelişimini ifade eden sorular da sormaktadır:”Tramvay neden yapılır, ilkel daha da gelişecek, neyle çalışıyor? Hangi maddeden yapıldığı tabi ne amaçla kullanıldığı, ne ile ve nasıl çalıştığı, o konularda.”. Lale de daha çok nesnenin geçmişine yönelik sorular sorduğunu ve tarihsel gelişimini anlamaya çalıştığını belirtmektedir:”Taslar vardı desensizdi. Sonra gelişti, desenleri değişti, renklendi... Yani eşyaların tarihini öğrendim, nasıl yapıldığını, ne amaçla yapıldığını”. Zeynep’in sorduğu sorular ise yine nesneyi tanımlayan sorulardan oluşmaktadır:”Nesnelerin şekilleri, ebatları, hangi malzemeden yapıldıklarına, süslemelerine, büyüklüklerine ve kullanım amaçları.”. Can “neler kullanıyorlar, ne tür halılar yapıyorlar, onlar için neler önemli (değerli)” demekte ve nesnelere yapı, desen, işlev, sahip olduğu değer açısından incelediğini belirtmektedirler.

Melda, soru sorma ve cevaplama sürecine katılmanın öğrenmesine katkıda bulunduğundan bahsederek bu çalışma dışında katıldığı gezilerle karşılaştırma yapmaktadır:”Birlikte gittiğimiz zaman sorular sorduk, o nesnelere üzerine daha doğrusu hepsine. Orada bir şeyler öğrendim cevaplarken de bir şeyler öğrendim. Benim için birikim açısından daha yararlı olduğu öbür geziye göre.”. Bunun yanında Gülşah soru-cevap yöntemini de değerlendirerek ”Siz soru-cevap yaptınız ya orası biraz ilgimi çekti. Bana biraz garip geldi, soru soruyoruz arkadaşlarımız cevap veriyor, en sonunda siz söylüyorsunuz iyi bir çalışma oldu.” demekte ve öğrenme sürecine olumlu katkılarda bulunduğunu ifade etmektedir. Lale, nesnelere soru-cevap yoluyla incelediğini belirterek bu becerisini geliştirdiğini dile getirmektedir:”Nesneleri iyi yargılayıp sorularımı da ona göre sorduğumu düşünüyorum. Bu çalışma benim nesnelere yargılama, onlarla ilgili soru çıkarma, soruları cevaplama gibi becerilerimi geliştirdi.”.

Öğrenciler çalışma süresince nesne merkezli soru sorma yöntemini kullanarak nesnelere nasıl inceleyeceklerini öğrendiklerini ifade etmektedirler. Bu durum katılımcıların ifadelerinde, öğrenme sürecinde kurulan etkileşimi derinleştiren bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. Buse, müze çalışmasının kendisine nesnelere

öğrenme tecrübesi kazandırdığını söyleyerek nesnelere nasıl incelemesi gerektiğini şöyle anlatmaktadır:

”Biz öğretmenimizin belirlediği bir eser üzerine gidiyorduk, öğretmenimiz bize onunla ilgili sorular sormamızı istiyordu. Biz de sorular soruyorduk sonra içimizden o soruları cevaplıyorduk. Sonra öğretmenimizin sorduğu soruları cevaplıyorduk. Böylece eseri tanımış oluyorduk iyice.”.

Merve ise “Soru sormak dikkatimi çekti çünkü öğretmenime arkadaşlarıma soru sorduğumda daha çok bilgi ediniyorum.” demektedir. Katılımcılardan Zeynep benzer bir şekilde kullanılan yönteme vurgu yapmış ve sorular hazırlayarak, yorumlayarak, yakından inceleyerek, nesne hakkında sorulara cevap bularak daha iyi öğrendiğini söylemiştir. Bunun yanında Melda “Soru sorma etkinlikleri derslerde de soru sormamı ve cevaplama geliştirdi.” demektedir ve soru sorma etkinliklerinin derslere olan etkisinden bahsetmektedir.

Öğrencilerin ifadelerine göre soru sorarak cevaplamak, yorumlama tecrübesinin gelişimine de yardımcı olmuştur. Öğrenciler bu etkinliklere katılırken düşünme süreçlerini aktif bir biçimde kullanmaya başlamakta ve bilgiye kendisi ulaşmaktadır. Pelin bu durumu şöyle anlatmaktadır:”Nesneler üzerinde düşünmek ve öğretmenin sorularına cevap aramak bana yorumlama tecrübesi kattı. Nesneye bakarak akıl yürüttüm.”. Gülşah da öğrenme sürecinde düşünme becerilerinin geliştiğini ifade ederek sosyal bilgiler dersine olan kazanımlarından bahsetmektedir:”Yorum yapma açısından da çok faydası oldu. Notumdan da belli zaten. Şimdi daha da iyi yapıyorum. Üstelik soru sorarak yorum yapma becerim de orada arttı.”. Öğrenme sürecinde düşünme becerilerini yeteri kadar kullanamadığını belirten Melda ”Mesela soru sorma ve cevaplama, çünkü bunun yapa yapa gelişeceğini düşünüyorum. Yorumlama da yaptık ben pek yorumlamayı düzgün yapamazdım bu da benim için güzel oldu.” diyerek nesne merkezli etkinliklerin kendisini geliştirdiğinden bahsetmiştir. Zeynep de ifadelerinde aynı konu üzerinde durmaktadır:

“Mesela ben kendimi bir nesneyi yorumlamak konusunda düşük görüyordum, öyleydim de ama bu çalışmadan sonra bir nesneyi ilk defa görmüş gibi yorumlayabiliyorum. Sonra onu hakkında daha fazla sorular üretebiliyorum. Yorumlama yeteneğim kuvvetlendi o konu ile ilgili daha çok alıştırmaya yaptığım için her seferkinden biraz daha bilgileniyorum.”.

Nesneleri soru merkezli etkinliklerle inceleyen öğrenciler bilgiyi üreten ve aktif olarak kullananlar olarak öğrenme sürecinde etkin olmuş ve konuları daha iyi bir biçimde öğrenmişlerdir. Tuğçe bu konu üzerinde durarak ”*Hem yorumladık hem soru sorduk hem de cevapladık nesne hakkında. Yorumlamak, onu daha net öğrenmeme yardımcı oldu.*” demektedir.

Öğrenciler soru- cevap etkinliklerine katılma, nesnelere inceleme ve gözlem yapma sürecinde bilişsel becerilerini kullanmanın yanı sıra fiziksel olarak da aktif olmaya başlamışlardır. Nesne merkezli soruları sormak ve bu sorulara cevap aramak, öğrencilerin araştırma sürecinde aktif bir biçimde yer almasına yardımcı olmaktadır. Tuğçe katılım gösterdiği aktiviteleri şu şekilde açıklamıştır:

“Hangi kültüre ait olduğunu bulabildim. Siz bir de soru sormuştunuz, ben bunu bilmiyorum bana tarif eder misiniz diye sorular sormuştunuz, ben de hep parmak kaldırmıştım. Müzede gördüğüm şeyleri iyi anlatabildiğimi düşünüyorum, kâğıda dökebildim. Resimlerini çizdim. Bu konuda iyiydim çünkü yeterli bilgiyi almıştım. Yorum yönünde de baya yorum yaptım.”.

Diğer katılımcıların ifadeleri ile birlikte düşünüldüğünde soru- cevap etkinlikleri ve diğer bilişsel becerilerin, katılım gösterilen aktiviteler arasında vurgulandığı ortadadır.

4.1.2.2. Nesnelere İncelemek

Katılımcı öğrenciler, müzedeki öğrenme süreci içerisinde nesnelere *yakından gözleme* ve *ayrıntılı incelemeler* yürütme yoluyla etkin olmaktadır.

Yakından gözleme. Öğrenciler müzedeki etkinlikler sırasında nesnelere yakından görebilme ve onları tüm ayrıntısı ile inceleyerek öğrenme sürecine aktif bir biçimde katılma imkânı bulmuşlardır. Ahmet nesnelere yakından görmenin ayrıntıları inceleyebilme avantajı sağladığını şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Sınıftan daha çok katkıda bulundu, müzede olmak daha iyiydi. Sınıfta orada dibek taşı vardı, internette göstermişsiniz çok iyi hatırlıyorum, Uzaktan görmüştük. Ama arkeoloji müzesinde çok yakından gördük bu da bize bir avantaj sağladı. Daha yakından görmemize üzerindeki

yazıları görmemize imkân sağladı. Orada yazılar çok fazla görünmüyordu üzerinde. Ama biz çok fazla yakından bakınca gördük.”

Ayrıca başka bir ifadesinde bu durumun kendisini nasıl aktif kıldığını şöyle anlatmaktadır:

”Nesnelerle daha çok yakında olduğu için onları yakından gördüm, onları daha yakından inceleyebildim. Camedânların başında o insanların yaşam tarzlarını en ince ayrıntısı ile görmeye çalıştım o yüzden de öne geçtim, gruptan kopuk olmamak için, en ince ayrıntısında kadar baktım.”.

Nesneleri yakından incelemenin ayrıntıları görebilme ve panolardan yararlanmayı sağlama açısından bilgi edinmeyi kolaylaştırdığını ifade eden Gülşah bunu şöyle ifade etmektedir:

“Normalde sınıfta soru sorduğunuzda mesela ben dibek taşı hatırlıyorum onunla ilgili sorular sorduğunuzda bilemiyorduk. Hatırlıyorum mesela dokumacılık ile ilgili resim vermişsiniz, onunla ilgili bir kâğıt vermişsiniz. Onunla ilgili bir şeyler yazıyorduk. Orada daha zor bence ama müzede onların yanında olunca bakarak yorum yapmakta kolay zaten altında bilgileri de yazıyor.”.

Zeynep ise nesneleri orijinal boyutları ile görebilmenin ayrıntıları fark etmeye yardımcı olduğunu belirterek birçok nesneyi bir arada görmenin önemi üzerinde durmaktadır: *”Kitaptan olursa daha ayrıntılı bakamazdım. Küçük gözüküyor çünkü üstelik çeşit de yoktu bu çalışmada çeşitte vardı hangi birine bakayım karıştı kafam zaten böyle çok çeşit olduğu için de yorumlamam da güçlendi.”.* Nesneleri yakından görebilmek Zeynep’e öğrenme sürecinde özgürce hareket etme imkânı sağlamış görünmektedir: *”Onları görsel olarak gördüm, inceledim istediğim yerine baktım. İstediyim yeri hakkında sorular sorabildim bu yüzden rahat çalıştım.”.* Zeynep burada kendi araştırma süreçlerini öğretmene bağlı kalmadan da yürütebildiğini vurgulamaktadır.

Ayrıntılı inceleme. Katılımcılar müze etkinliklerinde nesneleri farklı aktiviteleri kullanarak ayrıntılı inceleme olanağı bulmuşlar ve bu aktivitelerde aktif olarak öğrenme sürecini yürütmüşlerdir. Nesneleri görmenin yanı sıra değişik etkinliklerle birlikte öğrenme sürecine katılmak öğrencileri aktif kılmıştır. Örneğin Tuğçe “Sosyal

bilgiler dersi için gittiğimiz gezide daha ayrıntılı işlediğimiz için daha iyi öğrenme fırsatı yakalayabildim.” demektedir. Tuğçe elde ettiği fırsatları şöyle dile getirmektedir:”Nesnelerle ilgili sorular okuyarak cevaplaya bildim, sonra resimlerini çizdik bazılarının, eleştiriler yaptık, yorumlar yaptık, bu sayede daha iyi öğrendim, ayrıntılı işlediğimiz için hatta yazdığımız ve çizdiğimiz için daha iyi anlayabildim”. Zeynep de bilgi edinirken farklı etkinlikleri kullanarak öğrenme sürecinde aktif olduğunu ifade etmektedir:

“Hatta salon gibi bir yer vardı. Orada büyük büyük halılar vardı. Kitaplar vardı, resimlerle bir şeyler anlatılmak isteniyordu. Burada etkinlik kâğıdını yaptım. Orada mesela halıları dolaştım oradaki kitaplara, heykellere baktım. Hiyeroglif yazılar vardı. Onları çözme çalıştım. Yine Türk İslam eserlerini gördüm. Onlar hakkında bilgiler topladım. Oradaki nesnelere ve sizin anlattıklarınızla bilgilendim. Oradaki nesnelere anlamaya çalıştım bilgilerimi kafamda toparlamaya çalıştım. Bunları da kâğıda döktüm.”.

Gülşah müzede farklı etkinlikler yoluyla aktif olma imkânı elde ettiğinden bahsederek *“Bence müzede nesnelere çalışmak daha iyi oluyor. Konuları daha ayrıntılı işliyoruz. Sınıfta onların yanında değiliz sonuçta sırf kitaptan işliyoruz. Ama müzeye gidince daha ayrıntılı oluyor tabii, soru-cevap oradaki çalışma yaprakları.”* demektedir ve bu durumdan hoşnut olduğunu dile getirmektedir.

4.1.2.3. Deneyimlemek

Müzede yürütülen etkinliklerden bazıları öğrencilerin kendi deneyimlerini kazanmasına yardımcı olarak öğrenme sürecine aktif bir biçimde katılmalarını sağlamıştır. Can müzede hem canlandırmalar yoluyla hem de nesnelere dokunarak bilgi edinme süreci içerisinde bulunmaktan memnun olduğunu dile getirmektedir:

“Onların içine girdik, baktık, onların taklitlerini yaptık. Böyle daha iyi çalıştık. Oradaki ilk tramvayı görüp, tren ve tramvaylarla ilgilendik daha çok, iyi hissettim. Orada olmak ayrıcalık, orada ders yapmak da ayrıcalık, çok güzeldi. Burada izleyip var, bir de orada onları görerek, elleyerek yani onları daha iyi canlı görerek yapmak daha iyiydi. Ben elektrikli tramvayı seçmiştim, içinde daha değişik şeyler vardı, telefon gibi, direksiyonu vardı kornası vardı. Telefonla direksiyona dokundum.”.

Katılımcı öğrencilerden Ahmet da tramvay içerisinde edindiği deneyimlerden biri olarak kendi keşif sürecini dile getirmiş “*Orada sürücünün olduğu tarafa açılan bir yer vardı, ben orayı keşfettim.*” diyerek tramvayda gerçekleştirdiği keşif sürecini vurgulamıştır.

Merve ise anlamadığı bir konu ile ilgili olarak interaktif panoları kullanarak kendi öğrenme sürecini yürüttüğünü şu ifadelerle anlatmaktadır:

“İçindeki malzemelerini sormuştunuz, ne kullandıklarını ve ne gördüğünü. Ben onunla hiçbir şey anlamamıştım bir de arkadaşlar dolaşınca ama sonra anlamıştım. Sizin verdiğiniz bilgiyi ve onun yanında bilgi vardı onu okudum. Ona bakmıştım, yani çalıştığında hangi malzemelerin kullanıldığına bakmıştım, eğilerek. Ben de çalıştırdım, butona bastım, üç kere beş kere.”

Buse de interaktif panolardan birini defalarca kullandığını ifade ederek “*Bir tane tren vardı. Ona tam 7 kez basmıştık. Çalışıyordu böyle alttan ayna ile gözükiyordu, onun çalışmasını izlemiştik.*” demekte ve öğrenme deneyimini kazanmada aktif olarak görev aldığını belirtmektedir. Tuğçe interaktif panoları kullanarak öğrenme deneyimini yürüttüğünü ve bu panoları kullanmaktan hoşnut olduğunu ifade ederek “*Bir düğmesi vardı hatta basınca ilerliyordu, o çok güzeldi, çuf çuf falan yapıyordu. Bunun üzerinde yine tartıştık, nasıl çalıştığını öğrenebildik. Sonuçta altını görebiliyorduk eğilip baktığımızda, nasıl çalışabildiğini gördük.*” demektedir.

Öğrenciler fiziksel koşulların düzenlendiği bir müze çevresinde nesnelere sadece görüntüleri ile değil sesleri, kokuları, yapıları vb. özellikleri ile de deneyimlemeye başlamaktadırlar. Katılımcılardan Ahmet tren seslerinden bahsederek “*Çalışmayı tramvayın dışında yapmak hoşuma gitti... o trenler hemen canlanacak gibi efekt veriyordu. Tren sesleri geliyordu.*” demektedir.

4.1.2.4. Araştırmacı Rolüne Bürünmek

Görüşmelerin analizinde bazı öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerindeki etkinliklerini ve araştırmacı rolünü, yoğun bir biçimde yaşamış oldukları ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin tümü soru-cevap etkinliklerine, diğer bilişsel becerilere ve

drama çalışmasına katılımlarını vurgularken bazı katılımcılar bu süreci yoğun bir biçimde içselleştirmişlerdir. Melda, soru sorup cevaplamanın kendisini araştırmacı gibi hissetmesini sağladığını belirterek *“Sanki müze araştırmacısıysın, müze ile ilgili kontrol ederler, bir şeyler yazarlar, onun gibi hissettim kendimi, arkeolog gibi hissettim.”* demektedir. Buse de çalışma yapraklarını kullandığı bir müze gezisinden bahsederken *“Mesela kazı alanında bir eserle karşılaşınca bir deftere dolduran bir arkeolog gibi hissettim.”* demekte ve araştırma sürecine aktif katılımın araştırmacılarla özdeşim kurmasını sağladığını ifade etmektedir. Zeynep öğrenme sürecinde aktif olmanın kendisini araştırmacı gibi hissetmesine destek olduğunu şöyle dile getirmektedir: *“Nesnelerle çalışmak aslında daha iyiydi. Etkinlik kâğıtlarında da yazıyordum, onları daha kolay cevaplandırabildim. Sonra kendimi böyle arkeolog gibi hissettim.”*. Ahmet de müzede etkin olma konusunda katıldığı uygulamalardan birini örnek vererek bu uygulamanın arkeologlarla empati kurmasını sağladığını dile getirmektedir:

“Sonra onların kullanım amaçlarını tartıştık bir de siz bilmiyorum demiştiniz tarif edin demiştiniz öyle bir uygulama yaptık. O da benim hoşuma gitti. Diyelim biz o geziye gittik siz de bir öğrencisiniz soruyorsunuz biz de anlatıyoruz. İşte onun şeklini vs. anlatmaya çalıştık. Ben bu anlatırken kendimi o bilim dalındaki insanlar gibi hissettim. Onlarda kullanım amaçlarını falan öğreniyorlar, onların da işi zor diye düşündüm. Bu herhalde arkeoloji.”

Ahmet başka bir ifadesinde bazı nesnelere sayarak bu nesnelere çalışmanın kendi araştırma sürecinde etkin olmasını sağladığını ifade etmiştir: *“Orada bayraklar, kitaplar ve üniformalar vardı. Onlardan faydalandım nasıl olduklarından, kime ait olduklarından. Böyle olunca da öğretmenime sormak zorunda kalmadım kendim araştırarak bulmuş oldum. O hoşuma gitti.”*. Nesnelere görmenin yanında onlarla yürütülen farklı aktiviteler öğrencilerin kendi araştırma süreçlerini yürütmelerinde yardımcı olmaktadır. Ahmet nesnelere arayıp bulmasına imkân veren bir etkinliği şöyle değerlendirmektedir:

“Bulmaca şeklinde bir çalışma yaprağı vardı. Orada daha çok bakmıştık daha çok aramıştık. Daha çok öğretici olmuştu. Oradaki nesnelere bulduk. Ondan sonra birisini takip ediyormuş gibi bir duyguya kapıldım. Orada hani tramvayın en son gittiği yer neresidir gibi. Zaten öyle şeyleri çok seviyorum macera gibi geliyor bana. Bir de kendin bulunca daha iyi hissettim kendimi, daha araştırmacı hissettim.”

Pelin de benzer bir durumu daha yüzeysel bir şekilde ifade etmiş ve “*Çalışma yapraklarını yaparken yapamadığım yerlerde gidip müzedeki konu ile ilgili yerlere bakmıştım. Bu benim bireysel olarak gelişmemi sağladı.*” diyerek araştırma yapma sürecinde etkin olmayı bireysel çalışabilme olarak değerlendirmiştir.

4.1.3. Tarihsel Bilginin Yapılandırılması: Tarihsel Düşünme Becerilerinin Gelişimi

Müzedeki nesnelere yürütülen etkinlikler öğrencilerde bilişsel, duyuşsal ve sosyal süreçlerin gelişimini sağlayarak tarihsel bilginin yapılandırılmasında yardımcı olmuştur. Bilişsel süreçler şu alt bileşenlerden oluşmaktadır: *Tarihsel çıkarımda bulunma, geçmişten günümüze gelişimi, değişimi ve sürekliliği kavrama, geçmiş somutlaştırma, bilgi birikimi sağlama, bilgiyi pekiştirme ve kalıcı hale getirme, perspektif geliştirme/bakış açısı geliştirme.* Öğrenciler geçmişe ait bilgilerini yapılandırırken bilişsel süreçlerin yanı sıra duyuşsal süreçler üzerinde de durarak *tarihsel düşünme ve empati* becerilerini geliştirdiklerini ve *geçmişe değer* verdiklerini ifade etmektedirler. Öğrencilerin müze gezileri içerisinde akranları ile iletişim kurma olanağına sahip olmaları bilgilerini sosyal bir ortam içerisinde *sosyal etkileşim* yoluyla yapılandırmalarına imkân vermiştir.

4.1.3.1. Bilişsel Süreçler

Tarihsel çıkarımda bulunma. Tarihsel nesnelere birlikte çalışmak öğrencilerin bilişsel süreçlerinin gelişimine destek olmaktadır. Öğrencinin kendi zamanından çok önce olmuş olayları anlaması, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisini kurarak çıkarımlarda bulunması müzedeki yürütülen uygulamalar sayesinde kolaylaşmış görünmektedir. Öğrenciler nesnelere inceleyerek kendi tarihsel bilgilerini yapılandırırken ön bilgilerini de kontrol ederek yanlış bilgileri düzeltmeye başlamışlardır. Dolayısıyla yapı içerisindeki bu boyut öğrencilerin tarihsel bilgiyi yapılandırılmasında önemli bilişsel becerilerden birini kazandıklarını göstermektedir.

Buse, tarihsel düşünme sürecini nasıl yönlendirdiğini açıklarken o dönemin koşullarının insanların hayatını etkileyeceğine dair çıkarımlarda bulunmaya başlamıştır:”*Onları görerek, onların hakkında kurgu yaparak. Mesela tramvayın bir köşesine geçtim, orada eski insanların olduğunu farz ettim, ‘Ne yapabilirler?’ diye düşündüm veya ‘Neler konuşabilirler?’ ”. Zeynep nesnelere bakarak ve sorular yoluyla inceleyerek tahminler yürüttüğünü ifade ederek ”*Hatta büyük bir kap vardı, depo olarak kullanılıyordu, ona baktım. Türk İslam kültürlerinin nasıl yaşadığını, ne tür aletler yaptığını neler kullandıklarını, mesela seccadeyi gördüğümde namaz kıldıklarını anladım, büyük kabı gördüğümde tahıllarını sakladıklarını anladım.*” demekte ve Türk İslam Medeniyetlerinin kültürel özelliklerine dair çıkarımlarda bulunduğunu belirtmektedir. Başka bir ifadesinde de nesnelere analiz ederek o dönemin iletişim imkânları ile ilgili tahminlerde bulunmuştur:”*Çanakkale salonundaki nesnelere çalışmıştık. Kıyafetler vardı, kimin giydiğinden sonra üstündeki kan lekelerinden kullanılan silahlardan, dürbünlerden, posta çantası vardı ona baktım savaşta posta yoluyla iletişim kurulduğunu anladım.*”. Melda ise nesnelere inceleyerek tarihsel nesnenin ait olduğu dönem ile doğru çıkarımlara ulaşmış görünmektedir:*

”Özellikle bir komutanın yerinde durmuştuk. Onun ne zaman savaştığını hatta ondan sonra bir şeyler de okumuştuk. Onunla ilgili savaşların hangi tarihte olduğunu, o yüzden bu güne kadar mesela miğfer, kalkan kullanılmıyor. Onların nasıl olduğunu ve şimdi kullanılmadığını anladım.”.

Bunun yanında nesne ile kurulan etkileşim bazı katılımcıları, var olan bilgileri sorgulayarak yeniden yapılandırma süreci içine sokmuş ve yeni çıkarımlara ulaşmasını sağlamıştır. Buse bir müze çalışmasında gördüğü eserlerle birlikte sahip olduğu ön öğrenmelerini yeni edindiği bilgileri sonucunda tekrar yapılandığını ifade etmektedir:

“Ben Türklerin İslamiyet’e geçtikten sonra sanatla çok uğraşmadıklarını daha çok dine yöneldiklerini düşünmüştüm hep veya siyasete. Daha sonra eserleri gördükten sonra görüşüm tamamen değişti o kadar eserler yapıyorlarmış ki el emeği gerektiren eserler. Oradaki halıların deseninden çok etkilendim. Veya minyatür sanatlarının motiflerinden çok etkilendim.”.

Buse, tarihsel bilgiyi yeniden yapılandırarak Türk İslam Medeniyetlerinin kültürel alanda çeşitli eserler bıraktığı yönünde çıkarıma ulaşmıştır. Can da trenlerin gelişimini anlatırken geçmişteki nesnelerin az gelişmiş olması gerektiği gibi bir ön kabulün yanlışlığını fark ettiğini ifade etmektedir: *”Başka trenler çok büyüklerdi ve şimdiki trenlere bakarsak onlar daha kötü demeyeyim de bizinkiler daha gelişmiş. Ama o zamana bakarsak onlar daha kuvvetli pek de şey değil, zayıf değil.”*.

Geçmişten günümüze gelişimi, değişimi ve sürekliliği kavrama. Katılımcıların, geçmiş ile günümüz arasında kuvvetli bağlar kurdukları ifadelerine yansımaktadır. Nesnenin geçmişten günümüze kadar yaşadığı değişim, gelişim ve süreklilik müzede yapılan gözlemler ile nesnenin şimdiki hali arasında bağ kurma yolu ile gerçekleşmiş, bununla beraber öğrenciler geçmişteki yaşam tarzı ile günümüz arasındaki farklılık ve benzerlikleri gözlemleyebilmişlerdir.

Can ifadelerinde geçmişte kullanılan bazı nesnelerin günümüzde değişime uğradığını belirtmektedir: *”Bu müzede halılar ve kilimler değişti, günümüzdekine benzemiyordu.”*. Melda da geçmişteki nesnelerle günümüzde kullanılanlar arasında farklar olduğunu belirterek zaman içerisinde gerçekleşen değişime dikkat çekmiştir:

“Şu anki kullanılan eşyaların eskiden nasıl olduğunu, nasıl yaptıklarını, şu an cami kapıları o günküne göre daha değişik, arasındaki farkları öğrendim. Sonra Kur-an’ın saklandığı yer ile şu anki yer arasında fark olabileceğini düşünüyorum. Mesela şu an küpler daha küçük eskiden daha büyük olduğu için nasıl olduklarını geçmişten günümüze nasıl bir değişim geçirdiklerini öğrendim.”.

Merve nesnelereki değişimi gözlemlerken onların geçmişte farklı amaçlar için kullanılabileceğini ifade ederek *”Mesela biz şimdiki vazolara çiçek koyuyoruz. Ama onlar kendileri kullanıyorlar. Suda kullanıyorlar ne bileyim yemekte kullanıyor olabilirler, daha başka şeylerde de kullanıyor olabilirler.”* demektedir ve nesnelerle birlikte yaşam alışkanlıklarının da değişebileceğini dile getirmektedir. Lale de aynı şekilde nesnelereki değişim ile birlikte kullanım amaçlarının da değişebileceğini belirtmektedir: *”Bu müzede, önceden yapılan eşyaların sonra ilerleyerek geliştiğini baştaki şekillerinin farklı, motiflerinin farklı olduğunu, ondan sonra kendilerini geliştirerek farklı amaçlarla kullanıldığını öğrendim. Bu çalışma ile yani eşyaların*

tarihini öğrendim.”. Lale başka bir ifadesinde, müzede birçok nesne ile karşılaşmanın nesnenin değişimini kronolojik olarak görebilmesine imkân verdiği için bahsederek “Orada taslar vardı desensizdi sonra geliştiğinde desenleri değişti, motifleri değişti, renklendi. Bunlar ilgimi daha çok çekmişti, çünkü gelişmeleri görülebiliyordu en baştan son haline kadar.” demekte ve geçmişle kurduğu ilişkiden hoşnut olduğunu ifade etmektedir:”Mutluydum çünkü benden önceki şeylerin gelişmeden önceki hallerini gördüm.”.

Katılımcılar ifadelerinde yerleşmenin yapısının, geçmişten günümüze yaşadığı değişimin üzerinde de durmaktadırlar. Ahmet “*Canlandırma yapılan kısımda nasıl bir yerleşme tarzının olduğunu gördüm sonra daha geliştiğini gördüm. Orada küçük maketler vardı ilk yerleşmeden gelişerek gidiyordu.*” diyerek insanların yerleşik hale geçmesindeki değişik aşamaları gördüğünü belirtmektedir. Melda da Arkeoloji Müzesi’nden örnek vererek günümüzdeki yerleşim tarzı ile karşılaştırmalarda bulunmaktadır:

“Müzede evlerin veya aletlerin geçmişten günümüze kadar örnekleri vardı. Mesela evleri yaptıkları ilk evleri gördüm. Üstlerini açmışlardı biz görebilelim diye odaları küçüktü. Bizim şimdiki evlerimize benzemiyordu. Belki biraz alçaktı evler bir katlı filan da olabilir. Gittikçe bu ilerlemiş, bizim gibi 2-3 katlara çıkmıştı.”.

Gülşah ise gördüğü nesne ve maketlerin konu ile ilgili kronolojik sıralamayı zihninde kurmasına yardımcı olduğunu dile getirmektedir:”*Mesela ben mağara yerleşmelerini ben kitaptan okuyunca ama oraya gidince maketli vardı, görsel daha iyiydi. Onları sıraya dizebiliyoruz. Önce ne oldu sonralarda ne oldu, ilk yerleşim ne zaman oldu o açıdan.”.*

Geçmişten günümüze yaşanan değişimin fark edilmesi beraberinde teknolojinin sürekli geliştiği bilgisinin de katılımcılar tarafından dile getirilmesini sağlamıştır. Merve bu durumu ifade ederek “*Aslında savaştıklarında kalan şeyleri gördüm, dürbün gibi şeyler vardı onu hatırlıyorum. Şimdiki daha da gelişti, büyüdü daha değişik şeyler çıktı. Teknoloji daha da gelişti. Sonra silah, tüfekler vardı.*” demekte ve teknolojiye yaşanan gelişmeyi anlatmaya çalışmıştır. Can da savaş teknolojisindeki değişimi şöyle anlatmaktadır:”*İçeriye girdikten sonra bir asker vardı askerin*

kıyafetlerini incelemiştik. Üzerinde silahlar vardı. İçeriye girdiğimizde de onların daha gelişmişleri vardı: demirden kıyafetler, demirden kask, kılıçlar. Günümüzdeki silahlar bunların daha gelişmişleri.”.

Müze nesnelere, tarihin somut kanıtları olması nedeniyle katılımcıların geçmişle bağ kurmalarını sağlamıştır. Bununla birlikte bazı katılımcılar geçmiş ve şimdiki zaman ile ilgili kurdukları ilişkiyi geleceğe taşımış, müze nesnelere yol çıkarak gelecekteki yaşam üzerine fikirler ileri sürmüşlerdir. Örneğin Buse, günümüzde kullandığımız nesnelere de gelecekte müzelerde sergilenebileceğini düşünerek *”Bir de savaşta kullanılan aletler kıyafetler falan onlar da zamanla değişmiş. Örneğin ilk at alınılığı zırhu kullanılıyormuş tanklar falan kullanıldığı için eserlerden onlar bulunamayacak belki, gelecekte. Belki tank parçaları falan bulunur gelecekte.”* demektedir. Lale’nin düşünceleri ise daha çok gelecekte yaşamın nasıl olacağına dönük görünmektedir: *”Hem de merak ediyordum. Onları yaparken ileride nasıl olacağını tahmin etmeden yapmışlardı. İleride ne olacağını bilmeden yapmışlardı ve şimdi bu haldeler. Onlar bunları merak ediyorlardı ve bizde şimdi ileride bunların ne olacağını merak ediyoruz. Yani içimde öyle bir merak oldu.”.* Lale bu ifadelerinde günümüzdeki yaşama ait eşyaların da gelecekteki insanları etkileyeceğini zihninde kurguladığını dile getirmektedir.

Geçmiş somutlaştırma. Katılımcılar nesnelere görerek öğrenmenin, geçmişe ait bilgiyi somutlaştırarak daha anlaşılır hale getirdiğinden bahsetmektedirler. Öğrencilerin zihninde oldukça soyut bir zaman olan geçmiş veya tarihsel bir dönem ve bu döneme ait anlatılan olaylar, öğrenci için birer hikâyeden öteye gitmemektedir. Oysaki nesnelere somut kanıtlar olarak geçmişin gerçekliğini ispat ederek, gözlenmesine izin verir. Örneğin Buse, ilk insanların yaşamının zihninde canlandığını ve somutlaştığını anlatmaktadır: *”O nesnelere birlikte olmak sanki ilk insanların dünyasına dönmüş gibi bir şey oldum. Çünkü capcanlı canlı karşımdaydı, ilk insanların dünyasına milattan önceye gitmiş gibi bir şey oldum.”.* Tuğçe, soyut bilgiler içeren ders konularını anlamada nesnelere somutlaştırıcı etkisi üzerinde durmuştur: *”Ama konular biraz eski konular olduğu için biraz aslında kafa karıştırıcıydı. Ama bu müze sayesinde bunları ben daha iyi anlayabildim. Görsel*

olarak gördüğüm için gözümün önünde daha çok canlanmıştı o zamanlar yani nesnelere canlı olarak görmek çok iyi oldu.”.

Pelin, sosyal bilgiler dersinde öğrendiği konuları görmenin zihninde canlandırmasına kolaylık sağladığını belirterek *”Kitapta bahsedilen yerlerin hemen yanına gidip görmek daha iyiydi, aklımızda oluştu, daha net anlayabildim.Gözümde canlandığı için anladım ve aklımda kaldı, müzeye gidip gördükten sonra.”*demekte ve geçmişe ait konuları anlamasına katkıda bulunduğunu ifade etmektedir. Melda, geçmişteki olaylar ile birlikte nesnelere kendisinin de zihninde somutluk kazandığını söylemektedir:*”Biz müze çalışmasında okulda yaptıklarımızı canlı görmüş gibi bir şey olduk. Ayrıca okulda Kadeş antlaşmasının metni vardı onu biz canlı olarak gördük. O kitapta sadece resmi vardı.”.*

Bunun yanında nesnelere, geçmişe ait bilginin doğru bir biçimde öğrencilerin zihninde canlanmasını sağlamıştır. Buse, Arkeoloji Müzesi’nde gördüğü maketlerden şu şekilde bahsetmektedir:

”Bir de o geziye gitmeseydik sadece kitaptan okusaydık, yuvarlak biçimli ilkel kulübelere bahsediyordu kitapta. Benim aklımda başka türlü canlanmıştı. Ama o müzede direkt canlandırmasını yapınca doğrusunu görmüş gibi oldum. Hani onun beynimde somut bir şey kazanmasını sağladı.”.

Öğrenci görmediği bir durumu aslına uygun bir biçimde canlandırabilmek için somut kanıt ihtiyacı duyduğunu, böylece güvenilir bilgiye ulaştığını dile getirmektedir.

Öğrencilerden bazıları, sosyal bilgiler dersinde işledikleri konuları görerek daha iyi öğrendiklerini ifade etmekte ve dolaylı olarak tarihsel bilginin somutlaştığı üzerinde durmaktadırlar. Can, sosyal bilgiler dersinde birçok nesneyi ders kitabından ya da projeksiyondan fotoğrafları ile görebildiğini, buna karşın nesneyi görebilmenin daha avantajlı olduğunu dile getirmiştir:*”Bir projeksiyondan izlemek var bir de canlı izlemek var. Canlı izlemek daha iyi, daha net. Kitapta sadece resimleri vardı. Ben oraya giderek, onları daha iyi görerek daha iyi öğrendim.”.* Öğrendiklerinin somutlaşarak netlik kazandığını ifade eden Merve nesnelere görerek bunu elde ettiğini anlatmaktadır:*”Burada az bilgi vardı ama orada siz sorduğunuzda daha çok*

cevap verebiliyorduk, gördüğümüz için. Kitapta kısa bilgiler veriliyordu ama orada daha net bilgiler veriliyordu.”.

Bilgi birikimi. Müzede nesnelere çalışmak öğrencilerin başta tarihe ait bilgisini arttırmakta, ayrıca yeni bilgiler edinmesini sağlamaktadır. Öğrenciler tarafından bu durum *genel kültür* olarak nitelendirilmiştir. Dolayısıyla katılımcılar geziler sonrasında geçmişe ait yeni ve farklı bilgiler edindiklerini, ayrıca farklı konularda da bilgi sahibi olduklarından müze gezilerinin genel kültür düzeylerini yükseltmede katkı sağladığını söylemektedirler.

Ahmet müze gezilerini değerlendirirken bilgi birikimi sağladığını ifade ederek *“Bu çalışma diğer gezilere göre güzel bir çalışma oldu, bilgi doluydu, öğreticiydi.”* demekte, edindiği bilginin geçmişe ait olduğunu vurgulamaktadır: *“Eskiden yaşamış İslam kültürlerini öğrenmeme yardımcı oldu. Şimdiki zamanda öyle bir şey olmadığı için oradaki şeyleri öğrenince nasıl bir şey olduğunu öğreniyoruz.”.* Pelin, tarih alanında bilgisini arttırdığını söylemekle beraber farklı ve yeni bilgiler de edindiğini ifade etmekte ve bundan memnun kaldığını dile getirmektedir: *“Başka bilgiler öğrendik, tarihimizle ilgili, daha fazla bilgi edindik. Kore savaşı ile ilgili çok bilgim yoktu ama orda ilginç bilgiler öğrendim. Onlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak güzel bir şey. Keyif aldım.”.*

Katılımcılar, müzelerde sergilenen nesnelere bilgisinden yola çıkarak geçmişteki yaşamı ve tarihte meydana gelen önemli olayları anlayabildiklerini ve çalışmanın bu açıdan önemli bir birikim oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Örneğin Merve, müzelerde gördüğü nesnelere geçmişteki yaşam hakkında bilgi verdiği üzerinde durmaktadır: *“Bilgi edindim, bana eskiden yaşayan insanların yaşamını anlattı. Eskiden kullandıkları malzemeler, yemekler, evleri ve yaşamları ile bilgi edindim.”.* Can, *“İlkçağda insanlar nasıl yaşamışlar, orada yaşadıkları eşyaların şekillerini öğrendim. Eskiden kullanılan halıları, kilimleri, kitapları gördüm. Neler kullandıklarını öğrendim.”* demekte ve o dönemin yaşantısına ve kullanılan nesnelere dair bilgisini arttırdığını söylemektedir. Zeynep de gittiği müzelerdeki nesnelere tarihi konular hakkında bilgisini arttırdığını ifade ederek *“Mezopotamya ve Anadolu*

uygarlıklarından kalan eserleri gördüm, nasıl bir yaşam biçimleri olduğunu öğrendim. Sonra ne gibi eşyalar kullandıklarını öğrendim. Hangi uygarlığın ne gibi eşyalar kullandığını ve nasıl eşyalar icat ettiğini öğrendim”. Bunun sebebini şöyle açıklamıştır:”Daha bilgili oldum, çünkü kitaptan çalışsaydım o kadar tecrübeli olmazdım. Onları görerek, yorumlayarak, sorular üreterek daha çok bilgilendim.”. Lale ise “Bütün gezilerde tarihimi öğrendim, ayrıca dersime katkıda bulunmuş oldu. Bilgilerimin üzerine yeni bilgiler ekledim.” diyerek, derse olan katkının yanında geçmişini öğrendiğini ifade etmek istemiştir. Melda, geçmişte meydana gelen olaylara ait bilgi edindiğini şu ifadelerle dile getirmiştir:”Bir de orada askerimiz olduğu için tarihimizdeki savaşlarla ilgili bilgi edindim.”.

Katılımcılara göre müzede nesnelere çalışmak tarih konularında birikim sağladığı gibi genel kültür düzeyini yükseltmek anlamına da gelmektedir. Böylece kendilerinin bilgili ve kültürlü bir kişi olduklarını ifade etmektedirler. Pelin bu durumu şöyle dile getirmektedir:”Genel kültür açısından fayda sağladığını düşünüyorum. Birikimin olması hoşuma gidiyor. Konuşacak daha fazla şeyim oluyor o konu, müzeler hakkında.”. Buse de “Genel kültürümün arttığını düşündüm. Orada Orient ekspresin son durağının İstanbul olacağı kimsenin aklına gelmez, çünkü Fransa’dan hareket ediyormuş.” demektedir, yeni ve farklı bir bilgi edinerek kültürünü arttırdığını dile getirmektedir. Zeynep müzede trenlerin çalışma sistemini anlamının kendisini bilgili hissettirdiğinden bahsetmektedir:”Daha deneyimli (bilgili) olduğumu hissediyorum çünkü trenlerin nasıl çalıştığını öğrendim ne tür trenler olduğunu öğrendim. Sonra yine buharlı trenlerin olduğunu öğrendim.”. Can da nesnenin geçmişine ait bilgi edinmenin yanında yeni bilgiler öğrendiğini söylemektedir:”Trenleri gördüm işte bunları öğrendim, yeni bilgiler edindim. Bilgi edindim. Kültürüm arttı.”. Zeynep’in vurguladığı başka bir konu ise nesnelere toprak altından çıkararak sergileyen ve muhafaza eden arkeoloji bilimine dair bilgi edinmek olmuştur:”Arkeolojiye de ilgim çoğaldı daha değişik olduğunu fark ettim. Kazı çalışmaları sonucunda nesnelere ortaya (nasıl) çıktığını, o nesnelere nasıl bulunduğunu (ve) ne şartlarla temizlenip müzeye getirildiği konusunda bilgim oldu.”.

Bilgiyi pekiştirme ve kalıcı hale getirme. Katılımcılar müze çalışması ile birlikte öğrendiklerini pekiştirme imkânı bulduklarından ve bilgilerini kalıcı hale getirdiklerinden bahsetmektedirler. Katılımcılar bilgilerini pekiştiren ve kalıcı hale getiren farklı noktalar üzerinde durmaktadırlar. Müzede bilgi edinirken aynı zamanda konu ile ilgili nesnelere görmek bilginin pekiştirilmesinde etkili olmuştur. Ahmet bunu dile getirerek “*Faydalı çünkü müzede çalışmak sınıfta çalışmaktan daha güzel orada çünkü anı anına o şeyleri görebiliyorum.*” demektedir. Benzer ifadeleri Buse de dile getirerek bu bilgilerin kalıcı olduğunu belirtmektedir: “*Çok öğretici olduğunu düşünüyorum eserleri öğrendiğimiz an hemen sıcağı sıcağına çalışma yaprağının bölümünü doldurduk beynime kazındı diyebilirim*”. Zeynep de nesnelere görebildiği için bilgilerin zihninde somutlaşmasını sağladığını ve pekiştirdiğini dile getirmiştir: “*Hem de bilgilerim daha da pekişti, oradaki eşyaları da gördüğüm için, daha iyi yaptım daha iyi öğrendim*”. Pelin ise bilgilerini kullanma imkânı bularak pekiştirdiğini ifade etmektedir: “*Öğrendiklerimizin hepsini orada uygulayabiliyorduk. Keyifliydi. Anlayamadıklarım orada pekişti.*”. Melda sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini tekrarlama olanağı sağladığından bilgilerinin pekiştirdiğini söylemektedir: “*Faydalı sonuçta derste gördüğümüzün aynısını orada görüyoruz hem farklı bilgiler de ediniyoruz.*”.

Katılımcılar müzede nesnelere yürüttükleri ayrıntılı çalışmaların, bilgilerini kalıcı hale getirdiği üzerinde durmuşlardır. Müzede ve nesnelere yürütülen çalışmalar açıklama panolarını okuma, nesnelere gözleme, onlara dokunma ve onlar hakkında konuşma, arka plandaki sesleri duyma, nesnelere ilgili canlandırma yapma imkânı verdiği için katılımcıların öğrendiklerini hatırlama düzeylerini yükseltmektedir. Pelin nesnelere somutluk kazanmasının kalıcılığa etkisini vurgulayarak “*Gözümde canlandığı için anladım ve aklımda kaldı, müzeye gidip gördükten sonra. Şimdi herhalde çok uzun süre aklımda kalacak tekrar edersem.*” demektedir. Gülşah ise nesnelere ayrıntılı çalışabilmenin de bilgiyi kalıcı hale getirdiğinden bahsetmektedir: “*Müzeye gidince daha ayrıntılı oluyor tabii, soru-cevap oradaki çalışmaya yaprakları. Aklımızda kalıyor daha kalıcı bilgiler ediniyoruz orada.*”. Ahmet de benzer şekilde uygulama sırasında etkinliklerle birlikte çalışmasının ve öğrenme sürecinde aktif olmasının kalıcılığı etkilediğini ifade etmektedir: “*Burada*

verilen çalışma yaprakları doğrultusunda araştırarak yaptığımız için daha çok bilgi kalıcı oldu daha çok öğrendik". Tuğçe, müzede öğrendiği bilgilerin kalıcı olduğunu uygulama sonrasında katıldığı derslerden örnek vererek desteklemektedir:"Şimdi mesela okulda işliyoruz, bazı devletleri falan işledik; bunlar mesela nelerle uğraştıklarını, nasıl bir yaşamları olduğunu müzelerde zaten görmüştük. Bu sayede soruları iyi cevaplayabildim."

Perspektif geliştirme/bakış açısı geliştirme. Nesnelere birlikte çalışmak, bir nesneyi farklı açılardan ve farklı sorularla irdelemek, bununla birlikte sorulan soruların ve verilen cevapların kişilere göre çeşitlilik arz etmesi öğrencilerin perspektif geliştirmelerini desteklemiştir. Nesnelere incelerken o nesneyle ilgili doğruların çok boyutlu olduğunu fark eden katılımcılar farklı yollarla bilgi edinebilme konusunda bakış açısı geliştirdiklerini ifade etmektedirler. Gülşah bir nesneyi veya nesne vasıtasıyla durumu incelerken farklı noktalardan yaklaşabileceğini ve farklı sorular geliştirebileceğini anlamış görünmektedir:"*Nesnelerle birlikte çalışmak, mesela bir soruya, olaylara tek bir açıdan değil farklı açılardan da bakmayı kazandırdı"*. Pelin ise doğrunun çok boyutlu olduğunu fark etmenin kendi sınırlarını aşma konusunda yardımcı olduğunu dile getirmektedir:"*Her şeyin tek bir cevabı yoktu orada o yüzden yorumlamayı, kendi düşüncemi söyledim. O yüzden tek bir cevaba bağlı kalmamak güzeldi, yorum yapmak bu konuda geliştigimi düşündüm."*

4.1.3.2. Duyuşsal Süreçler

Tarihsel düşünme ve empati. Müzelerde nesnelere birlikte çalışmak, katılımcılara birincil tarihi kaynaklarla doğrudan ilişki kurma fırsatı vererek tarihsel empati sürecini gerçekleştirmelerine imkan sağlamıştır. Tarihsel empati becerisi ile birlikte öğrencilerin geçmişteki coğrafi ve tarihi koşulları anlayarak, insanların duygu, düşünce ve davranışlarına olan etkisini keşfetmeye başladıkları görülmektedir.

Müze içerisinde nesneye dokunma imkânı bulunan, drama çalışması ile fiziksel deneyime ve duyulara yer veren etkinliklerin yapıldığı uygulamalar, öğrencilerin geçmişteki yaşamı zihinlerinde canlandırmalarında daha etkili olmuştur. Merve,

Rahmi Koç Müzesi'ndeki atlı tramvayın içerisinde yürütülecek drama çalışması öncesinde empati kurmaya başladığını ifade etmektedir:”*Kendimi sanki daha çok orada hissetmişim. Kendimi orada durakta bekliyormuş gibi hissetmişim.*”. Merve'nin ifadeleri, tramvay içerisindeki atmosferden ve nesnenin orijinal ses efektlerinden etkilenecek dramada üstlendiği role tamamen büründüğünü göstermektedir:

“Girdik trenlerin ve tramvayların olduğu yere gittik. Orada sesler vardı tuf tuf diye ondan sonra tramvay vardı, onun içine gireceğiz demiştiniz. Sesleri duyunca trenin geldiğini sandım, bir de sanki biz orada yolcuymuşuz gibi sandım kendimi. Bir de tramvayın içine girdik, ben vardacı olmuştum. Sanki orada gerçekten vardacı olduğumu sandım. Bir de eskiden oradaki insanlardan biri gibi hissettim. Gerçekten gideceğiz, çalışacak gibi zannettim kendimi.”.

Merve gerçekleştirdiği empati çalışmasının dönemin yaşam koşullarını anlamasına ve bilgi edinmesine yardımcı olduğunu ifade ederek “*Ondan sonra orada yaptığımız dramada insanların eskiden nasıl yaşadıklarını, vardacının kim olduğunu onlardan bilgiler edindim, drama yaparken.*” demektedir.

Katılımcı öğrencilerden Melda, kendini tramvayın ilk yolcularının yerine koyarak bu olayı deneyimlediğini ifade etmektedir:

“Tramvaya binen ilk insanlardık. Bu yüzden bilgilerimizi tramvayı nasıl gördüğümüzü anlattık. İlk durakta bekledik, kendimin gerçekten de öyle bir yerde olduğumu hissettim. Bindiğimiz zaman ilk insanlar olduğumuz için kendimi onların yerine koyduğum zaman sonuçta ilk yapılmış tramvay ve sen ona ilk biniyorsun, insan heyecanlanıyor, mutlu oluyor.”.

Lale de o dönemde yaşamış insanların hislerini deneyimleyerek empati kurduğunu ifade ederek ”*Eskiden insanların hiç binmedikleri bir şeye ilk defa bindiklerini hissettim orada, yaşadım. Bu yüzden mutluydum. Biz orada bir canlandırma yapmıştık ama gerçek insanların ilk defa bindiği bir şey olduğunda neler düşündüğünü biraz merak ettim.*” demekte ve yaşadığı deneyimin kendisini bu dönemin insanların olaylara bakışının ne olacağı konusunda düşünmeye yönlendirdiğini belirtmektedir. Pelin ise bu dönemle duygusal bir yakınlık kurduğunu ifade etmekle yetinerek bu durumun empati sürecini başlattığını belirtmiştir:”*Hele orada tramvaya binmek o zamanda yaşamış biri duygusu çok*

güzeldi. Burada arkadaşlarımızla sanki o zamanda yaşıyormuşuz gibi konuşmalar oldu.” .

Drama etkinliğinin geçmişteki yaşamla kurulan empati duygusunu güçlendirerek katılımcıların zevkle katıldığı bir çalışma olduğu görülmektedir. Bununla beraber nesnelere çalışmak empati kurmaya ortam hazırlamakla birlikte tarihsel koşulları anlamayı sağlayan bir empati sürecini devam ettirmede her zaman yeterli olamamaktadır. Örneğin Gülşah drama çalışmasının başında *“Kendimi şey gibi hissettim, annem eskiden film izliyordu. Kendimi oradaki kadınlar gibi hissettim oradaki kadınlar da tramvaya biniyordu.”* diyerek o dönemde yaşamış insanlarla empati kurduğunu ifade etmişse de *“Kendimi çok üstün hissettim nedense. Sonuçta mesleğim var o açıdan.”* diyerek geçerli bir tarihsel düşünce oluşturma zemininden uzaklaştığını göstermektedir.

Katılımcıların tarihsel empati kurma düzeylerinin nesnelere sadece camakanlar içerisinde görme imkanı buldukları müze çalışmalarında sınırlı kaldığı görülmektedir. Can tarih öncesi dönemden kalan nesnelere yaptığı gözlemler sonucunda *“Eski yaşantıya göre şimdiki yaşantımız farklı. Zor şartlarda, kışta, mağarada, bunları hissettim.”* diyerek geçmişteki coğrafi şartların insanların yaşamı üzerindeki etkisini fark etmeye başladığını söylemiştir. Ahmet de benzer ifadelerle *“O eserleri görünce insanın bu kadar zorlukta nasıl yaşayacağı aklıma geldi biraz üzüldüm.”* demektedir. Melda'nın ifadelerinden nesnelere bakarak geçmişi zihninde canlandırmaya başladığı ve insanların yaşam koşullarını anlamaya çalıştığı görülmektedir:

“Nesnelerle empati kurunca onların yaşantısına gittiğin için, yani öyle düşündüğünde onların nasıl yaptığını, onların zorlukla yaptığını düşünüyorsun empati kurduğun zaman ve biz şu anda onları kullanıyoruz ama onlar onları kullanırken zorluklar çekmişler. Ve onların yaptığı zorluğu ve şu anki kullandığımız aletlerin nasıl yapıldığını bir anda düşünüyorsun. Mesela baltalarda bizimkilerin sivri uçları var, onları daha zordu zorluk bakımından. Mesela o küpleri taşımak da zor olabilir eğer taşıyorlarsa O bakımdan da zor olabilir.”.

Sergilenen nesnelere camakanlı bölmelerde tutulmasına rağmen Harbiye Askeri Müzesi içerisinde sergilenen nesnelere sahip oldukları özellikler, öğrencilerin

empati kurmasını kolaylaştırmıştır. Öğrenciler etkinlik çalışmasının yürütüldüğü salonda, Çanakkale Savaşı'na katılan askerlerin kıyafetlerini ve kullandıkları günlük eşyaları görebilmektedirler. Bu bölümde öğrencilerin en fazla etkilendikleri nesne ise şehit düşmüş bir askerın üniforması olmuştur. Ahmet buradaki nesnelere olaylarla empati kurmasını sağladığını ifade etmiş ve *“Kendimi savaşta gibi hissettim. Bir de savaşın zorluklarını gördüm.”* demiştir. Pelin incelediği nesnelere ve fark ettiği ayrıntıların, yaşanmış bu olayı dönemin koşulları içerisinde kavramasına yardımcı olduğunu dile getirmektedir: *“Çok kötü şartlarda olmuş bir savaş olduğunu düşündüm. Çünkü her tarafta kurşun izi vardı, formaya kan bulaşmıştı. Bayraklar yırtılmış yıpranmıştı. O kadar da fazla kötü olduğunu düşünmemiştim. O üniformaya kan sıçramış olması da beni üzdü.”* Zeynep ise nesnelere vasıtasıyla tarihi olayı zihninde canlandırmaya başladığını ifade etmektedir:

“Bu sefer diğer müzelerle göre daha çok heyecanlanmıştım. Çünkü savaşta olanlar nesnelere anlatılıyordu sanki. Böyle askerlerin kullandığı kıyafetler ve malzemeler vardı, onlar beni daha çok meraklandırmıştı. O savaşta yaşananlar o kıyafetlere, nesnelere işlemişti ve ben o nesnelere baktıkça daha çok anımsıyordum savaş anını. Bir asker onu giymiş savaşta ve yaralanmış ve kanının lekesi de var hatta o benim dikkatimi çok çekti. O savaş anında şehitler verdiğimizizi anımsadım. Heyecanlandım biraz da üzülüm açıkçası bir şehidin kıyafeti olduğu için.”

Buse de geçmişte meydana gelmiş bu olayın tarihsel gerçekliğe sahip olduğunu fark ederek *“Özellikle Çanakkale Savaşı'nın çok zorluklarla kazanıldığını falan hani kitaplarda hep bu cümle geçiyor ama bu müzeye gelince gerçekten etkilendim.”* demektedir. Buse devam eden cümlelerde o dönem içerisinde askerler tarafından kullanılmış olan nesnelere kendisini empati süreci içerisinde soktuğunu ifade ederek savaş koşullarını anladığını belirtmektedir:

“Orada çok etkileyen bir havası vardı salonun. Orada atalarımızın toprakları ne zorluklarla kazandığını, bir de Türklerin ellerinde imkânları hiç yokmuş ama diğer ülkelerin ellerinde bayrakları, şapkaları filan hepsi bütün tam takım gitmişler ama biz hiç hazırlıksız girmişiz, ama biz kazanmışız. Yani ne kadar zorluk çektiğini anladım. Orada kullandıkları bahçe makası duruyordu veya tıraş etmek için kullandıkları alet duruyordu, bayraklar duruyordu. Onlar çok etkileyiciydi ne bileyim onlar daha önceden bir şekilde kullanılmış şimdi burada herkes görüyor. Ama önceden farklı bir amaç için kullanılmış. Yani o anlamda etkiledi.”

Dolayısıyla öğrenci, tarihsel olayı zihninde tekrar yapılandırarak tarihi bilgiye ulaşmıştır. Melda'nın ifadelerinden nesneyle duygusal bir bağ kurduğu, bununla beraber kişinin yaşam şartlarını ve içinde bulunduğu savaş koşullarını zihninde canlandırmaya başladığı görülmektedir:

“O askerimizin kıyafeti biraz kanlıydı. O dikkatimi çekti. Kanlı gördüğüm zaman.. yani kendimi biraz tuhaf hissettim. Sonuçta o askerin kanı onu böyle, kirliydi ayrıca yani tabii ki kirli olacak savaşta asker, görünce içim ürperdi, tuhaf oldum. O zaman nasıl savaştığı aklıma geldi. Mesela belki o yaralanmış olabilir belki ölmüş olabilir onlar aklıma geldi.”

Geçmişe değer verme. Müzede nesnelere birlikte derinlemesine çalışmak öğrencilerin geçmişe saygı duymasına ve tarihi eserlerin korunmasına yönelik duyarlılık geliştirmesine neden olmuştur. Katılımcılar geçmişin emek verilen birçok eserle dolu olduğunu dile getirerek, bu eserlerin müzede korunuyor olmasını hoşnut oldukları bir durum olarak ifade etmişlerdir. Kültürel mirasın korunuyor olmasını önemli bulan Ahmet *“Bir de o silahlara sahip çıktığımızı görmek beni sevindirdi.”* demektedir. Ayrıca insanların katkıları ile şekillenen geçmişin kültür mirasına değer verdiğini dile getirmektedir: *“O verilen emeğe, minyatür, kilim yapan kişilerin emeğini görünce de kendimi iyi hissettim”*. Lale de kültürel mirasın önemini fark ettiğini ifade ederek *“Bizden önce yaşanan şeyleri, gösterilen emekleri öğrendim böyle olunca da insan kendi kullandığı şeylerin değerini daha iyi anlıyor”* demektedir. Pelin ise tarihi eser kaçakçılığı karşısında kültürel mirasın korunması konusundaki düşüncelerini dile getirmektedir: *“Hatta siz kapının açma yerinin çalınmış olduğunu söylemişsiniz, çok değerli bir kapı olduğunu söylemişsiniz. Ben niçin korunmadığını düşünmüştüm, değerli bir şey ise niçin geri alınmadığını düşünmüştüm. Üzüldüm öyle bir yapının iyi korunmamasından dolayı.”*. Can Çanakkale Salonu'nda Türk askerlere ait nesnelere görmekten dolayı gururlu olduğunu ifade ederek *“Askerler alınının akıyla savaşarak o savaşı kazanıp, bize böyle bir yer bıraktığını görünce mutlu oldum. Vatanı için savaşan biri olduğunu hissettim. Gururluyduk ikimiz de. Çünkü saklanıp bir şey yapmamış, yani savaşmış.”* demektedir.

4.1.3.3. Sosyal Süreçler

Sosyal etkileşim. Katılımcıların ifadeleri, akranlar ile kurulan iletişimin öğrenme sürecinde önemli rol oynadığını göstermektedir. Müze etkinliklerinde yürütülen grup aktiviteleri başta olmak üzere rehberle ve büyük öğrenci grupları ile birlikte gerçekleştirilen çalışmalar öğrenmede akran desteğini sağlamış görünmektedir. Müze etkinlikleri içerisindeki öğrenme sürecinde yardımlaşma, bilgiyi paylaşma, kendi öğrenme düzeyindeki akranı ile iletişim kurma ve akranlarını gözleme öğrenciler arasında sosyal etkileşimi sağlamış, öğrenmeyi kolaylaştırarak ve davranış geliştirmeye yardımcı olmuştur.

Can, akran iletişiminin öğrenme sürecini kolaylaştırdığını belirterek “*Onlarla bilgilerimizi paylaştık benim yanlışım varsa o düzeltti, onun varsa ben düzelttim. Yani yardımlaşık birbirimizle.*” demektedir. Lale de “*Onların da bana katkısı olduğuna inanıyorum. Onlar da çalışmamda yardımcı oldu. Benim bulamadığım ya da onların bulamadığı şeyleri birbirimize göstererek birbirimizle paylaşmıştık.*” diyerek eksik noktalarda birbirlerini tamamlayabildiklerini ifade etmektedir. Pelin akran iletişiminin önemli olduğunu vurgulayarak öğrenme düzeylerinin yakın olmasının öğrenme sürecini kolaylaştırdığını dile getirmektedir:

“Yardımcı olduk birbirimize. Daha rahat oldu başka şeyleri öğrenmemizde. Kendi yaşımızdaki bir kişi anlattığında aklımızda bir şeyler oluyor çünkü onun anlattığı kadar siz de bir şeyler anlıyorsunuz. Siz bize ne kadar anlattığınızda başka yerlerden nasıl gördüysek o kadar anladığımızdan aynı şeyleri biliyoruz hemen hemen.”

Akran desteğinin öğrenme sürecine etkisi Tuğçe'nin ifadelerinde bilginin paylaşımı olarak ortaya çıkmaktadır:

“Sonuçta hepimiz anlayacağız veya hepimiz anlamayacağız diye bir şey yoktu. ...Bu konularda birbirimize danıştık sorduk, fikir yürüttük ve daha iyi anladık. Mesela benim dediğim gibi o Çanakkale odasında falan birkaç şey dikkatimi çekti ve anlayamadım neden burada olduklarını. Birkaç arkadaşıma sordum, onlar da bana kendi fikirlerini yani nasıl olabileceğini anlattılar. Ben de bu sayede anlayabildim.”

Melda etkinlikler sırasında arkadaşlarını dinleyerek veya gözlemleyerek de öğrenmeyi sürdürdüğünü dile getirmektedir:”*Mesela arkadaşlarım da soru sordu,*

cevapladı benim bilemediğim soruları arkadaşlarım sordu. Ben cevap veremediğim zaman arkadaşlarımın cevap vermesi benim onları öğrenmeme yardımcı oldu.”.

Buse birlikte öğrenmenin bakış açısını da geliştirdiğini ifade etmektedir:”*Sonra diğer grup arkadaşlarımla birlikte onların görüşlerini alarak (çalışma yaprağını) doldurdum, doldurunca da olaya farklı bir pencereden bakmış gibi bir şey oldum, olaya farklı pencereden bakınca farklı cevaplar verdim ve daha güzel şeyler öğrendim”.* Ahmet de benzer düşünceler dile getirmektedir:”*Oradaki arkadaşlarım değişik sorular üretti, o soruları biz de cevapladık. Belki sorular benim aklıma gelmeyecekti.”.* Dolayısıyla akranlarla kurulan etkileşimin bilişsel süreçlerin gelişimine destek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin müze çalışmaları süresince düşünme süreçlerini birlikte ve aktif olarak kullandıkları görülmektedir. Öğrenciler yürütülen genel çalışmanın dışında ikili ve üçlü gruplar halinde sürdürdükleri etkinliklerde birbirleriyle daha yakın ilişki içerisinde olmuşlar, gözlemleyerek ve arkadaşlarıyla diyalog kurarak bilgilerini yapılandırmaya çalışmışlardır. Örneğin Melda, arkadaşı ile birlikte yürüttüğü grup etkinliğini şöyle anlatmaktadır:

“Çalışma yaprağını ikili grup halinde yapmıştık. O zaman çok az zorlanmıştım. Çünkü orada arkadaşlarımla cevaplayabileceğim sorular vardı. Onunla beraber fikirlerimiz farklı olduğu zaman biraz düşünüyorduk beraber eğer hala farklıysa yazıyorduk aynıysa yazıyorduk, orada biraz zorlandık. Biz biraz daha düşündük bir de yine soru sormada. Mesela ikimiz de farklı bir şey söylediğimizde onu yazdık, ama biz yine de biraz düşünmüştük hangisini yazsak ikimizinkini de mi yazsak diye o sırada biraz zorlanmıştık ama onu da düzelttik.”.

Gülşah arkadaşları ile kurduğu etkileşimin öğrenme sürecine katılımını arttırdığını vurgulayarak “*Daha iyi yorum yapanlar vardı. Özellikle Buse’den de yararlandım. O bana cevaplarda yardım etti. Tek başımıza çalışmak olmuyor, arkadaşlarla çalışmak daha eğlenceli. ... Burada utanmıyoruz, fikirler daha çok açığa çıkıyor. O açıdan da iyi oldu arkadaşlarımla olması.”* demektedir.

Müze çalışması sırasında kurulan sosyal etkileşimi sadece akran iletişimi ile sınırlandıramayız. Müze çalışmasının planlı bir biçimde yürütülmesine ve nesnelere

ilişki kurulmasına rehberlik eden öğretmenin, öğrencilerin kendileri ve çevreleri ile kurdukları sosyal etkileşimin biçimlenmesindeki etkisi önemlidir. Öğrenciler bir uzmandan yoksun olarak gerçekleştirdikleri müze gezileri ile karşılaştırmalar yaparak öğrenmelerindeki etkiyi vurgulamışlardır. Örneğin Gülşah bu durumu şöyle ifade etmektedir:

“Öncekilerde hep geçiyorduk pek bir yararı olmuyordu. ..öğretmenimiz hepsine değinmedi ama dolaşıyorduk benim ilgimi çektiği için sıkılmadım, eğlenceli geldi ama diğer bazılarına dikkat etmedim küçük olmadığı için onlara da bakmadım bile yani....burada soru-cevap şeklinde yapıyorduk, daha çok üzerinde duruyorduk iyice ne olduğunu anlıyorduk ama orada bunları yapmamıştık, anlatıp geçiyorduk, bu yüzden farklı. Bu dersimiz açısından daha iyi, daha iyi öğreniyoruz. Oradaki eserler hakkında çok bilgi ediniyorduk önceki gittiklerimde değildi.”.

Ahmet de benzer ifadeler kullanarak “Önceki gezilerde biraz daha eğlenceliydi, başka öğretiyordu bir şeyler ama eğlenceden daha azdı. Önceden sadece görüyorduk ama burada verilen çalışma yaprakları doğrultusunda araştırarak yaptığımız için daha çok bilgi kalıcı oldu daha çok öğrendik.” demektedir. Öğrenciler ifadelerinde, uzman yardımı ile müzede gerçekleşen öğrenme sürecinin sosyal etkileşimin bir parçası olduğunu ortaya koymaktadırlar.

4.1.4. Sosyal Bilgiler Öğrenmekten Keyif Almak

Müzede yürütülen sosyal bilgiler dersi ve etkinlikler, katılımcıların yürüttükleri öğrenme sürecinden keyif almalarını sağlamıştır. Katılımcılar, müzede yürüttükleri etkinliklerin farklı yönleri üzerinde durarak kendi öğrenme süreçlerini keyifli hale getirdiğini belirtmişler ve *eğlenerek öğrenme* imkânına sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Bunun yanında uygulama sürecinde *arkadaşlarla birlikte olmak* öğrenme faaliyetini zevkli kılan unsurlardan birini teşkil etmektedir.

4.1.4.1. Eğlenerek Öğrenmek

Katılımcılar müzede nesnelere bakarak, duyararak, onlara dokunarak, zihinsel süreçler ve fiziksel katılım yoluyla derinlemesine incelemeler yaparak, öğrenme sürecinden

keyif aldıklarını belirtmektedirler. Öğrencilerle yürütülen görüşmelerde onların öğrenme süreçlerini ifade ederken kullandıkları tanımlama ‘eğlenerek öğrenmek’ olmuştur. Ahmet, öğrenme sürecinin merak uyandırıcı olmasını eğlenceli bulunduğunu ifade ederek “*Bu çalışma diğer gezilere göre güzel bir çalışma oldu, bilgi doluydu, öğreticiydi. Daha çok merak uyandırıyordu. Bize araştırma hırsı veriyordu Böyle yapınca da bize daha çok eğlenceli gelmeye başladı.*” demektedir. Pelin sınıf ortamında işlediği derslerle karşılaştırma yaparak “*Nesneleri yakından görmek ve incelemek kitaptan okumaktan daha eğlenceli ve öğretici. Öğrenciler daha rahat anlayabiliyor. Sınıfta yapılan derslerin dışında olduğu için de çok eğlenceli oluyor.*” demekte ve nesnelere yürüttüğü çalışmaları öğrenme sürecini kolaylaştırması açısından eğlenceli bulunduğunu belirtmektedir. Gülşah da böyle bir ders deneyimini ilk defa yaşadığını belirterek “*Daha çok bilgi edindik o nesnelere hakkında, okuyup geçmedik. Çok eğlenceli geçti bence. Ben ilk defa müzede ders yapmaya gidiyorum, çok eğlenceli geldi bana.*” demekte ve nesnelere öğrenme aktiviteleri yürütmenin eğlenceli olduğunu ifade etmektedir. Zeynep nesnelere birlikte öğrenmenin zevkli olduğundan bahsederek “*Bana daha iyi öğrenebilmemi kazandırdı ve daha iyi öğrendiğim için de mutlu oldum. Görsellerle çalışmak benim için keyif verici.*” demektedir. Lale yeni ve farklı konularda bilgiler edinmenin kendisine zevk verdiğini dile getirerek “*Güzel geçmişti, eğlendim, öğrendim. Zevkliydi orada hem merak ettiğimiz sorduk, ek bilgiler aldık bilmediğimizi öğrendik. Hem daha önce hiç gitmediğim bir müzeye gitmiştim. Hem de benim için çok yararlı olduğunu düşünüyorum, çünkü daha önce görmediğim şeyleri gördüm onlar hakkında bilgi edindim.*” demekte ve bu durumun bilgi birikimini arttırması açısından kendisine fayda sağladığını ifade etmektedir. Melda, öğrenme sürecinde etkin olmanın kendisine zevk verdiğini söylemektedir: “*Müzeyi gezersin onunla ilgili notlar yapan kişilere benzettim kendimi çok eğlenceliydi. Hem ders amaçlı hem gezmek amaçlı çok zevkliydi.*”.

Katılımcı öğrenciler eğlenerek öğrenme imkânı kazandıkları bir uygulama olarak drama çalışmasını özellikle vurgulamışlardır. Gülşah eğlenerek öğrenmenin ilgisini çektiğini ifade etmektedir:

”Bana ilgi çekici gelen oradaki dramaydı, hiç düşünmemiştim. O yüzden Rahmi M. Koç Müzesi’ni daha iyi hatırlıyorum, daha çok zevk aldığım için genellikle öyle oluyor. Orada tiyatro yapmışık orası daha çok eğlenceliydi. Keşke oradan hiç inmesek diye düşünüyordum. Orada da yorum önemliydi. Boşa değildi sonuçta o öğrenmek içindi. Hem eğlenmek için hem de yorum açısından. Hiç öyle bir şey olacağını düşünmedim, çok eğlenceliydi.”

Zeynep ise hem drama çalışmalarını hem de interaktif uygulamaları vurgulayarak *“Bu müzede diğerlerine nazaran biraz daha çok eğlendim. Drama da yaptık bir de orada çalışan trenler vardı onlar benim ilgimi çekmişti. Daha eğlenceli buldum. Eğlendim de hatta birkaç nesne vardı onları daha çok sevmişim.kısacası hem öğrenmiştik hem de eğlenmiştik.”* demekte, eğlenme ve öğrenmenin bir arada gerçekleştirdiğini ifade etmektedir. Lale, drama çalışması ile birlikte diğer uygulamaların da kendisine eğlenceli geldiğini dile getirmektedir: *”Uygulamalar çok güzeldi hele trende drama yapmışık o çok zevkli geçmişti. Hem ders işledik hem de eğlenceli bir geziydi. Yaptığımız çalışmalar açısından da zevkliydi. Etkinliklerimiz de zevkliydi.”*. Buse en sevdiği uygulama olarak drama çalışmasını ifade etmiş ve *“En çok ilgimi çeken şeyden başlayayım drama yapmışık bir tane. Atlı tramvayın içinde bir drama yapmışık onu çok sevmişim... Çok keyif vericiydi drama çalışması.”* diyerek edindiği deneyimden keyif aldığını belirtmektedir. Burada vurgulanan deneyim olgusunu değerli yapan sadece eğlenceli olması değil, bir öğrenme süreci ile birlikte kazanılması ve öğrencinin bu süreci içselleştirmesini sağlamasıdır.

Tuğçe drama uygulamasına yönelik düşüncelerini dile getirirken *“Zaten yaptığımız tiyatroda çok eğlenceliydi. Herkes rolünü de çok güzel yaptı. İçine binmek de ayrı bir zevkti. Daha gelişmiş tramvaylarda daha mutlu oldum o daha güzeldi. Rahmi M Koç Müzesi’nde drama hem öğreticiydi hem de eğlenceliydi.”* diyerek, diğer katılımcılarla benzer şekilde öğrenme sürecini eğlenerek yürüttüğünü ifade etmektedir. Melda ise drama çalışmasını müze içerisinde gerçekleştirdiği diğer interaktif uygulamalarla birlikte sayarak *“Burası daha eğlenceliydi. Drama yaptık, drama eğlenceliydi, trenin nasıl çalıştığını görmek de eğlenceliydi bir de trenlerin içine bindik o da eğlenceliydi.”* demekte ve öğrenme etkinliğini süresince nesnelere yakın olabilmenin kendisini eğlendirdiğini dile getirmektedir. Öğrencilerin ifadelerinden öğrenme

faaliyeti sırasında eğlenmekten ve bu iki etkinliği birlikte sürdürmekten mutlu oldukları, keyif aldıkları anlaşılmaktadır.

4.1.4.2. Arkadaşlarla Olmak

Müzedede öğrenme etkinliklerini sürdürmenin keyif veren diğer bir yönünü *arkadaşlarla birlikte olabilmek* oluşturmaktadır. Öğrenciler, müze içerisinde sınıf ortamından farklı olarak arkadaşlarıyla birlikte serbest olabilme ve özgürce hareket etme imkânına sahiplerdir. Ahmet birlikte olmanın eğlenceli tarafını şöyle dile getirmektedir: “*Tek başıma müzeye gitmek eğlencesiz olur ama hem eğlendim, öğrendim. Diyelim sadece beni götürseydiniz yani sadece oradaki soruları cevaplayacaktım ve gidecektim. Ama arkadaşlarımla birlikte olunca eğlenceli geçti.*”. Buse de birlikte olmanın kendisini mutlu ettiğini ifade ederek “*Sonra arkadaşlarımla eğlendik,drama çalışması gibi keyif verici çalışmalar yaptık.*” demektedir. Akranlarla aynı etkinliğe katılmak paylaşımı kuvvetlendirdiğinden eğlenceli bulunmaktadır. Ortak ilgileri ve değerleri paylaşmaktan doğan hoşnutluk katılımcıların ifadelerine yansımaktadır. Zeynep yaptığı çalışmaları eğlenceli hale getiren etkenlerden biri olarak arkadaşlarıyla birlikte olmaya dikkat çekmektedir: “*Çok hoşlandım üstelik ilgimi de çekti mutlu da oldum arkadaşlarımla beraber olduğum için eğlendim de: hem eğlendim hem öğrendim*”. Lale de benzer şekilde arkadaşlarıyla birlikte yürütölen etkinliklerin uygulamayı zevkli hale getirdiğinden bahsederek “*Hem de eğlenceli bir gezi olmuştü. Arkadaşlarımızla beraber yaptığımız etkinlik vardı bana zevkli geldi.*” demektedir. Akranlarla birlikte olmak, birçok konuda sosyal paylaşım sağlama açısından ortama renk katmaktadır. Tuğçe bunu şöyle anlatmaktadır:

“Yanımda arkadaşlarım da vardı, birlikte olmak güzeldi, hem de hep birlikte soruları cevaplamak konuları işlemek eğlenceli oldu. Gezi sırasında sorular sorarken veya eleştiri yaparken hem eğlenceli geçti hem de değişik fikirler ortaya çıktı. Bu sayede daha iyi kavrayabildik. Eğlendiren kısımlar bazı komik yerler vardı, arkadaşlarımla komik fikirleri vardı, hem de dolaşıyorduk, etrafta başka insanlar onları da gördük. Yaptığım çalışmalar zevkliydi arkadaşlarımla birlikte bulmaya çalıştık sonuçta. Güzeldi, yeni şeyler keşfetmeye çalıştık. Eğlenceliydi, çok eğlenceli geçti bana kalırsa.”.

Katılımcılar ifadelerinde kısıtlamalardan uzak bir öğrenme ortamında arkadaşlarıyla birlikte öğrenme sürecini yürütmenin eğlenceli taraflarına değinmekte, bunun yürütülen uygulamayı zevkli hale getirdiğinden bahsetmektedirler.

4.1.5. Sosyal Bilgilere Değer Vermek

4.1.5.1. Sosyal Bilgilere Olan İlginin Artması

Müzedeki gerçekleştirilen sosyal bilgiler öğrenme çalışmaları, öğrencilerin derse karşı olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olarak ilgilerinin artması ve sosyal bilgiler dersine değer vermeleri sonucunu doğurmuştur. Öğrencilerin alışlagelen müze ziyaretlerinden farklı olarak sosyal bilgiler öğretimi ile ilişkilendirilmiş çalışmalar doğrultusunda öğrenme sürecini yürütmeleri, sosyal bilgiler dersinin önemini fark etmelerine yardımcı olmuştur.

Katılımcılardan Buse “*Sosyal bilgiler dersini daha da çok sevdim.*” diyerek derse karşı önceden de olumlu tutumlar beslediğini, çalışmanın buna daha fazla katkıda bulunduğunu söylemektedir. Pelin de benzer şekilde “*Sosyal bilgiler dersine ilgim daha çok arttı. Bu çalışma benim hiç unutamayacağım bir çalışma oldu.*” demektedir. Gülşah ise bu dersin önemini kavramasında müze çalışmalarının etkisinin büyük olduğunu dile getirmektedir:

“Keşke öyle olsa her sosyal dersini öyle yapmak tabii mümkün değil ama orada yapınca daha iyi oluyor. Sosyal bilgiler dersine daha çok ilgim arttı. Böyle ders işlemek sosyal dersinin çok önemli olduğunu hissettiriyor. Ben eskiden sosyal bilgiler dersine çok önem vermezdim, nasılsa kolay diye. Şimdi, böyle müze gezilerine katılınca ne kadar önemli olduğunu anladım. Bu yüzden artık sosyal dersine çok çalışıyorum. Böyle düşündüm; bir konu için bu kadar çok müzeye gittik, sosyal dersi gerçekten önemli bir ders.”

Can uygulanan çalışmanın dersin konularına olan ilgisini arttırdığını ifade ederek “*Eskiden konulara ilgim yoktu ama bu konuları görünce daha ilgim oldu. İlgimi çeken yerler olduğu için, daha çok ilgilenmeye başladım.*” demekte, bu durumun ilgisini derse yöneltmesine yardımcı olduğunu dile getirmektedir.

Tuğçe sosyal bilgiler dersine ilgisinin artmasında tarih konularında zihninin netleşmesinin etkili olduğunu dile getirmektedir:

“Sosyal bilgiler dersini ben zaten seviyorum. Ama konular biraz eski konular olduğu için biraz aslında kafa karıştırıcıydı. Ama bu müze sayesinde bunları ben daha iyi anlayabildim, daha sevdim, daha güzel geldi o konu bana. Bazılarına sıkıcı gelir tarih dersi gibiydi sonuçta ama bana sıkıcı gelmedi farklıydı değişikti, şaşırtıcıydı. Müzelerde de gördüğüm şeyler zaten çok güzeldi değişiklerdi. Bu sayede de benim daha çok sevmeme yardımcı oldu.”

Zeynep de benzer şekilde yapılan çalışmaların tarihe, dolayısıyla sosyal bilgiler dersine olan ilgisini arttırdığını anlatmaktadır:

“Sosyal bilgiler dersi sadece okunup geçilecek, görsele dayalı pek değil kitabımızda görseller var ama hani daha çok okunup geçilebilecek bir şey ama bu çalışmada hem görseli de gördük nesneyi de inceledim.....İlgimi arttırdı. Derste kitaptan işleseydik biraz daha sıkılırdım, derse ilgim azalırdı. Ama görselle yaptığımız için ilgimi çekti. Çünkü ben tarihte biraz sıkılırdım ama bu nesnelere çalıştıktan sonra derse ilgim fazlalaştı.”

Lale, sosyal bilgiler derslerinde işlediği konuları farklı yöntemlerle tekrar etme olanağı elde ettiğini ifade ederek *“Bütün geziler olarak tarihimi öğrendim, ayrıca dersime katkıda bulunmuş oldu. Bilgilerimin üzerine yeni bilgiler ekledim. O yüzden kitapta gördüğüm konuları gerçek olarak görebilme, onlarla ilgili araştırma yapma sosyal bilgiler olarak gelişmemi sağladı.”* demektedir, bu durumun hem öğrenme sürecini geliştirdiğini hem de derse katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Melda ise müze içerisinde yaşadığı deneyimleri belirterek, bu deneyimlerin derse olan ilgisini arttırdığı ifade etmektedir:

“Onları canlı görmek kitaptan görmekten daha güzel. Benim açıkçası sosyal bilgiler dersine olan sevgimi biraz daha arttırdı. Çünkü orada müzeyi gezdiğim zaman hem çok eğlendim hem bilgi edindim hem orada drama yaptık, siz bize sorular sordunuz, cevapladık. Bunlar çok eğlenceli olduğu için de sosyal dersini biraz daha sevdim. Müzeyi gezmek sosyal bilgiler dersine ilgimi arttırdı ve sosyal bilgilere olan merakımı geliştirdi.”

Katılımcılardan Ahmet, sosyal bilgiler dersi ile ilgili yürüttüğü yoğun çalışmalarla birlikte sorumluluk duygusunun harekete geçtiğinden bahsederek *“Siz götürdüğünüz için benim de yani biraz daha bir şeyler yapmam gerekiyor. Zorunluluk değil de*

yaparsam iyi olu çünkü siz bizi müzeye götürdünüz böyle çalışma yaptınız, bir sürü şey öğrendik o yüzden. Zorunluluk değil de kendi isteğimle biraz daha derse katılmak istedim.” demekte ve bu durumun kendisini derste aktif olamaya yönlendirdiğini ifade etmektedir.

Merve ise uygulamaların sınavlarına olan katkısını dile getirerek *“Sınavlardan kötü not alabilirdim Ama sonra sınavlarımı da düzelttim.”* demekte ve dersteki başarısının artmasıyla ilgisinin de arttığını ifade etmeye çalışmaktadır. İlkem’in fikirleri de arkadaşı ile benzerlik taşımaktadır:

“Şimdi mesela okulda işliyoruz... Bu sayede soruları iyi cevaplayabildim. Hem bu sınavda da işime yaradı sınavda da yapabildim. Bu konuda çok bildiğim için bilgi gibi biri oldum. Tabii derslerim açısından da yardım etti bana, daha iyi kavrayabildim. Dediğim gibi sınavlarda, SBS de çıkarsa bu konularda başaracağımı umut ediyorum. Hem çok sevdim hem de bana bayağı olumlu etkisi oldu.”

Tuğçe katıldığı uygulamaların sosyal bilgiler dersine olan katkılarını sıralayıp bunların kendisini olumlu yönde etkileyerek başarısını arttırdığını, dolayısıyla sosyal bilgiler dersini severek ilgi göstermesinde etkili olduğunu ifade etmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ VE TARTIŞMA

İlköğretim öğrencilerinin müzelerde nesnelere sosyal bilgiler öğrenme tecrübesinin incelendiği bu çalışmada fenomenolojik desen kullanılmış ve yaşanan tecrübenin anlaşılmasında derinlemesine bir bakış ortaya konulmaya çalışılmıştır. Katılımcı öğrencilerle yürütülen yarı-yapılandırılmış görüşmelerin betimleyici fenomenolojik desen çerçevesinde yapılan analizi sonucunda araştırma fenomeninin yapısı ortaya çıkarılmıştır. Araştırma kapsamında incelenen fenomenin yapısını oluşturan bileşenler olarak şunlar tespit edilmiştir: (1) *uyarım ve geçmişi öğrenme konusunda güdülenme*, (2) *öğrenmeye aktif katılım*, (3) *tarihsel bilginin yapılandırılması: tarihsel düşünme becerilerinin gelişimi*, (4) *sosyal bilgiler öğrenmekten keyif almak* ve (5) *sosyal bilgilere değer vermek*. Bu bölümde fenomenin yapısını oluşturan bileşenler ilgili literatür, alanda yapılmış çalışmalar ve sosyal bilgiler öğretim programı ile karşılaştırmalı olarak incelenerek tartışılacaktır.

Müzelerin toplum içindeki fonksiyonlarını ortaya koyan eğitim araştırmacıları, ister sergileme isterse eğitim amaçlı olsun müzeleri ziyaretçilere şaşırtıcı ve farklı tecrübeler sunan ortamlar olarak betimlemiştir. Müzeler kültürel ya da doğal nesnelere sergileyerek ve onlar için yaşayan ortamlar tasarlayarak ziyaretçilerin ilgisini çekmekte, merak duygusunu kışkırtmakta, onlara etkin olma ve öğrenme için fırsat vermektedir (Hein, 2002: 2-7; Siedel ve Hudson, 1999: 31). Bu çalışma sonucunda da araştırmaya katılan öğrenciler müze ortamından ve nesnelere taşıdığı tarihsel imajlardan etkilenerek yoğun bir heyecan ve şaşkınlık yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin yeni ve farklı çevre olarak müzelerde güçlü zihinsel uyarımlar yaşayarak dikkatlerini yoğun bir biçimde kullanmaya başlamışlardır. Bu durum öğrencilerin zihinsel süreçlerini aktif hale getirmiş, müzelerdeki güçlü uyarıcıların tetiklediği merak duygusu motivasyonun bir ögesi haline gelmiştir.

Önceki çalışmalarda vurgulandığı gibi, özellikle içsel yönlendirmelerle motive olmuş bireyler bir görevin sorumluluğunu herhangi bir ödül almaksızın üstlenme konusunda harekete geçmektedirler (Schunk, 2009: 498; Driscoll, 2005: 313). Bu çalışmada yürütülen müze etkinlikleri ile nesnelere ilk kez yakından iletişime geçen ve doğrudan inceleme yapma olanağı bulan öğrenciler, yaşadıkları heyecan ve şaşkınlık duygusu ile birlikte merak etmeye başlamışlardır. Böylece öğrencilerin sosyal bilgiler öğrenme istekleri yani motivasyonları artmış ve ilgileri geçmişe yönelmiştir. Müze eğitimi boyunca öğrenme sürecine içsel süreçlerle güdülenmiş olan ve bilgilerini yapılandırmaya başlayan katılımcıların ifadeleri, Kuşan (2005) tarafından yürütülmüş olan araştırmanın bulgularıyla da desteklenmektedir. Kuşan (2005), Türk İslam Eserleri Müzesi'nin sınıf dışı eğitim ortamı olarak sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması için tasarladığı çalışma planlarından birinin uygulanması sonucu öğrencilerin motivasyonlarının arttığını ve sorgulama becerilerini kullanarak bilgilerini yapılandırdıklarını belirtmiştir.

Her zamanki müze gezilerinin aksine bu durumu farklı kılan öğrencinin sergi ve nesne ile kurduğu etkileşimin niteliği olmaktadır. Çünkü nesnelere dokunmak ve onlarla yakından çalışmak, bireyde soyut tecrübenin harekete geçmesine ve merak duygusunun uyanmasına yardımcı olmaktadır. Bunun yanında günlük hayatta rastlamadığımız birçok nesnenin bir arada olması ve koleksiyonların sergilenmesinde tercih edilen tasarımlar ziyaretçinin ilgisini, sergi ile kurduğu etkileşimi ve müzede öğrenme konusundaki motivasyonunu da etkilemektedir (Hooper-Greenhill, 2009: 21; Ingle, 2009: 314; Hein, 2002: 136-137). Müze alanyazınında ortaya konan bu bilgilerle araştırmanın bulguları paralellik göstermektedir. Katılımcı öğrenciler, nesnelere yakından inceleme yapmanın kendileri için anlamlı olduğunu dile getirmişlerdir. Bu durum, çalışmada seçilen yöntem olan nesne merkezli etkinliklerin müzede etkili bir sosyal bilgiler öğretimi gerçekleştirilmesine olan katkısını da göstermektedir.

Bu araştırmanın katılımcıları, nesnelere yakından incelemenin anlamlı olduğundan bahsetmekle birlikte nesnelere dokunabildikleri aktiviteleri vurgulayarak anlatmışlar ve o nesnelere yoğun etkileşim içine girdiklerinden bahsetmişlerdir. Bu durum

özellikle nesnelere dokunma imkânının bulunduğu Rahmi M Koç Müzesi'ndeki aktivitelere öğrencilerin yoğun ilgi göstermesindeki etkenleri açıklamaktadır. Müze pedagojisi çerçevesinde yapılan deneysel araştırmalarda da, ziyaretçilerin müze koleksiyonları ile ilgilenme, açıklayıcı bilgi panoları ve etiketleri okuma sürelerinin birkaç dakikayı geçmediği, buna karşın interaktif sergileri olan müzeleri daha fazla tercih ettikleri tespit edilmiştir. Özellikle çocuklar interaktif sergilerin yanı sıra nesnelere yakından çalışmaya değer vermekte, nesnelere dokunmaktan ve onları kullanmaktan hoşlanmaktadırlar (Hein, 2002: 138-144; Ingle, 2009:314-316). Dolayısıyla bu araştırmanın bulguları müzede nesnelere dokunma etkinlikleri ile deneyim kazanmanın önemini vurgulaması açısından müze alanında yapılan araştırmalarla örtüşmektedir.

Araştırma kapsamında ziyaret edilen Rahmi M Koç Müzesi'nin nesnelere farklı aktivitelere imkân veren bir sergileme konseptine sahip olması nedeniyle öğrencilerin burada yaşadıkları deneyimle Yılmaz, Kaya ve Çolak (2009) tarafından Panorama 1453 Tarih Müzesi'nde yürütülen çalışmadaki öğrenci görüşleri benzerlik taşımaktadır. Çalışmada müze ziyaretini gerçekleştiren 7. sınıf öğrencilerinden yedi kişilik bir grupta yürütülen mülakatlar sonucunda panoramik resmin sağladığı gerçeklik duygusunun, müze konseptinin işitsel unsurlarla ve gerçek nesnelere desteklenmesinin öğrenmenin duyuşsal boyutunun ortaya çıkarılmasında etkili olduğu görülmüştür. Öğrenciler, müzenin tasarımının diğer müzelerden farklı olarak daha güçlü empati duygusu geliştirmelerine yardımcı olduğunu vurgulayarak, tarihsel bilginin somutlaştığını ve etkili bir öğrenme deneyimi yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu araştırmada da öğrenciler, ses efektleri ile desteklenmiş ve nesnelere dokunma olanağı elde ettikleri Rahmi M Koç Müzesi'nde tarihsel empati süreci içerisinde bulunmaktan ve aktivitelere katılmaktan keyif aldıklarını belirtmişlerdir. Bununla yanında müze konseptinin öğrencilerin sergi ile kurduğu iletişimin derinlik kazanmasına olan etkisini yok saymamakla birlikte, nesne merkezli etkinlikler kullanılarak benzer deneyimlerin yaşanabileceği bu araştırma bulguları tarafından ortaya koyulmuştur.

Nesne merkezli etkinlikler, nesnelere dokunarak ve bazı basit sorulardan yola çıkarak nesnelere dikkat çekilmesine yardımcı olduğundan bu tür nesnelere soru sorma etkinliklerini yürütmek öğrencilerin dikkatli ve derinlemesine gözlem yapabilme, sorgulama, problem çözme, analitik ve eleştirel düşünebilme yeteneklerini geliştirmektedir (Shuh, 2009: 80-91; Demirci, 2007: 89). Bu araştırmanın katılımcıları da nesne merkezli etkinlikler yoluyla bilişsel becerilerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, derinlemesine çalışmalar yürütürken soru sorup cevaplama, gözlem yapma, inceleme, araştırma, yazma, resimleme ve canlandırma yapma etkinliklerini kullandıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla sosyal bilgiler programının temel amaçlarından olan öğrencilerin düşünmesi, soru sorması ve görüş alışverişinde bulunarak bilgi, kavram, değer ve becerilerini geliştirmeleri ve öğrenmeyi öğrenmelerinin gerçekleşmesi sağlanmış olmaktadır. Bu bulgular, ODTÜ Geliştirme Vakfı tarafından desteklenen müze eğitimi projesi kapsamındaki uygulamalar sonrasında yapılan gözlemler ve değerlendirmelerle de örtüşmektedir (Uğur, 2004). İlgili araştırmada müze eğitimi projesine katılan öğrenciler yaptıkları uygulamalardan zevk aldıklarını, başka müzeleri, kazıları gezerek uygulama ve incelemeler yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler müzelerde düşünerek duygularını ifade ederek, tartışarak, gözleyerek, izleyerek, yazarak, çizerek, paylaşarak, rol yaparak yani yaşayarak tarihi, tarihsel kişilikleri ve kültürel değerleri öğrenmekten mutlu olduklarını ifade etmişlerdir (Uğur, 2004).

Öğrencilerin müze etkinlikleri vasıtasıyla kullandıkları bilişsel becerilerin içerisinde tarihsel bilginin yapılandırılmasına olanak veren tarihsel düşünme becerileri önemli bir yer tutmaktadır. Tarihsel nesnelere karşı karşıya gelen ziyaretçiler, geçmişteki olayları ve kültürel birikimi hatırlayarak kişisel hafızalarında yeniden üretmektedirler. Böylece nesne merkezli etkinlikler ziyaretçilerin geçmiş ve bugün arasında bağ kurmasına yardımcı olmaktadır (Paris ve Hapgood, 2002: 43). Nesne merkezli yürütülen soru-cevap etkinlikleri, bu araştırmaya katılan öğrencilerin tarihsel kanıtlar üzerinde derinlemesine inceleme yapmalarına imkân vererek akıl yürütme süreçlerini kullanmalarını sağlamış, tarihsel çıkarımda bulunma becerilerinin gelişmesine yardımcı olmuştur. Çıkarımda bulunma, müze eğitimiyle

ilişkilendirilen ‘İpek Yolunda Türkler’ ünitesinin içerisinde öğrencilerin sahip olması beklenen beceridir.

Bu araştırmanın bulgularında ifade edilen tarihsel bilginin somutlaşması, geçmişten günümüze gelişim, değişim ve sürekliliğin kavranması ve tarihsel düş gücünün gelişimi müzelerden beklenen işlevler arasındadır. Müzeler, soyut bir kavram olan geçmiş olgusunu görsel hale getirip somutlaştırarak tarihin anlaşılmasına doğrudan katkıda bulunmaktadır (Abacı, 2005: 30). Bu araştırma içerisinde katılımcıların müzede tarihsel nesnelere karşılaşması, onları geçmiş ve gelecek arasında anlamlı bağlar kurmaya sevk etmiştir. Geçmişten günümüze süregelen değişim, gelişim ve sürekliliği algılama becerisini nesnelere edinebilen öğrencilerin ifadeleri, Akyüz (2009) tarafından Rahmi M Koç Müzesi’nde sosyal bilgiler dersi sanayi devrimi ile ilgili ünitelerin kazanımlarını sağlayabilecek dört obje üzerinde yaptığı çalışma tarafından da desteklenmektedir. Akyüz’ün (2009) farklı öğrenci grupları ile yürüttüğü çalışmada, öğrencilerin değişim ve sürekliliği kavrama becerilerinin geliştiği tespit edilmiştir.

Bunun yanında birincil kaynakları öğretim sürecinde kullanmak, geçmişteki insanı yaşadığı dönem içinde algılamaya, onun eylemlerini anlamaya ve onu hissetmeye yardımcı olmaktadır (Dilek, 2007). Tarihsel düş gücü ya da tarihsel empati, geçmişte yaşayan insanların duygu ve düşüncelerini anlayıp, bu duygu ve düşüncelerin kişilerin davranışları üzerindeki etkisini irdelemeyi sağlayan bir etkinlik olarak, tarihsel bilginin yapılandırılmasında ve tarihsel duyarlılığın oluşturulmasında önemli yer tutmaktadır (Dilek, 2007: 77-82; Yılmaz, 2007). Katılımcıların birincil kaynaklar olan nesnelere yürüttükleri derinlemesine çalışmalar, tarihle ilgili düş güçlerini harekete geçirmiş ve öğrenmenin duyuşsal boyutu ile ilişki içerisinde olmalarını sağlamıştır. Bu durum, Sosyal Bilgiler Programı’nın ilköğretim 4 -7. Sınıf düzeyinde kazandırmayı amaçladığı becerilerin bazı aşamalarının öğrenci ifadelerinde ve davranışlarında görülmesine zemin hazırlamıştır. Empati becerisinin bir aşaması olan tarihsel empati yani “*dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama*” becerisi ve değişim ve sürekliliği algılama becerisinin aşamalarından olan “benzerlik ve farklılıkları bulma” ve “zamanla oluşan

süreklilik ve değişimi algılama” becerisi öğrencilerin geçmişini anlama konusunda tarihsel düşüncelerini yapılandırmalarına imkan vermiştir. Bu durum, sosyal bilgiler eğitimi programında yer alan aşağıdaki standartlar ile örtüşmektedir:

- *Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.*
- *Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.*
- *Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder (MEB; tarihsiz).*

Katılımcıların geçmişle kurdukları etkileşim onları tarihe değer vermeye yönelterek bazı değerleri geliştirmelerine veya var olan değerleri fark etmelerine de yardımcı olmuştur. Sosyal bilgiler dersi öğretim programında doğrudan verilecek değerler arasında ifade edilen vatanseverlik ve kültürel mirasa duyarlılık, bu değerler arasındadır (Akbaş, 2008:341). Gerçek nesnelere derinlemesine çalışmalar yürütmek ve tarihsel bilginin yapılandırılmasında etkin rol almak, öğrencilerin ‘vatanseverlik’ ve ‘kültürel mirasa duyarlılık’ bilinci içerisinde kendi değerlerini geliştirmelerine yardımcı olmuştur. Sosyal bilgiler öğrenmenin duyuşsal boyutu içerisinde bulunan değerlerin öğretiminde araştırma kapsamında müzelerde yürütülen etkinlikler, öğrencilerin kendi değerlerinin farkına varmasına katkı sağlamıştır.

Öğrenciler müzede öğrenme süreci içerisinde bilgi düzeylerinin arttığını, yeni ve farklı bilgiler edindiklerini, eski bilgilerinin pekiştini ve kalıcı hale geldiğini de ifade etmektedirler. Bu durumun katılımcılar tarafından öğrenme sürecinden daha fazla değerli bulunması, kabul edilebilir olmasa da anlaşılabilir bir durumdur. SBS sınavı ve ders notlarının önemli olması, öğrencilerin öğrenme süreçlerinden ziyade sonuca odaklanmalarına neden olmaktadır.

Müzeler, farklı sosyokültürel özelliklere sahip ziyaretçi kitleleri ile sosyal etkileşimin gerçekleştiği, öğrenmenin sosyal bileşenlerinin ortaya çıktığı ortamlardır. Burada ziyaretçilerin birbiri ile iletişim içerisine girmesi sağlanarak sosyal etkileşim desteklenmektedir (Hein, 2002: 149; Dierking, 2002: 9; Falk and Dierking, 2002:

49). Müzelerin sosyal etkileşime izin veren ortamından faydalanan katılımcılar, arkadaşlarla birlikte öğrenmenin hem eğlendirici olduğunu, hem de yardımlaşarak birbirlerinin öğrenme süreçlerini de desteklediklerini vurgulamışlardır.

Müzedede grupla aktiviteler yürüten katılımcılar, akranları ile iletişim içerisinde olmanın bakış açılarını geliştirdiğini, bir olaya farklı perspektiflerden yaklaşılabileceklerini öğrendiklerini dile getirmektedir. Bunun yanında aynı yaş grubunda olan öğrenciler birbirlerini gözlemleyerek öğrenme sürecinde becerilerini geliştirdiklerini ifade etmektedirler. Katılımcı öğrencilerin müzedeki akranları ile yaşadıkları sosyal paylaşım, yapılandırmacılığın genel ilkeleri tarafından da desteklenmektedir. Yapılandırmacı yaklaşımın ilkeleri doğrultusunda düzenlenen sosyal bilgiler öğretimi de öğrencilerden toplumsal bir varlık olarak kendi bilgisini oluşturma sürecinde çevresi ile iletişim içerisinde olmasını beklemektedir. Sosyal yapılandırmacılığın teorisyenlerinden Vygotsky bireylerin çevrelerindeki kişilerle etkileşim içinde olmalarının onların bilişsel yapılarını geliştireceğini ifade etmektedir. Öğrencilerin grupla sürdürdükleri etkinliklerde farklı fikirleri tanıması, başkalarının düşüncelerini değerlendirebilme imkânı bulması ve kişiler arası iletişim becerilerini geliştirebilmesi mümkün olmaktadır. Böylece öğrencilerin işbirliği içerisinde gerçekleştirdikleri çalışmalar bilgilerini yapılandırmalarını desteklemektedir. (Yurdakul, 2005: 54; Schunk, 2009: 243; Schunk, 2009:241). Araştırma kapsamında yürütülen müze çalışmasının diğer gezilerden farklı olduğu da katılımcı öğrencilerin ifadelerinde yer almaktadır. Bu farklılık müzedeki nesnelere yakından çalışabilmekle birlikte müze etkinliğinin öğretmenin doğrudan rehberliği vasıtasıyla yürütülmesinden kaynaklanmaktadır. Öğretmen rehberliğinde birlikte çalışılan bir görev boyunca yeni öğrenme olayları meydana gelerek öğrencinin gerçek gelişim düzeyi, yetişkin yardımı ile ulaşabileceği potansiyel düzeye ulaşacaktır (Falk and Dierking, 2002: 51; Tay ve Dilaver, 2008: 95; Schunk, 2009:245). Bu çalışmada da öğretmen rehberliğindeki etkinlikler boyunca öğrenciler kendi gelişim düzeylerini arttırabilme avantajını yakalamışlardır.

Araştırma kapsamında sürdürülen bütün aktivitelerin sonucunda katılımcılar müze etkinlikleri ile sosyal bilgiler öğrenmekten zevk aldıklarını dile getirmektedirler. Bu

durum müze eğitimi alanındaki araştırmalar tarafından desteklenmektedir. Müzede öğrenme olgusu üzerine yürütölen araştırmalar bireylerin öğrenmeyi destekleyen çevreler içerisinde bulunduğunda, anlamlı aktivitelerle ilişki kurduğunda, negatif zihinsel süreçlerden bağımsız olduğunda, kendi öğrenmeleri üzerinde seçim ve kontrol şansı bulunduğunda, yeteneklerini zorlayıcı aktivitelerle karşı karşıya olduklarında öğrenme süreçlerine motive olduklarını göstermektedir. Bu öğrenme süreci bireyi içsel anlamda ödüllendirdiğinden kişi kendi öğrenme etkinliğini doyurucu bulmakta ve yaptığı etkinlikten zevk almaktadır (Falk and Dierking, 2002: 14-15).

Müzede sosyal bilgiler öğrenme sürecini yaşayan katılımcı öğrencilerin ‘eğlenerek öğrenme’ deneyimini edinmelerini Dewey’in görüşleri ışığında daha yakından incelemek faydalı olacaktır. Dewey 1936 yılında yazdığı ‘Deneyim ve Eğitim’ adlı kitabında, gerçek eğitimin deneyimler yoluyla gerçekleşeceğini belirtmekle birlikte tüm deneyimlerin eğitici olmayabileceğini de vurgulamaktadır. O’na göre bir deneyim ‘eğlenceli’ ve ‘heyecan verici’ olabilir, ama bu deneyimlerin aralarında ilişki kurulmadığında birey dikkatsiz tutumlar geliştirerek özdenetimden yoksun bir yapı geliştirir ki bu gelecekteki deneyimleri de olumsuz yönde etkiler (Dewey, 2007: 30). Dewey’in deneyimin çerçevesini çizen görüşlerini göz önünde tuttuğumuzda, müzedeki eğitim etkinlikleri ile edinilen heyecan verici deneyimlerin sosyal bilgiler öğrenme süreci ile ilişkisinin kurulduğu, dolayısıyla ‘eğlenerek öğrenme’ deneyiminin gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Bu durum, araştırma bulgularında ortaya çıkan, döngüsel olarak gelişen ve birbirini etkileyen öğrenme sürecinden de anlaşılmaktadır.

Ülkemizde sosyal bilgiler öğretiminde müze eğitiminin nesne merkezli etkinliklerle birlikte yürütölmeye yönelik ilk programı geliştirme çalışmaları Akmeht (2005) ve Kuşan (2005) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmalar incelendiğinde geliştirilen program önerisi ve eğitim etkinliklerinin sosyal bilgiler öğretiminin genel ilkeleri ile örtüştüğü fakat dersin kazanımları ile direkt ilişkisi bulunmadığı görölmüştür. Ayrıca araştırmaların işlemler sürecinin açık ve net bir biçimde ortaya koyulmamış olması, uygulama sürecinin takip edilmesini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle yaptığımız

araştırmada, yurütülecek müze etkinliklerinin sosyal bilgiler dersinin kazanımları ve konuları ile doğrudan ilişki içerisinde olmasına dikkat edilmiş, araştırmanın işlem basamakları ayrıntılı bir biçimde sunulmuştur. Dolayısıyla bu araştırma, sosyal bilgiler öğretmenlerinin uygulamaya dönüştürebilecekleri bir müze çalışması geliştirmesi nedeniyle bu alandaki açığı kapatmaktadır.

Bu araştırmanın ortaya koyduğu müzede nesne merkezli etkinliklerle sosyal bilgiler öğrenme süreci ile Çulha'nın (2006) araştırmasındaki tarihsel mekânlarda keşfederek sosyal bilgiler öğrenme sürecinin bulguları ile örtüşmektedir. Bu araştırmada öğrencilerin güçlü bir empati duygusu geliştirdikleri, duyu organlarını öğrenme sürecinde kullandıkları, arkadaşlarıyla birlikte öğrenmekten ve tarihi mekanlarda öğrenmekten zevk aldıkları, çevrelerini gözlemleyerek yeni sorular sormaya başladıkları ve bu mekanları koruma bilinci geliştirdikleri görülmüştür. Ayrıca bu araştırmada, Çulha'nın tarihsel mekanlarda yürüttüğü araştırmadan farklı olarak öğrenmenin döngüsel ve iç içe geçmiş bir süreç içerisinde gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Ülkemizde müzelerin eğitim amacıyla en yaygın biçimde kullanıldığı alanların başında sanat eğitimi ve fen öğretimi gelmektedir. Bu alandaki çalışmalarla araştırma bulgularının paralellik taşıyan yönleri bulunmaktadır. Demir (2005) tarafından sanat alanında uygulamalı bir yapılan çalışma olarak yürütölen Galeri Eğitimi, öğrencilerin sanat kavramları hakkında bilgi edinme, sanat etkinliklerine ilgi duyma, sanatsal etkinliklerine katılarak kendilerini ifade edebilme ve sanatsal bakış geliştirme düzeylerini arttırmıştır. Ayrıca çalışma, öğrencilerin öğrenme etkinliklerini araştırma yaparak, sorgulayarak, keşfederek ve eğlenerek yürüttüklerini göstermiştir. Yine Bozdoğan (2007) tarafından fen öğretimi alanında yapılan deneysel çalışmanın sonuçlarına göre, Feza Gürsey Bilim Merkezi'nde ve Enerji Parkı'nda bulunan araç-gereçlerin ve burada yapılan etkinliklerin, öğrencilerin fen konularına karşı ilgilerini ve akademik başarılarını anlamlı bir şekilde geliştirmede önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür. Deneysel olarak yürütölmüş bu çalışmalar ile katılımcıların betimledikleri müzede öğrenme süreci ilgiyi arttırma, öğrencilerin sürece aktif olarak

katılma, bilişsel süreçlerini kullanma ve bilgi düzeyini yükseltme açısından paralellik taşımaktadır.

5.2. ÖNERİLER

5.2.1.Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Tartışma kısmında açıklandığı üzere araştırma bulguları, Talim Terbiye Kurulunun öğretim programlarının müze eğitimiyle ilişkilendirilmesine yönelik 2008 yılındaki tavsiye niteliğindeki kararının uygulama sürecinin yaygınlaştırılmasında yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu sebepten, müzelerin eğitim amacıyla kullanılmasında Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretim programları ile örtüşen, okul ve müze koşullarının göz önünde bulundurularak geliştireceği kapsamlı programlara ihtiyaç vardır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'nın geliştireceği müze programlarının öğretmen eğitimine yönelik çalışmalar yürütmesi zorunludur. Hizmet içi eğitim programlarının müze pedagojisi alanındaki uzman kişilerce planlanarak yürütülmesi, öğretmenlerin müzeleri bir eğitim ortamı olarak kullanabilecek eğitmenler olarak yetiştirilmesinde etkili olacaktır.

- 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinin üç ünitesi temel alınarak planlanan ve yürütülen müze etkinlikleri öğretmenlerin uygulayabilecekleri bir şekilde detaylı olarak tasarlandığından dolayı çalışma sonucunda iyi bir başarı düzeyi elde edilmiştir. Bu nedenle, müzeleri sosyal bilgiler öğretiminde kullanmak isteyen öğretmenler bu çalışmada kullanılan müze etkinliklerini kullanabilirler. Müzede öğrenme sürecinin en önemli uygulayıcıları durumunda olan öğretmenlerin ayrıca bu alandaki gelişmeleri ilgili yayınlardan takip ederek bunları düzenleyecekleri müze gezilerinde uygulamaya koymaları gerekmektedir. Böylece müzelere yapılan gezilerin sıradan bir boş zaman aktivitesi olmaktan çıkarak öğretim süreci ile ilişkisi kurulabilecektir.

- Müze gezileri, Talim Terbiye Kurulunun müze ile ilişkilendirilmesini tavsiye ettiği üniteler ve bu ünitelerin kazanımları dikkate alınarak planlanmalı ve müzelerde yapılacak etkinlikler müze öncesi ve müze-müze sonrası şeklinde planlanmalıdır.

Öğretmenlerin de düzenleyecekleri gezileri de eğitim süreci ile ilişkilendirmeleri, öğretim alanlarının kazanım, beceri ve değerleri ile paralellik taşıyan müzeleri seçmeleri, gezi öncesi ve sonrasına yönelik çalışmalar yürütmeleri, gezi sürecini etkin kılacak aktivitelerle desteklemeleri gerekmektedir. Bu nedenle müze gezilerinin farklı aşamalarında kullanılacak çalışma yapraklarının oluşturulması, drama gibi öğrencilerin aktif olmasını sağlayacak yöntemlerin kullanılması ve öğrencilerin işbirliği içerisinde çalışabilecekleri grup etkinliklerinin üretilmesi öğretmenlerin müze gezilerinin eğitimle ilişkilendirmesi için yapmaları gereken uygulamalar arasında olmalıdır.

- Müze gezilerinde ideal olan 15-20 kişilik öğrenci gruplarının kullanılmasıdır. Bununla birlikte ideal müze gezilerinin belli sayıda öğrenci ile yürütülmesi zorunluluğu, öğrenme sürecine yönelik etkinliklerin etkili bir biçimde uygulanmasında karşılaşılan bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Müze gezilerinin az sayıda öğrenci ile gerçekleşmesinin mümkün olmadığı durumlarda okul-veli işbirliğinin sağlanmasına ve kalabalık öğrenci grupları ile gerçekleştirilen gezilerinin eğitim amacından uzaklaşmadan yürütülmesine dikkat edilmelidir. Müze gezilerinde gerekli prosedür işlemlerinin yürütülmesi, gezilerin uygulanması konusunda öğretmenlerin şevkini kırmaktadır. Bu işlemler konusunda okullardaki Gezi Kulüplerinin aktif çalışması ve okul yönetiminin çalışmaları desteklemesi, öğretmenlerin işlerini kolaylaştıracaktır.

5.2.2. Müzelere Yönelik Öneriler

- Bu araştırmada müze koleksiyonlarının sergilenmesinde okul programlarının dikkate alınmaması nedeniyle araştırma kapsamında belirlenen etkinliklerinin planlanmasında ve uygulanmasında bazı sıkıntılarla karşılaşmıştır. Bu nedenle müze yönetimleri ve ilgili kurumlar, müzelerin eğitim sürecinde aktif olarak kullanılmasında sorumluluk üstlenmeli, gerekli düzenlemelerin yapılması için planlar geliştirmelidir. Bunların başında müzelerin koleksiyonlarının sunumunda izledikleri didaktik sergileme teknikleri gelmektedir. Bu amaçla müzelerin okullarla birlikte

ortak programlar geliştirerek, okulların müze içerisinde eğitim müfredatlarına uygun olarak kullanabilecekleri nesnelere oluşan bölümler oluşturmaları okul gezilerinin etkin bir biçimde yürütülmesine olanak verecektir.

- Araştırmanın uygulanması sürecinde müzelerin sahip olduğu koşullarla, öğrencilerin çalışmalarını yürütebilecekleri konforlu bir ortam sağlayamadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle müzelerin fiziksel evre koşullarının düzenlenerek, öğrencilerin eğitim etkinliklerini yürütecekleri eğitim atölyelerinin, dinlenecekleri ve yemek yiyebilecekleri mekânların oluşturulması, öğrenme sürecinin aksamadan sürebilmesi için gereklidir.

- Araştırmada katılımcılar, interaktif sergiler ve nesnelere temas sağlayabildikleri etkinliklerde etkileyici deneyimler elde ettikleri vurgulamışlardır. Dolayısıyla müzeler koleksiyonlarını sunarken ziyaretçilerin sadece görebileceği nesnelere ve okuyacağı panolardan oluşan sergileme teknikleri ile kendini sınırlamamalıdır. Bu yöntemleri kullanmakla birlikte ziyaretçilerinin nesnelere dokunabilmesine imkân hazırlamalı ve ilk elden deneyim kazanabilecekleri eğitim atölyeleri ve kurslar oluşturmalıdır.

- Araştırmada uygulanan müze etkinliklerinin az sayıda öğrenci ile yürütülmesi bu çalışma için rehber sıkıntısı yaşanmasını engellemiştir. Fakat okul gezilerinin sağlıklı bir biçimde yürütülmesi için müzelerde yetkili kişiler istihdam edilmeli ve gönüllü rehberlerden yararlanılmalıdır. Müzeler nesnelere koruma ve sergileme sorumluluğunun yanında eğitim görevini de yerine getirebilmek için, kendi bünyesinde bu alanla ilgili birimler oluşturmalıdır.

- Müzelerin eğitim amacıyla kullanılmasının yaygınlaştırılması için Milli Eğitim Bakanlığı ile ortak bir çalışma yürütülerek müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasına yönelik paket program geliştirmelidir. Geliştirilen programın uygulaması pilot okullarda yürütülerek değerlendirilmeli ve bulgular ışığında gerekli düzenlemeler yapılarak okulların uygulamasına sunulmalıdır.

- Müze-okul işbirliği içerisinde nesnelerin ya da bunların reproduksiyonlarının okullara gönderilmesine yönelik ödünç verme çalışmalarının yapılması, müzelere gezi düzenleyemeyen okulların sergilerden yararlanmasına imkân verecektir.

Müzeler, okullar yoluyla düzenlenen gezilerin dışında başta çocuklar olmak üzere farklı yaş gruplarından ziyaretçileri konuk etmektedir. Ziyaretçi profilinin göz önünde tutularak geliştirilecek müze katalog, broşür ve eğitim etkinlikleri içeren yayınların müze sergileri ile etkileşimin üst düzeye çıkarılmasına katkı sağlayacaktır. Müzelerin geniş bir ziyaretçi kitlesini düşünerek geliştireceği bu tür yayınlarla eğitim işlevini gerçekleştirebilmesi mümkündür.

5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Ülkemizde müze gezileri öğrencilerin belli bir sıra halinde sergilenen nesnelere görmeleri şeklinde yürütülmektedir. Müzede öğrenme sürecinin geniş bir anlayış çerçevesinde ve derinlemesine araştırıldığı günümüzde, bu tür müze gezisi anlayışının sürdürülmesi mümkün değildir. Müze eğitimi ile ilgilenen araştırmacıların bu durumu göz önünde bulundurarak müze eğitimi alanındaki gelişmelerden yararlanması ve geniş kapsamlı projeler ortaya koyması gerekmektedir.
- Bu araştırmada müze etkinlikleri 6. Sınıf sosyal bilgiler öğretimi ile ilişkili olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacıların müze ile eğitim sürecini 7. Sınıf sosyal bilgiler ve 8. Sınıf inkılâp tarihi ve Atatürkçülük derslerinin konu ve kazanımları ile ilişkilendirerek çalışabilmesi mümkündür.
- Araştırmanın bulguları informal öğrenme ortamlarından biri olan müzelerde, öğrenmenin bilişsel, duyuşsal, psikomotor ve sosyal boyutlarının gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Araştırmacıların öğrenmenin bilişsel yönü ile birlikte diğer boyutlarını da göz önünde tutarak yapacakları araştırmalarda deneysel çalışmalarla birlikte nitel yöntemleri de kullanmaları gerekmektedir. Bu araştırmada müze etkinliklerine katılan öğrencilerin sosyal bilgiler öğrenme sürecine yükledikleri anlamın ortaya çıkarılmasında fenomenolojik desen kullanılmıştır. Müzelerde

öğrenmenin nasıl gerçekleştiğine dair çalışmalar yürütecek araştırmacılar, müze eğitiminin iyileştirilmesine dönük eylem araştırmasını veya müze eğitimi veren müze, okul gibi kurumların uygulamalarının derinlemesine araştırıldığı durum çalışmasını yöntem olarak benimseyebilirler.

- Bu çalışmada uygulayıcı olarak iki rehber öğretmenin bulunması ve müze eğitiminde ideal öğrenci sayısının on beş olması nedeniyle katılımcı sayısı yirmi beş ila otuz kişi arasında tutulmuştur. Müzede geliştirilecek eğitim programlarında, müze eğitimi için ideal olan kriterleri göz önünde tutulması önemlidir. Bununla beraber müze eğitim programı geliştirecek araştırmacıların ülkemizdeki okul ve müzelerin sahip olduğu koşulları da dikkate alarak gerçekçi çalışmalar ortaya koymaları, üretilen programların uygulanabilir olmasını sağlayacaktır.

- Ülkemizde yapılan müze araştırmalarında benimsenen ölçe ve değerlendirme çalışmaları daha çok deneysel türdeki araştırmalardan oluşmaktadır. Deneysel çalışmalar sonucunda öğrencilerin bilgi düzeyinin arttığı tespit edilmiş fakat müzelerin öğrenmeye sağladığı katkıların kısıtlı bir bölümü ortaya çıkarılmıştır. Bu açıdan müzede gerçekleşen öğrenmenin etkililiğini ölçmek için yapılacak yeni çalışmalarda öğrenmenin farklı boyutlarının göz önünde tutularak değerlendirme sürecinin ortaya konulması gerekmektedir.

- Araştırmacıların müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması için yaptıkları çalışmaların yanında sürecin uygulayıcısı durumunda olan öğretmenlerin yetiştirilmesi için de programlar geliştirmeleri gerekmektedir. Öğretmenlere yönelik yürütülecek program geliştirme süreci içerisinde teorik bilgiler, pratik çalışmalarla desteklenmeli, öğretmenlerin bilinçli birer uygulayıcı olması sağlanmalıdır. Kendi müze gezilerini üreten ve yönlendiren öğretmenler sayesinde müze gezilerinin eğitimle ilişkilendirilmesi mümkün olabilir.

- Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasının yaygınlaştırılması, alandaki gelişmelerin takip edilerek insanları ulaşabileceği basılı yayınlar haline getirilmesi ile mümkündür. Bu alanda çalışmak isteyen araştırmacıların, müze ziyaretçilerini oluşturan farklı kitlelere hitap eden eğitici yayınlar geliştirmelerinin faydalı olacağı düşünülebilir.

- Bu araştırmada sınıf dışı ortamlardan biri olarak müzelerden faydalanılmıştır. Yeni Sosyal Bilgiler ğretimi'nin yapılandırmacı yaklaşıma dayalı olarak oluşturulması, öğrencilerin bilgilerini yapılandırmalarına imkân verecek ortamlardan yararlanılmasını da gerektirmektedir. Araştırmacıların –başta müzeler olmak üzere– sınıf dışındaki öğrenme ortamlarından faydalanmaya yönelik programlar geliştirmeleri, yapılandırmacı yaklaşıma bağlı olarak sosyal bilgiler öğretiminin etkili bir biçimde sürdürülmesine olanak verecektir.

KAYNAKÇA

- Abacı, O. (2005). *Çocuk ve müze*. İstanbul: Morpa Yayınları.
- (1996). *Müze eğitimi*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Anasanat Dalı.
- Açıkgöz, K.Ü. (2008). *Aktif öğrenme* (10. Baskı). İstanbul: Biliş.
- Adıgüzel, Ö. (2000). Müze Pedagojisinin Türkiye'deki Yansımaları Ve Müzelerdeki Yaratıcı Drama Uygulamaları. *Üçüncü Uluslar Arası Tarih Kongresi Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar; Küreselleşme Ve Yerelleşme* (s.130-143). İstanbul: Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Akbaş, O. (2008). Sosyal bilgilerde değerler ve öğretimi B. Tay ve A. Öcal, (Der.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (s.336-353). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akmehmet, T.K. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde arkeoloji müzelerinin nesne merkezli eğitim etkinlikleriyle kullanılması*. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akmehmet, K. T. (2002). Müze ortamında öğrenme ve drama. *Drama ve müze pedagojisi* (s.29-32). Ankara: Türkiye 3. Drama Liderleri Buluşması ve Ulusal Drama Semineri.
- Aktekin, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2)103-111.
- Akturan, U. Ve Esen, A. (2008). Fenomenoloji. T. Baş, U. Akturan, (Der.) *Nitel araştırma yöntemleri* (s.83-98). Ankara: Seçkin.

Akyüz, G. (2009). *Sanayi müzelerinin tarih eğitiminde kullanım durumu: Rahmi M. Koç Müzesi örneği*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Bölümü Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı.

Alkış, S. ve Güleç, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1) 63-78.

Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihi mekanlarla tarih öğretimi: Tarih öğretmenlerinin "Müze eğitimi"ne ilişkin görüşleri*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Eğitimi Anabilim Dalı.

Atagök, T. (1999). Çağdaş müzeciliğin anlamı; Müze ve ilişkileri. T. Atagök (Der.), *Yeniden Müzeciliği Düşünmek* (s.131-142). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

----- (1999). Müze-toplum ilişkisinde eğitim. T. Atagök (Der.), *Yeniden Müzeciliği Düşünmek* (s.142-146). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Atagök, T., Özkasım, H. ve Akmehtmet, K.T. (2006). *Okul-müze günleri öğretmen paketi*. Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı Yayını.

Atasoy, N.Y. (1998). Müze eğitiminde yazılı gereçlerin rolü. *4. Müzecilik Semineri Bildirileri* (s. 51-52). Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı. İstanbul.

Atasoy, N.Y. (2001). Müze Eğitiminde Etkin bir uygulama: Hands-on. *5. Müzecilik Semineri Bildirileri* (s.35-38). Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı. İstanbul.

- Aydın, H. (2007). *Felsefi temelleri ışığında yapılandırmacılık*. Ankara: Nobel.
- Bakan, F. (2003). *Eğitim fakültelerinde müze eğitimi ve uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-iş Öğretmenliği Bilim Dalı.
- Bıyıklı, C. , Veznedaroğlu, L., Öztepe, B., ve Onur, A. (Tarihsiz). *Yapılandırmacılığı nasıl uygulamalıyız?* Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Bozdoğan, A.E. (2007). *Bilim ve teknoloji müzelerinin fen öğretimindeki yeri ve önemi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalı.
- Çulha, B. (2006). *Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik örgenci görüşleri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Programı.
- Demir, M.K. (2007). Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde gözlem gezisi yöntemini uygulama durumları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2) 323-341.
- Demir, R. (2005). Sanat eğitiminde bir program önerisi: Galeri eğitim programı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1) 95-104.
- Demirel, Ö. (2006). *Eğitimde program geliştirme* (9. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Denscombe, M. (2007). *The good research guide:for samall-scale social research projects* (Third edition). England:Open University Pres.
- Dewey, J. (2007). *Deneyim ve eğitim* (S. Akıllı, Çev.).Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Dilaver, H.H. ve Tay, B.A. (2008). Sosyal bilgilerde yapılandırmacılık. B. Tay ve A. Öcal, (Der.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (s.92-121). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dilek, D. (2007). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi* (3. Baskı). Ankara: Nobel.
- Doğan, Y. (2008). Birinci elden kaynakları sınıfta etkin kullanmanın yolları. *Bilim Ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, (96) 13-22.
- Doğanay, A. (2005). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk, ve D. Dilek, (Der.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (s.18-52). Ankara: Pegem A Yayıncılık. 5. Baskı.
- Drake, F.D. & Nelson, L.R. (2005). *Engagement in teaching history: theory and practices for middle and secondary teachers*. ABD: Pearson.
- Driscoll, M.P. (2005). *Psychology of learning for instruction* (3. Baskı). USA: Pearson International Edition.
- Erim, G. (2005). Bursa nadolu arabaları müzesinde bir araştırma: Müzede sanat eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2) 299-307.
- Falk, J.H. & Dierkink, L.D. (2002). *Lessons without limit how free-choice learning is transforming education*.USA: Altamira Press.

- Fer, S. Ve Cırık, İ. (2007).*Yapılandırmacı öğrenme: Kuramdan uygulamaya.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Griffin, J. (1999). Finding evidence of learning in museum settings. E. Scanlon, E. Whitelegg, S. Yates, (Edit.), *Communicating science: contexts and channels* (s.110-119). İngiltere: Routledge.
- Giorgi, A. (2006). Concerning variations in the application of the phenomenological method. *The humanistic psychologist*, 34(4), 305–319 Lawrence Erlbaum Associates.
- Giorgi, B. (2006). Can an empirical psychology be drawn from Husserl's phenomenology?, M. C. Chung, and P.D. Ashworth (Edit.). *Phenomenology and psychological science* (s.69-87). ABD: Springer.
- Giorgi, A. and Giorgi, B. (2008). Phenomenology. J.A. Smith (Edit.), *Qualitative Psychology: A practical guide to research method* (s.25-51). İngiltere: Sage.
- Hein, G. (2002). *Learning in the museum.* Taylor & Francis e-Library.
- Hız, T. (1994). ODTÜ öğrencilerinin müzeler hakkındaki görüşleri üzerine bir araştırma. *II. Müzecilik Semineri Bildirileri* (s. 77-84). Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı. İstanbul.
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve galeri eğitimi* (M. Ö. Evren, E. G. Kapçı, Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları. (Eserin aslının basım tarihi 1994).
- Hooper-Greenhill, E. (2009). Education, communication and interpretation: towards a critical pedagogy in museums E. Hooper-Greenhill, (Der.), *The educational role of the museum* (s.3-25). Britain:Routledge (Second edition).

- Ingle, M. (2009). Pupil's perceptions of museum education sessions E. Hooper-Greenhill, (Der.), *The educational role of the museum* (s.312-319). Britain:Routledge (Secont edition).
- İlhan, Ç.A. ve Okvuran, A. (2001). Bir eğitim ortamı olarak müze ve müze çalışmaları. *Anadolu Sanat Dergisi*, 1270, 87-94.
- Kabapınar, Y. (2007). *İlköğretimde hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Maya Akademi.
- Kale, N. (2009). *Felsefiyat*. Ankara: Pegem A.
- Kunaver, V. (2003). Slovenya: Bir modern tarih müzesine ziyaret. Tarih Öğretiminde Çoğulcu ve Hoşgörülü bir yaklaşıma doğru. Sempozyum. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı: İstanbul.
- Kuşan, Y.Ç. (2005). *Türk İslam Eserleri Müzesi'nde milli eğitim müfredatı doğrultusunda ilköğretim öğrencilerine yönelik eğitim programı hazırlama projesi*. Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB, (2008). İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi İle Fen Ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze İle Eğitim: Talim Terbiye Kurulu kararı. <http://ttkb.meb.gov.tr/yenicalismalar/muze/muze-prmgr.pdf> web adresinden 29 Haziran 2010 tarihinde alınmıştır.
- MEB, (tarihsiz). Sosyal bilgiler 6. -7. Sınıf programı. http://iogm.meb.gov.tr/pages.php?page=ogretim_programlari web adresinden 22 Ekim 2010 tarihinde alınmıştır.
- Maccario, K.N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1) 275-285.

- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. ABD: Sage Publications.
- Onur, B. (2003). Müze Eğitimi: Temel İlkeler Ve Politikalar. *Müze Eğitim Seminerleri (1)* (s.7-23). Suna-İnan Kıracı Vakfı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Kongre, Sempozyum, Seminerler Dizisi:1. Antalya.
- Ömeroğlu, E. ve Dere, H. (2002). İnceleme gezilerinde dramanın kullanılması. *Drama ve müze pedagojisi* (s.33-38). Ankara: Türkiye 3. Drama Liderleri Buluşması ve Ulusal Drama Semineri.
- Ödekan, A. ve Akmehtmet, T.K. (2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi. *İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1) 47-58.
- Öztürk, F. (2000). Türk eğitim düşüncesi tarihinde “müze” kavramının düşünsel temelleri-Satı Bey ve İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu örneği. *Üçüncü Uluslar Arası Tarih Kongresi Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar; Küreselleşme Ve Yerelleşme* (s.187-200). İstanbul: Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2006). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinler arası bir bakış. C. Öztürk (Der.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (s.22-50). Ankara: Pegem A Yayıncılık. (2. Baskı).
- Öztürk, C. (2007). Küreselleşme ve bilgi çağında sosyal bilgiler öğretimi. A. Oktay ve P. Unutkan, (Der.), *İlköğretimde alan öğretimi* (s.101-142). İstanbul: Morpa.

- Paris, S. G. and Hapgood, S. E. (2002). Children Learning with Objects in Informal Learning Environments. S, Paris (Edit.), *Perspectives on object-centered learning in museums* (37-54). USA: Lawrence Erlbaum Associates.
- Paykoç, F. (2003). Türkiye’de Müze Eğitimi Uygulamaları: Tarihçe Ve Örnekler. *Müze Eğitim Seminerleri (1)* (s. 49-59). Suna-İnan Kıraç Vakfı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü Kongre, Sempozyum, Seminerler Dizisi:1. Antalya.
- Paykoç, F. ve Baykal, S. (2000). Müze Pedagojisi: Kültür, İletişim Ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma. *Üçüncü Uluslar Arası Tarih Kongresi Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar; Küreselleşme Ve Yerelleşme* (s.102-113). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Safran, M, ve Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*, 87-94.
- Safran, M. (2006). *Tarih eğitimi: makale ve bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal, (Der.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (s.2-19). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Schunk, D.H. (2009). *Öğrenme teorileri* (5. Baskıdan çeviri) (M. Şahin, M.Y. Demir, K. Celasun, Z.H. Kaçkar, E. Üzümcü, B.E. Şahin, Çev.). Ankara: Nobel. (Eserin aslının basım tarihi 2008).
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, öğrenme ve öğretim* (12. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

- Shabbar, N. (2001). Çocuklar için müze eğitimi. B. Madran (Der.), *Kent, Toplum, Müze, Deneyimler-Katkılar* (s.68-73). İstanbul: Türkiye Ekonomik Ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Siedel, S. ve Hudson, K. (1999). *Müze eğitimi ve kültürel kimlik* (B. Ata, Çev.). Ankara.
- Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4). http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2005_cilt3/sayi_4/487-501.pdf web adresinden 2 Temmuz 2010 tarihinde alınmıştır.
- Titchen, A. and Hobson, D. (2005). Phenomenology. B. Somekh, C. Lewin (Edit.), *Research methods in the social sciences* (121-130). İngiltere: SAGE Publications.
- Husserl, E. (2003). *Fenomenoloji üzerine beş ders* (H. Tepe, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Uğur, N. (2004). ODTÜ Geliştirme Vakfı Ankara Okulları müze eğitimi uygulamaları <http://www.erg.sabanciuniv.edu/iok2004/bildiriler/> web sitesinden 2 Temmuz 2010 tarihinde alınmıştır.
- Vella, Y. (2005). İlköğretim sosyal bilgiler öğrencileriyle tarihsel kaynakları kullanmak. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, (66-67), <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi66-67/index-vella.htm> web adresinden 2 Temmuz 2010 tarihinde alınmıştır tarihinde alınmıştır.
- Yanpar, T. (2006). Etkili ve anlamlı öğrenme için kuramsal yaklaşımlar ve yapılandırmacılık. C. Öztürk (Der.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* (2. Baskı) (s.86-109). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Yavuzoğlu-Atasoy, N. (1999). Çağdaş eğitimde müzeciliğin işlevi. T. Atagök (Der.), *Yeniden Müzeciliği Düşünmek* (s.147-153).İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, H. ve Koca, K. (2008). Sosyal bilgiler öğretime programı. B. Tay ve A. Öcal (Der.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretime* (s.22-36). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, A., Kaya, B. ve Çolak, K. (2009). Panorama 1453 Tarih Müzesi'nin Eğitimsel Değeri ve Müze Hakkındaki Öğrenci Görüşleri. *IV. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi*.
- Yılmaz, K. (2007). Historical empathy and its implications for classroom practices in schools. *The History Teacher*, 40 (3), 331-337.
- Yılmaz, K. (2008). Constructivism: Its theoretical underpinnings, variations, and implications for classroom instruction. *Educational Horizons*, 86(3), 161-172.
- Yılmaz, K. (2009). Lisans düzeyinde sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: Öğretmen adaylarının görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(3), 31-53.
- Yurdakul, B. (2005). Yapılandırmacılık. Ö. Demirel, (Der.), *Eğitimde yeni yönelimler* (2. Baskı) (s.39-65). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

EKLER

EK 1: YAZILI İZİN FORMU

EK 2: ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

EK 3: UYGULAMA SÜRECİNDE KULLANILAN DERS PLANI ÖRNEKLERİ

EK 4: ANALİZ SÜRECİNDE ANLAM BİRİMLERİNİN DÖNÜŞTÜRÜLMESİNE
ÖRNEK

EK 1: YAZILI İZİN FORMU

YAZILI İZİN FORMU

Merhaba,

Ben Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği yüksek lisans öğrencisi olarak eğitimimi sürdürmekteyim. Sosyal bilgiler derslerinde nesne merkezli müze etkinliklerinin kullanılması üzerine bir yüksek lisans tezi hazırlamaktayım. Araştırma kapsamında nesne merkezli müze etkinlikleri ile işlenen sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin edindikleri tecrübeler ve tecrübelerini nasıl anlamlandırdıkları incelenecektir. Sosyal bilgiler derslerinde müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması konusundaki düşünceleriniz sürecin geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu görüşme, sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olarak katıldığınız müze etkinliklerini tanımlamanız, tecrübelerinizi paylaşmanız amacıyla tez çalışmasının bir parçası olarak yapılacaktır. Görüşme sırasında verilerin kayıt altına alınması amacıyla ses kayıt cihazı kullanılacaktır. Görüşme içerisinde söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Araştırma içerisinde katılımcı olarak isminiz yerine takma adlar kullanılacaktır.

Görüşme sürecine ilişkin sorularınızı cevaplamaktan memnuniyet duyacağımı belirtirim. Yapılan araştırma kapsamında görüşmeyi kabul ettiğiniz için teşekkür ederim.

Nilüfer Filiz

Aşağıda imzası olan ben,..... , yukarıdaki **açıklamaları okudum ve anladım**. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı bildiririm.

Tarih:

İmza:

EK 2: ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

ARAŞTIRMA SORUSU: Nesne merkezli müze eğitimi ile sosyal bilgiler öğrenmenin öğrenciler için anlamı nedir?

Merhaba, ben Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimimi sürdürmekteyim. Sosyal bilgiler derslerinde nesne merkezli müze etkinliklerinin kullanılmasının öğrencilerin öğrenme yaşantıları üzerine etkisini inceleyen bir araştırma yapmaktayım. Araştırma sürecinde sosyal bilgiler dersi ile ilişkilendirilen müze programına katılan bir öğrenci olarak görüşlerinizin önemli olduğunu düşünüyorum. Araştırmada görüşmemizin içeriği gizli tutulacak, isminiz yerine takma adlar kullanılacak veya isminiz şifrelenecektir. Görüşme sırasındaki konuşmalar kaydedilecek, görüşme sonrasında istemediğiniz bilgiler silinecektir.

Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz soru ya da belirtmek istediğiniz herhangi bir düşünceniz var mı?

İzninizle görüşmemize başlamak istiyorum.

Görüşme soruları:

1. Bu çalışmadan önce katıldığın müze gezilerine ilişkin deneyimlerini anlatır mısın?
 - a. *Hangi amaçlarla katıldın?*
 - b. *Hangi dersler kapsamında katıldın?*
2. Daha önce katıldığın müze gezilerine ilişkin neler düşündüğünü anlatır mısın?
3. Daha önce katıldığın müze gezilerine ilişkin neler hissettiğini anlatır mısın?
4. Daha önce katıldığın müze gezilerinin sana fayda sağlayıp sağlamadığı hakkında neler söyleyebilirsin?
5. Bu çalışma kapsamında gerçekleştirdiğin müze gezileri ile önceki müze gezileri arasında ne tür benzerlikler ve farklılıklar görüyorsun?
6. Bu çalışma öncesinde nasıl bir uygulama yapacağımızı tahmin ediyordun?
7. Yaptığın birinci/ikinci/üçüncü/dördüncü müze gezilerine ilişkin düşüncelerin nelerdir?
 - Çalışma yapraklarını doldururken müzedeki nesnelere nasıl faydalandın?
 - Müze gezisi sırasında yaptığın çalışma konusunda neler düşündüğünü anlatır mısın?
 - Müzede nesnelere birlikte çalışmak sana neler hissettirdi?
 - Uygulama sırasında ilgini çeken şeyler nelerdir?
 - Bu çalışma süresince başarılı ve başarısız olduğunu düşündüğün şeyler nelerdir?
 - Çalışmalarını yürütürken zorlandığın noktalar oldu mu? Neden?
 - Bu çalışma ile neler öğrendin?
8. Sence sınıfta öğrendiğin konuları anlamanda müze çalışması katkıda bulundu mu? Hangi açılardan katkı sağladı?
9. Müzede arkadaşlarınla birlikte çalışmanın konuları anlamana etkisi nedir?
10. Yapılan bu çalışmalardan hoşlanıp hoşlanmadığına dair neler söyleyebilirsin?
11. Bu çalışma senin sosyal bilgiler dersinin konularına olan ilgini nasıl etkiledi?
12. Sosyal bilgiler dersinde müze etkinliklerine yer verilmesi hakkındaki düşüncelerin nelerdir?

EK 3: UYGULAMA SÜRECİNDE KULLANILAN DERS PLANI ÖRNEKLERİ

1. UYGULAMA: İSTANBUL ARKEOLOJİ MÜZESİ REHBERLİ ÇALIŞMA PLANI

ÜNİTE: Yeryüzünde Yaşam

DERSİN KAZANIMI:

1. Örnek incelemeler yoluyla tarih öncesindeki ilk yerleşmelerden günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.

1. Bölüm: CANLANDIRMALAR VE MAKETLER

2.

2.

1. İlk insanlar neden mağaralarda yaşamışlardır? İnsanlar burada günlük yaşamlarını nasıl sürdürmekteydi?
2. İnsanlar neden bu barınağı yapmışlardır? Gördüğünüz ev hangi malzemeden yapılmış?

1

2

3

1. Bu camekândaki makette insanların ilk olarak hangi alanları yerleşim yeri olarak seçtiğini görüyorsunuz? Mağaralarda yaşayan insanlar besin ihtiyaçlarını nasıl karşılamışlardır?
2. Bu camekândaki makette insanların besin ihtiyaçlarını karşılama şekillerinde bir farklılık görüyor musun? Neden? İnsanlar burada hangi mekânları

- barınak olarak tercih etmişlerdir? Mağaralar yerine evlere yerleşmelerinin sebepleri sence nelerdir? Evlerini yaparken hangi malzemeleri kullanmışlardır? Biz günümüzde hangi malzemeleri kullanmaktayız?
3. Bu camekânda birçok evi bir arada görüyorsun. İnsanların birlikte yaşamaya başlaması yaşamlarında neleri değiştirmiş olabilir?

2. Bölüm: TROYA SALONU

- 1) Bu vitrinde İstanbul Yarımburgaz mağarasında yaşamış insanlara ait buluntular görmekteisin. Bu vitrinde o dönemde yaşayan insanların ne tür yiyeceklerle beslendiklerini gösteren buluntular var mı? Nelerdir?

- 2) Avcılık ve toplayıcılık yapan insanlar elde ettikleri besinleri yiyebilecekleri küçük parçalara ayırmak zorundaydılar. Bu vitrinden bu amaçla kullanılacak eşyalar görebiliyor musun? Onlar hangi malzemeden yapılmıştır?

- 3) Bu vitrinde insanların beslenme ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanabilecekleri bir nesne var. Onu bulabilir misin? Bu nesne hangi amaçla kullanılmıştır ve hangi maddeden yapılmıştır?

- 4) Bu vitrinde de baltalar görmekteşin onların öncekilerle benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir? Biz bugün böyle baltalar kullanıyor muyuz? Baltalar günümüze kadar nasıl bir değişim geçirmiştir?

- 5) Vitrinde gördüğün kaplarla salonda gördüğün küpleri karşılaştırır mısın(malzeme, tasarım, büyüklük, renk gibi)? Bu küplerin büyük yapılmasının nedenini söyleyebilir misin? İnsanlar bu küplerin içinde neler saklamış olabilirler?
- 6) (Troya I. Yerleşme panosu) İnsanlar yerleşik hayata geçmeye başladıktan sonra bazı yerleri yaşam alanı olarak diğerlerinden daha fazla tercih etmişlerdir. Çanakkale boğazında kurulmuş olan Troya veya Truva bu alanlardan biridir. M.Ö. 3000-2500 yıllarından itibaren ilk yerleşmelerin başladığı Truva kentinde arkeologlar farklı dönemlere ait buluntulara rastlamışlar ve yangın, deprem ve saldırılarla karşılaşmış olan kentte 9 yerleşim katı tespit etmişlerdir. Sence insanların bu bölgeye yerleşmesindeki sebepler nelerdir? Anadolu'da insanlar başka hangi yerleri yerleşim yerleri olarak seçmiş olabilirler?

7) (Troy I. Yerleşme vitrini)

Bu ev maketi Truva kenti kazılarında ortaya çıkarılan yapılardan birine ait kalıntılardan yola çıkılarak hazırlanmıştır. Bu evi günümüzdeki evlerle karşılaştırır mısın? Benzerlikler ve farklılıklar nelerdir? Bu evin yapımında hangi malzemeler kullanılmıştır? Kazı sonrasında bulunun kalıntılardan sadece evin temeline ait bilgimiz var. Sence üst kısmını tamamlarken hangi malzemeler kullanılmış olabilir? İnsanlar evlerini yaparken çevrelerinden nasıl faydalanmıştır?

1.UYGULAMA: ESKİ ŞARK ESERLERİ MÜZESİ REHBERLİ ÇALIŞMA PLANI

ÜNİTE: Yeryüzünde Yaşam

DERSİN KAZANIMI:

7.Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.

SALON 1

Salon 1; 1.Bölüm

Sümerlerin evlerinden bir duvar görüyorsun. Bu evin yapımında hangi malzemeler kullanılmış? Bu malzemeler bu kültürün yaşadığı yer hakkında sana hangi bilgileri veriyor?

Salon 1; 2. Bölüm

Bu camekânda Sümerler döneminden kapları görüyorsunuz. Bu kaplar hangi malzemelerden yapılmış? Şekilleri ve desenlerini anlatabilir misiniz? Sümerler bu kapları nasıl ve hangi amaçla kullanıyorlardı? Günümüzde kullanılanlara benziyor mu?

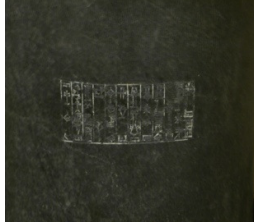

Salon 1; Bölüm 2

Bu kabartmanın fotoğrafına baktığınızda Sümerlerin hangi ekonomik faaliyetlerle uğraştığını söylersiniz? Bu bölüm içerisinde Sümerlerin yaşadığı çevreye ait diğer canlıları tanıyabileceğimiz buluntular var mı? Nelerdir?

Salon 1; bölüm 3 Bu bir dibek taşı. Bu buluntunun hangi amaçla ve nasıl kullanıldığını düşünüyorsun? Dibek günümüzde kullanılmakta mıdır? Bu dibek taşı üzerinde gördüğünüz yazı hangi amaçla yazılmış olabilir?

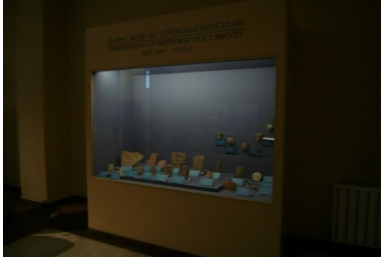
Krallar Tanrılara başka neler adarlardı? Acaba adak olarak neden bu nesneyi seçmiştir?

Salon 1; Bölüm 4

Bu nesnel Mezopotamya kültürleri tarafından hangi amaçla kullanılmıştır? Günümüzde kullanılanlarla benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

SALON 2

Salon 2: Bölüm 1

Bu camekândaki belgelerin hepsi çivi yazısı ile yazılmış. Hangi kültürlerin bu yazıyı kullandığını etiketlere bakarak bulabilir misin? Bu kültürlerin çivi yazısı kullanması bize neyi gösterir?

SALON 4

Salon 4:

Bu küp Hititler tarafından kullanıldı. Acaba neden bu kadar büyük yapılmış? İçine ne tür yiyecek ve içecekler koymuş olabilirler? Kenardaki çizgiler bize küple ilgili ne anlatmaktadır?

SALON 5

Salon 5: Bölüm 1

Bu camekândaki Hitit dönemine ait kapların şekil ve desenlerini anlatır mısın? Burada başka eşyalarda görüyorsun. Bunlar hangi maddelerden yapılmıştır? Bütün bu eşyalara baktığında Hititlerin hangi alanlarda gelişmiş olduklarını söyleyebilirsin?

Salon 5: Bölüm 2

Bu kabartmalarda Hitit halkının yaşamından kesitler sunulmaktadır. Seçtiğin bir bölümün hikâyesini anlatır mısın?

Salon 5: Bölüm 3

Burada bir dikilitaş ve Kadeş antlaşmasının metnini görüyorsun. Bu nesnelere bakarak Hititlerin hangi tür yazıları kullandığını söyleyebilirsin? Hititler hangi kültürlerle ilişkiler içinde bulunabilirler?

Salon 5: Bölüm 4

Urartuların kullandıkları bu kapların Hitit kapları ile benzerlik ve farklılıklarını söyleyebilir misin?

Salon 5: Bölüm 5

Bu buluntular bize Urartuların hangi alanda geliştiklerini gösterir? Bu alanlarda ne tür ürünler vermişlerdir?

Salon 5: Bölüm 5

Bu iki buluntunun Urartular için değeri nedir? Bunlara bakarak Urartuların dini yaşamları hakkında neler söyleyebilirsiniz?

ESKİ ŞARK ESERLERİ MÜZESİ ÇALIŞMA YAPRAĞI

MEZOPOTAMYADAN ANADOLUYA Adı-soyadı:.....

Bu çalışma yaprağı müze çalışması sırasında öğrendiğiniz nesnelere ilgili olarak düzenlenmiştir. Soruları cevaplandırırken bulunduğunuz salondaki nesnelere faydalanmanız gerekmektedir.

1. Bu stel Hititler döneminde günlük yaşamdan bir bölümü canlandırıyor fakat sadece bir kısmı günümüze kadar ulaşmıştır. Bu steli bularak tamamlamışsınız?

2. Kadeş antlaşmasının orijinal tabletinde antlaşmanın kimler arasında imzalandığından bahsediyor? Bu antlaşmanın bu kültürler için değeri nedir? Bizim için değeri nedir?

.....
.....
.....

3. Bulduğunuz salon içerisinde Hititlere ait birçok kabartma bulunmaktadır. Bu kabartmalar Hititlerin yaşamından kesitler sunmaktadır. Hititler bu kabartmalara göre aşağıdaki silahlardan ve savaş aletlerinden hangilerini kullanıyorlardı?

Ok	yay	kılıç	mızrak
savaş arabası	kalkan	balta	hançer

➔ Bir sonraki salona geçiniz

4. Hititli müzisyenleri gösteren steli bul. Onların kullandıkları müzik aletleri günümüzde kullanılanlara benziyor mu? Kendini oradaki müzisyenlerden biri olarak hayal et. Sen böyle bir törene katılsaydın neler hissederdin?

.....

.....

.....

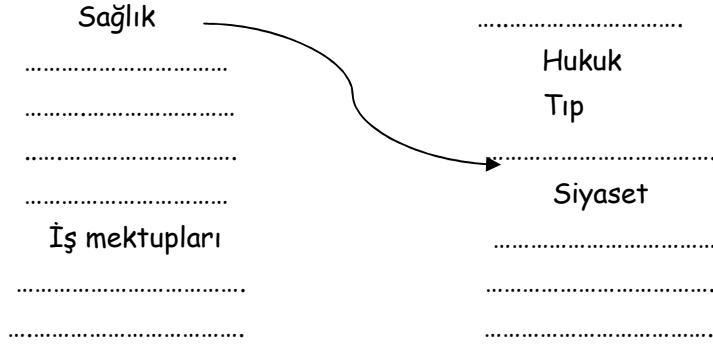
.....

.....

Müzik aletlerinden en çok beğendiğin bir tanesini aşağıdaki kutuya çizer misin?

➔ Bir sonraki salona geçiniz

5. İlginç Konulu Çiviyazılı Belgeler vitrinini bul. Bu camekânda hangi konular hakkında yazılar görüyorsun? Bu belgelerin konularından bu medeniyetlerin hangi alanlarda geliştiğini söyleyebilirsin? Aşağıda gördüğün boşlukları bu vitrinden yararlanarak doldurabilir ve eşleştirmeler yapabilir misin?

➡ Bir sonraki salona geçiniz

6. Bu salonda dört büyük heykel görüyorsun.
- Bunların soylu kişiler olup olmadıklarını kıyafetlerinden nasıl anlarsın?
.....
.....
.....
.....
 - Bu kişilerin görevleri nedir?
.....
7. Mezopotamya'da kullanılan ölçü birimlerini gösteren vitrini bul.
- Tartı ağırlıkları hangi isimlerle adlandırılmıştır?
.....
.....
.....
 - Mezopotamya'da yaşayan insanlar bu ağırlıkları kullanarak hangi malzemeleri ölçmüş olabilirler?
.....
.....
.....
8. Sümerlerin Tanrılara adadıkları adak stellerini gösteren vitrini bul. Bu stellerde Tanrılar nasıl gösterilmiştir?
.....
.....

9. Hitit/Urartu /Sümer dönemine ait kapları karşılaştırınız,

- Ne amaçla kullanıldı?.....
.....
- Renklerini ve desenlerini anlatır mısın?
.....
.....
- Süsleme amaçlı olarak kaplarına en çok hangi figürü kullandılar? Sence bu figürü seçme nedenleri ne olabilir?.....
.....
.....
- Bu kaplar hangi maddeden yapılmıştır?
.....
.....
- Benzer ve farklı olan yönlerini karşılaştırınız? Neden birbirine benziyorlar?
.....
- Bu kaplardan en çok hangisini beğendin? Nedenini açıklar mısın?.....

2.UYGULAMA: TÜRK İSLAM ESERLERİ MÜZESİ REHBERLİ ÇALIŞMA PLANI

ÜNİTE: İpek Yolunda Türkler

DERSİN KAZANIMLARI:

6. Türklerin İslamiyet'i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder.
9. Orta Asya ilk Türk devletleri ve Türk İslam devletlerinin Türk kültür, sanat ve estetik anlayışına katkılarını kanıtlar gösterir.

1.

- Bu kitabede hangi alfabe kullanılmaktadır? Bu alfabeyi neden tercih etmiş olabilirler? Bu kitabeyi yazanlar daha önceden farklı bir alfabe kullanıyorlar mıydı? Bu alfabe günümüzde nasıl ve hangi amaçlarla kullanılıyor?

2.

- Bu kapı Cizre Ulu Camii'nde kullanılmak üzere yapılmıştır. Kapının görünüşü hoşuna gitti mi? Nasıl süslenmiştir ve hangi malzemeler kullanılmıştır? Bu malzemeler doğal mı yapay mı? Bu malzemeleri ustaların nasıl yaptığını düşünüyorsunuz? Tek parça mı yoksa birçok parçadan mı oluşuyor? Parçalar nasıl birleştirilmiş olabilir? Bu kapı bizim için değerli midir? Onu bizim için değerli kılan hangi özelliğidir? Bu malzemeye bakarak hangi mesleğin ve mesleklerin olduğunu düşünebilirsin?

3.

- Bu nesnelere hangi amaçla ve kimler tarafından ve nerede kullanılmıştır? Hangi malzemeden yapılmıştır? Bu malzemenin özelliklerini tanımlayabilir misin? Bu eşyayı yapmak için özel bir yeteneğe veya malzemeye ihtiyaç var mıdır? Günümüzde bu eşya kullandığımız her hangi bir şeye benziyor mu?

4.

- Bu kitabın içinden minyatürlerle resimlendirilmiş bir bölüm görüyoruz. Kitabın ismini sen söyleyebilir misin? Bu ismi söylerken kitabın hangi özelliklerinden faydalandın? Bu kitap kim tarafından kullanılmış olabilir? Bu kitabın senin okuduğun kitaplarla benzerliklerini ve farklılıklarını sıralayabilir misin? Bu malzemeye bakarak hangi mesleğin ve mesleklerin olduğunu düşünebilirsin?

5.

- Bu eşyayı tanımlayabilir misin?(malzeme, renk, şekil, tasarım, büyüklük) Hangi amaçla kullanılmıştır? Amacına uygun bir tasarım mı? Dekorasyon amacıyla mı yapılmıştır? Bu eşya o dönemdeki yaşamla ve sanatla ilgili sana neler anlatıyor? Bu malzemeye bakarak hangi mesleğin ve mesleklerin olduğunu düşünebilirsin?

6.

- Çiniler kilden yapılmış seramik malzemelerin süslenmesi, sırlanması ve fırınlarda pişirilmesi işlemiyle üretilmektedir. Çinicilik sanatı Türklerde Orta Asya'daki seramik sanatının bir kolu olarak gelişmiş Selçuklular yoluyla Anadolu'ya girmiştir. Çini sadece süslemecilikte değil, mimaride nem ve sıcak/soğuktan korunmak için de kullanılmıştır. Bu vitrinde çini sanatının kullanıldığı çeşitli eşyalar görüyorsunuz. Çiniler hangi alanların süslenmesinde kullanılmıştır? Bu sanat günümüzde de aynı amaçlarla mı kullanılmaktadır? Bu eşyalarda gördüğün renkleri ve süslemede kullanılan şekilleri söyleyebilir misin?

7.

- Bu halı ne tür bir malzemeden ve nasıl yapılmıştır? Bu halının nasıl tasarlandığını tanımlayabilir misin? İlginç çeken şekiller var mı? Günümüzde halıların tasarımında ne gibi değişiklikler oldu? Bu eşya bizim için değerli midir? Onu bizim için değerli yapan özellikleri nelerdir?

8.

- Bu halının kullanım amacında bir değişiklik var mı? Halının süslenmesinde kullanılan şekil ve sembolleri tanımlar mısın? Türklerin Müslüman olmalarının onların hayatlarını ve sanat anlayışlarını nasıl etkilediğini düşünüyorsun?

ÖĞRENCİ ÇALIŞMA YAPRAĞI

3. Bu salonda gördüğün büyük vitrindeki kitaplardan birini seç. Seçtiğin kitaptaki minyatürde anlatılanlarla ilgili bir hikâye yazar mısın?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Bu salonda bulunan eşyalardaki desen, şekil ve renkleri incele ve kendi desenlerinle bir kart oluştur.

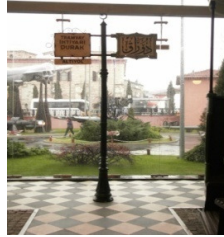
3.UYGULAMA: RAHMİ KOÇ MÜZESİ REHBERLİ ÇALIŞMA PLANI

ÜNİTE: Elektronik Yüzyıl

DERSİN KAZANIMI:

2. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin yaratıcı fikirler ileri sürer.

1.BÖLÜM:

- İstanbul'da ilk defa tramvay kullanılmaya başlandı. Tarih 1871. Kadıköy-Moda tramvayını bekliyoruz ve ilk defa tramvaya bineceğiz. Neler hissediyorsunuz?

- Drama çalışması (süre 15 dk.): Öğrenci grubu ile biletlerin bulunduğu bölüm incelenir, birlikte tramvaya binilir. Öğrenciler arasında yolcular ve tramvay görevlisi olarak rol dağılımı yapılır. İlk defa tramvayı kullanan kişiler olarak bu konu üzerinde konuşmaları, yaşamlarındaki değişimi anlatmaları ve ilk yolculuklarını canlandırmaları sağlanır.

(55022 No'lu Lokomotif)

Bu salonda raylı ulaşım araçlarından

birini daha görüyoruz. Bunu

diğerlerinden ayıran özellikleri nedir?

Bu aracın kullanılması insanların

hayatını nasıl etkilemiştir?

(Bu lokomotif yük ve yolcu trenlerine ait

vagon katarını çekmek için 1990'lara

kadar Afyon ve civarında kullanılmıştır.)

2.BÖLÜM

- Tren nasıl çalışır? (Bu bölüm çalıştırılabilir bir modelden oluşuyor. Camekânın yanında bulunan butona basılarak trenin nasıl çalıştığı incelenecektir.)

3.BÖLÜM:

Fenerler, ikaz düdüğü ,bir demiryolu mühendisine ait madalya ve saatler

- Bu nesne kim tarafından, ne zaman, neden ve nasıl kullanılmıştır?
- Bu nesneyi tanımlar mısın? (Şekil, büyüklük, renk, ağırlık, ses vb.)
- Hangi malzemeden yapılmıştır? Neden bu malzemenin tercih edildiğini düşünüyorsun? Farklı malzemeler kullanılabilir mi?
- Bu nesne kim tarafından yapılmıştır?
- Bu nesneyi kullanmak özel bir yetenek gerektiriyor mu?
- Hangi amaçla kullanılmıştır? Amacına uygun bir biçimde tasarlandığını düşünüyor musun?
- Bu nesne zaman içerisinde değişim geçirmiş mi? Neden?
- Bu nesnenin değeri nedir? (Bizim için ve kullanan kişiler için) veya bu nesneyi kullanmanın avantajları ve dezavantajları nelerdir?
- Günümüzde kullanılmakta mıdır? Neden?

- Bu çalışma bittikten sonra bulmaca etkinliği verilecektir.

BULMACA: Raylı Ulaşım

1. Lokomotiflerin bakımlarının yapıldığı, cam çatı kremi üreten T.C.D.D.'ye ait atölyenin ismi. (YEDİKULE)
2. Sultan Abdülaziz'in Avrupa seyahati sırasında ilk ziyaret ettiği ülkedir. (FRANSA)
3. Tramvayı kullanan görevliye verilen ad. (VATMAN)
4. Paris'ten hareket eden Orient-Express'in ulaştığı son şehir. (İSTANBUL)
5. Demiryolu çalışanlarını tren geçerken uyarmak için kullanılır. (İKAZ DÜDÜĞÜ)
6. İstanbul'da kullanılan ilk tramvaydır. (ATLI TRAMVAY)
7. Tren yoluna verilen ad. (RAY)
8. Kontrollü demiryolu geçidini gösteren trafik levhasında kullanılan simgedir. (ÇİT)
9. Lokomotifin çektiği, yük ve yolcu taşınan bölümlere verilen addır. (VAGON)
10. Treni kullanan kişiye verilen ad. (MAKİNİİST)

İ	B	T	G	T	Y	Y	R	A	D	V	A	G	O	N	N
T	K	E	R	N	K	O	P	B	Y	U	B	V	D	E	H
F	R	A	N	S	A	G	U	Ç	U	V	V	Ç	İ	T	K
J	O	P	Z	Ğ	Ü	T	Ü	B	Ö	H	Ç	Z	C	R	Y
I	M	Z	C	D	D	Y	L	F	A	E	A	B	N	M	R
Ğ	A	D	E	R	Ü	E	T	I	Y	N	İ	R	Ç	Ö	U
O	K	Z	C	V	H	D	Y	G	T	K	S	L	L	M	K
S	İ	R	T	Y	U	İ	Ü	I	O	R	T	P	Ğ	İ	M
W	N	F	G	H	U	K	S	Ğ	D	R	A	K	L	Ş	Ö
A	İ	A	D	F	G	U	N	M	Ü	C	N	M	Z	H	Ç
Z	S	D	F	H	Y	L	R	T	N	J	B	O	V	P	R
F	T	A	S	D	F	E	Z	C	V	B	U	H	Y	U	A
H	D	F	H	L	I	D	J	M	C	J	L	O	P	Ğ	Y
R	V	A	T	M	A	N	Y	T	F	D	Ü	Ğ	Ş	L	İ
E	G	K	U	E	W	B	L	O	K	O	M	O	T	İ	F

4.UYGULAMA: HARBİYE ASKERİ MÜZESİ REHBERLİ GEZİ PLANI

ÜNİTE: İpek Yolunda Türkler

DERSİN KAZANIMI:

3. Günümüz Türk Silahlı Kuvvetlerini ilk Türk devletlerinin ordusu ile ilişkilendirerek, Türk Silahlı Kuvvetlerinin önemini ve görevlerini kavrar.

1.BÖLÜM (Müze girişi)

Bu maket üzerinde Osmanlı ordusunda görev yapan yaya askerlerin kullandıkları eşyaları görebilirsiniz.

- Maketin üzerindeki giysilere ve savaş aletlerine baktığında kaç farklı parça sayabilirsin?
- Bunlardan hangileri savunma ve saldırma amaçlı kullanılmıştır?
- Bu nesnelere en çok ilgini çeken hangisi? Neden?

(Öğrencilerin ilgisini çeken nesnelere biri seçilerek bu nesne üzerinde çalışılacaktır.)

(Örn; Savunma silahları)

- Hangi malzemeden, kim tarafından ve ne zaman yapılmıştır?
- Nasıl tasarlanmıştır? Şeklini tanımlar mısınız? Bu şekilde tasarlanması kullanım amacına uygun mudur?
- Bu nesneyi yapmak ve kullanmak yetenek gerektiriyor mu?
- Tasarımının yanında estetik bir görünüme sahip mi?
- Görüntüsü hoşuna gitti mi?
- Hangi amaçlarla ve nerede kullanılmıştır?
- Bu nesne özel bir kişiye mi aittir? Hangi ayrıntılar bu nesnenin özel mi yoksa genel mi olduğunu anlatıyor?
- Bu nesne kullanan kişiye nasıl kolaylık sağlıyor?
- Nesnenin hangi özelliği kullanımda tercih edilmesini sağlar?
- Bu nesneyi kullanmak için başka hangi malzemelere ihtiyaç duyulmaktadır?
- Günümüzde hala kullanılmakta mıdır? Onun yerine geçen başka nesnelere var mı? Nedir?
- Bu nesne yaşadığı döneme ait özellikler içeriyor mu?

2.BÖLÜM (Kurtuluş Savaşı salonu 2)

Bu camekân 1883-1939 yılları arasında yaşamış, orduda görev almış olan Ömer Halis Bıyıktaş'a ait parçalardan oluşmaktadır. Onun yaşamına ait farklı eşyaları içeren bu vitrinde en çok ilginizi çeken hangi parçadır? (Örn. El dürbünü)

- Bu nesneyi fiziksel özellikleri açısından tanımlayınız.
- Bu nesne ne zaman, nerede, kim tarafından yapılmıştır?
- Kullanan kişi tarafından ne zaman ve hangi amaçla kullanılmıştır?
- Bu nesne daha önce kullanılan bir nesneye benziyor mu yoksa onun değişmiş hali mi? BU nesnenin günümüzdeki durumu nedir?
- Onu kullanmak bir beceri gerektiriyor mu?
- Bu nesnenin estetik bir değeri var mı? Kullanan kişi ve bizim için anlamı nedir?
- Bu vitrindeki başka bir nesne ile ilişkisi var mı?
- Bu nesne yaşadığı dönemin özelliklerini yansıtıyor mu?
- Bu nesne kullanan kişiye ait olduğunu gösteren ayrıntılar içeriyor mu?
- Bu nesneyi kullanmak sahibinin hayatını nasıl kolaylaştırmıştır?
- Bu nesne yaşadığı döneme ait özellikler içeriyor mu?

HARBIYE MÜZESİ ÖĞRENCİ ÇALIŞMA YAPRAĞI (Çanakkale Savaşı Salonu)

1. Bu salonda Çanakkale savaşına katılan yabancı ülkelere ait kaç farklı nesne bulabilirsin?

.....
Bu nesnelere ait örnek resimler)

Bu nesnedeki hangi ayrıntılar ait olduğu ülkeyi bulmana yardımcı oldu?

.....
.....
.....

(Nesnelere ait örnek resimler)

2. Bu savaşa katılan askerler savaş haricinde günlük yaşamlarında hangi nesnelere kullanmışlardır? Cemevînlara bakarak bulabilir misin?

.....
.....

3. Bu salonda 57. Alay komutanı Hüseyin Avni Bey'e ait bir üniforma bulunmaktadır. Bu üniformayı görünce neler hissettin?

EK 4: ANALİZ SÜRECİNDE ANLAM BİRİMLERİNİN DÖNÜŞTÜRÜLMESİNE ÖRNEK

KATILIMCILAR	ANLAM BİRİMLERİ	ANLAM BİRİMLERİNİN DÖNÜŞTÜRÜLMESİ	YAPILI OLUŞTURAN BİLEŞEN
Merve	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Mesela gazilerin madalyaları vardı. Orada şaşırdım. Bir sürü madalyalar vardı, bayraklar vardı... Çok değişikti desen ve şekilleri.</i> ▪ <i>Orada genellikle çok bilgiler edindim mesela eskiden insanların yaşam yerlerini gördüğümde insanların nasıl yaşadıklarını çok merak ediyordum.</i> 	Şaşırtıcı, Heyecan Verici, İlgi Çekici, Geçmiş Öğrenmek İçin Merak Uyandırma	UYARIM VE GEÇMİŞİ ÖĞRENME KONUSUNDA GÜDÜLENME
Ahmet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>[Müzedede olmak] Neler göreceğim hakkında bana bir heyecan verdi.</i> ▪ <i>O kadar büyük kilimleri nasıl yapmışlar hala aklım ermiyor. Onlar bana çok ilginç geldi.</i> ▪ <i>En çok ilgimi çeken o nesnelere görmek ve kullanım amacını tahmin etmek oldu ve verilen o çalışma yaprağı doğrultusunda o eserleri bulmak hoşuma gitti.</i> ▪ <i>Onlar yerlerini söylemiyordu biz kendimiz buluyorduk. O biraz araştırma hırsı veriyordu.</i> ▪ <i>Onları daha yakından incelerken garip bir duygu vardı. Nasılmış iyice öğrenmek istiyordum. Çalışmaya katılmadığım zamanlarda onu anlayamadığım için daha çok bakmak istedim. Kendimi bu durumda meraklı buluyorum, öğrenmek istediğimi fark ediyorum.</i> 		
Pelin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Orada ilginç şeyler vardı ilginç motifler kullanılmıştı çok ilgimi çekti.</i> ▪ <i>O kadar eski halıları yanında olmak çok ilginç bir şey çok önceden gelmişler daha önce oraya da hiç gitmemiştim.</i> ▪ <i>Nesneleri daha ayrıntılı incelediğimizden farklıydı diğer gezilerden.</i> ▪ <i>Bu daha ilginçti çünkü ben daha önce bir tramvaya binip de daha önce yaşamış biri gibi davranmamıştım</i> 		

<p style="text-align: center;">Tuğçe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Girdiğimde etrafıma bakındım, gerçekten ilginç şeyler vardı heykeller üzerinde oklar, kılıçlar.....bu tür şeyler dikkatimi çekti</i> ▪ <i>Şaşkınlığının sebebi değişik şeylerdi beklemediğim şeylerdi. Ben normal kap-kacak gibi şeyler beklerken heykeller, mumyalar ve hiyeroglif yazular vardı, kabartmalar bunlar beni şaşırttı. Ben basit bekliyordum, ilginç olunca şaşırdım.</i> ▪ <i>Halılar çok güzel motifler yaptıkları için şaşırdım... Eskimemiş ve o zamana göre iyi şeyler yaptıklarını düşünüyorum</i> ▪ <i>En çok dikkatimi çeken nesnelere duvarlara resim çiziyorlar, o resimleri çok güzel çizmişler o zamana göre gerçekten güzeldi.</i> ▪ <i>Çünkü ben yokken hani kullandıkları için, be yokken kullanmalarına rağmen ben binebildiğim için güzel bir duygu oldu. Atlar falan maket, onları gördüm. Bu tür yöndeydi. Mutlu oldum yine sevindim. Çünkü sonuçta yine ben yokken olan bir şey o, ama ben hala binebiliyorum. Nasıl yapabildiklerini düşündüm, tasarladıklarını.</i> 	<p>Şaşırtıcı, Heyecan Verici, İlgilendiren, Geçmiş Öğrenmek İçin Merak Uyandırma</p>	<p>UYARIM VE GEÇMİŞİ ÖĞRENME KONUSUNDA GÜDÜLENME</p>
<p style="text-align: center;">Can</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Oradaki nesnelere hepsi ilgimi çekti. Hepsi de birbirinden değişikti. İlk önce mutlu oldum. Çünkü o şans herkes yakalayamazdı. Ben o şans yakaladım oranın tadını çıkardım. Orada güzel eşyalar vardı, onları izledim, içi de güzeldi.</i> ▪ <i>Son girdiğimiz salonda eski halıları gördüm. Çok büyüklerdi, çok değişikti halıların şekilleri, üstünde hayvanların şekilleri vardı, çiçekler vardı, bir tarafları yırtılmıştı..</i> ▪ <i>Girdiğim zaman müzeye kendimi değişik hissettim. Çünkü ilk defa gidiyordum o müzeye. Müzeye girdiğimde şaşkınlıkla baktım eserlere ilk defa gittiğim için.</i> 		
<p style="text-align: center;">Zeynep</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>İki şey ilgimi çekti; savaşta bir askerin giydiği kanlanmış olan bir kıyafetti, ikincisi her milletten olan kaskların, şapkaların oraya dizilmesiydi. Çünkü ben sadece filmlerde görüyordum bu sefer gerçek olarak gördüm onun için çok ilgimi çekti.</i> ▪ <i>İlk önce eski çağları önemsemiyordum ..ama bu eşyaları görünce daha çok ilgimi çekti ve önemsemeye başladım. Sonra heykellere baktım, onlar da ilgimi çekti. Meraklandım başka neler olacak diye hep sonunu merak ettim.</i> 		

Zeynep	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Uygulaması benim ilgimi çekmişti. Etkinlik kâğıdı vardı. Kendi halı desenimizi yapmıştık ve bir öykü yazmıştık oradaki resimlerden yola çıkarak onlar hoşuma gitmişti ▪ Çivi yazısıydı. Biraz karmaşık gelmişti bana. Sonra yaptıkları eşyalardı, ...toplu iğneler ve bir de küpeler vardı. Onlar benim daha çok ilgimi çekmişti, o zaman bile süslenme varmış diye merak etmişim. ▪ Çok heyecanlandım çünkü o zamanlarda yaşanmış olayları birer nesne ile görmek benim için mutluluk verici bir şey. 	Şaşırtıcı, Heyecan Verici, İlgi Çekici, Geçmiş Öğrenmek İçin Merak Uyandırma	UYARIM VE GEÇMİŞİ ÖĞRENME KONUSUNDA GÜDÜLENME
Lale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oradaki kaşıklar falan vardı. Onlar ilgimi çeki, çünkü şekillerini hiç bilmiyorlardı kafalarına göre bir şey bulmuşlardı o yüzden benim ilgimi çeki ▪ Onlar vatanımız için çalıştığından, ben de bu eşyaları gördüğümde dolayı mutluydum. Biraz da onların yaşadığı şeyleri merak ediyordum ▪ Onları nasıl düşünüp bulmuşlar ben olsam nasıl yapardım gibi şeyler düşündüm. Biraz merak ettim bugüne kadar nasıl geldiğini nasıl muhafaza edildiğini. ▪ En çok ilgimi çeken eşya kitaplar olmuştu. Halılar vardı. O halılar bugüne kadar sağlam durmuştu. Ama yine hırpalanmış, oradan ayrılmış parçaları da vardı ▪ Nesnelere birebir ders işlemekten mutluydum ve heyecanlıydım, çünkü resimlerini gördüğüm nesnelere şimdi yüz yüzeydim. 		
Buse	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bu benim ilk müzede ders işleme tecrübemdi. Tabi ilk çok heyecanlandım ve nasıl olacağını bilmiyordum ama daha sonra gidince müzede çoğu şey ilgimi çeki, mesela Troya hazineleri... o zamanlar buna nasıl bu kadar değer verebiliyorlardı, bu kadar altın vs. ▪ İlgi çeken en çok soru sormak oldu. Nesnelere üzerinde nasıl çalışılacağını öğrendim ▪ İlk girdiğimiz de çivi yazıları vardı, ben bu şekildeki ilk müze gezimdi ve ben filmlerde gördüğüm kadarıyla kırık çanak çömlek zannediyordum. Ama gerçeğini gördüm ve gerçekten çok şaşırdım, bunu nasıl yapabiliyorlar diye. Şöyle kitaplarda cümleler geçer ya buram buram tarih kokuyordu. İlgi çeken çok şey vardı... falan. ▪ O salonun havasından etkilendim, heyecanlandım. Onu daha önce birisi giymiş, takmış veya elinde tutmuş... ben her böyle birisinin kullandığı eşyayı görünce öyle bir havaya kapılıyorum. 		

<p style="text-align: center;">Gülşah</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Biraz garibime gitti [kilimlerin] üstündeki desenler falan. Bazıları geometrik cisimlere yer vermişti, bazılarında daha farklı desenlere yer verilmişti. O biraz garip geldi bana bir de renkleri de farklıydı. Kırmızı ama tam kırmızı değil. Güzeldi ama.</i> ▪ <i>İlk olarak yeniçeri gördük. İki gruba ayrılmıştık zaten. Yeniçeri gördük üzerinde garip garip şeyler, çoğu da ağırdı nasıl taşıyorsa. Bir tane başlık verdi hatta onun hakkında konuşmuştuk, çok ağır nasıl taşıyor. Hatta siz soruyordunuz savaş için uygun mu hatta bazı şeylerde zincirler sarkıyordu. Sonra elindeki tüfekleri inceledik. Zırh vardı üzerinde zincirlerle, savaş için abartılı kıyafetler.</i> ▪ <i>[Nesnelerin karşısında] Garip hissettim, biraz geriden gelmiş ya düşündürüyor. Buraya nasıl gelmiş, nasıl gelebilir ki çok geçmişten kalmış.</i> ▪ <i>Onların yanında durunca sanki biraz garip oluyordu. Kitapta sadece resimlerini görüyoruz biz ama yanlarına falan gitmiyoruz tam ayrıntılı olarak işlemiyoruz ama müzede onları görünce sosyal kitabımızda da yazıyordu, öğretmenimiz bize söylemişti Anadolu medeniyetleri olduğunu, orası garipti.</i> ▪ <i>Açıkçası ben böyle bir şey beklemiyordum, o önemli eserlerin önünde durup anlatacağınızı düşünüyordum, bu kadar ayrıntılı olacağını düşünmüyordum</i> 	<p>Şaşırtıcı, Heyecan Verici, İlgi Çekici, Geçmiş Öğrenmek İçin Merak Uyandırma</p>	<p>UYARIM VE GEÇMİŞİ ÖĞRENME KONUSUNDA GÜDÜLENME</p>
<p style="text-align: center;">Melda</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Mesela Kur'an-ı Kerim'in saklandığı bir şey gördüm, dolap gibi bir şey. Dikkatimi çekti hem büyüktü hem de ilk defa öyle bir şey gömüştüm. Kapıyı da çok beğendim ve bununla ilgili bir şey dikkatimi çekti kapıların arasında farklar çoktu. Hem başka yerde incelememiz için koymuşlardı hem de bazı yerleri eksikti. Halılar şimdikine göre çok büyüktü. Halıların desenleri dikkatimi çekti. En çok halı ve kapının olduğu yerleri beğenmiştim. Çünkü halılar dikkat çekiciydi. Bayağı büyüklerdi, motifleri güzeldi</i> ▪ <i>Sonra askerin eşyaları vardı en çok miğfer dikkatimi çekti. Onu sanırım özel bir kişi takıyordu, tüyler falan vardı üzerinde işlemler falan vardı, bazıları demirden, bazıları bakırdan bazıları da altından yapılmıştı.</i> ▪ <i>Sonuçta bu askeri müze askerlerimizin nasıl halde olduklarını ve nasıl eşyalar kullandıklarını, bugünkü askerlerin kullandıklarına karşın o zamanki askerlerin nasıl şeyler kullandıklarını merak ettim askeri müze olduğunu öğrenince.</i> 		

Melda	<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Trenin nasıl çalıştığını görmek beni mutlu etti, hiç görmemiştim. İlk defa gördüğüm için şaşırdım biraz. O aynayı altındaki bir yer oradan görünüyor zannettim. Orada düğme var oraya bastığımız zaman o ayna gösteriyordu üsttekini ve nasıl çalıştığını öğrendik... Karmaşıktı çarklar birbirine çarptıkça birbirini çeviriyordu, örüntü gibi bir şey vardı. Onlar birbirine bağlantılıydı en çok o dikkatimi çekti.</i>▪ <i>Zaten orada onların yanında durmak bile, kaç yıl önceki, yüzyıllar önce kullanılan eşyaların yanında durmak bile insanı heyecanlandırıyor. Şu an kaç yıl önceki şeyin karşısında duruyorsun, onun nasıl saklandığını ve onun nasıl bu döneme kadar geldiğini merak ediyorsun?</i>	Şaşırtıcı, Heyecan Verici, İlgilendiren, Geçmiş Öğrenmek İçin Merak Uyandırma	UYARIM VE GEÇMİŞİ ÖĞRENME KONUSUNDA GÜDÜLENME
--------------	--	---	--

KATILIMCILAR	ANLAM BİRİMLERİ	ANLAM BİRİMLERİNİN DÖNÜŞTÜRÜL MESİ	YAPIYI OLUŞTURAN BİLEŞEN
Pelin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zaten sizinle de bakmıştık onlara önceden kitabımızdaki şeyler aklıma geldi. Onlardan da faydalanarak yaptım.... Yapamadığım yerlerde yine önceden işlediğimiz konular aklıma geldi ders kitabında, çalışma kitabından da aklıma bir şeyler geldi, onların nasıl ortamlarda yaşadıkları ile ilgili... Okulda öğrendiğimiz bilgilerden yararlandım ▪ ...halılar vardı ilginç desenler vardı. Yine yorumlamıştık yorumlama konusunda çok öğretici buldum. ▪ Yorumlama becerim gelişti. ▪ Nesnelere üzerinde düşünmek ve öğretmenimin sorularına cevap aramak bana yorumlama tecrübesi kattı. ▪ Nesneye bakarak akıl yürüttüm. ▪ Daha önce hiç müzedeki eserleri o kadar ayrıntılı incelememiştim... Çalışma yapraklarında yazılanları anlamadığım zaman yine gidip camekânlara baktım. Sonra siz halı motiflerini yapmamızı istediğinizde halılardan yararlandım. ▪ Daha önceden tramvaya binmişim ama müze amaçlı tramvaya binmemişim. Öyle olduğu için daha ilginçti daha ayrıntılı bakabildik. Sonra heykeltıraşlar neler hakkında konuşabilir demiştiniz. Onun içindeki desenlerden olabilir diye düşünmüştüm. Deseni var mı yok mu dikkat etmemiştim daha önceden tramvayın içine girdiğimde. ▪ Çalışma yapraklarını yaparken yapamadığım yerlerde gidip müzedeki konu ile ilgili yerlere bakmıştım. Bu benim bireysel olarak gelişmemi sağladı 	Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması, Nesnelere İncelemek, Deneyimlemek, Araştırmacı Rolüne Bürünmek	ÖĞRENMEYE AKTİF KATILIM
Can	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ...neler kullanıyorlar, ne tür halılar yapıyorlar, onlar için neler önemli (değerli). ▪ İlk önce eserlere baktım eserler ilgimi çekti. Eserleri izleyerek öğrendim ▪ Daha iyiydi birebir çalıştım eserlerle onları görerek, onlara bakarak çalıştım. 		

<p style="text-align: center;">Can</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Daha iyiydi. Çünkü eserlerle birebir ders çalıştık. Oradaki eserleri gördük, onların içine girdik, baktık, onların taklitlerini yaptık. Böyle daha iyi çalıştık. Oradaki ilk tramvayı görüp, tren ve tramvaylarla ilgilendik daha çok, iyi hissettim. Orada olmak ayrıcalık, orada ders yapmak da ayrıcalık, çok güzeldi. Burada izleyip var, bir de orada onları görerek, elleyerek yani onları daha iyi canlı görerek yapmak daha iyiydi.</i> ▪ <i>Nesneleri birebir gördüm daha iyi oldu. Daha iyi çalıştım, daha güzeldi.</i> ▪ <i>Faydalı her okulda yapılması gereken bir şey çünkü oradaki nesnelere birebir görüyorsun, birebir yapıyorsun.</i> ▪ <i>Onların içine girdik, baktık, onların taklitlerini yaptık. Böyle daha iyi çalıştık. Oradaki ilk tramvayı görüp, tren ve tramvaylarla ilgilendik daha çok, iyi hissettim. Orada olmak ayrıcalık, orada ders yapmak da ayrıcalık, çok güzeldi. Burada izleyip var, bir de orada onları görerek, elleyerek yani onları daha iyi canlı görerek yapmak daha iyiydi. Ben elektrikli tramvayı seçmişim, içinde daha değişik şeyler vardı, telefon gibi, direksiyonu vardı kornası vardı. Telefonla direksiyona dokundum.</i> 	<p style="text-align: center;">Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması, Nesnelere İncelemek, Deneyimlemek, Araştırmacı Rolüne Bürünmek</p>	<p>ÖĞRENMEYE AKTİF KATILIM</p>
<p style="text-align: center;">Gülşah</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Orada İnci konuşmayınca ben konuşayım dedim: Tramvay neden yapılır, ilkel daha da gelişecek, neyle çalışıyor... Hangi maddeden yapıldığı tabii ne amaçla kullanıldığı, ne ile ve nasıl çalıştığı, o konularda.</i> ▪ <i>Yorum yapma açısından da çok faydası oldu. Notumdan da belli zaten. Şimdi daha da iyi yapıyorum.</i> ▪ <i>Üstelik soru sorarak yorum yapma becerim de orada arttı.</i> ▪ <i>Siz soru-cevap yaptınız ya orası biraz ilgimi çekti. Bana biraz garip geldi, soru soruyoruz arkadaşlarımız cevap veriyor, en sonunda siz söylüyorsunuz iyi bir çalışma oldu</i> ▪ <i>Bence müzede nesnelere çalışmak daha iyi oluyor. Konuları daha ayrıntılı işliyoruz. Bence böyle daha çok şey öğrenebiliriz.</i> ▪ <i>Hititler dışındaki diğer medeniyetlere ait bölümlere gittiğimizde, ilkçağ, orta çağ oralara gittiğimizde pek yorum yapamadım biraz zor geldi. Hititleri kitapta da ayrıntı gördük ama diğerlerinde pek yorum yapamadım.</i> 		

<p style="text-align: center;">Gülşah</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Normalde sınıfta soru sorduğunuzda mesela ben dibek taşı hatırlıyorum onunla ilgili sorular sorduğunuzda bilemiyorduk. Hatırlıyorum mesela dokumacılık ile ilgili resim vermiştiniz, onunla ilgili bir kâğıt vermiştiniz. Onunla ilgili bir şeyler yazıyorduk. Orada daha zor bence ama müzede onların yanında olunca bakarak yorum yapmakta kolay zaten altında bilgileri de yazıyor. ▪ Sınıfta onların yanında değiliz sonuçta sırf kitaptan işliyoruz. Ama müzeye gidince daha ayrıntılı oluyor tabi, soru-cevap oradaki çalıma yapırları. 	<p style="text-align: center;">Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması, Nesneleri İncelemek, Deneyimlemek, Araştırmacı Rolüne Bürünmek</p>	<p style="text-align: center;">ÖĞRENMEYE AKTİF KATILIM</p>
<p style="text-align: center;">Merve</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Böyle düz bir halı çizmiştim, bütün halılara bakınca böyle aklıma bir sürü şeyler geldi... Ondan sonra o halıdan desenler yapmışım ▪ Sorduğunuz sorulara cevap verdim. Arkadaşlarımın sorduğu sorulara cevap verdim. Verdiğiniz çalışma kitabından da bilgiler edindiğim için onda da biraz becerilerim gelişti. Mesela Türk İslam Eserleri Müzesi'nde oldu. Onda kendim halı icat etmiş gibi oldum, desenler yaptım normal bir halı üstünde. Sonra resimlerde hikâye yazma o resimlere bakarak onda becerilerim oldu. ▪ Dürbünlerde yanında bilgi vardı o bilgiyi okudum bir de sizin verdiğiniz bilgiyi okuyunca daha çok bilgi edindim. Yaptığım çalışma kâğıdında da başarılı buldum kendimi. <p>Soru sormak dikkatimi çekti çünkü öğretmenime arkadaşlarıma soru sordukça daha çok bilgi ediniyorum.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ İçindeki siz malzemelerini sormuştunuz, ne kullandıklarını ve ne gördüğünü. Ben onunla hiçbir şey anlamamışım bir de arkadaşlar dolaşınca ama sonra anlamışım. Sizin verdiğiniz bilgiyi ve onun yanında bilgi vardı onu okudum. Ona bakmışım, yani çalıştığında hangi malzemelerin kullanıldığına bakmışım, eğilerek. Ben de çalıştırdım, butona bastım, üç kere beş kere. 		

<p style="text-align: center;">Zeynep</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nesnelerin şekilleri, ebatları, hangi malzemeden yapıldıklarına, süslemelerine, büyüklüklerine ve kullanım amaçları... ▪ Mesela ben kendimi bir nesneyi yorumlamak konusunda düşük görüyordum öyleydim de ama bu çalışmadan sonra bir nesneyi ilk defa görmüş gibi yorumlayabiliyorum. Sonra onu hakkında daha fazla sorular üretebiliyorum ▪ Yorumlama yeteneğim kuvvetlendi o konu ile ilgili daha çok alıştırma yaptığım için her seferkinden biraz daha bilgileniyorum. ▪ Nesnelerle çalışmak aslında daha iyiydi. Etkinlik kâğıtlarında da yazıyordu, onları daha kolay cevaplandırabildim. Sonra kendimi böyle arkeolog gibi hissettim. ▪ Rahmi M Koç Müzesi'nde yaptığımız drama benim çok hoşuma gitmişti. Ben orada doktor rolünü canlandırmıştım. Hatta tramvayı ilk gören insanları canlandırmıştık. ▪ Hatta salon gibi bir yer vardı. Orada büyük büyük halılar vardı. Kitaplar vardı, resimlerle bir şeyler anlatılmak isteniyordu. Burada etkinlik kağıdını yaptım. Orada mesela halıları dolaştım oradaki kitaplara, heykellere baktım. Hieroglif yazılar vardı. Onları çözme çalıştım. Yine Türk İslam eserlerini gördüm. Onlar hakkında bilgiler topladım. Oradaki nesnelere ve sizin anlattıklarınızla bilgilendim. Oradaki nesnelere anlamaya çalıştım bilgilerimi kafamda toparlamaya çalıştım. Bunları da kâğıda döktüm ▪ Kitaptan olursa daha ayrıntılı bakamazdım. Küçük gözüküyor çünkü üstelik çeşit de yoktu bu çalışmada çeşitte vardı hangi birine bakayım karıştı kafam zaten böyle çok çeşit olduğu için de yorumlamam da güçlendi kısacası çok faydalı oldu. ▪ Ama görselle yaptığımız için ilgimi çekti, daha hoşuma gitti onları görsel olarak gördüm, inceledim istediğim yeri baktım. İstedğim yeri hakkında sorular sorabildim bu yüzden rahat çalıştım. 	<p style="text-align: center;">Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması, Nesnelere İncelemek, Deneyimlemek, Araştırmacı Rolüne Bürünmek</p>	<p style="text-align: center;">ÖĞRENMEYE AKTİF KATILIM</p>
--	---	---	---

<p style="text-align: center;">Lale</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Gördüğüm nesnelere iyi değerlendirip bilmediğim şeyleri doğru bir şekilde sorduğuma inanıyorum. Ben etkinliklerimin çoğunu bilgilerime dayanarak yaptım. Oradaki eşyaların dış görünüşlerine dayanarak yaptım bu yüzden hepsinde başarılı olduğumu düşünüyorum. Oradaki eşyaların maddeleri iyi değerlendirebildim, bilgilerini iyi kullanabildiğimi düşünüyorum.</i> ▪ <i>Taslar vardı desensizdi. Sonra gelişti, desenleri değişti, renklendi... Yani eşyaların tarihini öğrendim, nasıl yapıldığını, ne amaçla yapıldığını</i> ▪ <i>Bu çalışma benim nesnelere yargılama, onlarla ilgili soru çıkarma, soruları cevaplama gibi becerilerimi geliştirdi.</i> ▪ <i>Orada başarılı olduğum bölümler nesnelere iyi yargılayıp sorularımı da ona göre sorduğumu düşünüyorum.</i> ▪ <i>Etkinliklerle doldurduğumuz kâğıtlar ve sorduğumuz sorular bizim bazı şeyleri öğrenmemizde etkili oluyor.</i> ▪ <i>Onlarla ilgili sınıfta öğrendiğimiz şeyleri tekrar dile getirdik.</i> ▪ <i>Müze çalışmasında nesnelere çalıştığımızda yaptığımız işi daha iyi kavrayabildiğimizi tecrübe ettim... çünkü kitapta gördüğümüzde sadece kitapta yazılı olan ve resimde bazı şeyleri ayrıntılı görmek imkânsız. Ama bunu nesnelere yüz yüze, birebir yaparken görebiliyoruz.</i> ▪ <i>Gittim nesnelere baktım hem dış görünüşünden hem de altında yazan bilgilerden faydalanarak baktım. Sonra öğretmenimin verdiği bilgilere dayanarak yaptım. Nesnenin kimler tarafından yapıldığına baktım, kimler tarafından kullanıldığına baktım. Onun nasıl bir şekilde değerlendirildiğine baktım... Sorular sordum, soruları cevapladım. Burada nesnelere iyi değerlendirebildim, bilgilerimi iyi kullanabildim.</i> 	<p style="text-align: center;">Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması, Nesnelere İncelemek, Deneyimlemek, Araştırmacı Rolüne Bürünmek</p>	<p>ÖĞRENMEYE AKTİF KATILIM</p>
<p style="text-align: center;">Buse</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Soru sorunca kafama takılanı döküyordum ortaya.</i> ▪ <i>Mesela heykelin altında ne olduğu filan yazıyordu. Veya vitrinlerin önünde yazanlardan faydalandım. Açıklamaların dışında nesnelere görüntüsü ile ilgili, mesela çivi yazısı ile yazılmışsa onu kullanan bir uygarlık olduğunu anladım, o şekilde görüntüsünden</i> ▪ <i>İlk insanlar hakkında aklıma çok soru takıldı.</i> 		

<p>Buse</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Ondan önce biz öğretmenimizin belirlediği bir eser üzerine gidiyorduk, öğretmenimiz bize onunla ilgili sorular sormamızı istiyordu. Biz de sorular soruyorduk sonra içimizden o soruları cevaplıyorduk. Sonra öğretmenimizin sorduğu soruları cevaplıyorduk. Böylece eseri tanımış oluyorduk iyice... Bu gezi sırasında bir eseri veya gördüğüm bir şeyi nasıl inceleyebileceğimi öğrendim. İlk önce onunla sorular soracağım, içimden cevaplamaya çalışacağım, içimden cevaplayamazsam bir büyüğüme soracağım o şekilde düşündüm.</i> ▪ <i>Bir tane tren vardı. Ona tam 7 kez basmıştık. Çalışıyordu böyle alttan ayna ile gözükiyordu, onun çalışmasını izlemiştik.</i> ▪ <i>O nesneyi çalışma kâğıdında doldurduğumda kendimi arkeolog gibi hissettim. Mesela kazı alanında bir eserle karşılaşınca bir deftere dolduran bir arkeolog gibi hissettim.</i> 	<p>Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması, Nesnelere İncelemek, Deneysel Rolüne Bürünmek</p>	<p>ÖĞRENMEYE AKTİF KATILIM</p>
<p>Tuğçe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Nesnelerle çalışarak daha iyi kavrayabildim sonuçta. O nesnelere görünce o nesneyle ilgili kafamda birkaç soru tasarladım ve merakımı giderebildim. Hangi kültüre ait olduğunu bulabildim. Siz bir de soru sormuştunuz, ben bunu bilmiyorum bana tarif eder misiniz diye sorular sormuştunuz, ben de hep parmak kaldırmıştım. Müzede gördüğüm şeyleri iyi anlatabildiğimi düşünüyorum, kâğıda dökemedim. Resimlerini çizdim. Bu konuda iyiydim çünkü yeterli bilgiyi almıştım. Yorum yönünde de baya yorum yaptım. Hem yorumladık hem soru sorduk hem de cevapladık nesne hakkında. Yorumlamak, onu daha net öğrenmeme yardımcı oldu.</i> ▪ <i>Sosyal bilgiler dersi için gittiğimiz gezide daha ayrıntılı işlediğimiz için daha iyi öğrenme fırsatı yakalayabildim... Nesnelere ilgili sorular okuyarak cevaplayabildim, bu sayede daha iyi öğrenmiş oldum... Sonra resimlerini çizdik bazılarının, eleştiriler yaptık, yorumlar yaptık, bu sayede daha iyi öğrendim... Ayrıntılı işlediğimiz için hatta yazdığımız ve çizdiğimiz için daha iyi anlayabildim, daha iyiydi sosyal bilgiler gezisi.</i> ▪ <i>Nesnelerin yanına gittim. Orada birtakım bilgiler vardı onları da kullandım ama daha çok derste de biraz işlemiştik o bilgiler akluma geldi.</i> 		

<p style="text-align: center;">Tuğçe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Sonra bir de elektrikli tramvay vardı... Onu incelemiştik, gitmiştik, bakmıştık sonra çalışma yaprağı doldurmuştuk. Sonra da ulaşım araçlarını görmüştük bir de trenler filan vardı. Böyle Londra'da iki katlı otobüs vardı. Basınca gidip geliyordu. Onun çalışmasını görmüştük.</i> ▪ <i>İyice bir inceledim öncelikle o nesneyi sonra yine bir pano vardı oradan da birkaç bilgi edindim.</i> ▪ <i>Çünkü sonuçta daha iyi anlıyorsun. Sonuçta görsellerle daha iyi anlarsın. Bir internetten görmek var. Bir de kendin görüp incelemek var.</i> ▪ <i>Bir düğmesi vardı hatta basınca ilerliyordu, o çok güzeldi, çuf çuf falan yapıyordu. Bunun üzerinde yine tartıştık, nasıl çalıştığını öğrenebildik. Sonuçta altını görebiliyorduk eğilip baktığımızda, nasıl çalışabildiğini gördük.</i> ▪ <i>Nesneleri iyice dikkatle inceledim onunla ilgili düşündüm önce. Sonra cevapladım soruları.</i> 	<p>Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması, Nesnelere İncelemek, Deneyimlemek, Araştırmacı Rolüne Bürünmek</p>	<p>ÖĞRENMEYE AKTİF KATILIM</p>
<p style="text-align: center;">Melda</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>...birlikte gittiğimiz zaman sorular sorduk, o nesnelere üzerine daha doğrusu hepsine. Orada bir şeyler öğrendim cevaplarken de bir şeyler öğrendim. Benim için birikim açısından daha yararlı olduğu öbür geziye göre.</i> ▪ <i>Evet, mesela soru sorma ve cevaplama, çünkü bunu yapı yapı geliştireceğini düşünüyorum. Yorumlama da yaptık ben pek yorumlamayı düzgün yapamazdım bu da benim için güzel oldu.</i> ▪ <i>Hayal kurmak, soru üretmek ve cevaplamak.</i> ▪ <i>Soru sorma etkinlikleri derslerde de soru sormamı ve cevaplamamı geliştirdi.</i> ▪ <i>Benim için en önemli an dramaydı. Drama da tramvaya binen ilk insanlardık. Meslek seçtik ve grup olarak çalışmamızı canlandırdık.</i> ▪ <i>Sanki böyle müze araştırmacısın müze ile ilgili kontrol ederler mesela bir yiyeceği kontrol ederler onun ile ilgili bir şeyler yazarlar onun gibi hissettim kendimi bir an arkeolog gibi hissettim.</i> ▪ <i>Böyle arkeolog gibi hissettim kendimi nesnelere gezerken. Onların yerine koydum bir an kendimi empati yaptım ve o heyecanı yaşadım ve orada olmak bile çok güzel bir şey hiç müzeye gidemeyenler de var.</i> 		

<p style="text-align: center;">Ahmet</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Çalışmayı tramvayın dışında yapmak hoşuma gitti... o trenler hemen canlanacak gibi efekt veriyordu. Tren sesleri geliyordu. Orada sürücünün olduğu tarafa açılan bir yer vardı, ben orayı keşfettim. Ne olduğunu tahmin etme konusunda tecrübem oldu daha çok doğru tahminler yapabilirim artık. Oradaki eserleri ve soruları kendi ürettiğim soruları sormak ve söylemek istedim. Bize sorular soruldu. Ben o sorulara katıldığım için öğrendim.</i> ▪ <i>Orada bayraklar, kitaplar ve üniformalar vardı. Onlardan faydalandım nasıl olduklarından, kime ait olduklarından. Böyle olunca da öğretmenime sormak zorunda kalmadım kendim araştırarak bulmuş oldum. O hoşuma gitti. Oradaki çalışma yaprağı çok güzeldi. Bulmaca şeklinde bir çalışma yaprağıydı. Orada daha çok bakmıştık daha çok aramıştık. Daha çok öğretici olmuştu. Oradaki nesnelere bulduk.</i> ▪ <i>Ben oradaki eserleri çok yakından inceledim. Yakından görmek ve yakından bakabilmek daha güzeldi.</i> ▪ <i>Eskiden kullanılan silahları ve üniformaları gördüm, onları görünce de bana çok öğretici geldi. Bir internetten bakmak var, bir de yakından bakmak var.</i> ▪ <i>Camekânların başında o insanların yaşam tarzlarını en ince ayrıntısı ile görmeye çalıştım o yüzden de öne geçtim, gruptan kopuk olmamak için, en ince ayrıntısında kadar baktım. Nesnelere daha çok yakında olduğu için onları yakından gördüm, onları daha yakından inceleyebildim</i> ▪ <i>İlk defa İstanbul'a gelen tramvay çalışması yapmıştık. Orada bazıları vali olmuştu, bazıları doktor olmuştu ben de sürücüydüm. O uygulama benim çok hoşuma gitti.</i> ▪ <i>Ondan sonra birisini takip ediyormuş gibi bir duyguya kapıldım. Orada hani tramvayın en son gittiği yer neresidir gibi. Zaten öyle şeyleri çok seviyorum macera gibi geliyor bana.</i> ▪ <i>Bir de halı çizme vardı. Bir tane büyük halı vardı. O halının desenlerini görünce kendime de halı desenleri oluşturduğum, hepsini birleştirerek.</i> 	<p style="text-align: center;">Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması, Nesnelere İncelemek, Deneyimlemek, Araştırmacı Rolüne Bürünmek</p>	<p style="text-align: center;">ÖĞRENMEYE AKTİF KATILIM</p>
---	---	---	---

Ahmet	<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Sonra onların kullanım amaçlarını tartışık bir de siz bilmiyorum demiştiniz tarif edin demiştiniz öyle bir uygulama yaptık. O da benim hoşuma gitti. Diyelim biz o geziye gittik siz de bir öğrencisiniz soruyorsunuz biz de anlatıyoruz. İşte onun şeklini vs. anlatmaya çalıştık. Ben bu anlatırken kendimi o bilim dalındaki insanlar gibi hissettim. Onlarda kullanım amaçlarını falan öğreniyorlar, onların da işi zor diye düşündüm. Bu herhalde arkeoloji.</i>▪ <i>Bunları yaparken kitapların geliş hikâyesinin nasıl olduğunu, orada neler anlatılmak istendiğini. Büyük halılarda da neler den yapıldığını, kaç yılda yapıldığını. Onlara baktım ve kendi kendime bazı sorular sormaya başladım. Onları yapınca da onların buraya nasıl gelmiş olabileceklerini düşündüm.</i>	Bilişsel Becerilerin İşlevsellik Kazanması, Nesneleri İncelemek, Deneyimlemek, Araştırmacı Rolüne Bürünmek	ÖĞRENMEYE AKTİF KATILIM
--------------	---	--	--------------------------------

KATILIMCILAR	ANLAM BİRİMLERİ	ANLAM BİRİMLERİNİN DÖNÜŞTÜRÜLMESİ	YAPIYI OLUŞTURAN BİLEŞEN
Ahmet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Başka eskiden yaşamış İslam kültürlerini öğrenmeme yardımcı oldu. Şimdiki zamanda öyle bir şey olmadığı için oradaki şeyleri öğrenince nasıl bir şey olduğunu öğreniyoruz.</i> ▪ <i>O eserlerin kullanım amacını, nasıl bir şekle sahip olduğunu, eskiden insanların işlerine nasıl yaradığını öğrendim. Bir de o eserlerin kaç yıldan kaldığını ve bu kadar kadar nasıl kaldığını öğrendim.</i> ▪ <i>Faydalı çünkü müzede çalışmak sınıfta çalışmaktan daha güzel orada çünkü anı anına o şeyleri görebiliyorum.</i> ▪ <i>Burada verilen çalışma yaprakları doğrultusunda araştırarak yaptığımız için daha çok bilgi kalıcı oldu daha çok öğrendik.</i> ▪ <i>Canlandırma yapılan kısımda nasıl bir yerleşme tarzının olduğunu gördüm sonra daha geliştiğini gördüm. Orada küçük maketler vardı ilk yerleşmeden gelişerek gidiyordu</i> ▪ <i>O verilen emeğe, minyatür, kilim yapan kişilerin emeğini görünce de kendimi iyi hissettim</i> ▪ <i>...arkadaşlarım değişik sorular üretti, o soruları biz de cevapladık. Belki sorular benim akluma gelmeyecekti o soruların cevaplarını öğrendiğim için de arkadaşlarımla olmak daha iyi.</i> ▪ <i>Grup olduğumuz için de birbirimize yardım ederek soruları cevaplandırdık.</i> ▪ <i>Bir de o silahlara sahip çıktığımızı görmek beni sevindirdi.</i> 	Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler	TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ

<p style="text-align: center;">Pelin</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak güzel bir şey. Keyif aldım bir sürü yeni şey öğrendim. ▪ Genel kültür açısından fayda sağladığımı düşünüyorum. Birikiminin olması hoşuma gidiyor. Konuşacak daha fazla şeyim oluyor o konu hakkında. ▪ ...ve başka bilgiler öğrendik, tarihimizle ilgili. Daha fazla bilgi edindik. ▪ Kore savaşı ile ilgili çok bilgim yoktu ama orda ilginç bilgiler öğrendim.... ▪ Nesnelere siz sorular soruyordunuz o soruları cevaplayarak yorumlayabildik. Tek bir cevabı olmadığı içinde kendi düşüncelerimizi de söyledik. ▪ Her şeyin tek bir cevabı yoktu orada o yüzden yorumlamayı, kendi düşüncemi söyledim. O yüzden tek bir cevaba bağlı kalmamak güzeldi, yorum yapmak bu konuda geliştiğimi düşündüm. ▪ Gözümde canlandığı için anladım ve aklımda kaldı, müzeye gidip gördükten sonra kitapta bahsedilen yerlerin hemen yanına gidip görmek daha iyiydi, aklımızda oluştu, daha net anlayabildim. ▪ Eğlenceliydi. Öğrendiklerimizin hepsini orada uygulayabiliyorduk. Keyifliydi. Anlayamadıklarım orada pekişti. ▪ Aklımda kaldı, müzeye gidip gördükten sonra. Şimdi herhalde çok uzun süre aklımda kalacak tekrar edersem. ▪ Görerek öğrendiğimiz için de aklımdan çıkmayacak ▪ Hatta kapının yanına gitmiştik... siz kapının açma yerinin çalınmış olduğunu söylemişsiniz; çok değerli bir kapı olduğunu söylemişsiniz. Ben niçin korunmadığını düşünmüştüm; değerli bir şey ise niçin geri alınmadığını düşünmüştüm. Üzüldüm öyle bir yapının iyi korunmamasından dolayı. ▪ Anlamadığım şeylerde arkadaşlarımın nasıl şeyler yaptığını anlamaya çalıştım sordum onlara. 	<p style="text-align: center;">Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler</p>	<p style="text-align: center;">TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ</p>
---	---	--	---

<p style="text-align: center;">Pelin</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Grup çalışmasında diye düşünüyorum. Çünkü arkadaşlarımın birinin aklına bir şey gelmediği zaman başka biri sana yardımcı oluyor. Ya da başkalarının aklına gelmediğinde ben onlara yardımcı oluyorum. O zaman başarılı olduğumu düşündüm o konuda.</i> ▪ <i>Bilemediğimiz yerlerde birbirimize yardımcı olduğumuzdan daha rahat anlıyorsun. Kendi yaşamızdaki bir kişi anlattığında aklımızda bir şeyler oluşuyor çünkü onun anlattığı kadar siz de bir şeyler anlıyorsunuz. Siz bize ne kadar anlattığınızda başka yerlerden nasıl gördüysek o kadar anladığımızdan aynı şeyleri biliyoruz hemen hemen yardımcı olduk birbirimize. Daha rahat oldu başka şeyleri öğrenmemizde.</i> ▪ <i>....Çok kötü şartlarda olmuş bir savaş olduğunu düşündüm. Çünkü her tarafta kurşun izi vardı, formaya kan bulaşmıştı. Bayraklar yırtılmış yıpranmıştı. O kadar da fazla kötü olduğunu düşünmemiştim. O üniformaya kan sıçramış olması da beni üzdü.</i> ▪ <i>Çok eğlenceliydi, hele orada tramvaya binmek o zamanda yaşamış biri duygusu çok güzeldi. Bu daha ilginçti çünkü ben daha önce bir tramvaya binip de daha önce yaşamış biri gibi davranmamıştım.</i> 	<p>Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler</p>	<p>TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ</p>
<p style="text-align: center;">Gülşah</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>O medeniyetler hakkında daha fazla bilgi edindim</i> ▪ <i>Nesnelerle birlikte çalışmak, mesela bir soruya, olaylara tek bir açıdan değil farklı açılardan da bakmayı kazandırdı.</i> ▪ <i>Tramvaya binince bakarak yorum yaptık, daha çok eğlenceliydi diğerlerine göre. Orada baktıkça aklına geliyor bir şeyler. Orada canlı yapmak tabi daha iyiydi. Ama diğerlerinde sıkıcı değildi ama yorum yapmak daha zordu.</i> ▪ <i>Müzeye gidince daha ayrıntılı oluyor tabi, soru-cevap oradaki çalınma yapıları. Aklımızda kalıyor daha kalıcı bilgiler ediniyoruz orada.</i> ▪ <i>Mesela ben mağara yerleşmelerini ben kitaptan okuyunca ama oraya gidince maketli vardı, görsel daha iyiydi. Onları sıraya dizebiliyoruz. Önce ne oldu sonralarda ne oldu ilk yerleşim ne zaman oldu o açıdan.</i> ▪ <i>Nesnelerle birlikte çalışmak, mesela bir soruya, olaylara tek bir açıdan değil farklı açılardan da bakmayı kazandırdı.</i> 		

<p style="text-align: center;">Gülşah</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>O medeniyetler hakkında daha fazla bilgi edindim</i> ▪ <i>Nesnelerle birlikte çalışmak, mesela bir soruya, olaylara tek bir açıdan değil farklı açılardan da bakmayı kazandırdı.</i> ▪ <i>Tramvaya binince bakarak yorum yaptık, daha çok eğlenceliydi diğerlerine göre. Orada baktıkça aklına geliyor bir şeyler. Orada canlı yapmak tabi daha iyiydi. Ama diğerlerinde sıkıcı değildi ama yorum yapmak daha zordu.</i> ▪ <i>Müzeeye gidince daha ayrıntılı oluyor tabi, soru-cevap oradaki çalıma yaprakları. Aklımızda kalıyor daha kalıcı bilgiler ediniyoruz orada.</i> ▪ <i>Mesela ben mağara yerleşmelerini ben kitaptan okuyunca ama oraya gidince maketli vardı, görsel daha iyiydi. Onları sıraya dizebiliyoruz. Önce ne oldu sonralarda ne oldu ilk yerleşim ne zaman oldu o açıdan.</i> ▪ <i>Kendimi şey gibi hissettim, annem eskiden film izliyordu. Kendimi oradaki kadınlar gibi hissettim oradaki kadınlarda tramvaya biniyordu. Kendimi çok üstün hissettim nedense. Mesleğim de var, sonuçta bilgiliyim o konuda, o açıdan.</i> ▪ <i>Ashında ben çok yorum yapamazdım, o açıdan hiç iyi değildim. Ama o müzeeye gidince herkes ayaklandı, çok yorum falan yaptılar. Ben de herhalde ondan etkilendim daha iyi yorumlar yapmaya başladım</i> ▪ <i>Bazı soruları yapamamıştım. Arkadaşlarımın da yardımı oldu tabi. Daha iyi yorum yapanlar vardı. Özellikle Buse'den de yararlandım. O bana cevaplarda yardım etti.</i> ▪ <i>Daha iyi hem birbirlerimizin fikirlerini paylaşıyoruz, farklı şeyler öğreniyoruz. Herkesin yorumu farklı.</i> ▪ <i>Öncekilerde hep geçiyorduk pek bir yararı olmuyordu. ...öğretmenimiz hepsine değinmedi ama dolaşıyorduk benim ilgimi çektiği için sıkılmadım, eğlenceli geldi ama diğer bazılarına dikkat etmedim küçük olmadığı için onlara da bakmadım bile yani.... burada soru-cevap şeklinde yapıyorduk, daha çok üzerinde duruyorduk iyice ne olduğunu anlıyorduk ama orada bunları yapmamıştık, anlatıp geçiyorduk, bu yüzden farklı. Bu dersimiz açısından daha iyi, daha iyi öğreniyoruz. Oradaki eserler hakkında çok bilgi ediniyorduk önceki gittiklerimde değildi.</i> 	<p style="text-align: center;">Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler</p>	<p style="text-align: center;">TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ</p>
--	---	--	---

<p style="text-align: center;">Can</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Başka trenler çok büyüklerdi ve şimdiki trenlere bakarsak onlar daha kötü demeyeyim de bizimkiler daha gelişmiş. Ama o zamana bakarsak onlar daha kuvvetli pek de şey değil, zayıf değil.</i> ▪ <i>İlkçağda insanlar nasıl yaşamışlar, orada yaşadıkları eşyaların şekillerini öğrendim.</i> ▪ <i>Eskiden kullanılan halıları, kilimleri, kitapları gördüm. Neler kullandıklarını öğrendim. Ne tür halılar yapıyorlar, onlar için neler önemli... Yeni bilgiler edindim; Kültürüm arttı.</i> ▪ <i>Bir projeksiyondan izlemek var bir de canlı izlemek var. Canlı izlemek daha iyi, daha net.</i> ▪ <i>Kitapta sadece resimleri vardı. Ben oraya giderek onları daha iyi görerek daha iyi öğrendim.</i> ▪ <i>Bir resimden bakmak var bir de oraya gidip görmek var. Görmek daha iyi.</i> ▪ <i>Orayı gezerken çok şaşırdığım şeyler oldu. Silahların günümüze pek de benzememesi. Günümüzdeki silahlar bunların daha gelişmişleri.</i> ▪ <i>Değişik hissettim kendimi. Hoş bir duygu vardı oradaki eserleri görünce, eserlerin değişik olması. Yani eski yaşantıya göre şimdiki yaşantımız farklı. Zor şartlarda kışta mağarada bunları hissettim.</i> ▪ <i>Çanakkale Savaşı'nın maketi ile üniformaydı. Çünkü üniforma üzerinde lekeler vardı. Değişikti. Maketi de çok güzel yapmışlardı yani tam savaşı anlatan bir maketti. Üniforma üzerindeki lekeler kan olabilir, toprak izi, çamur izi olabilir, çünkü kış ayına yakın yapmışlar o savaşları, yağmurdan, kardan dolayı olabilir.</i> ▪ <i>Oradaki eserleri görmek güzeldi. Çanakkale salonundaki şarkılarla olmak güzeldi, eserler ilgimi çekti daha güzel oldu. Mutlu oldum günümüzdeki askerler alnın akıyla savaşarak o savaşı kazanıp, gururlu olup, bize böyle bir yer bıraktığını görünce mutlu oldum. Vatanı için savaşan bir olduğunu hissettim. Gururluyduk ikimiz de. Çünkü saklanıp bir şey yapmamış, yani savaşmış.</i> ▪ <i>Arkadaşlarımızla birbirimize yardım ederek çalışmamızı yaptık.</i> ▪ <i>Herkesin mesleği olmuştu, herkesi değişik türlerde konuştu. Herkes mesela bir doktor hastaları taşıyabiliriz dedi, sanatçı içini daha değişik yapabiliriz dedi, vali onun geliştirebiliriz dedi. Değişik fikirler ortaya çıktı.</i> ▪ <i>Onlarla bilgilerimizi paylaştık benim yanılsım varsa o düzeltti, onun varsa ben düzelttim. Yani yardımlaşık birbirimizle.</i> 	<p style="text-align: center;">Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler</p>	<p style="text-align: center;">TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ</p>
---	---	--	---

<p style="text-align: center;">Zeynep</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Hatta büyük bir kap vardı, depo olarak kullanılıyordu, ona baktım. Türk İslam kültürlerinin nasıl yaşadığını, ne tür aletler yaptığını neler kullandıklarını, mesela seccadeyi gördüğümde namaz kıldıklarını anladım, büyük kapı gördüğümde tahıllarını sakladıklarını anladım. Minyatürlerde ne gibi desenler olduğuna baktım, oradaki desenlerden neler yaptıklarını nasıl yaşadıklarını anladım.</i> ▪ <i>Arkeolojiye de ilgim çoğaldı daha değişik olduğunu fark ettim. Kazı çalışmaları sonucunda nesnelere ortaya çıktığını o nesnelere nasıl bulunduğunu ne şartlarla temizlenip müzeye getirildiği konusunda bilgim oldu.</i> ▪ <i>...öğrenci daha çok anlıyor çünkü. Mesela derste işlediğime göre müzede işlediğimiz ders daha ilgimi çekti ve daha iyi anladım, oradaki nesnelere bakarak daha iyi anladık.</i> ▪ <i>Görsel olarak gördüğüm için gözümün önünde daha çok canlanmıştı o zamanlar.</i> ▪ <i>Hem de bilgilerim daha da pekişti, oradaki eşyaları da gördüğüm için, daha iyi yaptım daha iyi öğrendim.</i> ▪ <i>Geçmişten günümüze olan tramvayları öğrendim.</i> ▪ <i>Bu sefer diğer müzelere göre daha çok heyecanlanmıştım. Çünkü savaşta olanlar nesnelere anlatılıyordu sanki. Böyle askerlerin kullandığı kıyafetler ve malzemeler vardı, onlar beni daha çok meraklandırmıştı. Çünkü savaşta kullanılan eşyaların önünde durması benim için büyük bir önem taşıyordu. Çünkü o savaşta yaşanan anlar o kıyafetlere nesnelere işlemişti ve ben o nesnelere baktıkça daha çok anımsıyordum savaş anını.</i> ▪ <i>Çünkü bir asker onu giymiş savaşta ve yaralanmış ve kanının lekesi de var hatta o benim dikkatimi çok çekti. O savaş anında şehitler verdiğimizizi anımsadım. Heyecanlandım biraz da üzüldüm açıkçası bir şehidin kıyafeti olduğu için biraz hüznümlendim.</i> ▪ <i>Eğlendim çok mutlu oldum herkesin bir rolü vardı. Benimki doktor olmaktı. Treni ilk defa gören insanlar olarak kendimizi yerine koyduk onun için de gururlandım sevindim. Drama yapmamız daha çok ilgimi çekti zaten. İlk tramvayı gören insan olarak canlandırmak da daha gurur vericiydi. İlk tramvaya ben ve birkaç kişi binmiş ya ilk bindiğim için sevinirim.</i> ▪ <i>Mesela benim anlamadığımı arkadaşımın bir sorusu ile anlayabildim ve (tam tersi) bunun gibi.</i> 	<p style="text-align: center;">Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler</p>	<p style="text-align: center;">TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ</p>
--	---	--	---

<p style="text-align: center;">Lale</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Bütün gezilerde tarihimi öğrendim, ayrıca dersime katkıda bulunmuş oldu. Bilgilerimin üzerine yeni bilgiler ekledim.</i> ▪ <i>Hem görerek hem de bilgiler edinerek yapmış oldum. Nesnelere görerek de onların dış görünüşleri ile ilgili de bilgi kazandım. Mutluydum çünkü benden önceki şeylerin gelişmeden önceki hallerini gördüm.</i> ▪ <i>Evet, kitapta resmini gördüğümüz şeyleri orada canlı bir şekilde görmüştük.</i> ▪ <i>Orada taslar vardı desensizdi sonra geliştiğinde desenleri değişti, motifleri değişti, renklendi. Bunlar ilgimi daha çok çekmişti, çünkü gelişmeleri görülebiliyordu en baştan son haline kadar.</i> ▪ <i>Orada halılar vardı el yapımı şimdiki zaman göre orada kullanılan malzemeler boyalar, onların farkını gördük bugünle eski dönem arasında. Mutluydum çünkü benden önceki şeylerin gelişmeden önceki hallerini gördüm.</i> ▪ <i>Hem de merak ediyordum. Onları yaparken ileride nasıl olacağını tahmin etmeden yapmışlardı. İleride ne olacağını bilmeden yapmışlardı ve şimdi bu haldeler. Onlar bunları merak ediyorlardı ve bizde şimdi ileride bunların ne olacağını merak ediyoruz. Yani içimde öyle bir merak oldu.</i> ▪ <i>Eskiden her şeyin daha zor olduğunu öğrendim. Yapımının o kadar kolay olmadığını, her şeyi yapmak için biraz daha düşünüldüğünü öğretti bana.</i> ▪ <i>Önce herkes kendine birer meslek belirlemişti. Ben doktor olmuştum. Üç kişi doktorduk ve tramvayda üç kişi seçilmişti. Bir tanesi kullanıyordu, bir tanesi vardacıydı, bağırtıyordu. Bir tanede biletçiydi. Herkese öğretmen tek sıra vermişti. Biz bu tramvayla ilgili konuşmalar yapmıştık. Eskiden insanların ilk defa bindiği bir şeye neler düşündüğü, bindiği şeyin hakkında, hissettim, öğrendim... Eskiden insanların hiç binmedikleri bir şeye ilk defa bindiklerini hissettim orada, yaşadım. Bu yüzden mutluydum. Biz orada bir canlandırma yapmıştık ama gerçek insanların ilk defa bindiği bir şey olduğunda neler düşündüğünü biraz merak ettim.</i> ▪ <i>Bizden önce yaşanan şeyleri, gösterilen emekleri öğrendim böyle olunca da insan kendi kullandığı şeylerin değerini daha iyi anlıyor.</i> ▪ <i>Onlar vatanımız için çalıştığı için onların eşyaları burada önemli bir değere sahip olduğu için ben de bu eşyaları gördüğüm için mutluydum.</i> 	<p style="text-align: center;">Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler</p>	<p style="text-align: center;">TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ</p>
--	--	--	---

<p style="text-align: center;">Lale</p>	<p>▪ Benim bulamadığım şeyleri ya da benim düşüncelerimle arkadaşlarımın düşüncelerini karşılaştırdım. Beraber bulduğumuz şeylerde ortak fikir olmamızı karşılaştırdım. Böyle şeyler yaptık. Onların da bana katkısı olduğuna inanıyorum. Onlar da çalışmamda yardımcı oldu. Benim bulamadığım ya da onların bulamadığı şeyleri birbirimize göstererek birbirimizle paylaşmıştık.</p>		
<p style="text-align: center;">Buse</p>	<p>▪ Onları görerek, onların hakkında kurgu yaparak. Mesela tramvayın bir köşesine geçtim, orada eski insanların olduğunu farz ettim, 'Ne yapabilirler?' diye düşündüm veya 'Neler konuşabilirler?'</p> <p>▪ Ben Türklerin İslamiyet'e geçtikten sonra sanatla çok uğraşmadıklarını daha çok dine yöneldiklerini düşünmüştüm hep veya siyasete. Daha sonra eserleri gördükten sonra görüşüm tamamen değişti o kadar eserler yapıyorlarmış ki el emeği gerektiren eserler. Oradaki halıların deseninden çok etkilendim.</p> <p>▪ Genel kültürümün arttığını düşündüm. Orada Orient ekspresin son durağının İstanbul olacağı kimsenin aklına gelmez, çünkü Fransa'dan hareket ediyormuş.</p> <p>▪ Kitapta kulübeler diyordu ben onların kerpiçten olduğunu çatısı sazdan zannediyordum ama orada görünce gerçekten yaşamış gibi oldum. Hani onun beynimde somut bir şey kazanmasını sağladı. Kitapta okuyunca anlamıyordum pek kafamda başka bir şey canlanıyordu ama orada görünce daha iyi anladım. Kafamdaki düşüncelerin somutlaşmasını sağladı.</p> <p>▪ O nesnelere birlikte olmak sanki ilk insanların dünyasına dönmüş gibi bir şey oldum. Çünkü capcanlı canlı karşımdaydı, ilk insanların dünyasına milattan önceye gitmiş gibi bir şey oldu.</p> <p>▪ Çok öğretici olduğunu düşünüyorum eserleri öğrendiğimiz an hemen sıcaklığı sıcaklığına çalışma yapacağı bölümünü doldurduk beynime kazındı diyebilirim.</p> <p>▪ Bir de savaşta kullanılan aletler kıyafetler falan onlar da zamanla değişmiş. Örneğin ilk at alınlığı zırhı kullanılıyormuş tanklar falan kullanıldığı için eserlerden onlar bulunamayacak belki, gelecekte. Belki tank parçaları falan bulunur gelecekte.</p> <p>▪ Özellikle Çanakkale savaşının çok zorluklarla kazanıldığını falan hani kitaplarda hep bu cümle geçiyor ama bu müzeye geçince gerçekten etkilendim</p>	<p style="text-align: center;">Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler</p>	<p style="text-align: center;">TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ</p>

<p style="text-align: center;">Buse</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Bir de savaşta kullanılan aletler kıyafetler falan onlar da zamanla değişmiş. Örneğin ilk at alınlığı zırhu kullanılıyormuş tanklar falan kullanıldığı için eserlerden onlar bulunamayacak belki, gelecekte. Belki tank parçaları falan bulunur gelecekte.</i> ▪ <i>Önceden onu bir kişinin, önemli bir kişinin giydiğini görünce ne bileyim çok etkilendim. Önceden onu çok önemli bir kişi giymiş şimdi herke görüyor, geçiyor, gidiyor. Yine birebir çalışmadık ama bir koridor vardı... Şapkalar vardı onlar dikkatimi çekmişti.</i> ▪ <i>İlk gittiğimizde üçlü grup olunca, arkadaşlarımızın görüşlerini alınca, olaya farklı pencereden bakınca farklı cevaplar verdim ve daha güzel şeyler öğrendim. Bir de eğlendim. Drama çalışmasıyla da farklı meslek gruplarının olaya nasıl bir görüş kattığını öğrendim.</i> 	<p>Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler</p>	<p>TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ</p>
<p style="text-align: center;">Tuğçe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>İyi bir yöntem olduğunu düşünüyorum. Bir resim olarak görmek var bir de gerçek. Nesne çalışması sayesinde konuyu daha iyi kavradım.</i> ▪ <i>Ama konular biraz eski konular olduğu için biraz aslında kafa karıştırıcıydı. Ama bu müze sayesinde bunları ben daha iyi anlayabildim. Görsel olarak gördüğüm için gözümün önünde daha çok canlanmıştı o zamanlar yani nesnelere canlı olarak görmek çok iyi oldu.</i> ▪ <i>Hangi devletlerin nasıl ve nelerle uğraşıp geçindiği aklımda kalıcı oldu.</i> ▪ <i>Arkadaşlarım birlikte fikir yürüttük, nasıl bir şey olabilir diye, sizin sorduğunuz soruya. Gezerken yine nasıl olabileceğini düşündüm. ...o konu üzerinde tartışım arkadaşlarımla. Çünkü hepimizin fikirleri farklı olabiliyordu. Bunu çalışmama da yansıtmaya çalıştım.</i> ▪ <i>Zaten grup olduk grupla birlikte çalıştık, grubumla birlikte herkesin fikirlerini aldık tabii ki. Hepimizin fikirleri sonucunda ortaya bir fikir çıkardık... Bazı nesnelere incelerken hep birlikte bir sonuç çıkardık bu sonucu da çalışma kâğıdımıza döktük. Yorumlar eleştiriler yaptık yine. Birbirimize sorular sorduk onun hakkında... sonra zaten sizde açıkladınız, bilgileri de okuduk öğrenmiş olduk. Zaten bilgilerimiz de doğru çıktı.</i> ▪ <i>Hatta ben evde anneme falan da anlattım, onları da bilgilendirdim. Okuldaki gelmeyen arkadaşlarımıza da birkaç şey söyledim bizim sınıftaki iyi ki de gelmişim bana bayağı bir katkısı oldu.</i> 		

Tuğçe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Sonuçta hepimiz anlayacağız veya hepimiz anlamayacağız diye bir şey yoktu. Benim anlamadığım konularda vardı diğer arkadaşlarımın anlamadığı konularda vardı. Bu konularda birbirimize danıştık sorduk, fikir yürüttük ve daha iyi anladık. Mesela benim dediğim gibi o Çanakkale odasında falan birkaç şey dikkatimi çekti ve anlayamadım neden burada olduklarını. Birkaç arkadaşına sordum onlarda bana kendi fikirlerini yani nasıl olabileceğini anlattılar. Ben de bu sayede anlayabildim yani arkadaşlarımın da çok büyük katkısı var.</i> 	Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler	TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ
Merve	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Bence eskiden insanların kullandıkları malzemelere, yemekler, evleri ve yaşamları ile ilgili bilgiler edindim.</i> ▪ <i>Kitapta kısa bilgiler veriliyordu ama orada daha net bilgiler veriliyordu. Burada az bilgi vardı ama orada siz sorduğunuzda daha çok cevap verebiliyorduk, gördüğümüz için.</i> ▪ <i>Aslında savaştıklarında kalan şeyleri gördüm; dürbün gibi şeyler vardı onu hatırlıyorum. Şimdiki daha da gelişti büyüdü daha değişik şeyler çıktı. Teknoloji daha da gelişti. Sonra silah tüfekler vardı.</i> ▪ <i>Üzüldüm. Bir yandan da şaşırđım. Dürbün kirliyi ona üzüldüm, savaşta kullanılan şeyler, insanlar belki savaşta gidip geri kaldıkları yerleri görünce üzüldüm, onlardan arta kalan şeyleri gördükçe daha çok üzüliyorum.</i> ▪ <i>Girdik trenlerin ve tramvayların olduğu yere gittik orada sesler vardı tuf tuf diye ondan sonra tramvay vardı, onun içine gireceğiz demiştiniz. Sesleri duyunca trenin geldiğini sandım, bir de sanki biz orada yolcuymuşuz gibi sandım kendimi bir de tramvayın içine girdik, ben vardacı olmuştum. Orada drama canlandırmıştık. Arkadaşlarımız avukat, doktor falan olmuştu. Onlarda eğlendim. Sanki öğretmenim orada gerçekten vardacı olduğumu sandım. Bir de eskiden oradaki insanlardan biri gibi hissettim. Gerçekten gideceğiz, çalışacak gibi zannettim kendimi.</i> ▪ <i>Ondan sonra orada yaptığımız dramada insanların eskiden nasıl yaşadıklarını, vardacının kim olduğunu onlardan bilgiler edindim, drama yaparken</i> ▪ <i>Kendimi sanki daha çok orada hissetmişim. Kendimi orada durakta bekliyormuş gibi hissetmişim. Orası çok güzeldi.</i> 		

<p style="text-align: center;">Merve</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Mesela arkadaşlarımla o nesneye baktıkça hangi malzemeden yaptılar nasıl yaptılar gibi sorular sordum arkadaşlarım cevap verdi. Arkadaşlarım bilemediyse öğretmenim cevap verdi. Onlardan bilgiler edindim.</i> ▪ <i>Bir yandan grup çalışması iyi oldu. Mesela Melis'le ben ikimiz olmuştuk. O grupta birlikte nesnelere bakarak birlikte kararlaştırıp verdiğiniz çalışma kâğıtlarını yazmıştık. Topluca grup olmuştuk onlarda cevaplar vermiştik sorulara. Arkadaşlarımın verdiği sorular, aklımıza takılan sorular vardı. O soruları sorduğumuzda daha çok bilgi ediniyorduk. Sizin verdiğiniz bilgilerle de bilgiler ediniyorduk. Ondan sonra aramızda bir kere kararlaştırmıştık, hangimizin cevabı doğruysa onu veriyorduk.</i> 	<p>Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler</p>	<p>TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ</p>
<p style="text-align: center;">Melda</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Güzeldi yine her zaman olduğu gibi ben eğlendim bir de orada askerimiz olduğu için tarihimizdeki savaşlarla ilgili bilgi edindim.</i> ▪ <i>Tarihimin gelişmesine de yararlı oldu.</i> ▪ <i>Evet, çünkü mesela biz müze çalışmasında okulda yaptıklarımızı canlı görmüş gibi bir şey olduk. Ayrıca okulda Kadeş antlaşmasının metni vardı onu biz canlı olarak gördük. O kitapta sadece resmi vardı.</i> ▪ <i>Mesela evleri yaptıkları ilk evler gördüm. Üstlerini açmışlardı biz görebilelim diye odaları küçüktü. Bizim şimdiki evlerimize benzemiyordu biraz daha büyüktü. Belki biraz alçaktı evler bir katlı filan da olabilir. Gittikçe bu ilerlemiş, bizim gibi 2-3 katlara çıkmıştı. Tahtalardan bizimki gibi betonlardan yapılmaya başlanmıştı.</i> ▪ <i>Nesnelere empati kurunca onların yaşantısına gittiğin için, yani öyle düşündüğünde onların nasıl yaptığını, onların zorlukla yaptığını düşünüyorsun empati kurduğun zaman ve biz şu anda onları kullanıyoruz ama onlar onları kullanırken zorluklar çekmişler. Ve onların yaptığı zorluğu ve şu anki kullandığımız. Aletlerin nasıl yapıldığını bir anda düşünüyorsun. Biraz güzel oluyor.</i> ▪ <i>Şu anki kullanılan eşyaların eskiden nasıl olduğunu, nasıl yapıldıklarını. Şu an cami kapıları o günküne göre daha değişik arasındaki farkları öğrendim. Sonra Kur-an'ın saklandığı yer ile şu anki yer arasında fark olabileceğini düşünüyorum.</i> ▪ <i>Mesela şu an küpler daha küçük eskiden daha büyük olduğu için nasıl olduklarını geçmişten günümüze nasıl bir değişim geçirdiklerini öğrendim.</i> 		

Melda	<ul style="list-style-type: none">▪ <i>Trenlerin ilk halini ve şimdiki ve eski halindeki farkları öğrendim.</i>▪ <i>Empati diyeceğim orada daha az empati kurdum ama oradaki eserler benim daha çok ilgimi çekti. Empati kurduğum zaman o askerlerin nasıl orada olduklarını ve o eşyalarla nasıl bir şey yapabildiklerini düşündüm. Empati kurmak dışında o nesnelere birlikte olmak insanı heyecanlandırıyor. Sonuçta onlar bizim için savaşmışlar ülkelerini kurtarmak için orada bir savaş yapmışlar ve onların eşyalarının yanında durmak insanı heyecanlandırıyor ve biraz da mutlu ediyor gibi.</i>▪ <i>Çalışma yaprağı yaparken ikili grup halinde yapmıştık. O zaman çok az zorlanmıştım. Çünkü orada arkadaşlarımla cevaplayabileceğim sorular vardı. Onunla beraber fikirlerimiz farklı olduğu zaman biraz düşünüyorduk beraber eğer hala farklıysa yazıyorduk aynıysa yazıyorduk, orada biraz zorlandık. Biz biraz daha düşündük bir de yine soru sormada. Mesela ikimizde farklı bir şey söylediğimizde onu yazdık, ama biz yine de biraz düşünmüştük hangisini yazsak ikimizinkini de mi yazsak diye o sırada biraz zorlanmıştık ama onu da düzelttik.</i>▪ <i>Mesela arkadaşlarım da soru sordu, cevapladı benim bilemediğim soruları arkadaşlarım sordu. Ben cevap veremediğim zaman arkadaşlarımın cevap vermesi benim onları öğrenmeme yardımcı oldu.</i>	Bilişsel, Duyuşsal ve Sosyal Süreçler	TARİHSEL BİLGİNİN YAPILANDIRILMASI: TARİHSEL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN GELİŞİMİ
--------------	--	---------------------------------------	--

KATILIMCILAR	ANLAM BİRİMLERİ	ANLAM BİRİMLERİNİN DÖNÜŞTÜRÜLMESİ	YAPIYI OLUŞTURAN BİLEŞEN
Pelin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Daha önce böyle bir çalışma yapmadığımızdan çok keyifli çok güzel geldi.</i> ▪ <i>Öğrenciler daha rahat anlayabiliyor. Sınıfta yapılan derslerin dışında olduğu için de çok eğlenceli oluyor. Keşke bütün derslerimiz müzede olsaydı.</i> ▪ <i>Nesneleri yakından görmek ve incelemek kitaptan okumaktan daha eğlenceli ve öğretici.</i> 		
Gülşah	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Çok eğlenceliydi. Daha çok bilgi edindik o nesnelere hakkında, okuyup geçmedik. Çok eğlenceli geçti bence.</i> ▪ <i>Ben ilk defa müzede ders yapmaya gidiyorum, çok eğlenceli geldi bana.</i> ▪ <i>Orada da yorum önemliydi herkes dinliyor tek başımıza konuşuyoruz. Diyorduk ki o tramvay neyden yapılmış ne ile çalışıyor. Orada da yorum önemliydi. Boşa değildi sonuçta o öğrenmek içindi. Hem eğlenmek için hem de yorum açısından. Hiç öyle bir şey olacağını düşünmedim, çok eğlenceliydi.</i> ▪ <i>Ben çok mutlu oldum. Özellikle arkeoloji müzesinde nedense diğerlerine göre daha çok eğlendim. Orada nesnelere birlikte çalışmak çok eğlenceliydi. Nesnelere müzede çok yakından inceleyebilmek beni heyecanlandırıyordu.</i> ▪ <i>Bana ilgi çekici gelen oradaki dramaydı, hiç düşünmemiştim. O yüzden Rahmi M Koç Müzesi'ni daha iyi hatırlıyorum. Daha çok zevk aldığım için genellikle öyle oluyor. Orada tiyatro yapmıştık orası daha çok eğlenceliydi. Keşke oradan hiç inmesek diye düşünüyordum.</i> ▪ <i>İlk defa sınıfça bir geziye katılıyorum. Arkadaşlarımla çalışmak daha da güzeldi.</i> 	Eğlenerek Öğrenmek, Arkadaşlarla Birlikte Olmak	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENMEKTEN KEYİF ALMAK

Gülşah	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bence zevkli geçti. Ben daha çok birinci müzede eğlendim. İlk defa öyle bir çalışma yapıyorduk, hoşuma da gitti. Önceki okulumda çok fazla değinilmiyordu, burada daha çok sosyal etkinlik var. ...arkadaşlarla çalışmak daha eğlenceli. Özellikle ilk arkeoloji müzesini hiç unutamadım çok eğlenceliydi. Önceki okulumda arkadaşlık diye bir şey yoktu. Burada utanmıyoruz, fikirler daha çok açığa çıkıyor. O açıdan da iyi oldu arkadaşlarımla olması. 	Eğlenerek Öğrenmek, Arkadaşlarla Birlikte Olmak	SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENMEKTEN KEYİF ALMAK
Zeynep	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bu sefer atalarımızdı bunlar bu sefer İslam'a geçiş dönemimizden de bahsediliyordu burada onlara baktım. Sonra yani mutlu oldum, İslam'daki bazı unsurları öğrendiğim için mutlu oldum. ▪ Çünkü daha çok eğlenmiştim orada çünkü tam bana göreymi. Öykü yazmayı da severim desen yapma gibi şeylerde de kendimi iyi buluyorum. ▪ Bana daha iyi öğrenebilmemi kazandırdı ve daha iyi öğrendiğim için de mutlu oldum. ▪ Görsellerle çalışmak benim için keyif verici. ▪ Hem eğlenerek öğrendim... kısacası hem öğrenmiştik hem de eğlenmiştik. ▪ Daha deneyimli olduğumu hissediyorum çünkü trenlerin nasıl çalıştığını öğrendim ne tür trenler olduğunu öğrendim. Sonra yine buharlı trenlerinin... olduğunu öğrendim. Bunlar mutluluk vericiydi. ▪ Bu müzede diğerlerine nazaran biraz daha çok eğlendim. Drama da yaptık bir de orada çalışan trenler vardı onlar benim ilgimi çekmişti. Daha eğlenceli buldum... Mutlu oldum çünkü nesnelere sevmiştim. Eğlendim de hatta birkaç nesne vardı onları daha çok sevmiştim. ▪ Çok hoşlandım üstelik ilgimi de çekti mutlu da oldum arkadaşlarımla beraber olduğum için eğlendim de: hem eğlendim hem öğrendim. 		
Can	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hoş bir duygu vardı oradaki eserleri görünce, mutlu oldum. ▪ Çok mutlu olmuştum, çünkü değişik yerlere gittim. İlk insanların neler giydiğini, neler yaptığını, eşyaları gördüm. Güzel duygular hissettim, çok mutlu olmuştum. Tarihi eserleri görmek vb... değişik hayatları vardı. ▪ Çanakkale salonunda mehter takımının şarkılarıyla olmak güzeldi. Eserler ilgimi çekti daha güzel oldu. 		

<p style="text-align: center;">Lale</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zevkli bir çalışmaydı. Çalışma kâğıdı da zevkliydi. Güzel geçmişti, eğlendim, öğrendim. Zevkliydi orada hem merak ettiğimiz sorduk, ek bilgiler aldık bilmediğimizi öğrendik. Hem de eğlenceli bir gezi olmuştu arkadaşlarımızla beraber yaptığımız etkinlik vardı bana zevkli geldi. Hem daha önce hiç gitmediğim bir müzeye gitmişim. Hem de benim için çok yararlı olduğunu düşünüyorum, çünkü daha önce görmediğim şeyleri gördüm onlar hakkında bilgi edindim. ▪ Orada halılar vardı seccadeler vardı... hatta çalışmamızda da halı yapmıştık desenlere bakarak. Güzel bir çalışmaydı çok zevkli geçti. Etkinlik kâğıtlarında da bunlarla ilgili çalışmalar vardı çok zevkli şeylerdi. ▪ Uygulamalar çok güzeldi hele trende drama yapmıştık o çok zevkli geçmişti. Diğerleri gibi zevkliydi, orada tabelaları inceledik. ▪ Evet, çok zevkliydi. Hem ders işledik hem de eğlenceli bir geziydi. Yaptığımız çalışmalar açısından da zevkliydi. Etkinliklerimiz de zevkliydi. Dört müzeye gittik, buradaki etkinliklerin hepsi de zevkliydi kolay geldi bana. ▪ Hem de eğlenceli bir gezi olmuştu arkadaşlarımızla beraber yaptığımız etkinlik vardı bana zevkli geldi. 	<p>Eğlenerek Öğrenmek, Arkadaşlarla Birlikte Olmak</p>	<p>SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENMEKTEN KEYİF ALMAK</p>
<p style="text-align: center;">Tuğçe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Yanımda arkadaşlarım da vardı, ...birlikte olmak güzeldi, hem de hep birlikte soruları cevaplamak konuları işlemek eğlenceli oldu. Gezi sırasında sorular sorarken veya eleştiri yaparken hem eğlenceli geçti hem de değişik fikirler ortaya çıktı. Bu sayede daha iyi kavrayabildik. Eğlendiren kısımlar bazı komik yerler vardı, arkadaşlarımda komik fikirleri vardı, hem de dolaşıyorduk, etrafta başka insanlar onları da gördük. ▪ Yaptığım çalışmalar zevkliydi arkadaşlarımla birlikte bulmaya çalıştık sonuçta. Güzeldi yeni şeyler keşfetmeye çalıştık. Eğlenceliydi, çok eğlenceli geçti bana kalırsa. 		

<p style="text-align: center;">Tuğçe</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Ben oraya daha önce gitmiştim ama bu gezdiğimiz yerleri gezmemiştik. Tramvaylara bindik çok zevkliydi ve kısa bir tiyatro yaptık. O da çok eğlenceliydi. Şöyle bir şey kurduk: o ilk gelmiş tramvaydı. Biz o tramvayı hiç görmemiş gibi davranıp içine girdiğimizi farz ediyorduk... Zaten yaptığımız tiyatrodan çok eğlenceliydi. Herkes rolünü de çok güzel yaptı. İçine binmek de ayrı bir zevkti. Daha gelişmiş tramvaylarda daha mutlu oldum o daha güzeldi. Rahmi M Koç Müzesi'nde drama hem öğreticiydi hem de eğlenceliydi.</i> 	<p>Eğlenerek Öğrenmek, Arkadaşlarla Birlikte Olmak</p>	<p>SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENMEKTEN KEYİF ALMAK</p>
<p style="text-align: center;">Melda</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Müzeyi gezersin onunla ilgili notlar yapan kişilere benzettim kendimi çok eğlenceliydi. Hem ders amaçlı hem gezmek amaçlı çok zevkliydi.</i> ▪ <i>Hem eğlendim hem de bir şeyler öğrendim. Mesela o kapının neden şekilli ve çok desenli birazda şaşalı olduğunu, halıların da nerelerde kullanıldığı öğrendim. Eğlenceli ve bilgiliydi.</i> ▪ <i>Nesnelerden faydalanmak çok güzel bir şey hem onları canlı olarak görüyorsun sorunun amacını veya onun görüşünü anlayarak hem de aşağıdakilerden bilgi ediniyorsun.</i> ▪ <i>Bilgiliydi, eğlenceliydi, güzeldi ve yine soru sorma, cevaplama, çalışma yaprağı ve dramada. Mesela o dramada ilk insanların bir şeyler hissettiklerini yapraklarda ve soru ve cevaplama kısmında onlar da güzeldi. Ayrıca siz bize soru sordunuz, onlarla ilgili bazı farklılıkları söyledik.</i> ▪ <i>Orada eğlendim hatta bazı trenler hareket ediyordu. Plakaları gördüm... bunları görünce insan kendini mutlu hissediyor, sonuçta bunları öğreniyorsun ve daha bilgi ediniyorsun.</i> ▪ <i>...burası daha eğlenceliydi. Drama yaptık, drama eğlenceliydi, trenin nasıl çalıştığını görmekte eğlenceliydi bir de trenlerin içine bindik o da eğlenceliydi.</i> 		

<p>Ahmet</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Bu çalışma diğer gezilere göre güzel bir çalışma oldu, bilgi doluydu, öğreticiydi. Daha çok merak uyandırıyor. Bize araştırma hırsı veriyordu Böyle yapınca da bize daha çok eğlenceli gelmeye başladı.</i> ▪ <i>....bir de eğlenceliydi. Beni eğlendiren şey o cisimleri görmektir.</i> ▪ <i>Oradaki eserleri gördüğüm için mutlu oldum.</i> ▪ <i>Tek başıma müzeye gitmek eğlencesiz olur ama hem eğlendim, öğrendim. Diyelim sadece beni götürseydiniz yani sadece oradaki soruları cevaplayacaktım ve gidecektim. Ama arkadaşlarımla birlikte olunca eğlenceli geçti.</i> 	<p>Eğlenerek Öğrenmek, Arkadaşlarla Birlikte Olmak</p>	<p>SOSYAL BİLGİLER ÖĞRENMEKTEN KEYİF ALMAK</p>
<p>Merve</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Öğretmenimi ilk defa tanıyordum ondan mutlu oldum. Yeni bilgiler edindim ondan mutlu oldum. Eğlenceli olması orada espriler yaptılar, komiklikler yaptılar o yüzden. Aslında oyun gibi şeyler olsaydı daha eğlenceli olurdu. Ama böyle de eğlenceliydi.</i> ▪ <i>Ondan sonra arkadaşlarımla gelmesi çok güzeldi, onlarla eğlenmem, yazdığım hikâyeler, halılar, bir kere halılarda çok şaşırmıştım Eğlendiğim kısım arkadaşlarımla muhabbet etmem ve kullandığım isimler, komiklik yaptım değişik şeyler kattım.</i> ▪ <i>Orada eğlenmişim bir kere, vardacı olmak çok güzel bir şeydi. Arkadaşlarımla bir sürü avukat, hekim gibi olmasına eğlendim. Sonra varda varda orada en çok eğlenmişim. Bir de şoföre gülmüştüm. O an çok zevkliydi.</i> 		
<p>Buse</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Kendimi bir arkeolog veya bilim adamı gibi hissettim. Çok eğlendim ve arkeolog olmak istedim.</i> ▪ <i>En çok ilgimi çene şeyden başlayayım drama yapmıştık bir tane. Atlı tramvayın içinde bir drama yapmıştık onu çok sevmişim.</i> ▪ <i>...çok sevdim, bayıldım çok eğlendim. Sonra arkadaşlarımla eğlendik, sonra çok keyif vericiydi drama çalışması gibi keyif verici çalışmalar yaptık.</i> 		

KATILIMCILAR	ANLAM BİRİMLERİ		ANLAM BİRİMLERİNİN DÖNÜŞTÜRÜLMESİ	YAPIYI OLUŞTURAN BİLEŞEN
Ahmet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Siz götürdüğünüz için benim de yani biraz daha bir şeyler yapmam gerekiyor. Zorunluluk değil de yaparsam iyi olur çünkü siz bizi müzeye götürdünüz böyle çalışma yaptınız, bir sürü şey öğrendik o yüzden. Zorunluluk değil de kendi isteğimle biraz daha derse katılmak istedim.</i> 			
Buse	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Ben arkeolog olmaya karar verdim. Ama babam arkeolog olma dedi... Daha böyle ilgi duydum. Önceden tenefüste ondan sonraki ders sosyal bilgiler dersi olduğu zaman 'süper sosyal bilgiler dersi' diyorum.</i> ▪ <i>...sosyal bilgiler dersini daha da çok sevdim.</i> 			
Gülşah	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Keşke öyle olsa her sosyal dersini öyle yapmak tabii mümkün değil ama orada yapınca daha iyi oluyor. Sosyal bilgiler dersine daha çok ilgim arttı.</i> ▪ <i>Böyle ders işlemek sosyal dersinin çok önemli olduğunu hissettiriyor.</i> ▪ <i>Ben eskiden sosyal bilgiler dersine çok önem vermezdim, nasılsa kolay diye. Şimdi, böyle müze gezilerine katılınca ne kadar önemli olduğunu anladım. Bu yüzden artık sosyal dersine çok çalışıyorum. Böyle düşündüm: bir konu için bu kadar çok müzeye gittik, sosyal dersi gerçekten önemli bir ders.</i> 			
Merve	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Sınavlardan kötü not alabiliyordum Ama sonra sınavlarımı da düzelttim. İlgimi, bu arada dersinizi çok seviyorum... Ama katkı sağladığı bana en çok sınavlarda sağlamıştı.</i> 			
Can	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>Eskiden konulara ilgim yoktu ama bu konuları görünce daha ilgim oldu. İlgimi çeken yerler olduğu için, daha çok ilgilenmeye başladım.</i> 			
Zeynep	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>İlgimi arttırdı. Derste kitaptan işleseydik biraz daha sıkılırdım, derse ilgim azalırdı. Ama görselle yaptığımız için ilgimi çekti.</i> ▪ <i>Açıkçası ilgimi arttırdı. Çünkü ben tarihte biraz sıkılırdım ama bu nesnelere çalıştıktan sonra derse ilgim fazlalaştı.</i> 			
Sosyal Bilgilere Olan İlginin Artması			SOSYAL BİLGİLERE DEĞER VERMEK	

Lale	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bütün geziler olarak tarihimi öğrendim, ayrıca dersime katkıda bulunmuş oldu. Bilgilerimin üzerine yeni bilgiler ekledim. ▪ O yüzden kitapta gördüğüm konuları gerçek olarak görebilme, onlarla ilgili araştırma yapma sosyal bilgiler olarak gelişmemi sağladı. 	Sosyal Bilgilere Olan İlginin Artması	SOSYAL BİLGİLERE DEĞER VERMEK
Pelin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sosyal bilgiler dersine ilgim daha çok arttı bu çalışma benim hiç unutamayacağım bir çalışma oldu. 		
Tuğçe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Şimdi mesela okulda işliyoruz şimdi bazı devletleri falan işledik de bunlar mesela nelerle uğraştıklarını, nasıl bir yaşamlarını olduğunu müzelerde zaten görmüştük. Bu sayede soruları iyi cevaplayabildim. Hem bu sınavda da işime yaradı sınavda da yapabildim. Sırf derste de olabiliyor ▪ Bu konuda çok bildiğim için bilgi gibi biri oldum. Tabii derslerim açısından da yardım etti bana, daha iyi kavrayabildim. Dediğim gibi sınavlarda. SBS de çıkarsa hatta bu konularda başaracağıma umut ediyorum. Hem çok sevdim hem de bana bayağı olumlu etkisi oldu. ▪ Sosyal bilgiler dersini ben zaten seviyorum. Ama konular biraz eski konular olduğu için biraz aslında kafa karıştırıcıydı. Ama bu müze sayesinde bunları ben daha iyi anlayabildim, daha sevdim, daha güzel geldi o konu bana. Bazılarına sıkıcı gelir tarih dersi gibiydi sonuçta ama bana sıkıcı gelmedi farklıydı değişti, şaşırtıcıydı. Müzelerde de gördüğüm şeyler zaten çok güzeldi değişikliklerdi. Bu sayede de benim daha çok sevmeme yardımcı oldu. 		
Melda	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Özellikle yolcu ve yük taşıma trenleri arasındaki farklılıkları bulduğumuz zaman hem bütün derslerimizde yararlı oldu, gerekli bir şeydi. ▪ Onları canlı görmek kitaptan görmekten daha güzel. Benim açıkçası sosyal bilgiler dersine olan sevgimi biraz daha arttırdı. Çünkü orada müzeyi gezdiğim zaman hem çok eğlendim hem bilgi edindim hem orada drama yaptık, siz bize sorular sordunuz, cevapladık, bunlar çok eğlenceli olduğu için de sosyal dersini biraz daha sevdim. ▪ Müzeyi gezmek sosyal bilgiler dersine ilgimi arttırdı ve sosyal bilgilere olan merakımı geliştirdi. 		